

მაკა სალხინაშვილი
ზაზა მეიშვილი

აუმინისტრაციული სამართლის საქმეებზე

გვლანფხვტრლეგათხ
მოდგბრთ მანმინგმშწაგანო

საქართველოს მოსამართლეთა ასოციაცია

თბილისი 2005

რედაქტორი
ნინო ძიძიგური

ნიგნზე მუშაობდნენ:
ირმა ბეჟაური
ლელია კოშკაძე
ნინო კინწურაშვილი

გამოცემაზე პასუხისმგებელი
ნათია კინწურაშვილი

დიზაინი
ბესიკ დანელია

© 2005, საქართველოს
მოსამართლეთა ასოციაცია

ნიგნი მოგზადაგულია
ეუთო-ს შინაგანი მხარდაჭერით

შესავალი	7
ნაწილი 1	10
განმარტება განსჯადობის თაობაზე	10
პროცესის ხარჯების განსაზღვრის წესი და	
სასამართლო გადაწყვეტილებათა მიღების	
თავისებურებანი ადმინისტრაციულ პროცესში	39
საპროცესო ვადების, სასამართლო შეტყობინების	
და დაპარების თავისებურებანი და მათი ასახვა	
სასამართლო გადაწყვეტილებებში	45
მხარეები და მათი უფლება-მოვალეობანი	
სასამართლო გადაწყვეტილებათა მიღებისას	
ადმინისტრაციულ პროცესში	54
მტკიცებულებანი და მათი თავისებურებანი	
სასამართლო გადაწყვეტილებათა მიღებისას	
ადმინისტრაციულ პროცესში	61
ნაწილი 2	73
ადმინისტრაციული სამართალდარღვევა	
განარჩენის საქმიანობის შემოწმებასთან	
დაკავშირებით	73
ადმინისტრაციული სამართალდარღვევა	
თანამდებობის პირთა უკანონო და	
დაუსაბუთებელი ქონების	
ჩამორთმევასა და სახელმწიფოსათვის	
გადაცემასთან დაკავშირებით	88

ნაწილი 3	110
ადმინისტრაციული სამართალწარმოების თავისებურებანი	
I ინსტანციის სასამართლოებში	110
ა) სარჩელის სახეები ადმინისტრაციულ პროცესში და სასამართლო გადაწყვეტილებათა გამოტანის თავისებურებანი	110
სარჩელი ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი აქტის ბათილად ცნობის ან ძალადაკარგულად გამოცხადების თაობაზე	116
სარჩელი ადმინისტრაციული აქტის გამოცემის თაობაზე	121
სარჩელი ქმედების განხორციელების თაობაზე	124
ალიარებითი სარჩელი	127
ბ) გამარტივებული ადმინისტრაციული სამართალწარმოება	129
გ) დაჩქარებული ადმინისტრაციული სამართალწარმოება	132
განჩინება ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი აქტის მოქმედების შეჩერების შესახებ	139
სააპელაციო და საკასაციო გადაწყვეტილებათა გამოტანის თავისებურებანი ადმინისტრაციულ პროცესში	141

ნაშრომი ეხება საქართველოს საერთო სასამართლოებში ადმინისტრაციულ საქმეთა განხილვის თავისებურებებს და მათი განხილვის მეთოდოლოგიურ საკითხებს. ნაშრომის გამოცემა განაპირობა საქართველოში ადმინისტრაციული საპროცესო სამართლის განვითარებამ და სასამართლო პრაქტიკაში წამოჭრილმა ურთულესმა პრობლემებმა.

ადმინისტრაციულ-საპროცესო საქმისწარმოება იურიდიული პროცესუალური ფორმის ისეთი სახეა, რომელიც დაკავშირებულია ადამიანის ყოველდღიურ საქმიანობასთან და მმართველობის სფეროში ადამიანის უფლებების დაცვის აუცილებელ პირობაა.

წინამდებარე ნაშრომში შეჯერებულია თეორიული და პრაქტიკული მოსაზრებები აღნიშნულ საკითხებზე, რაც ხელს შეუწყობს სასამართლოებში ადმინისტრაციულ საქმეთა განხილვას. მეთოდოლოგიური საკითხების წინა პლანზე წამოწევა განაპირობა სწორედ სასამართლო პრაქტიკაში არსებულმა დარღვევებმა და მოქმედ კანონმდებლობაში განხორციელებულმა

ცვლილებებმა, რის შესახებაც გთავაზობთ ზოგიერთ წინადადებას. ეს პირველი ცდაა მეთოდოლოგიური მითითებების გამოყენებით, სასამართლოებში ადმინისტრაციულ საქმეთა განხილვისას კარდინალური პრობლემების გადაჭრის თვალსაზრისით. შრომაში გაანალიზებულია საქართველოში მოქმედი ადმინისტრაციულ-პროცესუალური კანონმდებლობა.

საქართველოში განხორციელებულ სამართლებრივ რეფორმას განვითარების ახალ ეტაპზე გადაყავს ჩვენი საზოგადოება. მრავალრიცხოვან საკანონმდებლო აქტებს შორის ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი ადგილი სწორედ ადმინისტრაციულ პროცესუალურ კანონმდებლობას უჭირავს, რომლის რეფორმისათვის ზრუნვა ჩვენმა ქვეყანამ არცთუ დიდი ხანია დაიწყო. ახალი ქართული ადმინისტრაციული კანონმდებლობა არის არა განსხვავებული პრინციპების ერთობლიობა, არამედ სხვა ქვეყნებში ადმინისტრაციული საპროცესო სამართლის თანამედროვე კონცეფციებისა და ქართული სინამდვილის, სამართლებრივი ტრადიციების შეჯერების ნიმუში.

საქართველოს ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსის მიღებით დღის წესრიგში დადგა მთელი რიგი პროცესუალური საკითხების ახლებურად დამუშავების აუცილებლობა. სამწუხაროდ, ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსი არ გამოირჩევა კომენტარების სიმრავლით. ეს კი ხელს უშლის ადმინისტრაციული პროცესუალური სამართლის ცალკეული ნორმების, ინსტიტუტების შესწავლასა და დამუშავებას. ადმინისტრაციული პროცესუალური სამართლის განვითარების, მისი თითოეული ნორმის სრულყოფის გარეშე შეუძლებელია სასამართლო რეფორმაზე საუბარი, ვინაიდან პროცესუალური კანონი საფუძვლად უდევს მოსამართლეთა და პროცესის სხვა მონაწილეთა საქმიანობას.

ნაშრომის მიზანია მოქმედი ადმინისტრაციული კანონმდებლობის უკეთ შესწავლა და თეორიული ცოდნის საფუძველზე ყოველდღიური ცხოვრებისეული სიტუაციების სამართლებრივი გადანყვეტა.

ნაშრომში განხილულია შემდეგი პრობლემატური საკითხები: განსჯა-დობა ადმინისტრაციულ პროცესში; პროცესის ხარჯების განსაზღვრის წესი ადმინისტრაციულ პროცესში; საპროცესო ვადების, სასამართლო შეტყობინების და დაბარების თავისებურებანი; მხარეები და მხარეთა უფლებამოვალეობანი ადმინისტრაციულ პროცესში; სასამართლო მტკიცებულებანი და მათი თავისებურებანი ადმინისტრაციულ პროცესში; ადმინისტრაციული სამართალწარმოება მენარმის საქმიანობის შემოწმებასთან დაკავშირებით;

ადმინისტრაციული სამართალწარმოება თანამდებობის პირთა უკანონო და დაუსაბუთებელი ქონების ჩამორთმევასა და სახელმწიფოსათვის გადაცემასთან დაკავშირებით; ადმინისტრაციული სამართალწარმოების თავისებურებანი | ინსტანციის სასამართლოებში და სასამართლო გადაწყვეტილებათა გამოტანის თავისებურებანი; სარჩელის სახეები ადმინისტრაციულ პროცესში; გამარტივებული ადმინისტრაციული სამართალწარმოება; დაჩქარებული ადმინისტრაციული სამართალწარმოება; დაუსწრებელი გადაწყვეტილების თავისებურებანი; განჩინების გამოცემის წესი და სახეები ადმინისტრაციული აქტის მოქმედების შეჩერების ან მოქმედების განხორციელების თაობაზე; სასამართლო გადაწყვეტილების გამოტანის თავისებურებანი; სააპელაციო და საკასაციო გადაწყვეტილებათა გამოტანის თავისებურებანი.

წარმოდგენილი ნაშრომი განკუთვნილია საქართველოს ადმინისტრაციული საპროცესო კანონმდებლობით დაინტერესებული პირებისათვის, ასევე პრაქტიკოსი იურისტებისა და აღნიშნული საკითხით დაინტერესებული მკითხველთა ფართო წრისათვის.

განმედი განსჯადობის თაობაზე

ადმინისტრაციულ პროცესში განსაკუთრებით საინტერესო და პრობლემური საკითხია განსჯადობის საკითხი, რომელთან მიმართებაშიც არსებულ არაერთგვაროვან, ზოგჯერ კი ურთიერთსაინტერესო და ცვალებად სასამართლო პრაქტიკას ბოლომდე არ შეაქვს სიცხადე აღნიშნულ პრობლემასთან დაკავშირებით. ამდენად, მნიშვნელოვანია უფლებამოსილ სასამართლოში სარჩელის გადაგზავნისა და სასამართლოთა შორის განსჯადობის შესახებ დავების თაობაზე სასამართლოს განჩინებების მიღების მეთოდიკა.

საქართველოს ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსის 26-ე მუხლის პირველი ნაწილის თანახმად, სარჩელი უნდა წარედგინოს იმ სასამართლოს, რომელიც უფლებამოსილია განიხილოს და გადაწყვიტოს ადმინისტრაციული საქმე.

განსჯადობის საკითხის გადაწყვეტისას, უპირველეს ყოვლისა, სასამართლოს მიერ გასარკვევია განეკუთვნება თუ არა საქმე სასამართლოს განსჯად ადმინისტრაციულ საქმეთა კატეგორიას.

რაც შეეხება სასამართლოს განსჯად ადმინისტრაციულ საქმეებს, ისინი განსაზღვრულია საქართველოს ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსის მე-2 მუხლით, თუმცა მისი შემადგენელი ორი ნაწილი, გარკვეულწილად, კითხვებს ბადებს.

საქართველოს ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსის მე-2 მუხლის პირველი ნაწილი ზოგადად განსაზღვრავს, რომ ამ კოდექსით დადგენილი წესით საერთო სასამართლოში განიხილება დავა იმ სამართლებრივ ურთიერთობებთან დაკავშირებით, რომლებიც გამომდინარეობს ადმინისტრაციული სამართლის კანონმდებლობიდან.

აღნიშნული ნორმით ცალსახადაა განსაზღვრული, რომ ადმინისტრაციული საპროცესო წესით საერთო სასამართლოებში განიხილება მხოლოდ ის ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი დავა, რომელიც სასამართლოს განსჯად ადმინისტრაციულ საქმეს წარმოადგენს.

ადმინისტრაციული სამართლის კანონმდებლობა აწესრიგებს ადმინისტრაციული ორგანოების საქმიანობას. საქართველოს ზოგადი ადმინისტრაციული კოდექსის მე-2 მუხლის პირველი ნაწილის „ა“ ქვეპუნქტის მიხედვით, ადმინისტრაციული ორგანო არის ყველა სახელმწიფო ან ადგილობრივი თვითმმართველობისა და მმართველობის ორგანო ან დაწესებულება, საჯარო სამართლის იურიდიული პირი (პოლიტიკური და რელიგიური გაერთიანებების გარდა), აგრეთვე ნებისმიერი სხვა, რომელიც კანონმდებლობის საფუძველზე ასრულებს საჯარო სამართლებრივ უფლებამოსილებებს. თუმცა, რასაკვირველია, ადმინისტრაციული ორგანოების მიერ საჯარო სამართლებრივი უფლებამოსილებების განხორციელებისას წარმოშობილი ყველა დავა არ წარმოადგენს სასამართლოს განსჯად ადმინისტრაციულ საქმეს. აღნიშნულთან დაკავშირებით, ასევე მნიშვნელოვანია საქართველოს ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსის პირველი მუხლის პირველი ნაწილის დებულება იმის შესახებ, რომ ეს კოდექსი განსაზღვრავს საქართველოს საერთო სასამართლოების მიერ ადმინისტრაციული საქმეების განხილვისა და გადაწყვეტის საპროცესო წესებს. მაგალითად:

ა) საქართველოს ზოგადი ადმინისტრაციული კოდექსის მე-2 მუხლის პირველი ნაწილის „ი“ ქვეპუნქტის შესაბამისად, ადმინისტრაციული საჩივარი არის დაინტერესებული მხარის მიერ უფლებამოსილ ადმინისტრაციულ ორგანოში ამ კოდექსით დადგენილი წესით წარდგენილი წერილო-

ბითი მოთხოვნა დარღვეული უფლების აღდგენის მიზნით იმავე ან სხვა ქვემდგომი ორგანოს მიერ გამოცემული ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი აქტის ბათილად გამოცხადების, შეცვლის ან ახალი ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი აქტის გამოცემის ან ისეთი მოქმედების განხორციელებისაგან თავის შეკავების შესახებ, რომელიც არ გულისხმობს ადმინისტრაციული აქტის გამოცემას; ანუ თავად ადმინისტრაციული საჩივრის არსებობის ფაქტი პირდაპირ მიუთითებს ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი დავის არსებობის თაობაზე, თუმცა ეს არ წარმოადგენს სასამართლოს განსჯად ადმინისტრაციულ საქმეს, რადგან ადმინისტრაციული საჩივრის განხილვა-გადაწყვეტის წესი განსაზღვრულია სხვა ნორმატიული საკანონმდებლო აქტით და არა საქართველოს ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსით; კერძოდ: ამ კონკრეტულ შემთხვევაში – საქართველოს ზოგადი ადმინისტრაციული კოდექსით;

ბ) დავა შესაძლებელია წარმოიშვას სამინისტროსა და სხვა სახელმწიფო დაწესებულებას შორის, სამინისტროს სტრუქტურულ ქვედანაყოფებს შორის, სამინისტროს მმართველობის სფეროში შემავალ სახელმწიფო საქვეუნწყებო დაწესებულებებს შორის, მმართველობის სხვადასხვა სფეროში შემავალ სახელმწიფო დაწესებულებებს შორის. თუმცა ეს არ წარმოადგენს სასამართლოს განსჯად ადმინისტრაციულ საქმეს, რადგან აღნიშნული დავის არსებობის შემთხვევაში მისი გადაწყვეტის წესი განსაზღვრულია „საქართველოს მთავრობის სტრუქტურის, უფლებამოსილებისა და საქმიანობის წესის შესახებ“ საქართველოს კანონით, რომლის 34-ე მუხლის თანახმად, აღნიშნული კატეგორიის დავები უნდა გადაწყდეს შესაბამისად, მინისტრის, დაინტერესებული მინისტრებისა თუ მთავრობის მიერ;

გ) უფლებამოსილი ადმინისტრაციული ორგანოს მიერ გამოცემული ნორმატიული ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი აქტის საქართველოს კონსტიტუციასთან შესაბამისობის თაობაზე საქმე განიხილება არა საერთო სასამართლოს მიერ ადმინისტრაციული საპროცესო წესებით, არამედ საკონსტიტუციო სასამართლოს მიერ კონსტიტუციური სამართალწარმოების გზით, რაც განსაზღვრულია საქართველოს კონსტიტუციით, „საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს შესახებ“ საქართველოს ორგანული კანონითა და „საკონსტიტუციო სამართალწარმოების შესახებ“ საქართველოს კანონით;

დ) სახელმწიფოს მიერ დაფუძნებული შეზღუდული პასუხისმგებლობის საზოგადოების დირექტორის დანიშვნასთან დაკავშირებულ სარჩელთან

მიმართებაში საქართველოს უზენაესი სასამართლოს ადმინისტრაციულ და სხვა კატეგორიის საქმეთა პალატის მიერ დადგენილია, რომ მართალია, შეზღუდული პასუხისმგებლობის საზოგადოება წარმოადგენს „მენარმეთა შესახებ“ საქართველოს კანონის თანახმად დაფუძნებულ იურიდიულ პირს, რომლის ერთადერთი დამფუძნებელია სახელმწიფო ქონების მართვის სამმართველოს სახით, მაგრამ საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის 24-ე მუხლის შესაბამისად, სახელმწიფო ამ შემთხვევაში გამოდის როგორც კერძო სამართლის იურიდიული პირი და მისი, როგორც დამფუძნებლის (პარტნიორის) უფლებები და მოვალეობები განისაზღვრება „მენარმეთა შესახებ“ საქართველოს კანონის მიხედვით. ამ კანონის 47.3-ე მუხლის „პ“ ქვეპუნქტის თანახმად, თუ საზოგადოების წესდება სხვა წესებს არ შეიცავს, მაშინ დირექტორების დანიშვნისა და გათავისუფლების, მათთან შრომითი ხელშეკრულების დადებისა და შეწყვეტის, აგრეთვე მათი ანგარიშის დამტკიცების გადაწყვეტილებას იღებს პარტნიორთა კრება. ამდენად, დირექტორის დანიშვნა შედის პარტნიორთა კრების კომპეტენციაში და სახელმწიფო, ქონების მართვის სამმართველოს სახით, მოქმედებს როგორც პარტნიორი კორპორაციულ პრინციპებზე დაყრდნობით და არ ახორციელებს ადმინისტრირებას საჯარო უფლებამოსილებათა ფარგლებში.

„მენარმეთა შესახებ“ საქართველოს კანონის შესაბამისად, შეზღუდული პასუხისმგებლობის საზოგადოებაში დირექტორის დანიშვნა ხორციელდება ხელშეკრულების საფუძველზე, რაც წარმოშობს ვალდებულებით-სამართლებრივ ურთიერთობას საზოგადოებასა და დირექტორს შორის. ამ ხელშეკრულების კონტრაქტს განეკუთვნება, ერთი მხრივ, შეზღუდული პასუხისმგებლობის საზოგადოება, როგორც საზოგადოება და, მეორე მხრივ, დირექტორი, როგორც ფიზიკური პირი. ამდენად, სახელმწიფო, ქონების მართვის სამმართველოს სახით, ახორციელებს დამფუძნებლის, პარტნიორის ფუნქციას და არ ახორციელებს კანონით მისთვის მინიჭებულ საჯარო უფლებამოსილებას. შესაბამისად, სადაო სამართლებრივი ურთიერთობა არ გამომდინარეობს საქართველოს ადმინისტრაციული კანონმდებლობიდან და ასევე, სახეზე არ არის საქართველოს ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსის მე-2 მუხლის მე-2 ნაწილის „ბ“ ქვეპუნქტით გათვალისწინებული ადმინისტრაციული გარიგების დადება-შესრულებიდან გამომდინარე დავა, რის გამოც, აღნიშნული არ წარმოადგენს სასამართლოს განსჯად ადმინისტრაციულ საქმეს;

ე) იმ შემთხვევაში, როდესაც ფიზიკური პირი მიმართავს სასამართლოს სარჩელით სააღსრულებო ბიუროს მიერ ყადაღისაგან ქონების გათავისუფლების შესახებ, საქართველოს უზენაესი სასამართლოს ადმინისტრაციულ და სხვა კატეგორიის საქმეთა პალატის მიერ დადგენილია, რომ დავა სამართლებრივად არ წარმოადგენს საქართველოს ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსის მე-2 მუხლით გათვალისწინებულ სასამართლოს განსჯად ადმინისტრაციულ საქმეს და იგი განხილულ უნდა იქნეს სამოქალაქო სამართალწარმოების წესით, რადგან „სააღსრულებო წარმოებათა შესახებ“ საქართველოს კანონის 32-ე მუხლის თანახმად, თუ მესამე პირი ამტკიცებს, რომ მას აღსრულების საგანზე აქვს უფლება, მაშინ იმ სასამართლოში, რომლის სამოქმედო ტერიტორიაზე ხდება აღსრულება, მესამე პირს შეუძლია აღძრას სარჩელი, რასაც სასამართლო განიხილავს სასარჩელო წარმოების წესით. აღნიშნული სარჩელი ყადაღისაგან ქონების გათავისუფლების შესახებ მოვალესა და კრედიტორს წარედგინება. ამ ნორმის შინაარსიდან გამომდინარე, დავაში მოპასუხეს წარმოადგენს მოვალე და კრედიტორი და არა სასამართლო აღმასრულებელი. სასამართლო კი ვალდებულია საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 85-ე მუხლის საფუძველზე მოსარჩელეს შესთავაზოს არასათანადო მოპასუხის (ამ შემთხვევაში – სასამართლო აღმასრულებლის) სათანადო მოპასუხით (ამ შემთხვევაში – მოვალითა და კრედიტორით) შეცვლა და საქმე განიხილოს სამოქალაქო სამართალწარმოების წესით, როგორც ქონებრივი დავა ფიზიკურ პირებს შორის;

ვ) საქართველოს უზენაესი სასამართლოს ადმინისტრაციულ და სხვა კატეგორიის საქმეთა პალატის მიერ დადგენილია, რომ საკომლო წიგნის ჩანაწერი, მასში ცვლილების შეტანა თავისი ბუნებით, არა უფლებანარმოქმნელი, არამედ უფლებადამდასტურებელი ხასიათისაა. ჩანაწერი უკავშირდება უფლების დადასტურებას, მიზნად ისახავს უძრავ ქონებაზე უფლების შესახებ მონაცემების სათანადო სარწმუნოების უზრუნველყოფას და არ ეხება სამოქალაქო უფლების შინაარსს, მას არ ძალუძს შეცვალოს საცხოვრებელ სახლზე უფლების წარმოშობის, შეცვლის ან შეწყვეტის სამართლებრივი საფუძველი. საკომლო წიგნის ჩანაწერში ცვლილებების შეტანა არ არის დაკავშირებული ადმინისტრირებასთან, ადმინისტრაციული აქტის მიღებასთან. ადმინისტრაციული ორგანოს მოქმედების სამართლებრივი შინაარსი ამ შემთხვევაში დეტერმინირებულია უფლების წარმოქმნელი კერძო სამართლებრივი ხასიათის მატერიალური ურთიერთობებით,

საპროცესო კოდექსის 186-ე მუხლის პირველი ნაწილის „ა“ პუნქტის თანახმად, იგი არ უნდა ყოფილიყო მიღებული, რადგან მოსარჩელე თავადაც უთითებდა სასარჩელო განცხადებაში, რომ საგადასახადო კოდექსის 223-ე მუხლის მე-2 პუნქტის (ძველი რედაქცია) მიხედვით, „თუ გადასახადის გადამხდელი აღრიცხვა-ანგარიშსწორებას შეგნებულად არასწორად აწარმოებს, ან არ აწარმოებს დადგენილი ფორმითა და წესით, მაშინ საგადასახადო ორგანოებს გადახდის თანხის განსაზღვრის მიზნით, უფლება აქვთ დაარიცხონ მას გადასახადი მოკვლეული მასალების საფუძველზე შესაბამისი ფაქტებისა და გარემოებების გათვალისწინებით“; ე.ი. მოსარჩელეს უფლება ჰქონდა შესაბამისი საფუძველების არსებობისას დაერიცხა მოპასუხისათვის გადასახადი. სასამართლოში კი განიხილება ადმინისტრაციული სამართლის კანონმდებლობიდან გამომდინარე სამართლებრივი ურთიერთობებიდან წარმოშობილი დავა. თავისთავად ის ფაქტი, რომ გადამხდელი დადგენილ ვადაში არ იხდიდა გადასახადს, არ ნიშნავდა, რომ მხარეთა შორის არსებობდა დავა. ამასთან, სასამართლომ მოსარჩელის ყურადღება გაამახვილა იმ გარემოებაზე, რომ საგადასახადო კოდექსი (244-ე მუხლი და 265-ე მუხლის „ე“ ქვეპუნქტი (ძველი რედაქცია) თავად საგადასახადო ორგანოებს ანიჭებდა უფლებას, დადგენილ დროში გადაუხდელი გადასახადი, ფინანსური სანქციის სახით დაკისრებული ჯარიმა და საურავი ამოეღოთ გადასახადის გადახდევინების იძულებითი მეთოდებითა და საინკასო დავალებების საფუძველზე. აღნიშნულის გათვალისწინებით, თუ გადამხდელი არ იხდიდა გადასახადს დადგენილ ვადაში, საგადასახადო ორგანო უფლებამოსილი იყო თავად ამოეღო გადასახადები, სასამართლოსათვის მიმართვის გარეშე გამოეყენებინა სახელმწიფოს სასარგებლოდ გადამხდელის მთელი ქონების მიმართ გირავენობის უფლება, ან გადასახადის ამოღება მოეხდინა მოვალის ანგარიშზე საინკასო დავალების მეშვეობით. თუკი გადასახადის გადამხდელი სადავოდ მიიჩნეოდა საგადასახადო ორგანოს მოქმედებას ან მის მიერ გამოცემულ ადმინისტრაციულ-სამართლებრივ აქტს, ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსის 22-25-ე მუხლების თანახმად, მას შეეძლო სარჩელით მიემართა სასამართლოსათვის და მოეთხოვა ამ დავის განხილვა. რაც შეეხება საგადასახადო ორგანოს, მას სასამართლოში სარჩელის აღძვრის უფლება მინიჭებული ჰქონდა საგადასახადო კოდექსის 244-ე მუხლით (ძველი რედაქცია) გათვალისწინებული გირავენობის რეალიზაციისათვის.

სასამართლომ ასევე განმარტა, რომ თუ ადმინისტრაციული აქტის საფუძველზე ვალდებული პირი უარს აცხადებს ფულადი თანხის გადახდაზე, საქართველოს ზოგადი ადმინისტრაციული კოდექსის 175-ე მუხლის თანახმად, ადმინისტრაციული ორგანო უფლებამოსილია მიიღოს გადაწყვეტილება აღსრულების უზრუნველყოფის შესახებ, რომლის შესაბამისად, უფლებამოსილი პირი მოვალეს დააკისრებს ვალდებულებას, რომ მისთვის გადასაცემი ფულადი თანხა ჩაირიცხოს ადმინისტრაციული ორგანოს ანგარიშზე. ამავდროულად მე-4 ნაწილის თანახმად, პირისაგან თანხის იძულებითი ამოღება, ქონებაზე ყადაღის დადება წარმოებს საალსრულებო ფურცლის საფუძველზე, „საალსრულებო წარმოებათა შესახებ“ საქართველოს კანონით დადგენილი წესით.

ამასთან, სასამართლომ ხაზგასმით აღნიშნა, რომ ამ სარჩელის სასამართლოში წარდგენა, საგადასახადო კანონმდებლობით დადგენილი გადასახადის იძულებითი გადახდევინების სწრაფი და ეფექტური სასამართლოს გარეშე პროცედურის იგნორირებას ნიშნავდა და იწვევდა გადასახადების აკრეფის მხოლოდ გაჭიანურებას, ე.ი. ყოველივე ზემოთქმულიდან გამომდინარე, სასამართლომ ფაქტობრივად დაადგინა, რომ აღნიშნული არ წარმოადგენს სასამართლოს განსჯად ადმინისტრაციულ საქმეს და ა.შ.

საქართველოს ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსის მე-2 მუხლის მე-2 ნაწილი ადგენს სასამართლოში ადმინისტრაციული დავის საგნის ჩამონათვალს, კერძოდ, სასამართლოში ადმინისტრაციული დავის საგანს შეიძლება წარმოადგენდეს:

ა) ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი აქტის შესაბამისობა საქართველოს კანონმდებლობასთან;

ბ) ადმინისტრაციული გარიგების დადება ან შესრულება;

გ) ადმინისტრაციული ორგანოს ვალდებულება ზიანის ანაზღაურების, ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი აქტის გამოცემის ან სხვა რაიმე ქმედების განხორციელების თაობაზე;

დ) თანამდებობის პირის, მისი ოჯახის წევრის, ახლო ნათესავის ან დაკავშირებული პირის ქონების კანონიერება.

უპირველეს ყოვლისა, აღსანიშნავია ის, რომ გასარკვევია საქართველოს ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსის მე-2 მუხლის მე-2 ნაწილით დადგენილი ჩამონათვალი არის საქართველოს ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსის მე-2 მუხლის პირველი ნაწილის დამაზუსტებელი, ამომწურ-

რავი ჩამონათვალი, თუ ეს ჩამონათვალი მხოლოდ პირობითი ჩამონათვალია. სასამართლო პრაქტიკის განზოგადებით შესაძლებელია ითქვას, რომ საქართველოს ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსის მე-2 მუხლის მე-2 ნაწილით განსაზღვრული ჩამონათვალი უფრო პირობითი, არაამომწურავი ჩამონათვალია და საქართველოს ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსის მე-2 მუხლის პირველი ნაწილისა და საქართველოს ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსის პირველი მუხლის პირველი ნაწილის გათვალისწინებით, სასამართლოში ადმინისტრაციული დავის საგანს შეიძლება წარმოადგენდეს საქართველოს ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსის მე-2 მუხლის მე-2 ნაწილში მიუთითებულ საკითხთან დაკავშირებით შეტანილი ადმინისტრაციული სარჩელი. მაგ:

ა) საქართველოს ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსის 25-ე მუხლის თანახმად, სასამართლოში შეიძლება აღიძრას ალიარებითი სარჩელი უფლების ან სამართლებრივი ურთიერთობის არსებობა-არარსებობის დადგენის შესახებ, თუ მოსარჩელეს ამის კანონიერი ინტერესი აქვს. ალიარებითი სარჩელი კი საქართველოს ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსის მე-2 მუხლის მე-2 ნაწილით დადგენილი ჩამონათვალიდან ზოგადად, ვერც ერთს ვერ განეკუთვნება;

ბ) არსებობს მოსაზრება, რომ ამ კატეგორიას მიეკუთვნება ასევე, ის შემთხვევა, როდესაც სასამართლოს შეიძლება წარედგინოს სარჩელი სამართლებრივი დახმარების აღმოჩენის შესახებ ადმინისტრაციულ ორგანოებს შორის დავის თაობაზე. კერძოდ, საქართველოს ზოგადი ადმინისტრაციული კოდექსის მე-16 მუხლის შესაბამისად, ადმინისტრაციული ორგანო ვალდებულია თავისი კომპეტენციის ფარგლებში და მის ხელთ არსებული საშუალებებით აღმოუჩინოს აუცილებელი სამართლებრივი დახმარება სხვა ადმინისტრაციულ ორგანოს შესაბამისი წერილობითი თხოვნის თაობაზე. თუმცა საქართველოს ზოგადი ადმინისტრაციული კოდექსის მე-18 მუხლის თანახმად, ადმინისტრაციული ორგანო უფლებამოსილია უარი განაცხადოს სამართლებრივი დახმარების აღმოჩენაზე, რომელთან დაკავშირებითაც წარმოშობილ დავას წყვეტს საერთო ზემდგომი ადმინისტრაციული ორგანო, ხოლო ასეთის არარსებობისას – სასამართლო. ამ მოსაზრებას აქვს არსებობის საფუძველი, თუმცა აღნიშნული ადმინისტრაციული დავის საგანი ალბათ შედის საქართველოს ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსის მე-2 მუხლის მე-2 ნაწილის „გ“ ქვეპუნქტით დადგენილ ადმინისტრაციული ორგანოს ვალდებულებაში სხვა რაიმე ქმედების განხორციელების თაობაზე.

რაც შეეხება საქართველოს ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსის მე-2 მუხლის მე-2 ნაწილით დადგენილ ჩამონათვალს, ყველაზე მეტად აღსანიშნავია ის შემთხვევები, როდესაც სასამართლოში ადმინისტრაციული დავის საგანს წარმოადგენს ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი აქტის შესაბამისობა საქართველოს კანონმდებლობასთან ან ადმინისტრაციული გარიგების დადება ან შესრულება.

საქართველოს ზოგადი ადმინისტრაციული კოდექსით ზუსტად არის განსაზღვრული ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი აქტისა და ადმინისტრაციული გარიგების განმარტება.

საქართველოს ზოგადი ადმინისტრაციული კოდექსის მე-2 მუხლის პირველი ნაწილის „გ“ ქვეპუნქტის შესაბამისად, ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი აქტი არის ადმინისტრაციული ორგანოს მიერ კანონმდებლობის საფუძველზე გამოცემული სამართლებრივი აქტი. ხოლო საქართველოს ზოგადი ადმინისტრაციული კოდექსის მე-2 მუხლის პირველი ნაწილის „დ“ ქვეპუნქტის თანახმად, ადმინისტრაციული აქტი არის ადმინისტრაციული ორგანოს მიერ ადმინისტრაციული კანონმდებლობის საფუძველზე გამოცემული ინდივიდუალური სამართლებრივი აქტი, რომელიც აწესებს, ცვლის, წყვეტს ან ადასტურებს პირის ან პირთა შეზღუდული წრის უფლებებსა და მოვალეობებს. ადმინისტრაციულ აქტად ჩაითვლება აგრეთვე, ადმინისტრაციული ორგანოს მიერ მიღებული გადაწყვეტილება მის უფლებამოსილებაში შემავალი საკითხის დაკმაყოფილებაზე განმცხადებლისათვის უარის თქმის შესახებ. აგრეთვე, ადმინისტრაციული ორგანოს მიერ გამოცემული ან დადასტურებული დოკუმენტი, რომელსაც შეიძლება მოჰყვეს სამართლებრივი შედეგები. საქართველოს ზოგადი ადმინისტრაციული კოდექსის მე-2 მუხლის პირველი ნაწილის „ე“ ქვეპუნქტის მიხედვით კი, ნორმატიული ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი აქტი არის უფლებამოსილი ადმინისტრაციული ორგანოს მიერ საკანონმდებლო აქტის საფუძველზე გამოცემული სამართლებრივი აქტი, რომელიც შეიცავს მისი მუდმივი ან დროებითი და მრავალჯერადი გამოყენების ქცევის ზოგად წესს.

ამასთან, აღსანიშნავია ისიც, რომ ადმინისტრაციული აქტისა და ნორმატიული ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი აქტის ერთმანეთისაგან გამიჯვნა სასამართლო პრაქტიკაში წარმოადგენს პრობლემას, რაც ძირითადად განპირობებულია თავად ადმინისტრაციული ორგანოს მხრიდან არასრულყოფილი ან არასწორი მოქმედებებით. არის შემთხვევა, როდესაც

ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი აქტი გამოცემულია საკანონმდებლო აქტის საფუძველზე და იგი შეიცავს მისი მუდმივი ან დროებითი და მრავალჯერადი გამოყენების ქცევის ზოგად წესს. ამასთან ადმინისტრაციული ორგანოს მხრიდან კი მიჩნეულია, როგორც ადმინისტრაციული აქტი და არა როგორც ნორმატიული ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი აქტი და, შესაბამისად, ადმინისტრაციული ორგანოს მხრიდან არ არის დაცული მისი გამოცემის კანონმდებლობით დადგენილი წესი, რაც ბუნებრივია ბაღებს გაურკვევლობას თუ რა სახის ადმინისტრაციულ-სამართლებრივ აქტთან გვაქვს საქმე. სასამართლო პრაქტიკაში არის შემთხვევები, როდესაც, მიუხედავად იმისა, რომ თავად ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი აქტის გამომცემი ორგანო აღნიშნულ აქტს თვლიდა ადმინისტრაციულ აქტად, სასამართლომ ეს აქტი მიიჩნია ნორმატიულ ადმინისტრაციულ-სამართლებრივ აქტად.

ნიშანდობლივია ისიც, რომ ზოგჯერ სასამართლო განხილვის საგანი არის დოკუმენტის, როგორც ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი აქტის კანონიერების საკითხი, მაშინ როდესაც ის თავისი ბუნებით არ წარმოადგენს ადმინისტრაციულ-სამართლებრივ აქტს. მაგალითად:

ა) შეზღუდული პასუხისმგებლობის საზოგადოების მიერ სასამართლოში შეტანილ იქნა სარჩელი საქართველოს ეკონომიკის მინისტრის ბრძანების, როგორც ადმინისტრაციული აქტის, ბათილობის მოთხოვნით, რითაც მოიჯარე, მოპასუხის მიერ დაჯარიმებულ იქნა საიჯარო ქონების საბალანსო ღირებულების 10%-ით. აღნიშნული ბრძანება გამომცემულ იქნა საქართველოს ეკონომიკის, მრეწველობისა და ვაჭრობის სამინისტროსა და შეზღუდული პასუხისმგებლობის საზოგადოებას შორის დადებული საიჯარო ხელშეკრულების საფუძველზე, რომლის მიხედვით, მოპასუხემ მოსარჩელეს იჯარის უფლებით გადასცა გარკვეული ქონება. ამასთან, საიჯარო ხელშეკრულების თანახმად, მეიჯარეს უფლება ჰქონდა ხელშეკრულებით ნაკისრი ვალდებულების შეუსრულებლობის შემთხვევაში გაეფრთხილებინა მოიჯარე წერილობით, მიეთითებინა დარღვევის გამოსწორების ვადა და დაეჯარიმებინა საიჯარო ქონების ღირებულების 10%-ით, რაც მან განახორციელა კიდევც.

სასამართლომ დაადგინა, რომ სადავო ბრძანებით მოპასუხის მიერ მოსარჩელისათვის საიჯარიმო თანხების დაკისრება გამომდინარეობს საქართველოს ეკონომიკის, მრეწველობისა და ვაჭრობის სამინისტროსა და შეზ-

ლუდული პასუხისმგებლობის საზოგადოებას შორის დადებული ადმინისტრაციული გარიგებიდან, რითაც მოიჯარეს იჯარის უფლებით გადაეცა გარკვეული ქონება. ამასთან, სასამართლომ ჩათვალა, რომ საქართველოს ეკონომიკის მინისტრის ბრძანება არ ითვლება ადმინისტრაციულ აქტად, რადგან იგი არ აწესებს, არ ცვლის, არ წყვეტს და არ ადასტურებს პირის ან პირთა შეზღუდული წრის უფლებებსა და მოვალეობებს, იგი არ წარმოადგენს ადმინისტრაციული ორგანოს მიერ მიღებულ გადაწყვეტილებას მის უფლებამოსილებაში შემავალი საკითხის დაკმაყოფილებაზე განმცხადებლისათვის უარის თქმის შესახებ და მას ასევე არ შეიძლება მოჰყვეს სამართლებრივი შედეგები. სადაო ბრძანება ასევე არ წარმოადგენს ნორმატიულ ადმინისტრაციულ-სამართლებრივ აქტს, რადგან იგი არ არის უფლებამოსილი ადმინისტრაციული ორგანოს მიერ საკანონმდებლო აქტის საფუძველზე გამოცემული სამართლებრივი აქტი, რომელიც შეიცავს მისი მუდმივი ან დროებითი და მრავალჯერადი გამოყენების ქცევის ზოგად წესს. ზემოაღნიშნულიდან გამომდინარე, მოსარჩელის სარჩელი არ დაკმაყოფილდა. აღნიშნულით ფაქტობრივად განიმარტა, რომ სადავო ბრძანება არ არის ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი აქტი;

ბ) შეზღუდული პასუხისმგებლობის საზოგადოების მიერ სასამართლოში შეტანილ იქნა სარჩელი საგადასახადო ინსპექციის მიმართ ადმინისტრაციული აქტის – შეზღუდული პასუხისმგებლობის საზოგადოების საბანკო ანგარიშზე წარდგენილი საინკასო დავალებების (განკარგულების) ბათილად ცნობის თაობაზე. აღნიშნულ საქმესთან დაკავშირებით, საქართველოს უზენაესი სასამართლოს ადმინისტრაციულ და სხვა კატეგორიის საქმეთა პალატის მიერ დადგენილია, რომ საგადასახადო ორგანოს საინკასო დავალება არის ადმინისტრაციული ორგანოს მიერ განხორციელებული ქმედება და არა ადმინისტრაციული აქტი;

გ) სააქციო საზოგადოების მიერ სასამართლოში შეტანილ იქნა სარჩელი საქართველოს კონტროლის პალატის შუალედური აქტისა და საქართველოს ფინანსთა სამინისტროს საგადასახადო დეპარტამენტის მსხვილ გადამხდელთა ინსპექციის წერილის ბათილად ცნობის თაობაზე. აღსანიშნავია ის, რომ საქართველოს კონტროლის პალატის ბრძანების საფუძველზე, საქართველოს ფინანსთა სამინისტროს საგადასახადო დეპარტამენტის მსხვილ გადამხდელთა ინსპექციის საფინანსო ეკონომიკური საქმიანობის კომპლექსური რევიზიის პროცესში სააქციო საზოგადოების მიერ ბიუჯეტთან

ანგარიშსწორების კანონიერების კამერალურად შემოწმების თაობაზე საქართველოს კონტროლის პალატის შუალედური აქტის საფუძველზე საქართველოს ფინანსთა სამინისტროს საგადასახადო დეპარტამენტის მსხვილ გადამხდელთა ინსპექციამ მოსარჩელეს დაარიცხა თანხა. საქართველოს უზენაესი სასამართლოს ადმინისტრაციულ და სხვა კატეგორიის საქმეთა პალატის გადანყევტილებით ბათილად იქნა ცნობილი, როგორც საქართველოს ფინანსთა სამინისტროს საგადასახადო დეპარტამენტის მსხვილ გადამხდელთა ინსპექციის წერილი, ისე საქართველოს კონტროლის პალატის შუალედური აქტი, ანუ საქართველოს კონტროლის პალატის შუალედური აქტი მიჩნეულია ადმინისტრაციულ აქტად. თუმცა, აღნიშნულ საკითხთან დაკავშირებით, არსებობს სანინალმდევო მოსაზრებაც, რომლის თანახმად, ამ კატეგორიის დავებში საქართველოს კონტროლის პალატის შუალედური აქტი არ არის ადმინისტრაციული აქტი, რადგან სამართლებრივი შედეგი დგება არა ამ დოკუმენტით, არამედ მის საფუძველზე გამოცემული საქართველოს ფინანსთა სამინისტროს საგადასახადო დეპარტამენტის მსხვილ გადამხდელთა ინსპექციის წერილით;

დ) სასამართლოში შეტანილ იქნა სარჩელი ფასების ინსპექციის თანამშრომლების მიერ ჩატარებული შემოწმების შედეგად შედგენილი აქტის ბათილად ცნობის თაობაზე, მაშინ როდესაც აღნიშნული, ფაქტობრივად, არ წარმოადგენს ადმინისტრაციულ აქტს, რადგან ფასების ინსპექციის თანამშრომლების მიერ ჩატარებული შემოწმების შედეგად შედგენილი აქტი უნდა დამტკიცდეს ეკონომიკური განვითარების სამინისტროს მიერ და სახელმწიფო ბიუჯეტის სასარგებლოდ თანხის გადახდის დაკისრების თაობაზე ადმინისტრაციული აქტი გამოიცემა საქართველოს ეკონომიკური განვითარების სამინისტროს (მინისტრის) მიერ, ანუ სამართლებრივი შედეგი დგება არა ფასების ინსპექციის თანამშრომლების მიერ ჩატარებული შემოწმების შედეგად შედგენილი აქტით, არამედ მის საფუძველზე გამოცემული საქართველოს ეკონომიკური განვითარების სამინისტროს (მინისტრის) ადმინისტრაციული აქტით;

ე) განსაკუთრებით აქტუალურია სადავო საჯარო შრომით-სამართლებრივი ურთიერთობის საკითხი, რომელთან მიმართებაშიც საწყის ეტაპზე იყო მოსაზრება, რომ საჯარო შრომითი დავები თავისი იურიდიული ბუნებით, კერძო-სამართლებრივი ხასიათისაა. ადმინისტრაციული ორგანოს მიერ ამ სფეროში გამოცემული სამართლებრივი აქტები, მიუხედავად მათი ინ-

დივიდუალური ხასიათისა, კერძო-სამართლებრივი ურთიერთობების კონკრეტული ნაირსახეობის, შრომით-სამართლებრივი ურთიერთობების მომწესრიგებელია. ამიტომაც ისინი არ მიეკუთვნებოდნენ ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსის თანახმად, საერთო სასამართლოს განსჯად ადმინისტრაციულ საქმეებს და სარჩელი განხილული უნდა ყოფილიყო არა ადმინისტრაციული, არამედ სამოქალაქო სამართალწარმოების გზით. თუმცა შემდგომ დადგინდა, რომ სადავო საჯარო შრომით-სამართლებრივ ურთიერთობასთან დაკავშირებით სასამართლოს მიერ დავა უნდა განხილულიყო ადმინისტრაციული სამართალწარმოების წესით, ადმინისტრაციული აქტის კანონიერების შეფასების მიმართებით. მაგრამ დღეის მდგომარეობით სასამართლო პრაქტიკით მიჩნეულია, რომ სადავო საჯარო შრომით-სამართლებრივი ურთიერთობა არის ადმინისტრაციული გარიგება ადმინისტრაციულ ორგანოსა და ფიზიკურ პირს შორის და, შესაბამისად, დავის საგანია ადმინისტრაციული გარიგების შეწყვეტა და არა ადმინისტრაციული აქტის კანონიერება. საქართველოს უზენაესი სასამართლოს დიდი პალატის განჩინებით დადგენილია, რომ საჯარო შრომით-სამართლებრივ დარგებში ადმინისტრაციული ორგანოს მიერ მიღებული ბრძანებები, ფორმალური სამართლებრივი თვალსაზრისით, შეიცავენ საქართველოს ზოგადი ადმინისტრაციული კოდექსის მე-2 მუხლის პირველი ნაწილის „დ“ ქვეპუნქტით გათვალისწინებული ადმინისტრაციული აქტის ლეგალური დეფინიციის ყველა ელემენტს (ბრძანებები გამოცემულია ადმინისტრაციული ორგანოს მიერ ადმინისტრაციული კანონმდებლობის საფუძველზე, არის ინდივიდუალურ-სამართლებრივი ხასიათის და ეხება ადმინისტრაციულ ორგანოსა და მუშაკს შორის ადმინისტრაციულ გარიგებას – საჯარო სამართლებრივი ურთიერთობის დადება-შენწყვეტას), მაგრამ რადგან აღნიშნული ტიპის ბრძანებების სამართლებრივი შედეგი არის მუშაკთან საჯარო სამართლებრივი ურთიერთობის დადება-შენწყვეტა, ადმინისტრაციული ორგანოს ბრძანება არ არის ადმინისტრაციული აქტი, არამედ იგი არის ადმინისტრაციული ორგანოს ცალმხრივი ნების გამოვლენა, რომელიც საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის 50-ე მუხლის შესაბამისად, მიმართულია საჯარო შრომითი სამართალურ ურთიერთობის წარმოშობის, შეცვლის ან შეწყვეტისაკენ. გარიგების დადება-შენწყვეტის შესახებ ბრძანების კანონიერებაზე დავა კომპლექსურად ურთიერთობაში უნდა იყოს განხილული, როგორც ადმინისტრაციული გარიგების დადება-შენწყვეტასთან დაკავშირებული და-

ვა. ზემოაღნიშნულიდან გამომდინარე, სასამართლომ უნდა იმსჯელოს ბრძანების, არა როგორც ადმინისტრაციული აქტის კანონიერებაზე, არამედ როგორც ადმინისტრაციული გარიგების შეწყვეტის კანონიერებაზე „საჯარო სამსახურის შესახებ“ საქართველოს კანონთან, საქართველოს შრომის კანონთა კოდექსთან და საქართველოს ზოგადი ადმინისტრაციული კოდექსის V თავთან მიმართებაში.

თუმცა აღსანიშნავია ისიც, რომ ბოლო პერიოდში შეინიშნება ზოგიერთ ამ კატეგორიის დავების განსჯადობასთან მიმართებაში სასამართლო პრაქტიკის შეცვლა. კერძოდ, რაიონულ სასამართლოსა და საოლქო სასამართლოს შორის წარმოიშვა დავა სასარჩელო განცხადების განსჯადობის თაობაზე. მოსარჩელე სხვა საკითხებთან ერთად აყენებდა მისი, საქართველოს ადმინისტრაციულ-ტერიტორიულ ერთეულებში საქართველოს პრეზიდენტის სახელმწიფო რწმუნებულის თანამდებობიდან გათავისუფლების შესახებ საქართველოს პრეზიდენტის განკარგულების ბათილად ცნობის საკითხს. საოლქო სასამართლოს ადმინისტრაციული სამართლისა და საგადასახადო საქმეთა კოლეგიის განჩინებით სასარჩელო განცხადება განსჯადობით გადაეგზავნა რაიონულ სასამართლოს იმ მოტივით, რომ საქართველოს პრეზიდენტის განკარგულება არ წარმოადგენდა ადმინისტრაციულ-სამართლებრივ აქტს. რაიონულმა სასამართლომ მიიჩნია, რომ სასარჩელო განცხადების მოთხოვნა წარმოადგენდა საქართველოს პრეზიდენტის განკარგულების ბათილად ცნობა და ამის საფუძველზე მოსარჩელის თანამდებობაზე აღდგენა, რაც მხარეთა შორის ადმინისტრაციულ გარიგებაზე დავას გამორიცხავდა. სადავო აქტი კი წარმოადგენდა ადმინისტრაციულ ინდივიდუალურ სამართლებრივ აქტს. განსჯადობის საკითხის გადაწყვეტისას საქართველოს უზენაესი სასამართლოს ადმინისტრაციულ და სხვა კატეგორიის საქმეთა პალატის მიერ ფაქტობრივად განმარტებული იქნა, რომ განსხვავებით „საჯარო სამსახურის შესახებ“ საქართველოს კანონისა, მოქმედი კანონმდებლობა სახელმწიფო რწმუნებულის თანამდებობაზე დანიშვნა-გათავისუფლების სპეციალურ წესს ითვალისწინებდა, კერძოდ, საქართველოს კონსტიტუციის 73-ე მუხლის პირველი პუნქტის „ვ“ ქვეპუნქტის თანახმად, მხოლოდ საქართველოს პრეზიდენტის კომპეტენცია იყო საქართველოს კონსტიტუციითა და კანონით განსაზღვრულ შემთხვევებში თანამდებობის პირთა დანიშვნა-გათავისუფლება. „აღმასრულებელი ხელისუფლების სტრუქტურისა და საქმიანობის წესის შესახებ“ იმჟამად

მოქმედი საქართველოს კანონის 32-ე მუხლის მე-3 პუნქტის, საქართველოს პრეზიდენტის 1999 წლის 08 ივნისის №363 ბრძანებულებით დამტკიცებული „საქართველოს ადმინისტრაციულ-ტერიტორიულ ერთეულებში საქართველოს პრეზიდენტის სახელმწიფო რწმუნებულის“ დებულების პირველი მუხლის მე-2 პუნქტის თანახმად, პრეზიდენტის რწმუნებულს თანამდებობაზე ნიშნავდა და ათავისუფლებდა საქართველოს პრეზიდენტი. აღნიშნულიდან გამომდინარე, საკასაციო პალატის აზრით, სახელმწიფო რწმუნებულის თანამდებობიდან გათავისუფლების შესახებ საქართველოს პრეზიდენტის სადავო განკარგულება სამართლებრივად არ წარმოადგენდა საქართველოს პრეზიდენტსა და სახელმწიფო რწმუნებულს შორის ადმინისტრაციული გარიგების შეწყვეტას. საქართველოს პრეზიდენტის მიერ წარმომადგენლის დანიშვნა-გათავისუფლება არ განეკუთვნებოდა საქართველოს ზოგადი ადმინისტრაციული კოდექსის მე-3 მუხლის მე-4 ნაწილის „ე“ ქვეპუნქტით მითითებულ საქართველოს პრეზიდენტის უფლებამოსილებათა რიცხვს, რაც ასევე ადასტურებდა იმას, რომ სადავო ბრძანება ადმინისტრაციულ აქტს წარმოადგენდა. საქართველოს პრეზიდენტის განკარგულება სახელმწიფო რწმუნებულის დანიშვნის შესახებ განხილული უნდა ყოფილიყო ადმინისტრაციულ აქტად, რომელსაც შემდგომში მოსდევდა ადმინისტრაციული გარიგების დადება.

ამდენად, საკასაციო პალატამ არ გაიზიარა საოლქო სასამართლოს ადმინისტრაციული სამართლისა და საგადასახადო საქმეთა კოლეგიის მოსაზრება იმის შესახებ, რომ სადავო განკარგულება იყო ადმინისტრაციული გარიგების ადმინისტრაციული ორგანოს მიერ ცალმხრივად მოშლა (შეწყვეტა). საკასაციო პალატამ მიიჩნია, რომ სახელმწიფო რწმუნებულის თანამდებობიდან გათავისუფლების შესახებ საქართველოს პრეზიდენტის განკარგულება იყო საქართველოს ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსის მე-2 მუხლის მე-2 ნაწილის „ა“ ქვეპუნქტით გათვალისწინებული საქართველოს პრეზიდენტის ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი აქტი, რის კანონიერების შესახებ დავა, საქართველოს ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსის მე-6 მუხლის პირველი ნაწილის „ა“ ქვეპუნქტის თანახმად, პირველი ინსტანციის წესით განსახილველ, საოლქო სასამართლოს ადმინისტრაციული სამართლისა და საგადასახადო საქმეთა კოლეგიის განსჯად დავას წარმოადგენდა. აღნიშნულიდან გამომდინარე, საქართველოს უზენაესი სასამართლოს ადმინისტრაციულ და სხვა კატეგორიის საქმეთა პალატის

განჩინების თანახმად, სარჩელი საქართველოს ადმინისტრაციულ-ტერიტორიულ ერთეულებში საქართველოს პრეზიდენტის სახელმწიფო რწმუნებულის თანამდებობიდან გათავისუფლების შესახებ საქართველოს პრეზიდენტის განკარგულების ბათილად ცნობის თაობაზე განსახილველად განსჯადობით საოლქო სასამართლოს ადმინისტრაციული სამართლისა და საგადასახადო საქმეთა კოლეგიას დაექვემდებარა.

მსგავსი გადაწყვეტილებები, თითქმის ანალოგიური დასაბუთებით, საქართველოს უზენაესი სასამართლოს ადმინისტრაციულ და სხვა კატეგორიის საქმეთა პალატის მიერ ასევე მიღებული იქნა საქართველოს საერთო სასამართლოების მოსამართლისა და გამგებლის მიმართ.

აღსანიშნავია ისიც, რომ პრაქტიკაში ანალოგიური დავა გამოიწვია, თუ ვისი განსჯადია სარჩელი საქართველოს პროკურატურიდან პროკურატურის მუშაკის დათხოვნის თაობაზე; კერძოდ, რაიონული სასამართლოს განჩინებით პროკურატურის ყოფილი მუშაკის სარჩელი განსჯადობით გადაეგზავნა საოლქო სასამართლოს იმ საფუძველით, რომ სარჩელი აღძრულია უმაღლესი სახელმწიფო ორგანოს ხელმძღვანელის ბრძანების გაუქმებაზე.

საოლქო სასამართლოს ადმინისტრაციული სამართლისა და საგადასახადო საქმეთა კოლეგიამ მიიჩნია, რომ სარჩელი არ არის საოლქო სასამართლოს პირველი ინსტანციის წესით განსახილველი, რადგან საქართველოს გენერალური პროკურორის ბრძანების თანახმად, რაიონული პროკურატურის გამომძიებელი დათხოვნილ იქნა პროკურატურიდან. მოსარჩელის აღნიშნულ თანამდებობაზე დანიშვნა მოხდა ადმინისტრაციულ ორგანოსა და მას შორის გარიგების დადების ანუ საქართველოს ზოგადი ადმინისტრაციული კოდექსით გათვალისწინებული ადმინისტრაციული გარიგების შედეგად. სასარჩელო განცხადებაში მოსარჩელე ფაქტობრივად ითხოვდა თანამდებობაზე აღდგენას, საიდანაც იგი განთავისუფლებული იყო საქართველოს გენერალური პროკურორის ბრძანების საფუძველზე. აღნიშნული ბრძანება გამოცემული იყო საქართველოს გენერალური პროკურორის მიერ და იგი წარმოადგენდა ერთჯერად სამართლებრივ აქტს, რაც მიღებული იყო ადმინისტრაციულ გარიგებასთან დაკავშირებით და ამ ადმინისტრაციული გარიგების ცალმხრივად მოშლას ადასტურებდა. ამდენად, მართალია აღნიშნული დავა უკავშირდებოდა საქართველოს გენერალური პროკურორის ბრძანებას, მაგრამ იგი წარმოშობილი იყო ადმინისტრაციული გარიგების შეწყვეტიდან. საქართველოს ადმინისტრაციული საპროცესო

კოდექსის მე-6 მუხლის პირველი ნაწილის „დ“ ქვეპუნქტის თანახმად კი, საოლქო სასამართლოები პირველი ინსტანციის წესით განიხილავენ სარჩელს ადმინისტრაციული გარიგების დადების ან შესრულების, აგრეთვე ადმინისტრაციული ორგანოს მიერ ზიანის ანაზღაურების თაობაზე მხოლოდ იმ შემთხვევაში, თუ სარჩელის ფასი აღემატება 500 000 ლარს. აღნიშნულიდან გამომდინარე, სასამართლო კოლეგიამ მიიჩნია, რომ სარჩელი არ იყო საოლქო სასამართლოს პირველი ინსტანციის წესით განსახილველი და საქართველოს ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსის მე-5 მუხლისა და საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის მე-15 მუხლის შესაბამისად, სარჩელი გადმოგზავნი რაიონული სასამართლოს განსჯადი იყო, რის გამოც, მან საქართველოს ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსის 26-ე მუხლის მე-3 ნაწილის თანახმად, სარჩელი განსჯადობის შესახებ დავის გადასაწყვეტად გადაუგზავნა საქართველოს უზენაესი სასამართლოს ადმინისტრაციულ და სხვა კატეგორიის საქმეთა პალატას, რომელმაც უნდა გადაწყვიტოს აღნიშნული კატეგორიის სარჩელებთან დაკავშირებით განსჯადობის საკითხი.

ამასთან, მნიშვნელოვანია ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი აქტის გაუქმების საკითხი, რაც ზოგადი ტერმინია და მოიცავს ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი აქტის როგორც ბათილად ცნობას, ისე ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი აქტის ძალადაკარგულად გამოცხადებას. ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი აქტის ბათილად ცნობაცა და ძალადაკარგულად გამოცხადებაც გულისხმობს ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი აქტის მოქმედების შეწყვეტას, თუმცა, რასაკვირველია, განსხვავებულია მათი თანმდევი სამართლებრივი შედეგი; კერძოდ, საქართველოს ზოგადი ადმინისტრაციული კოდექსის მე-60 მუხლის მე-7 ნაწილის თანახმად, ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი აქტის ბათილად გამოცხადება ნიშნავს მისი ძალაში შესვლიდან წარმოშობილი სამართლებრივი შედეგების გაუქმებას, მაშინ როდესაც, საქართველოს ზოგადი ადმინისტრაციული კოდექსის 61-ე მუხლის მე-6 ნაწილის მიხედვით, ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი აქტის ძალადაკარგულად გამოცხადება ნიშნავს ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი აქტის მოქმედების შეწყვეტას მისი ძალადაკარგულად გამოცხადების დღიდან. ამასთან, სასამართლოს განსჯადი ადმინისტრაციული საქმეების განსაზღვრისა და შესაბამისი განჩინებების მიღების მეთოდუკასთან მიმართებაში განსაკუთრებით აღსანიშნავია ის, რომ უფლებამოსილია თუ არა

სასამართლო განიხილოს აღნიშნული კატეგორიის საქმეები. არსებული კანონმდებლობა ცალსახად უთითებს, რომ ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი აქტის ბათილად ცნობის უფლებამოსილება მის გამომცემ ადმინისტრაციულ ორგანოსა და ზემდგომ ადმინისტრაციულ ორგანოსთან ერთად ასევე აქვს სასამართლოს, სარჩელის წარდგენის შემთხვევაში (საქართველოს ზოგადი ადმინისტრაციული კოდექსის მე-60 მუხლის მე-3 ნაწილი, საქართველოს ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსის 22-ე მუხლის პირველი ნაწილი, საქართველოს ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსის 32-ე მუხლის პირველი ნაწილი). ასეთი კატეგორიის საქმეები საკმაოდ დიდი ოდენობით იხილება სასამართლოებში. რაც შეეხება ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი აქტის ძალადაკარგულად გამოცხადების უფლებამოსილების საკითხს, არსებული პრაქტიკის თანახმად, სასამართლოები ასევე იხილავენ სარჩელებს ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი აქტის ძალადაკარგულად გამოცხადების შესახებ, მაგრამ ზოგიერთი უცხოელი ექსპერტის დასკვნისა და არსებული კანონმდებლობის სიტყვასიტყვითი გაგებით, შესაძლებელია ითქვას, რომ სასამართლო არ არის უფლებამოსილი მიიღოს გადაწყვეტილება ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი აქტის ძალადაკარგულად გამოცხადების შესახებ. აღნიშნულ მოსაზრებას ფაქტობრივად ადასტურებს საქართველოს ზოგადი ადმინისტრაციული კოდექსის 61-ე მუხლის პირველი ნაწილი, რომლის მიხედვით, ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი აქტის ძალადაკარგულად გამოცხადების უფლება აქვს ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი აქტის გამომცემ ადმინისტრაციულ ორგანოს. ასევე ნიშანდობლივია საქართველოს ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსის 32-ე მუხლის პირველი ნაწილი. საქართველოს ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსის 32-ე მუხლის სათაურია „სასამართლო გადაწყვეტილება ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი აქტის ბათილად ცნობის ან ძალადაკარგულად გამოცხადების თაობაზე სარჩელთან დაკავშირებით“. ამ მუხლის პირველი ნაწილის თანახმად, თუ ადმინისტრაციული აქტი კანონსაწინააღმდეგოა, სასამართლო უფლებამოსილია ზემოაღნიშნულ ორივე სახის სარჩელთან დაკავშირებით გამოიტანოს მხოლოდ გადაწყვეტილება ადმინისტრაციული აქტის ბათილად ცნობის შესახებ. ასევე მნიშვნელოვანია საქართველოს ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსის 32-ე მუხლის მე-5 ნაწილი, რომლის მიხედვით, სასამართლო უფლებამოსილია მხოლოდ იმ შემთხვევაში გამოაცხადოს ნორმატიულ-ადმინისტრაციული აქტი ძალადაკარგულად,

ისიც ამ ნორმატიულ-ადმინისტრაციული აქტის ბათილად ცნობის ნაცვლად, როდესაც ნორმატიულ-ადმინისტრაციული აქტის ბათილად გამოცხადება მნიშვნელოვან საფრთხეს შეუქმნის სახელმწიფო ან საზოგადოებრივ უსაფრთხოებას ან გამოიწვევს სახელმწიფო ან ადგილობრივი თვითმმართველობის (მმართველობის) ხარჯების მნიშვნელოვან გაზრდას.

ყოველივე ზემოაღნიშნულიდან გამომდინარე, მნიშვნელოვანია სასამართლოების პოზიცია ამ საკითხსა და შესაბამისი განჩინებების მიღების მეთოდუკასთან დაკავშირებით.

ადმინისტრაციული გარიგება საქართველოს ზოგადი ადმინისტრაციული კოდექსის მე-2 მუხლის პირველი ნაწილის „ზ“ ქვეპუნქტის შესაბამისად, არის ადმინისტრაციული ორგანოს მიერ ფიზიკურ ან იურიდიულ პირთან, აგრეთვე, სხვა ადმინისტრაციულ ორგანოსთან დადებული სამოქალაქო-სამართლებრივი გარიგება.

ადმინისტრაციული გარიგება საქართველოს ზოგადი ადმინისტრაციული კოდექსის მიერ შემოტანილი ახალი ინსტიტუტია. გარიგება თავისი ბუნებით, სამოქალაქო სამართლებრივი ინსტიტუტია და, შესაბამისად, საქართველოს ზოგადი ადმინისტრაციული კოდექსის 65-ე მუხლის მე-2 ნაწილის თანახმად, ადმინისტრაციული ორგანოს მიერ სამოქალაქო გარიგების დადებისას გამოიყენება საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის შესაბამისი ნორმები და საქართველოს ზოგადი ადმინისტრაციული კოდექსის V თავით გათვალისწინებული დამატებითი მოთხოვნები.

ერთი მხრივ, შეიძლება ითქვას, რომ საკანონმდებლო დონეზე ზუსტად არის გავლებული ზღვარი ადმინისტრაციულ-სამართლებრივ აქტსა და ადმინისტრაციულ გარიგებას შორის, თუმცა იმის გათვალისწინებით, რომ ადმინისტრაციული კატეგორიის საქმეები საკმაოდ რთული, სპეციფიკური და არაერთგვაროვანია, კანონმდებლობა ხშირად ცვალებადია და მასში არაერთი ურთიერთსაწინააღმდეგო კოლიზიური ნორმა არსებობს. აღნიშნული გარკვეულად განაპირობებს სასამართლო პრაქტიკის არაერთგვაროვნობას, განსაკუთრებით ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი აქტისა და ადმინისტრაციული გარიგების განსხვავებასთან მიმართებაში, მით უმეტეს იმის გათვალისწინებით, რომ ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი აქტის ბათილობა და ადმინისტრაციული გარიგების ბათილობა ფაქტობრივად სხვადასხვა სამართლებრივ შედეგს იძლევა. აღსანიშნავია, რომ არც სამართლის თეორიაში არის ერთგვაროვანი მიდგომა ადმინისტრაციულ-სამართლებრივ

აქტსა და ადმინისტრაციულ გარიგებასთან მიმართებაში. არის მოსაზრება, რომ ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი აქტი შესაბამისი იურიდიული ძალის მქონე საქმიანობის ფორმაა, ხოლო ადმინისტრაციული გარიგება ნაკლებად გამოიყენება ადმინისტრაციული ორგანოს საქმიანობაში, თუმცა არსებობს მოსაზრებაც, რის თანახმადაც, საჯარო სამართლებრივი უფლებამოსილებების შესრულებისათვის საჯარო ორგანოსათვის საქმიანობის ეფექტური ფორმაა ადმინისტრაციული გარიგება. ნიშანდობლივია ისიც, რომ ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი აქტი არის ადმინისტრაციული ორგანოს მიერ საჯარო სამართლებრივი უფლებამოსილებების შესრულებისას ნების ცალმხრივი გამოვლენა, მაშინ როდესაც, ადმინისტრაციული გარიგება დამყარებულია მხარეთა თანასწორობის პრინციპზე და დამოკიდებულია მხარეთა ნების გამოვლენაზე, თუმცა იმავდროულად, გამონაკლის შემთხვევებში ადმინისტრაციული გარიგებაც ასევე შეიძლება გამოიხატოს ადმინისტრაციული ორგანოს მიერ ცალმხრივი ნების გამოვლენაში. შესაძლებელია ითქვას, რომ ფაქტობრივად, სასამართლო პრაქტიკის მიერ ხდება ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი აქტის, როგორც ადმინისტრაციული ორგანოს ცალმხრივი ნების გამოვლენის აქტისა და ადმინისტრაციული ორგანოს მიერ დადებული ცალმხრივი ადმინისტრაციული გარიგების ერთმანეთისაგან განსხვავება. ამასთან, ამ მიმართებით განსაკუთრებით საინტერესოა ის შემთხვევები, როდესაც საქართველოს ზოგადი ადმინისტრაციული კოდექსის 70-ე მუხლის მე-2 ნაწილის შესაბამისად, ადმინისტრაციული ორგანოს მიერ დადებული გარიგება ასევე ბათილია იმ ადმინისტრაციული აქტის ბათილად გამოცხადების შემთხვევაში, რომლის საფუძველზეც დაიდო გარიგება. მაგალითად, ფიზიკურმა პირმა მიმართა რაიონულ სასამართლოს სარჩელით და მოითხოვა ამ რაიონის გამგეობასა და შეზღუდული პასუხისმგებლობის საზოგადოებას შორის დადებული ადმინისტრაციული გარიგების – ხელშეკრულების გაუქმება და შესაბამისი დადგენილების ბათილად ცნობა. აღნიშნული ხელშეკრულების, იგივე ადმინისტრაციული გარიგების დადების საკითხი განხილული იყო რაიონის გამგეობის სხდომაზე და გამოიცა შესაბამისი ადმინისტრაციული აქტი – დადგენილება. იმის გამო, რომ სასამართლოს მიერ აღნიშნული დადგენილება ბათილად იქნა ცნობილი, ასევე ბათილია მის საფუძველზე დადებული ადმინისტრაციული გარიგება.

საქართველოს ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსის მე-2 მუხლის

მე-2 ნაწილით დადგენილი ჩამონათვალიდან ასევე, აღსანიშნავია ის შემთხვევები, როდესაც სასამართლოში ადმინისტრაციული დავის საგანს წარმოადგენს ადმინისტრაციული ორგანოს ვალდებულება ზიანის ანაზღაურების, ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი აქტის გამოცემის ან სხვა რაიმე ქმედების განხორციელების თაობაზე და თანამდებობის პირის, მისი ოჯახის წევრის, ახლო ნათესავის ან დაკავშირებული პირის ქონების კანონიერება.

ზემოაღნიშნულიდან გამომდინარე, სასამართლოს განსჯად, ერთ-ერთი სახის ადმინისტრაციულ საქმეს შეიძლება წარმოადგენდეს სარჩელი ადმინისტრაციული ორგანოს მიმართ ზიანის ანაზღაურება. თაობაზე. ამასთან, განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია სასამართლოს პოზიცია ამ კატეგორიის საქმეებთან დაკავშირებით განსჯადობის თაობაზე განჩინების მიღების მეთოდუკასთან მიმართებაში, რადგან სასამართლოში ადმინისტრაციული დავის საგანს შეიძლება წარმოადგენდეს მხოლოდ ადმინისტრაციული ორგანოს ვალდებულება ზიანის ანაზღაურების შესახებ. რაც შეეხება იმ შემთხვევას, როდესაც ზიანის ანაზღაურების ვალდებულება ეკისრება არა ადმინისტრაციულ ორგანოს, არამედ ფიზიკურ პირს ან კერძო სამართლის სუბიექტს, მაშინ ასეთი საქმე არ წარმოადგენს სასამართლოს განსჯად ადმინისტრაციულ საქმეს და იგი განხილულ უნდა იქნას სამოქალაქო სამართალწარმოების წესით.

ამ საკითხთან დაკავშირებით ნიშანდობლივია საქართველოს უზენაესი სასამართლოს ადმინისტრაციულ და სხვა კატეგორიის საქმეთა პალატის პოზიცია, რომლის ერთ-ერთ განჩინებაში მითითებულია, რომ დავაში ადმინისტრაციული ორგანოს მხოლოდ მონაწილეობა არ განსაზღვრავს დავის განსჯადობას, არამედ განსჯადობის საკითხის გადაწყვეტისათვის მთავარი კრიტერიუმია სადავო სამართალურთიერთობის ხასიათი, მისი იურიდიული ბუნება და დავის საგანი. დავის ადმინისტრაციულ-სამართლებრივ დავად მიჩნევისათვის დავის საგანს უნდა წარმოადგენდეს საქართველოს ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსის მე-2 მუხლის მე-2 ნაწილით გათვალისწინებული შემთხვევები. საქართველოს უზენაესი სასამართლოს ადმინისტრაციულ და სხვა კატეგორიის საქმეთა პალატამ განმარტა, რომ ადმინისტრაციული დავის შემთხვევაში ზიანის ანაზღაურების მოთხოვნა მიმართული უნდა იყოს ადმინისტრაციული ორგანოს მიმართ და დავის საგანს უნდა წარმოადგენდეს ადმინისტრაციული ორგანოს ვალდებულება ზიანის ანაზღაურების თაობაზე.

აღნიშნულ საკითხთან მიმართებაში საინტერესოა ისიც, რომ, როგორც წესი, ადმინისტრაციული ორგანოს მიერ ზიანის ანაზღაურების ვალდებულება შეიძლება მომდინარეობდეს ადმინისტრაციული გარიგებიდან, თუმცა ასევე შესაძლებელია ადმინისტრაციული ორგანოს მიერ ზიანის ანაზღაურების ვალდებულება არ იყოს დაკავშირებული ადმინისტრაციულ გარიგებასთან.

სასამართლოს განსჯად ერთ-ერთი სახის ადმინისტრაციულ საქმეს შეიძლება წარმოადგენდეს ასევე სარჩელი ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი აქტის გამოცემის თაობაზე. ამ კატეგორიის საქმეებთან დაკავშირებით განსჯადობის თაობაზე განჩინების მიღების მეთოდიკასთან მიმართებაში განსაკუთრებით სადავოა ის, რომ ასეთი სარჩელი აღიძვრება მხოლოდ ადმინისტრაციული აქტის გამოცემის მოთხოვნით, თუ ასევე სარჩელი აღიძვრება ნორმატიული ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი აქტის გამოცემის მოთხოვნით. საქართველოს ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსის 23-ე მუხლში საუბარია სარჩელის აღძვრაზე მხოლოდ ადმინისტრაციული აქტის გამოცემის შესახებ. ადმინისტრაციული აქტი ფიგურირებს აგრეთვე, საქართველოს ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსის 33-ე მუხლის სათაურსა და ამავე მუხლის მე-2 ნაწილში, თუმცა საქართველოს ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსის მე-2 მუხლის მე-2 ნაწილის „გ“ ქვეპუნქტსა და 33-ე მუხლის პირველ ნაწილში საუბარია ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი აქტის გამოცემაზე, სადაც ადმინისტრაციულ აქტთან ერთად მოიაზრება ნორმატიული ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი აქტიც.

სასამართლო პრაქტიკის განზოგადების საფუძველზე შესაძლებელია ითქვას, რომ სარჩელი შეიძლება აღიძვრას მხოლოდ ადმინისტრაციული აქტის გამოცემის მოთხოვნით, ხოლო ნორმატიული ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი აქტის გამოცემის მოთხოვნით სარჩელი არ აღიძვრება.

აღსანიშნავია ისიც, რომ სასარჩელო მოთხოვნისათვის აუცილებელია ორი გარემოების არსებობა:

1. ადმინისტრაციული ორგანოს მიერ უარის თქმა ადმინისტრაციული აქტის გამოცემაზე, ანუ სასამართლოში სარჩელის შეტანამდე მოსარჩელის მიერ, საქართველოს ზოგადი ადმინისტრაციული კოდექსის შესაბამისად, უფლებამოსილ ადმინისტრაციულ ორგანოში შეტანილი იყო შესაბამისი განცხადება ადმინისტრაციული აქტის გამოცემის მოთხოვნით, რაზეც ადმინისტრაციული ორგანოს მიერ გამოტანილი იყო გადაწყვეტილება ადმინისტ-

რაციული აქტის გამოცემაზე უარის თქმის შესახებ, ანდა ადმინისტრაციული ორგანოს მიერ არ იყო მიღებული რაიმე სახის გადაწყვეტილება შესაბამის ვადაში, რაც საქართველოს ზოგადი ადმინისტრაციული კოდექსის 177-ე მუხლის მე-2 ნაწილის თანახმად, ადმინისტრაციული აქტის გამოცემაზე უარის თქმად ითვლება.

2. ადმინისტრაციული ორგანოს უარი ადმინისტრაციული აქტის გამოცემაზე პირდაპირ და უშუალო (ინდივიდუალურ) ზიანს უნდა აყენებდეს მოსარჩელის კანონიერ უფლებას ან ინტერესს.

ამასთან, განსაკუთრებით საინტერესოა საქართველოს ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსის 33-ე მუხლის მე-2 ნაწილი, რომლის მიხედვით, სასამართლო უფლებამოსილია თავად გამოსცეს ადმინისტრაციული აქტი, თუ მისი გამოცემა არ საჭიროებს საქმის გარემოებათა დამატებით გამოკვლევას და საკითხი არ მიეკუთვნება ადმინისტრაციული ორგანოს დისკრეციულ უფლებამოსილებას.

სასამართლოსათვის ასეთი უფლებამოსილების გადაცემა, თანაც საპროცესო კანონმდებლობის საფუძველზე, სადავო საკითხს წარმოადგენს, როგორც პრაქტიკოს მუშაკებს, ისე თეორიტიკოს მეცნიერებს შორის. აღნიშნული არანაირად არ შედის საერთო სასამართლოების კომპეტენციაში და ფაქტობრივად ეწინააღმდეგება ხელისუფლების დანაწილების პრინციპს, რადგან ეს არის სასამართლო ხელისუფლების ჩარევა აღმასრულებელი ხელისუფლების საქმიანობაში. ასევე, საქართველოს ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსის 33-ე მუხლის მე-2 ნაწილი წანააღმდეგობაში მოდის ამავე მუხლის პირველ ნაწილთან, რომლის თანახმად, სასამართლოს გამოაქვს გადაწყვეტილება, რომლითაც ადმინისტრაციულ ორგანოს ადმინისტრაციული აქტის გამოცემას ავალებს.

ყოველივე ზემოაღნიშნულიდან გამომდინარე, პრაქტიკაში არ ხდება სასამართლოების მხრიდან საქართველოს ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსის 33-ე მუხლის მე-2 ნაწილით მინიჭებული უფლებამოსილების რეალიზაცია, რაც მნიშვნელოვანია, რადგან ამით ფაქტობრივად განსაზღვრულია, რომ ასეთი ხასიათის მოთხოვნა არ წარმოადგენს სასამართლოში ადმინისტრაციული დავის საგანს.

სასამართლოში ადმინისტრაციული დავის საგანს წარმოადგენს ასევე ადმინისტრაციული ორგანოს ვალდებულია ქმედების განხორციელების თაობაზე.

საქართველოს ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსის 24-ე მუხლის პირველი ნაწილის თანახმად, სარჩელი შეიძლება აღიძვრას ისეთი ქმედების განხორციელების ან ისეთი ქმედებისაგან თავის შეკავების მოთხოვნით, რომელიც არ გულისხმობს ადმინისტრაციული აქტის გამოცემას, ანუ ამ შემთხვევაში ხაზგასმით არის საუბარი მხოლოდ ისეთი ქმედების განხორციელების ან ისეთი ქმედებისაგან თავის შეკავების მოთხოვნაზე, რაც არანაირად არ გულისხმობს ადმინისტრაციული აქტის გამოცემას.

ამ კატეგორიის საქმეებთან დაკავშირებით განსჯადობის თაობაზე განჩინების მიღების მეთოდუკასთან მიმართებაში აღსანიშნავია, რომ არსებობს მოსაზრება, რომლის თანახმად, უმრავლეს შემთხვევაში, სარჩელი აღიძვრება იმ პირის მიერ, რომლის კანონიერ უფლებას ან ინტერესს პირდაპირ და უშუალო (ინდივიდუალურ) ზიანს აყენებს ადმინისტრაციული ორგანოს მიერ რაიმე მოქმედების განხორციელება ან უარი რაიმე მოქმედების განხორციელებაზე. ასევე, სარჩელი აღიძვრება ადმინისტრაციული ორგანოს მიერ, თუ სხვა ადმინისტრაციული ორგანო არ ასრულებს საქართველოს ზოგადი ადმინისტრაციული კოდექსის მე-16 მუხლით დაკისრებულ ვალდებულებას აუცილებელი სამართლებრივი დახმარების აღმოჩენის შესახებ.

ნიშანდობლივია, რომ არსებობს მოსაზრება, რომ საქართველოს ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსის 24-ე მუხლის სათაურსა და პირველ ნაწილში აღნიშნული სიტყვა „ქმედება“ ტექნიკური შეცდომაა და უფრო მიზანშეწონილია სიტყვის – „მოქმედება“ გამოყენება, რაც ასევე დასტურდება ამავე მუხლის მე-2 ნაწილში მითითებული ტერმინით „მოქმედება“, თუმცა ტერმინი „ქმედება“ თავის თავში მოიცავს როგორც „მოქმედების განხორციელებას“, ისე „უარს რაიმე მოქმედების განხორციელებაზე“, ანუ „უმოქმედობას“.

2004 წლის 13 თებერვალს, საქართველოს ადმინისტრაციულ საპროცესო კოდექსში შეტანილი დამატებების შედეგად, სასამართლოში ადმინისტრაციული დავის საგანს წარმოადგენს ასევე თანამდებობის პირის, მისი ოჯახის წევრის, ახლო ნათესავის ან დაკავშირებული პირის ქონების კანონიერება, რაც ნოვაციას წარმოადგენს ადმინისტრაციულ პროცესში და მასზე შემდგომში ცალკე იქნება საუბარი.

სასამართლოს განსჯადი ადმინისტრაციული საქმეების ინსტანციურ განსჯადობასთან მიმართებაში აღსანიშნავია, რომ საქართველოს ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსის მე-5 მუხლის თანახმად, სასამართლო-

ნიშანდობლივია, რომ სასამართლო პრაქტიკაში არის შემთხვევები, როდესაც სასამართლოს მიერ ფაქტობრივად ხდება აღნიშნული განსჯადობის ფარგლების ე.წ. განვრცობითი განმარტება. მაგალითად:

ა) საქართველოს უზენაესი სასამართლოს ადმინისტრაციულ და სხვა კატეგორიის საქმეთა პალატამ ადმინისტრაციული საქმე ქ. თბილისის მთავრობის დადგენილების ბათილად ცნობის შესახებ განსჯადობით განსახილველად თბილისის საოლქო სასამართლოს ადმინისტრაციული სამართლისა და საგადასახადო საქმეთა კოლეგიას დაუქვემდებარა შემდეგ გარემოებათა გამო:

სასამართლომ განმარტა, რომ „საქართველოს დედაქალაქის – თბილისის შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-4 მუხლის მე-3 და მე-4 პუნქტებისა და საქართველოს პრეზიდენტის 1998 წლის 10 დეკემბრის №885 ბრძანებულებით დამტკიცებული „საქართველოს დედაქალაქის – თბილისის მერიის დებულების“ მე-2 მუხლისა და მე-5 მუხლის პირველი პუნქტის თანახმად, ქ. თბილისში ადგილობრივი თვითმმართველობა ხორციელდება ქ. თბილისის მერიის მეშვეობით, რომელიც წარმოადგენს დედაქალაქის მმართველობის ორგანოთა სისტემას და მასში შედის ქ. თბილისის მმართველობის ცენტრალური ორგანო – ქ. თბილისის მთავრობა.

„საქართველოს დედაქალაქის – თბილისის შესახებ“ საქართველოს კანონის 28-ე მუხლის მე-2 პუნქტის მიხედვით, ქ. თბილისის მერის ბრძანება და ქ. თბილისის მთავრობის დადგენილება წარმოადგენს ნორმატიულ აქტებს.

საკასაციო პალატამ იმ გარემოების გათვალისწინებით, რომ ქ. თბილისის მთავრობა ქ. თბილისის მერიის შემადგენლობაში შედის, მიიჩნია, რომ ქ. თბილისის მერიის მიერ მიღებული დადგენილება უნდა ჩაითვალოს ქ. თბილისის მთავრობის მიერ გამოცემულ ნორმატიულ-ადმინისტრაციულ აქტად და შესაბამისად, დავა ქ. თბილისის მთავრობის დადგენილების ბათილად ცნობის თაობაზე საქართველოს ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსის მე-6 მუხლის პირველი ნაწილის „გ“ ქვეპუნქტის თანახმად, განსჯადობით განსახილველად თბილისის საოლქო სასამართლოს ადმინისტრაციული სამართლისა და საგადასახადო საქმეთა კოლეგიას დაუქვემდებარა;

ბ) „საქართველოს მთავრობის სტრუქტურის, უფლებამოსილებისა და საქმიანობის წესის შესახებ“ 2004 წლის 11 თებერვლის საქართველოს კანონის თანახმად, ამ კანონის ამოქმედების მომენტიდან ძალადაკარგულად

საპროცესო კანონმდებლობაში შეტანილი ცვლილებებისა და დამატებების შესაბამისად, 2005 წლის 15 ივლისიდან საქართველოს ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსის მე-2 მუხლის მე-2 ნაწილის „ბ“ ქვეპუნქტის თანახმად, სასამართლოში ადმინისტრაციული დავის საგანს შეიძლება წარმოადგენდეს ადმინისტრაციული ხელშეკრულების დადება, შესრულება ან შეწყვეტა, ნაცვლად ადმინისტრაციული გარიგების დადების ან შესრულებისა, ხოლო ამავე მუხლის მე-3 ნაწილის მიხედვით, დაუშვებელია ადმინისტრაციული ორგანოს სარჩელი იმ საკითხთან დაკავშირებით, რომლის გადაწყვეტა მის უფლებამოსილებას განეკუთვნება. ამასთან, საქართველოს ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსის მე-5 მუხლის შესაბამისად, სასამართლოსადმი უწყებრივად დაქვემდებარებულ ადმინისტრაციულ საქმეებს, ამ კოდექსის მე-6 მუხლით გათვალისწინებული საქმეების გარდა, პირველი ინსტანციით განიხილავს რაიონული (საქალაქო) სასამართლო. საქართველოს ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსის მე-6 მუხლის თანახმად კი, მაგისტრატი მოსამართლეები პირველი ინსტანციით განიხილავენ შემდეგ საქმეებს:

- ა) სოფლის, თემის, დაბისა და ქალაქის, რომელიც შედის რაიონის შემადგენლობაში, წარმომადგენლობითი და აღმასრულებელი ორგანოების ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი აქტების კანონიერების თაობაზე;
- ბ) ადმინისტრაციული სამართალდარღვევების თაობაზე გამოტანილი ინდივიდუალური ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი აქტების კანონიერების თაობაზე;
- გ) სახელმწიფო სოციალური დაცვის საკითხის თაობაზე;
- დ) სასამართლოს კანონიერ ძალაში შესული გადაწყვეტილების აღსრულებასთან დაკავშირებით წარმოშობილი დავის თაობაზე;
- ე) საჯარო სამსახურში შრომითი ურთიერთობიდან წარმოშობილ დავასთან დაკავშირებით;
- ვ) მენარმის საქმიანობის შემონების შესახებ მაკონტროლებელი ორგანოს შუამდგომლობის საფუძველზე ბრძანების გამოცემის თაობაზე.

თუმცა აღსანიშნავია, რომ საქართველოს ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსის მე-6 მუხლის „ბ“ ქვეპუნქტით გათვალისწინებული ადმინისტრაციული საქმის განსჯადობა ადმინისტრაციული სამართალდარღვევების შესახებ გამოტანილი ინდივიდუალური ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი აქტების კანონიერების თაობაზე უნდა ამოქმედდეს 2006 წლის 01 იანვრიდან.

ამასთან, საქართველოს ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსის მე-5 მუხლის მე-2 ნაწილის შესაბამისად, რაიონული (საქალაქო) სასამართლო პირველი ინსტანციით განიხილავს ადმინისტრაციულ საქმეებს იმ ადმინისტრაციულ-ტერიტორიულ ერთეულში, სადაც არ მოქმედებს მაგისტრატი მოსამართლე.

* საქართველოს ადმინისტრაციულ საპროცესო კოდექსში 2005 წლის 24 ივნისის შეტანილი ცვლილება.

პროცესის ხარჯების განსაზღვრის წესი და სასამართლო გადაწყვეტილებათა მიღების თავისებურებანი ადმინისტრაციულ პროცესში

საქართველოს 1995 წლის კონსტიტუციის 42-ე მუხლის შესაბამისად, ყოველ ადამიანს უფლება აქვს თავის უფლებათა და თავისუფლებათა დასაცავად მიმართოს სასამართლოს. იმისათვის, რომ სამართლის სუბიექტებმა დაიცვან თავიანთი კონსტიტუციური უფლებები, საჭიროა მოქმედ კანონმდებლობაში ისეთი სამართლებრივი ნორმების არსებობა, რომლებიც დაეხმარებიან მათ დარღვეული უფლებების აღდგენაში.

მართალია, საქართველოს თანამედროვე ადმინისტრაციული სამართალწარმოება ხასიათდება განვითარებული სამართლებრივი სისტემების მქონე ქვეყნების სამართალწარმოებისათვის დამახასიათებელი თავისებურებებით, მაგრამ ადმინისტრაციულ საქმეთა განხილვის მარტივი პროცედურა, ზოგჯერ მაინც აჭიანურებს დარღვეული უფლების აღდგენას.

საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 46-ე მუხლის თანახმად, სახელმწიფო ბიუჯეტის სასარგებლოდ სასამართლო ხარჯის გადახდისაგან თავისუფლდებიან: მოსარჩელები ალიმენტის გადახდეულების სარჩელებზე, დასახიჩრებით ან ჯანმრთელობის სხვა დაზიანებით, აგრეთვე მარჩენალის სიკვდილით მიყენებული ზიანის ანაზღაურების სარჩელებზე და სხვ. დანარჩენ შემთხვევებში კი, ისინი ხარჯებს მთლიანად იხდიან. ადმინისტრაციულ პროცესში კი განსხვავებული წესი გამოიყენება. საქართველოს ზოგადი ადმინისტრაციული კოდექსის 168-ე მუხლის თანახმად, ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი აქტის აღსრულებასთან დაკავშირებით ხარჯებს გაიღებს პირი, რომელსაც ევალება ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი აქტის აღსრულება. ასევე ზოგადი ადმინისტრაციული კოდექსის 204-ე მუხლის თანახმად, არ შეიძლება დაწესდეს სახელმწიფო ბაუი ან რაიმე გადასახადი ადმინისტრაციული საჩივრის განხილვისათვის. ყოველი მხარე თავად აანაზღაურებს მის მიერ ადმინისტრაციულ საჩივართან დაკავშირებით გაწეულ ხარჯებს, ხოლო იმ შემთხვევაში, თუ ადმინისტრაციული საჩივარი დაკმაყოფილდება, ადმინისტრაციული ორგანო ადმინისტრაციულ წარმოებაში მონაწილე მხარის მიერ ადვოკატის ან წარმომადგენლისათვის გაწეულ ხარჯებს აანაზღაურებს მხოლოდ ადმინისტრაციულ წარმოებაში მონაწილე მხარის გადახდისუნარობის შემთხვევაში.

საქართველოს ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსის მე-9 მუხლის პირველი ნაწილი ათავისუფლებს ნებისმიერ მოსარჩელეს სახელმწიფო ბაჟის გადახდისაგან, თუ სარჩელი აღძრულია სოციალური დაცვის საკითხებთან დაკავშირებით. მაგალითად, აფხაზეთიდან დევნილს, რომელსაც უარი უთხრეს ადმინისტრაციულ ორგანოში სარჩოს გაცემაზე, მას უფლება აქვს მიმართოს სასამართლოს და იგი გაათავისუფლდება სახელმწიფო ბაჟის გადახდისაგან.

ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსის მე-9 მუხლის მე-2 ნაწილით, მოსარჩელე არ არის შეზღუდული მიუთითოს სასარჩელო განცხადებაში დავის საგნის ფასი, თუმცა განსხვავებული წესია სამოქალაქო საპროცესო კანონმდებლობაში, კერძოდ, სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის მე-40 მუხლის პირველი ნაწილით მოსარჩელე ვალდებულია მიუთითოს დავის საგნის ფასი.

სასამართლო დავის საგნის ფასს განსაზღვრავს იმ შემთხვევაში, როდესაც მოსარჩელე არ უთითებს დავის საგნის ფასს ან მის მიერ მითითებული ფასი აშკარად არ შეესაბამება სადავო ქონების ნამდვილ ღირებულებას.

პრაქტიკაში ხშირად არის შემთხვევები, როდესაც საქმე წარმოებით წყდება. ამ დროს, სასამართლოს გამოაქვს განჩინება საქმის წარმოებით შეწყვეტის შესახებ, სადაც მითითებული უნდა იყოს სახელმწიფო ბაჟის ოდენობის განახევრების თაობაზე. იმ შემთხვევაში, თუ სახელმწიფო ბაჟი მოსარჩელემ გადაიხდა საქმის წარმოების შეწყვეტამდე, მაშინ მას დაუბრუნდება გადახდილი თანხის ნახევარი, რაც ასევე აისახება იმავე განჩინებაში.

ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსის მე-9 მუხლის მე-4 პუნქტის თანახმად, ფიზიკური პირები სარგებლობენ შეღავათით, რაც გულისხმობს იმას, რომ ფიზიკური პირი ადმინისტრაციულ პროცესში სამოქალაქო პროცესისაგან განსხვავებით, თუ საქმის განხილვის დაწყებამდე არ გადაიხდის სახელმწიფო ბაჟს, ეს არ დააბრკოლებს საქმის განხილვას. როგორც ცნობილია, პრაქტიკაში, სამოქალაქო საპროცესო კანონმდებლობიდან გამომდინარე, თუ ფიზიკური პირი არ გადაიხდის სახელმწიფო ბაჟს, მას ეძლევა ვადა ხარვეზის შესავსებად და მოსამართლის განჩინების საფუძველზე დადგენილ ვადაში იგი ვალდებულია გადაიხადოს სახელმწიფო ბაჟი, წინააღმდეგ შემთხვევაში საქმე არ განიხილება. ასევე, თუ ფიზიკური პირი რაიმე შეღავათით სარგებლობს და საქმის დაწყებამდე არ იხდის სახელმ-

ნიფო ბაჟს, ესეც წინასწარ აისახება მოსამართლის მიერ გამოტანილ განჩინებაში. განსხვავებული წესი არსებობს ადმინისტრაციულ პროცესში. მაგალითად, თუ ფიზიკური პირი არ იხდის წინასწარ საქმის განხილვის დანებამდე სახელმწიფო ბაჟს, ეს არ დააბრკოლებს საქმის განხილვას. თუმცა, პრაქტიკაში, მოსამართლეები ხშირად საქმის ხელოვნურად აჭიანურებენ, ფიზიკურ პირებს უთითებენ, რომ საქმის განხილვის დასაწყებად აუცილებელია სახელმწიფო ბაჟის გადახდა. ეს წესი, რა თქმა უნდა, არ არის სწორი, ასეთი მანკიერი პრაქტიკა კანონმდებლობასთან სრულ შესაბამისობას მოითხოვს. აღსანიშნავია, რომ საქმის განხილვის დამთავრების შემდეგ, მოსამართლე უფლებამოსილია გამოიტანოს განჩინება სახელმწიფო ბაჟის გადახდის დაკისრებასთან დაკავშირებით ან შესაძლებელია გამოტანილ გადაწყვეტილებაში მიუთითოს სახელმწიფო ბაჟის ოდენობა და გადახდის წესი. ასე რომ, მოსამართლე ყველა შემთხვევაში გადაახდევინებს მხარეს სახელმწიფო ბაჟს. განსხვავება ის არის, რომ მხარე თუ წინასწარ არ გადაიხდის ბაჟს, არც ეს დააბრკოლებს საქმის განხილვას. თუმცა თუ ფიზიკური პირი საქმის განხილვის დანებამდე გადაიხდის სახელმწიფო ბაჟს, ესეც მისაღებია და ამ შემთხვევაში მოქმედებს ცნობილი პრინციპი: ნებადართულია ყველაფერი, რაც კანონით აკრძალული არ არის, ე.ი. საქმის განხილვის დანებამდე, ფიზიკური პირების მიერ სახელმწიფო ბაჟის გადახდის ამკრძალავი ნორმა არ არსებობს.

აღსანიშნავია, რომ ხშირად ადმინისტრაციული საქმის განხილვისას, თუ მხარე ფიზიკური ან იურიდიული პირია, მოსამართლე ავალდებულებს მას გადაიხადოს სახელმწიფო ბაჟი, წინააღმდეგ შემთხვევაში საქმეს არ მიიღებს წარმოებაში და ხარვეზში დატოვებს. მაგალითად, 2004 წლის 18 ოქტომბრის №3/571 განჩინებით, ერთ-ერთი რაიონული სასამართლოს მოსამართლემ გამოიტანა განჩინება სარჩელის ხარვეზის შევსების შესახებ, რომლშიც მიუთითა, რომ მოსარჩელის (ინდივიდუალური სანარმო) ადმინისტრაციული სარჩელი არ პასუხობს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 179-ე მუხლის მოთხოვნებს, კერძოდ, გადახდილი არ არის სახელმწიფო ბაჟი, ამ ხარვეზის შესავსებად მისცა ვადა და თუ მხარე ამ ვადაში ბაჟს არ გადაიხდის, სარჩელს უმოძრაოდ დატოვებს და საქმეს მოსარჩელეს დაუბრუნებს.¹ პრაქტიკაში ძალიან ხშირად გვხვდება საკითხებისადმი ამგვარი მიდგომა, რაც ვფიქრობთ, არასწორი იყო და შეცვლას საჭიროებდა.

¹ იხ. გორის რაიონული სასამართლოს 2004 წლის 18 ოქტომბრის №3/571 განჩინება.

სწორად აღნიშნავს პროფ. ვალერი ლორია, როდესაც მიუთითებს, რომ ადმინისტრაციული პროცესი, როგორც ადმინისტრაციული ორგანოს საქმიანობის ფორმა, უსასყიდლო უნდა იყოს მოქალაქისათვის. საქართველოს ზოგადი ადმინისტრაციული კოდექსის 91-ე მუხლის თანახმად, ყოველი მხარე თვითონ აანაზღაურებს ადმინისტრაციულ წარმოებასთან დაკავშირებულ მის მიერ მისივე ინიციატივით მის სასარგებლოდ განეულ ხარჯებს. საპროცესო ხარჯებში იგულისხმება საქმის განხილვის ხარჯები და მის გარეთ, მაგრამ საქმესთან დაკავშირებული ხარჯები. საქმის განხილვის ხარჯებია სახელმწიფო ბაჟი და სხვა ხარჯები, რაც საქმის განხილვას ახლავს. საქმის განხილვის გარეთა ხარჯებში კი, იგულისხმება ხარჯები განეული ადვოკატის დახმარებისათვის, დაკარგული (განაცდური) ხელფასისათვის და სხვა. ასე, რომ „პროცესის ხარჯები“ უფრო ფართო ცნებაა, ვიდრე „სასამართლო ხარჯები“.

საქართველოს ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსის მე-10 მუხლში მოცემულია სასამართლო ხარჯებისა და სასამართლოს გარეშე ხარჯების ანაზღაურება. როგორც უკვე აღვნიშნეთ, მე-9 მუხლის კომენტარში, სასამართლო ხარჯებს შეადგენს სახელმწიფო ბაჟი და საქმის განხილვასთან დაკავშირებული ხარჯები, ხოლო პროცესის ხარჯებს შეადგენს სასამართლო ხარჯები და სასამართლოს გარეშე ხარჯები.

ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსის მე-10 მუხლის პირველი ნაწილით დადგენილი წესის თანახმად, ფიზიკური პირი არ თავისუფლდებოდა პირველი ინსტანციის სასამართლოში სახელმწიფო ბაჟის გადახდისაგან, თუ ის არ გამოიყენებდა ადმინისტრაციული საჩივრის წარდგენის უფლებას ან მისთვის ცნობილი იყო გარემოებანი, რომლებიც აშკარად მიუთითებდნენ მისი სარჩელის უსაფუძვლობაზე.

საქართველოს ზოგადი ადმინისტრაციული კოდექსის თანახმად, თუ დარღვეულია ფიზიკური პირის უფლებები, მას უფლება აქვს დარღვეული უფლების აღსადგენად უფლებამოსილ ადმინისტრაციულ ორგანოში წარადგინოს წერილობითი მოთხოვნა. აღნიშნულის შესახებ მოცემულია საქართველოს ზოგადი ადმინისტრაციული კოდექსის მე-12 მუხლში (ადმინისტრაციული ორგანოსათვის მიმართვის უფლება); მე-13 მუხლში (დამატარებელი მხარის მიერ საკუთარი მოსაზრების წარდგენის უფლებამოსილება); მე-15 მუხლში (ვადების ათვლა). იმ შემთხვევაში, თუ ადმინისტრაციულმა ორგანომ დაარღვია ფიზიკური პირის უფლება და ამ უკანასკნელს არ მისცა საშუალება გამოეყენებინა ეს უფლება, კერძოდ, უარი უთხრა სახელმწიფო ბაჟის გადახდისაგან გათავისუფლებაზე, მაშინ

სასამართლომ უნდა გამოარკევიოს აღნიშნული დარღვევა და მიიღოს შესაბამისი ზომები ადმინისტრაციული ორგანოს მიმართ.

ამავე მუხლში ასევე მითითებულია, რომ ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი აქტი გამოცემული უნდა ყოფილიყო საქმის გარემოებების სათანადო გამოკვლევის შემდეგ, ამასთან, ადმინისტრაციული ორგანო ვალდებულია აანაზღაუროს პროცესის ხარჯები მის სასარგებლოდ გადაწყვეტილების გამოტანის შემთხვევაშიც.

აღსანიშნავია ისიც, რომ მე-10 მუხლის პირველი ნაწილი არ ათავისუფლებს ფიზიკურ პირს პროცესის ხარჯებისაგან ზემდგომ სასამართლო ინსტანციებში, ანუ ზემოთ აღნიშნული წესი ვრცელდება მხოლოდ ქვემდგომ სასამართლო ინსტანციებში.

საქართველოს ზოგადი ადმინისტრაციული კოდექსის 53-ე მუხლის მე-5 ნაწილის თანახმად, ადმინისტრაციული ორგანო უფლებამოსილი არ არის თავისი გადაწყვეტილება დააფუძნოს იმ გარემოებებზე, ფაქტებზე, მტკიცებულებებზე ან არგუმენტებზე, რომლებიც არ იქნა გამოკვლეული და შესწავლილი ადმინისტრაციული წარმოების დროს. შეიძლება ითქვას, რომ მე-10 მუხლის მე-2 ნაწილის დებულება სწორედ ზოგადი ადმინისტრაციული კოდექსის ხსენებულ მუხლს ემყარება.

იმ შემთხვევაში, თუ მხარე, რომელიც ვალდებულია გადაიხადოს სასამართლოს ხარჯები, რამდენიმე ფიზიკური ან იურიდიული პირისაგან შედგება, მაშინ სასამართლო ხარჯები მათ შორის განაწილება თანაბრად (იგულისხმება სახელმწიფო ბაჟი და საქმის განხილვასთან დაკავშირებული ხარჯები).

საინტერესოა, ასევე, საპროცესო ხარჯების განაწილების საკითხი, როდესაც საქმე შესაძლებელია მორიგებით დამთავრდეს.

როგორც ზემოთ აღვნიშნეთ, საპროცესო ხარჯებში იგულისხმება სასამართლო ხარჯები. საქართველოს ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსის მე-3 მუხლის თანახმად, თუ მხარეები მორიგდნენ და ეს მორიგება სასამართლომ კანონშესაბამისად ცნო, მაშინ ეს უკანასკნელი ვალდებულია კანონშესაბამისად ცნოს მხარეთა შეთანხმებაც ხარჯების განაწილების ნაწილშიც. თუ მხარეები ვერ შეთანხმდნენ ხარჯების განაწილებაზე და ამასთან, მხარე კანონით დადგენილი საფუძვლით არ არის გათავისუფლებული სასამართლო ხარჯების ანაზღაურების ვალდებულებისაგან, ამავე კოდექსის მე-11 მუხლის თანახმად, მხარეებს შორის ხარჯები ნაწილდება თანაბრად.

საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 54-ე მუხლის თანახმად, თუ მოსარჩელემ უარი თქვა სარჩელზე, მის მიერ განეულ ხარჯებს მოპასუხე არ აანაზღაურებს, მაგრამ თუ მოსარჩელემ მხარი არ დაუჭირა თავის მოთხოვნას იმის გამო, რომ მოპასუხემ ნებაყოფლობით დააკმაყოფილა იგი სარჩელის აღძვრის შემდეგ, მაშინ მოსარჩელის თხოვნით, სასამართლო მოპასუხეს დააკისრებს მოსარჩელის მიერ განეული ხარჯებისა და ადვოკატის დახმარების გამო განეული ყველა ხარჯის ანაზღაურებას. თუ მხარეებმა მორიგების დროს თვითონ გაითვალისწინეს სასამართლო ხარჯებისა და ადვოკატის დახმარების გამო განეული ხარჯების განაწილების წესი, სასამართლო ამ საკითხს წევრებს მათი შეთანხმების შესაბამისად. სრულიად განსხვავებული წესია საქართველოს ადმინისტრაციულ საპროცესო კოდექსში, რომლის მე-11 მუხლის მე-2 ნაწილის თანახმად, სასამართლოს გარეშე ხარჯებს თითოეული მათგანი ანაზღაურებს დამოუკიდებლად, კერძოდ, ადმინისტრაციულ პროცესში არ არის გათვალისწინებული სასამართლოს მიერ მორიგების დროს მხარეთა შეთანხმების შესაბამისად ხარჯების განაწილების წესი. სასამართლოს გარეშე ხარჯებს თითოეული მხარე ანაზღაურებს დამოუკიდებლად, რაც აისახება მხარეთა მორიგების შესახებ სასამართლოს მიერ მიღებულ განჩინებაში.

- 2005 წლის 24 ივნისს საქართველოს ადმინისტრაციულ საპროცესო კოდექსში შეტანილმა ცვლილებებმა სრულიად ახლებურად განსაზღვრა პრაქტიკასა და თეორიაში არსებული ზოგიერთი შეუსაბამობები. კერძოდ, საქართველოს ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსის მე-9 მუხლის მე-4 ნაწილი ახლებურად ჩამოყალიბდა: „ფიზიკური პირის მიერ სახელმწიფო ბაჟის გადაუხდელობა, გარდა იმ შემთხვევისა, როცა ფიზიკური პირი ინდივიდუალური მენარმეა, არ დააბრკოლებს საქმის განხილვას“. ამ მუხლის მიღებამდე, იმ შემთხვევაში, თუ ფიზიკური პირები, რომლებიც ინდ. მენარმეები იყვნენ, არ გადაიხდიდნენ სახელმწიფო ბაჟს, მოსამართლეები ბაჟის გადახდამდე საქმეს ხარვეზში ტოვებდნენ (აღნიშნულის შესახებ ზემოთ განვიხილეთ მაგალითი). დღეს კი, როცა მოქმედ კანონმდებლობაში ცვლილება შევიდა, სრულიად კანონიერი იქნება, თუკი მოსამართლე არ განიხილავს საქმეს ბაჟის გადაუხდელობის გამო. შეიძლება ითქვას, რომ პრაქტიკამ დაგვანახა აღნიშნული მუხლის შეცვლის მიზანშეწონილობა.

• საქართველოს ადმინისტრაციულ საპროცესო კოდექსში 2005 წლის 24 ივნისს შეტანილი ცვლილება

ცვლილებები შევიდა ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსის მე-10 და მე-11 მუხლებში. კერძოდ, მე-10 მუხლის პირველი ნაწილიდან ამოღებულ იქნა ის ნაწილი, სადაც საუბარია იმაზე, რომ ფიზიკური პირი ვალდებულია პირველი ინსტანციის სასამართლოში გადაიხადოს სახელმწიფო ბაჟი, თუ მისთვის ცნობილი იყო ის გარემოებანი, რომლებიც აშკარად მიუთითებდნენ მისი სარჩელის უსაფუძვლობაზე. დარჩა ის ნაწილი, სადაც საუბარია, იმის შესახებ, რომ ფიზიკური პირი ვალდებულია პირველი ინსტანციის სასამართლოში გადაიხადოს სახელმწიფო ბაჟი, თუ მან არ გამოიყენა ადმინისტრაციული საჩივრის წარდგენის შესაძლებლობა.

ამოღებულია საქართველოს ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსის მე-10 მუხლის III ნაწილი, სადაც გათვალისწინებული იყო, რომ თუ მხარე, რომელიც ვალდებულია გადაიხადოს სასამართლოს ხარჯები, რამდენიმე ფიზიკური ან იურიდიული პირისაგან შედგება, მაშინ სასამართლო ხარჯები მათ შორის ნაწილდება თანაბრად.

საპროცესო ვადების, სასამართლო პეტუოგინების და დაგარების თავისებურებანი და მათი ასახვა სასამართლო გადაწყვეტილებაში

ადმინისტრაციულ პროცესში შემოღებულია შესაბამისი ვადები განცხადების, საჩივრის შესატანად, მათ განსახილველად, ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი აქტის აღსასრულებლად და ა.შ. ვადები დადგენილია საქართველოს ზოგადი ადმინისტრაციული კოდექსით, ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსით, სამოქალაქო საპროცესო კოდექსით.

სასამართლო აქტების გასაჩივრების ვადები მოცემულია საქართველოს ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსის მე-12 მუხლით, გათვალისწინებულ შემთხვევებში. ასევე, საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 369-ე და 416-ე მუხლებით.

საქართველოს ადმინისტრაციულ საპროცესო კოდექსში მოცემული სასამართლო გადაწყვეტილების გასაჩივრების ვადა მეტად მნიშვნელოვანია, ვინაიდან გასაჩივრების უფლება ადმინისტრაციულ პროცესში გამოყენებულ უნდა იქნას კანონმდებლობით გათვალისწინებული წესების დაცვით.

პრაქტიკაში ხშირია შემთხვევები, როდესაც მხარე სხვადასხვა მიზეზით გაუშვებს გასაჩივრების ვადას და ეს უკანასკნელი გაშვებული ვადის აღსადგენად მიმართავს სასამართლოს, რადგან საპატიო მიზეზით ვადის გაშვების შემთხვევაში მხარეს უფლება აქვს აღადგინოს გაშვებული ვადა, მიუხედავად ვადის ხანდაზმულობისა.

ადმინისტრაციულ პროცესში გასაჩივრების ვადის გაშვების გამო მხარეს არ მოუწევს დამატებითი მოქმედებების შესრულება, ვინაიდან ეს საკითხი გათვალისწინებულია ადმინისტრაციულ პროცესულურ კანონმდებლობაში. კერძოდ, ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსის მე-12 მუხლის თანახმად, სასამართლო ვალდებულია თავისი აქტით განუმარტოს მხარეს გასაჩივრების შესაძლებლობა, გასაჩივრების ორგანო, ადგილი, ვადა და წესი. იმ შემთხვევაში, თუ სასამართლომ თავის აქტში არ მიუთითა ამის შესახებ ან ეცნობა აღნიშნული რომელიმე მოთხოვნა კანონის დარღვევით, მაშინ გასაჩივრების ვადა განისაზღვრება სასამართლო აქტის გამოტანდან ერთი წლის განმავლობაში.

საინტერესოა, როდის იწყება გასაჩივრების ვადის დინება. გასაჩივრების ვადის დინება იწყება სასამართლო აქტის გამოტანისთანავე, სადაც ზუსტად უნდა იყოს მითითებული გასაჩივრების შესაძლებლობა და იმ ორგანოს დასახელება, სადაც შეიძლება გასაჩივრება.

ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსის დასახელებულ მე-12 მუხლში არ არის განმარტებული სასამართლო გადაწყვეტილების გასაჩივრების ვადა და წესი, რაც პრაქტიკაში ხშირად დიდ სირთულეებთან არის დაკავშირებული. ამდენად, აღნიშნული პრობლემის გადაწყვეტის გზები უნდა ვეძიოთ საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსში. მართალია, ზოგად ადმინისტრაციულ კოდექსში მოცემულია გასაჩივრების ვადა და წესი, მაგრამ მაინც ციყენებთ სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის შესაბამის მუხლებს. კერძოდ, როგორც უკვე აღვნიშნეთ, 369-ე მუხლის თანახმად, 2004 წლის 29 ნოემბრის ცვლილებების გათვალისწინებით სააპელაციო საჩივრის შეტანის ვადა 14 დღეა, ნაცვლად ერთი თვისა. ამ ვადის გაგრძელება (აღდგენა) არ შეიძლება და იგი იწყება მხარისათვის გადაწყვეტილების გადაცემის მომენტიდან, ხოლო გადაწყვეტილების, გადაცემის მომენტად ითვლება ამ გადაწყვეტილების ასლის მხარისათვის ჩაბარება უშუალოდ სასამართლოში ან მხარისათვის მოსახერხებლად მისი სხვაგვარად ჩაბარება, კანონის შესაბამისად (კერძოდ, სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 70-78-ე მუხლების

2. სიტყვა „დაუყოვნებლივ“ შეიცვალოს კონკრეტული ვადით.

როგორც ზემოთ აღვნიშნეთ, თუ მხარეს არ ეცნობა გასაჩივრების უფლების შესახებ, ან ეცნობა ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსის მე-12 მუხლის 1-ლი ნაწილის მოთხოვნათა დარღვევით, მაშინ გასაჩივრება შესაძლებელია სასამართლო აქტის გამოტანიდან ერთი წლის განმავლობაში. სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 369-ე მუხლის თანახმად, სააპელაციო გასაჩივრების ვადა 14 დღეა. ამ ვადის გაგრძელება ან აღდგენა არ შეიძლება და იგი იწყება მხარისათვის გადანყევითილების გადაცემის მომენტიდან. ეს წესი არ გამოიყენება ადმინისტრაციულ პროცესში და დასაშვებია, ერთწლიანი გასაჩივრების ვადის გამოყენება. ზოგადი ადმინისტრაციული კოდექსის 180-ე მუხლის თანახმად, გასაჩივრების ვადა არ შეიძლება დადგინდეს ადმინისტრაციული ორგანოს მიერ ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი აქტის გამოცემის ვადის დარღვევის შემთხვევაში, ხოლო ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი აქტის გასაჩივრებისათვის დადგენილი ვადის გაშვების შემთხვევაში იგი უნდა აღდგეს, თუ ამ ვადის გაშვება მოხდა დაუძლეველი ძალის ან სხვა საპატიო მიზეზით. ვადის აღდგენის წესი მოცემულია სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 65-ე მუხლში, მაგრამ იგი არ ეხება სააპელაციო საჩივარს, ვინაიდან ამ შემთხვევაში ნორმა ამკრძალავია და ადგენს, რომ სააპელაციო გასაჩივრების ვადის გაგრძელება ან აღდგენა არ შეიძლება. სხვა საპროცესო მოქმედებისათვის კანონით განსაზღვრული ვადა შეიძლება აღადგინოს სასამართლომ, თუ გაიზიარებს, რომ საპროცესო მოქმედების შეუსრულებლობა მოხდა საპატიო მიზეზით. ეს წესი გამოიყენება ადმინისტრაციულ პროცესშიც, გარდა სააპელაციო გასაჩივრებისა. ამდენად, ყველა ვადა უნდა აღდგეს ადმინისტრაციულ პროცესში, როცა გაშვებული საპროცესო მოქმედების შეუსრულებლობა მოხდა საპატიო მიზეზით, გარდა სააპელაციო გასაჩივრებისა.

ვფიქრობთ, არც ეს წესია გამართლებული. რატომ არ შეიძლება სააპელაციო გასაჩივრების ვადა გაშვებულ იქნას საპატიო მიზეზით? მაგ: მხარის ზანგრძლივი ავადმყოფობის, დაუძლეველი ძალის და სხვა საპატიო მიზეზთა გამო. აღნიშნული საკითხი, როგორც ადმინისტრაციულ, ასევე სამოქალაქო საპროცესო კანონმდებლობაში, კვლავ შესწავლას და დახვეწას მოითხოვს.

გასაჩივრების ვადის გარდა, ადმინისტრაციულ პროცესში გამოიყენება სხვა ვადებიც. საქართველოს ზოგადი ადმინისტრაციული კოდექსის 94-ე მუხლის 1-ლი ნაწილით ადმინისტრაციულ წარმოებაში ვადის გამოთვლისას

ბის შესახებ, რაც არ უნდა აღემატებოდეს ერთ თვეს. სასამართლო ვალდებუ-
ლია მიიღოს აღნიშნული გადანაცვეტილება ადმინისტრაციული წარმოების
დანაწყებიდან არა უგვიანეს 7 დღისა და ამის შესახებ დაუყოვნებლივ უნდა
აცნობოს სარჩელის შემტან პირს (ორგანოს). ზოგადი ადმინისტრაციული
კოდექსის 73-ე მუხლის მე-7 პუნქტის მიხედვით სასამართლო უფლებამო-
სილია დაადგინოს ვადა წარდგენილი დოკუმენტის თარგმანისათვის, რო-
მელიც არ შეიძლება იყოს 3 დღეზე ნაკლები. მაგრამ ამ ვადის გაშვება არ
შეიძლება გახდეს ადმინისტრაციული სარჩელის განხილვაზე უარის თქმის
საფუძველი, ვინაიდან სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 186-ე მუხლში
სარჩელის მიღებაზე უარის თქმის შესახებ არაფერია მითითებული. სამწუხა-
როდ, ზოგადი ადმინისტრაციული კოდექსის 83-ე მუხლში გათვალის-
წინებულია დებულება იმის შესახებ, რომ თუ დადგენილ ვადაში განმცხადე-
ბელი არ წარმოადგენს შესაბამის დოკუმენტს ან ინფორმაციას, ადმინისტრა-
ციული ორგანო უფლებამოსილია გამოიტანოს გადანაცვეტილება განცხა-
დების განუხილველად დატოვების შესახებ. ეს ნესი მიუღებელია, როგორც
ადმინისტრაციულ ორგანოში, ისე სასამართლოში ადმინისტრაციული საქმე-
ების განხილვისას. როგორც სპეციალურ ლიტერატურაშია მითითებული,
ადმინისტრაციული ორგანოს ასეთი მოქმედება არ შეესაბამება კანონმდებ-
ლობის მოთხოვნებს, რომ საქმის განმხილველმა ორგანომ ხელი უნდა შე-
უნწყოს მხარეს საბუთების შეგროვებაში და თუ ამას ვერ ახერხებენ, საქმე
განხილულ უნდა იქნეს ამ დოკუმენტის გარეშე.²

ზოგადი ადმინისტრაციული კოდექსის მე-100 მუხლში აღნიშნული ვადა
ადმინისტრაციული სასარჩელო განცხადების განხილვისა და გადანაცვეტის
ვადად არ გამოდგება, ვინაიდან ეს მუხლი მოიცავს განცხადების განხილვის
ვადებს, ხოლო 183-ე მუხლი მოიცავს ადმინისტრაციული საჩივრის გან-
ხილვის ვადებს, რომელსაც სასამართლოში ადმინისტრაციული სარჩელის
განხილვის ვადებსაც უნოდებენ. ადმინისტრაციული საჩივრის განხილვის
ვადა ერთი თვეა, თუმცა განსაკუთრებით რთული საქმეების განხილვის
შემთხვევაში ადმინისტრაციულ ორგანოს უფლება აქვს გააგრძელოს ეს
ვადა კიდევ ერთი თვით. ეს უნდა მოხდეს ადმინისტრაციულ-სამართლებ-
რივი აქტის საფუძველზე, რომელშიც მითითებული უნდა იქნეს ის მიზეზები,
რომელთა გამოც ვადის გაგრძელება აუცილებელია. გადანაცვეტილება კი
ვადის გაგრძელებაზე მიღებულ უნდა იქნეს საჩივრის შეტანიდან 7 დღის

² იხ. ვ.ლორია, საქართველოს ადმინისტრაციული საპროცესო სამართალი, თბ. 2002 წ. გვ. 89-90.

განმავლობაში. ადმინისტრაციული აქტი საჩივრის განხილვის ვადის გაგრძელების თაობაზე საჩივრის განხილვის საწყის ეტაპზე უნდა იქნეს გამოცემული. ამ შეზღუდვის მიზანია ის, რომ ადმინისტრაციულმა ორგანომ საქმის განხილვამდე განსაზღვროს საქმის სირთულიდან გამომდინარე ვადის გაგრძელების აუცილებლობის საკითხი. თუმცა ისიც შესაძლებელია, რომ საქმის განხილვისას გაირკვეს საქმის სირთულიდან გამომდინარე რამდენად აუცილებელია ვადის გაგრძელება, მაგრამ კანონი ამას აღარ ითვალისწინებს. იგივე პრობლემის წინაშეა სასამართლოც, როდესაც იხილავს ადმინისტრაციულ საქმეს. ხშირად საქმის სირთულიდან გამომდინარე, მტკიცებულებების გამოთხოვის და სხვათა გამო საჭირო ხდება საქმის განსახილველად ვადის გაზრდა, ეს ზოგჯერ მხარისათვის შესაძლებელია ეჭვის გამომწვევიც იყოს. ამ დროს საქმე ჭიანურდება არა ხელოვნურად, არამედ საქმეზე ობიექტური ჭეშმარიტების დადგენის მიზნით საჭირო ხდება საქმის განხილვის ვადის გაზრდა. აქვე უნდა აღინიშნოს, რომ დაუშვებელია საქმის განხილვის განუსაზღვრელი ვადით გადადებაც. პრაქტიკაში ხშირია ისეთი შემთხვევებიც, როდესაც მოსამართლე იმის გამო, რომ საქმის განხილვის ვადებში ვერ ეტევა არაობიექტურ გადაწყვეტილებას იღებს ისე, რომ ბოლომდე არ აქვს შესწავლილი საქმე. არის შემთხვევებიც, როდესაც სასამართლო პროცესზე კითხულობს მოსამართლე საქმეს პირველად, იგი პროცესის დაწყებამდე არ იცნობს საქმის მასალებს და მიღებული გადაწყვეტილება საქმეზე მეტად არაობიექტურია. ამის აღმოსაფხვრელად, ვფიქრობთ, საჭიროა მოსამართლეთა სპეციალიზაცია და ასევე მათი თანაშემწეების მიერ საქმის მომზადება სასამართლო პროცესის დაწყებამდე.

საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის მე-60 მუხლის მიხედვით საპროცესო მოქმედების შესრულების ვადა განისაზღვრება ზუსტი კალენდარული თარიღით, ან დროის მონაკვეთით იმ გარემოებაზე მითითებით, რომელიც აუცილებლად უნდა დადგეს. წლებით გამოთვლილი ვადა დამთავრდება ვადის უკანასკნელი წლის შესაბამის თვესა და რიცხვში. თვეების გამოსათვლელი ვადა გასულად ჩაითვლება ვადის უკანასკნელი თვის შესაბამის თვესა და რიცხვში. თუ თვეებით გამოსათვლელი ვადის უკანასკნელ თვეს სათანადო რიცხვი არა აქვს, მაშინ – მათ მომდევნო პირველ სამუშაო დღეს. საპროცესო მოქმედება, რომლის შესასრულებლადაც დადგენილია ვადა, შეიძლება შესრულდეს ვადის უკანასკნელი დღის 24 საათამდე. თუ საჩივარი, საბუთები ან ფულადი თანხა ფოსტას ან ტელეგრაფს

ჩაბარდა ვადის უკანასკნელი დღის 24 საათამდე, ვადა გასულად არ ჩაითვლება. თუ დაუმთავრებელი საპროცესო ვადა ჩერდება საქმისწარმოებით შეჩერებით, ვადების შეჩერება დაიწყება იმ გარემოებათა წარმოშობის დღიდან, რომლებიც საფუძვლად დაედო წარმოების შეჩერებას. წარმოების განახლების დღიდან საპროცესო ვადის დენაც განახლდება. სასამართლოს მიერ დანიშნული ვადა სასამართლომ შეიძლება გააგრძელოს მხარეთა თხოვნით ან თავისი ინიციატივით. საპროცესო ვადის აღდგენის შესახებ იწერება განცხადება, რომელშიც მითითებულ უნდა იქნეს მიზეზები, რამაც განაპირობა საპროცესო მოქმედების ვადაზე შეუსრულებლობა, აგრეთვე მათი დამადასტურებელი მტკიცებულებები. გადაცილებული საპროცესო ვადის აღდგენაზე უარის თქმის შემთხვევაში სასამართლოს განჩინებაზე შეიძლება კერძო საჩივრის შეტანა.

მართალია, ადმინისტრაციულ პროცესში ხშირად გამოიყენება სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის ნორმები, მაგრამ ადმინისტრაციულ პროცესშიც არის ისეთი ნორმები, რომლებიც არ გვხვდება სამოქალაქო საპროცესო კოდექსში. მაგალითად, ეს ეხება სასამართლო უწყებისა და დოკუმენტების მხარისათვის გადაცემის შესახებ საკითხების თავისებურებებს.

საქართველოს ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსის მე-13 მუხლის პირველ პუნქტში მითითებულია იმ საველდებულო თარიღის შესახებ, რომელიც უნდა აღინიშნოს სასამართლოს მიერ აღნიშნულ ყველა დოკუმენტში. კერძოდ, უწყებაზე, დოკუმენტსა და წერილზე. ეს თარიღი არ არის დოკუმენტის გაგზავნის თარიღი, მაგრამ თვით ამ დოკუმენტს შეიძლება ჰქონდეს მისი შედგენის, დამტკიცებისა თუ მიღების თარიღი. ეს უკანასკნელი აუცილებელია დოკუმენტზე ხელმოწერასთან ერთად, რათა იგი ნამდვილად იქნეს მიჩნეული. სასამართლოს მიერ მხარისათვის გაგზავნილ დოკუმენტზე გაგზავნის თარიღის აღნიშვნას ის მნიშვნელობა აქვს, რომ ზუსტად იქნეს დაცული პასუხის გაცემის, შეგვებული სარჩელის წარდგენისა და სხვა მოქმედებათა შესრულების ვადა. მართალია, სასამართლოს უწყებაში იწერება მისი გაგზავნისა და ჩაბარების თარიღი, მაგრამ სხვა დოკუმენტის გაგზავნის დროს ამ დოკუმენტზე შეიძლება არ აღინიშნოს მისი გაგზავნის თარიღი, რაც დაუშვებელია.

ადმინისტრაციულ პროცესში მტკიცების ტვირთი ყოველთვის ადმინისტრაციულ ორგანოზე გადადის, რომელსაც უნდა ჰქონდეს ყველა მტკიცებულება, საქმეზე გამოტანილი გადაწყვეტილება, განჩინება, ბრძანება თუ

დადგენილება. ამიტომ ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსის მე-13 მუხლის მე-2 პუნქტი მოითხოვს, რომ სასამართლოს ყველა გადაწყვეტილების, განჩინების, ბრძანების თუ დადგენილების ასლი უნდა გადაეცეს მხარეს. ადმინისტრაციულ პროცესში დამახასიათებელია ის, რომ მართალია სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 286-ე მუხლიც ითვალისწინებს განჩინების ასლების მხარისათვის გადაგზავნას, მაგრამ ეს იმ შემთხვევებში, როდესაც მხარეები არ ესწრებიან განჩინების გამოცხადებას და თანაც ისეთი განჩინების ასლების გადაგზავნაზე აქ მითითებული, რომლებიც შეეხება საქმისწარმოების შეწყვეტას, სარჩელის განუხილველად დატოვებას ან საქმისწარმოების შეჩერებას. დასახელებული მე-13 მუხლი კი მოითხოვს მხარისათვის სასამართლოს ყველა გადაწყვეტილების, განჩინების, ბრძანების თუ დადგენილების ასლების გადაგზავნას.

საინტერესოა ასევე, როგორ გადაწყდება საკითხი იმ შემთხვევაში, როდესაც პროცესში მონაწილე არ არის რეგისტრირებული საქართველოში ან რეგისტრირებულია უმისამართოდ. ასეთ პირთან დაკავშირება უნდა მოხდეს სხვა პირის მეშვეობით. საქართველოს ზოგადი ადმინისტრაციული კოდექსი ითვალისწინებს წარმომადგენლის სავალდებულო წესით დანიშვნის აუცილებლობას. საქართველოს ზოგადი ადმინისტრაციული კოდექსის 90-ე მუხლის თანახმად, ადმინისტრაციული ორგანო ვალდებულია მიმართოს სასამართლოს ადმინისტრაციულ წარმოებაში მონაწილე დაინტერესებული მხარისათვის წარმომადგენლის სავალდებულო დანიშვნის მოთხოვნით.

ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსის მე-13 მუხლის მე-4 პუნქტით წარმომადგენელს ეგზავნება ყველა დოკუმენტი, კანონით გათვალისწინებული შემთხვევების გარდა, როდესაც დოკუმენტი მხარესაც უნდა გაეგზავნოს. ისეთი შემთხვევებიცაა, როდესაც სასამართლო წარმოებაში აღმოჩნდება დიდი მოცულობის დოკუმენტი, რომლის შესახებაც მხარეს უნდა ეცნობოს. ამ შემთხვევაში მხარეს ეგზავნება ამ დოკუმენტის დასახელება და არა მთლიანად დოკუმენტი. მხარეს ამ შემთხვევაში უფლება აქვს გადაიღოს ასლები ან გააკეთოს ამონაწერი თავისი ხარჯებით. მოცულობის სიდიდის განსაზღვრა კოდექსში არ ხდება და ინდივიდუალურად განისაზღვრება კონკრეტული საქმიდან გამომდინარე.

- ცვლილებები შევიდა ასევე საქართველოს ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსის მე-13 მუხლში, კერძოდ, მე-4 ნაწილის თანახმად, წარმომადგენელს ეგზავნება ყველა დოკუმენტი, გარდა ამ მუხლით გათვალისწინებული შემთხვევებისა, როდესაც დოკუმენტი მხარესაც უნდა გაეგზავნოს. ცვლილებების შეტანამდე მითითებული იყო გარდა კანონით გათვალისწინებული შემთხვევებისა, ახლა კი კანონმდებელმა დააკონკრეტა, რომ წარმომადგენელს ეგზავნება ყველა დოკუმენტი, გარდა მე-14 მუხლით გათვალისწინებული შემთხვევებისა, რაც ეფიქრობთ მისაღებად.

მხარეები და მათი უფლება-მოვალეობანი სასამართლო გადაწყვეტილებათა მიღებისას ადმინისტრაციულ პროცესში

ადმინისტრაციული პროცესის მონაწილეების სამართლებრივი სტატუსის განსაზღვრას მნიშვნელოვანი ადგილი უკავია ადმინისტრაციულ პროცესულ ალურ სამართალში. ისინი სასამართლო პროცესში ძირითადი სუბიექტები არიან, მათზეა დამოკიდებული, თუ როგორი ფორმით ხორციელდება სასამართლო საქმისწარმოება და გადაწყვეტილების გამოტანა.

ადმინისტრაციული პროცესის მონაწილე შეიძლება იყოს მონმე, ექსპერტი, თარჯიმანი, სპეციალისტი და სხვა, ხოლო პროცესის მხარე კი შეიძლება იყოს მოსარჩელე, მოპასუხე, დაინტერესებული პირი და ა.შ. სამოქალაქო პროცესისაგან განსხვავებით ადმინისტრაციულ პროცესში არსებობს სავალდებულო სუბიექტი და ეს ადმინისტრაციული ორგანოა, რომელმაც გამოსცა ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი აქტი ან განახორციელა იურიდიული მნიშვნელობის რაიმე მოქმედება.

ადმინისტრაციულმა საპროცესო კოდექსმა სამოქალაქო საპროცესო კოდექსთან შედარებით გაზარდა სასამართლოში ადმინისტრაციული საქმისწარმოების მონაწილეთა წრე და დაინტერესებული პირების (მხარეების) გარდა, სავალდებულოდ მიიჩნია იმ ადმინისტრაციული ორგანოს მონაწილეობა, რომელმაც გამოსცა ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი აქტი, ან განახორციელა იურიდიული მნიშვნელობის რაიმე მოქმედება.

- საქართველოს ადმინისტრაციულ საპროცესო კოდექსში 2005 წლის 24 ივნისს შეტანილი ცვლილება.

ადმინისტრაციული საპროცესო კანონმდებლობა მოქალაქეებს აძლევს იმის შესაძლებლობას, რომ მათ სასამართლოში გაასაჩივრონ არა მარტო ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი აქტი, არამედ ისეთი მოქმედების განხორციელება ან ისეთი მოქმედებისაგან თავის შეკავების ფაქტი, რომელიც არ არის დაკავშირებული ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი აქტის გამოცემასთან, მაგრამ ზიანს აყენებს პირის უფლებებს ან კანონიერ ინტერესებს.

ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსის მე-14 მუხლის პირველ პუნქტში აღნიშნულია „ადმინისტრაციული ორგანოს შესახებ, რომელმაც განხორციელა იურიდიული მნიშვნელობის მქონე რაიმე მოქმედება.“ ტერმინი „ქმედება“ მოიცავს როგორც აქტიური მოქმედების განხორციელებას, ისე უმოქმედობასაც. ამდენად, გაუგებარია უმოქმედობის განხორციელების არსი. ვფიქრობთ, აღნიშნული ტერმინი დაზუსტებას საჭიროებს.

საინტერესოა ასევე საკითხი, როდესაც ადმინისტრაციულ სამართალწარმოებაში სახელმწიფო ან ადგილობრივი თვითმმართველობის (მმართველობის) ორგანოს ინტერესებს იცავს მისი ხელმძღვანელი ან ის თანამდებობის პირი, რომელსაც კანონმდებლობით მინიჭებული აქვს წარმომადგენლის უფლება. შესაბამისად, სამინისტროს წარმომადგენს მინისტრი, მე-რიას – მერი და ა.შ.

წარმომადგენელი არის პირი, რომელიც მარნმუნებლის სახელითა და მისი ინტერესების შესაბამისად ასრულებს სასამართლოში ყველა იმ საპროცესო მოქმედებას, რაც ჩგათვალისწინებულია კანონით და მარნმუნებლის მიერ გაცემული მინდობილობით.

ის პირები, რომლებიც ხელმძღვანელობენ ამა თუ იმ ადმინისტრაციულ ორგანოს, თანამდებობრივად ითვლებიან სათანადო ორგანოს წარმომადგენლად და სასამართლოში ამის დამადასტურებელი რაიმე სპეციალური დოკუმენტის წარდგენას არ საჭიროებენ, ხოლო ის თანამდებობის პირები, რომლებსაც შესაბამისი ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი აქტის დებულებით ან წესდებით მინიჭებული აქვთ წარმომადგენლობა, მათი სათანადო მხარედ მიჩნევისათვის საჭიროა დადასტურებულ იქნეს მათ მიერ შესაბამისი თანამდებობის დაკავებისა და მის შედეგად წარმომადგენლად გამოსვლის არსებობის ფაქტი.

ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსის მე-15 მუხლის მე-2 პუნქტი ითვალისწინებს ისეთ შემთხვევას, როცა სახელმწიფო ან ადგილობრივი თვითმმართველობის (მმართველობის) ორგანო სასამართლოში თავის წარ-

მომადგენლად ნიშნავს იმ თანამდებობის პირს, ან სახელმწიფო მოსამსახურეს, რომელიც აღნიშნულ ადმინისტრაციულ ორგანოში მუშაობს. ამ შემთხვევაში ადგილი აქვს შესაბამისი ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი აქტი-ბრძანების საფუძველზე წარმოშობილ დანიშნით წარმომადგენლობასაც. ამ დროს აუცილებელია ორგანიზაციის ხელმძღვანელმა გასცეს მინდობილობა სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 96-ე მუხლის მოთხოვნათა დაცვით.

რაც შეეხება ადვოკატს ან სხვა უმაღლესი იურიდიული განათლების მქონე პირს, მხოლოდ განსაკუთრებულ შემთხვევებში შეუძლია ადმინისტრაციულ ორგანოს ისარგებლოს მისი მომსახურებით ანუ, დანიშნოს მის წარმომადგენლად. თუმცა ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსი არ ჩამოთვლის ამ განსაკუთრებულ შემთხვევებს.

აღსანიშნავია, რომ წარმომადგენელი, რომელიც გამოდის ადმინისტრაციული ორგანოს სახელით და იცავს მის ინტერესებს მისი ვინაობის შესახებ, აღნიშნულ უნდა იქნეს სასამართლოს მიერ მიღებულ გადაწყვეტილებაში, წინააღმდეგ შემთხვევაში ეს შეიძლება მიღებული გადაწყვეტილების გაუქმების საფუძველი გახდეს. მაგალითად, უნივერსიტეტის წარმომადგენელია რექტორი, ამ უკანასკნელმა რწმუნება მისცა უნივერსიტეტის ერთ-ერთ თანამშრომელს დაიცვას უნივერსიტეტის ინტერესები სასამართლოში. სასამართლომ მიიღო გადაწყვეტილება, თუმცა მიუთითა მოპასუხე მხარე – რექტორი და არ მოიხსენია გადაწყვეტილებაში რექტორის წარმომადგენელი, რომელიც მონაწილეობას იღებდა ადმინისტრაციულ პროცესში. გამოიწვევს თუ არა ეს სასამართლოს მიერ გამოტანილი გადაწყვეტილების გაუქმებას? ვფიქრობთ, გამოიწვევს, ვინაიდან სასამართლო ყურადღებით უნდა იღებდეს გადაწყვეტილებას და ასეთ შეცდომებს არ უნდა უშვებდეს. პრაქტიკაში კი ასეთ შემთხვევებსაც არცთუ ისე იშვიათად შევხვდებით. გასათვალისწინებელია ისიც, რომ სასამართლო პროცესზე მოსამართლე ვალდებულია ყურადღება გაამახვილოს ვითომდა, უმნიშვნელო დეტალზე – ადვოკატი ან სხვა უმაღლესი იურიდიული განათლების მქონე პირი დაუშვას პროცესზე სახელმწიფო ან ადგილობრივი თვითმმართველობის (მმართველობის) ორგანოს წარმომადგენლად თუ არა, ე. ი. გამოიკვლიოს ე.წ განსაკუთრებული შემთხვევები. ვფიქრობთ, აღნიშნულ საკითხთან დაკავშირებით საჭიროა დაისახოს მისი გადაჭრის უახლესი მეთოდი: სასამართლოს მიერ გადაწყვეტილების მიღებამდე მოსამართლემ შეამოწმოს

ნარმომადგენლის უფლებამოსილების დამადასტურებელი დოკუმენტები და ამის შესაბამისად მიიღოს გადაწყვეტილება, სადაც დაფიქსირდება შემონ-
მების შედეგი: მინდობილობის კანონიერება.

2005 წლის 24 ივნისს ცვლილებები ასევე შევიდა საქართველოს ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსის მე-15 და მე-16 მუხლებში. კერძოდ, მე-15 მუხლის მე-3 ნაწილი ასე ჩამოყალიბდა: სახელმწიფო ან ადგილობრივი თვითმმართველობის (მმართველობის) ორგანო უფლებამოსილია თავის ნარმომადგენლად დანიშნოს ადვოკატი. ცვლილებების შეტანამდე კი განსაკუთრებულ შემთხვევებში სახელმწიფო ან ადგილობრივი თვითმმართველობის (მმართველობის) ორგანო უფლებამოსილი იყო თავის ნარმომადგენლად დაენიშნა ადვოკატი ან უმაღლესი იურიდიული განათლების მქონე სხვა პირი. ვფიქრობთ, კოდექსში შეტანილი აღნიშნული ცვლილება კიდევ მოითხოვს დახვეწას, ვინაიდან თვითმმართველობის (მმართველობის) ორგანოს არ უნდა ეკრძალებოდეს თავის ნარმომადგენლად უმაღლესი იურიდიული განათლების მქონე პირის დანიშვნა.

მნიშვნელოვანი საკითხია ასევე, ადმინისტრაციულ პროცესში მესამე პირების ჩაბმის საკითხი და მათი ჩაბმის შესახებ გამოტანილი განჩინება, რომელიც გასაჩივრებას არ ექვემდებარებოდა, ვიდრე ადმინისტრაციულ საპროცესო კოდექსში ცვლილებები არ შევიდოდა.

ადმინისტრაციულ სამართალწარმოებაში მესამე პირებად ითვლებიან ის პირები, რომელთა კანონიერ ინტერესებზე პირდაპირ და უშუალო ზეგავლენას ახდენს ადმინისტრაციული აქტი ან ადმინისტრაციული ორგანოს ქმედება. ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსის თანახმად, მესამე პირებად ჩაითვლებიან ის პირები, რომლის ინტერესსაც შეიძლება შეეხოს სასამართლო გადაწყვეტილება. ამასთან იგი უშუალო გავლენას უნდა ახდენდეს შესაბამის პირზე. მაგალითად, 2005 წლის აპრილში თბილისის საოლქო სასამართლოს ადმინისტრაციული სამართლისა და საგადასახადო საქმეთა კოლეგია იხილავდა მოსარჩელე შ.პ.ს „სინათლის“ საქმეს ლიცენზიის გაუქმების თაობაზე, მოპასუხე მხარე იყო „სემეკი“. სასამართლო კოლეგიამ 2005 წლის 12 აპრილის განჩინების საფუძველზე საქართველოს ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსის მე-16 მუხლის მეორე ნაწილის თანახმად, დააკმაყოფილა სემეკის შუამდგომლობა და საქმეში მესამე პირად ჩააბა ს.ს. საქართველოს გაერთიანებული სადისტრიბუციო ენერგოკომპანია. საქმეში ჩაბმულ მესამე პირს გადაეგზავნა განჩინების ასლი მესამე

პირად ჩაბმის თაობაზე და ასევე სასარჩელო განცხადება. მასვე განემარტა, რომ საქართველოს ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსის მე-13 მუხლის მე-5 ნაწილის თანახმად მესამე პირს შეუძლია გაეცნოს საქმის მასალებს სასამართლოს კანცელარიაში. მესამე პირებს განემარტათ ასევე, რომ უფლება აქვთ, სასამართლო კოლეგიას წარმოუდგინონ სარჩელზე მოსაზრება წერილობითი ფორმით 2005 წლის 25 აპრილამდე. ასევე განემარტა მესამე პირს, რომ უფლება აქვს გაასაჩივროს სასამართლოს განჩინება საქმეში მესამე პირად ჩაბმის შესახებ მხარისათვის განჩინების ტექსტის გადაცემის მომენტიდან 12 დღის ვადაში კერძო საჩივრის მეშვეობით თბილისის საოლქო სასამართლოში.³ აღსანიშნავია, რომ კოლეგიის განჩინება მიღებულია კანონის მოთხოვნათა სრული დაცვით, თუმცა ერთ დეტალს მივაქციოთ ყურადღება, განჩინებაში მითითებულია, რომ მესამე პირს უფლება აქვს კოლეგიას სარჩელზე მოსაზრება წარმოუდგინოს წერილობითი ფორმით 2005 წლის 25 აპრილამდე. რა მოხდება მაშინ, თუ მესამე პირს არ ჩაბარდება განჩინება 2005 წლის 25 აპრილამდე? განჩინებაში კარგადაა მითითებული, რომ მესამე პირს უფლება აქვს გაასაჩივროს სასამართლოს განჩინება საქმეში მესამე პირად ჩაბმის შესახებ 12 დღის ვადაში მხარისათვის განჩინების ტექსტის გადაცემის მომენტიდან კერძო საჩივრის მეშვეობით თბილისის საოლქო სასამართლოში. ე.ი. განჩინებაში მითითებული უნდა იყოს არა პირდაპირ ვადა – 2005 წლის 25 აპრილი, არამედ მხარისათვის განჩინების ტექსტის გადაცემის მომენტიდან 12 დღიანი ვადა უნდა განისაზღვროს სასამართლო კოლეგიისათვის სარჩელზე მოსაზრების წერილობითი ფორმით წარსადგენად. ამ შემთხვევაში სასამართლოს ვთავაზობთ კონკრეტული პრობლემის მოგვარების შემდეგ მეთოდს: განისაზღვროს სასამართლოს მიერ გამოტანილი განჩინების ჩაბარების ვადა.

მესამე პირის ინსტიტუტს ითვალისწინებს ასევე საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსი, კერძოდ, 88-ე მუხლი განსაზღვრავს მესამე პირის სამართლებრივ მდგომარეობას დამოუკიდებელი სასარჩელო მოთხოვნით და 89-ე მუხლის კი – დამოუკიდებელი სასარჩელო მოთხოვნის გარეშე. ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსი ასე მკვეთრ გამიჯვნას არ იყენებს, თუმცა მე-16 მუხლი ითვალისწინებს მესამე პირის ჩაბმას ადმინისტრაციულ პროცესში. ამდენად, ადმინისტრაციულ პროცესშიც მესამე

³ თბილისის საოლქო სასამართლოს ადმინისტრაციული სამართლისა და საგადასახადო საქმეთა კოლეგიის განჩინება. 2005 წლის 12 აპრილი. საქმე №3ა/129-125.

პირები შეიძლება იყვნენ დამოუკიდებელი სასარჩელო მოთხოვნით და ასეთი მოთხოვნის გარეშეც.

ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსის მე-16 მუხლის თანახმად, სასამართლო ილებს გადაწყვეტილებას მესამე პირად ჩაბმის შესახებ. ამ მუხლის პირველი ნაწილით დადგენილ შემთხვევაში მოსამართლის უფლებაა ჩააბას პროცესში მესამე პირები დამოუკიდებელი სასარჩელო მოთხოვნით, ხოლო მე-2 პუნქტით გათვალისწინებულ შემთხვევაში, ასეთი მოთხოვნის გარეშე, რაც ასევე სასამართლოს მოვალეობაა.

მიუხედავად იმისა, რომ აღნიშნული ნორმა იმპერატიულია, მესამე პირებს დამოუკიდებელი სასარჩელო მოთხოვნის გარეშე უფლება აქვთ გაასაჩივრონ სასამართლოს განჩინება მათ პროცესში იძულებით ჩაბმის შესახებ. ამ დროს ამოქმედდება სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის მე-16 მუხლის მე-5 პუნქტი, რომლის თანახმადაც, მესამე პირები სარგებლობენ მოსარჩელისა და მოპასუხის ყველა უფლებით და იმისდა მიხედვით, თუ ვის მხარეზე არიან, ეკისრებათ მოსარჩელის ან მოპასუხის ყველა მოვალეობაც.

ადმინისტრაციული პროცესის ინკვიზიციურობის პრინციპიდან გამომდინარე, მესამე პირებთან დაკავშირებითაც სასამართლო, განსხვავებით სამოქალაქო პროცესისაგან, დამოუკიდებლობით და ინიციატივით გამოირჩევა. მაგალითად, ადმინისტრაციულ პროცესში მესამე პირების ჩაბმა სასამართლოს ინიციატივითაა დასაშვები. სასამართლოს გადაწყვეტილება კი მესამე პირად ჩაბმის შესახებ აუცილებლად ნერილობით უნდა ეცნობოს მხარეებს.

სამოქალაქო პროცესში ხშირია შემთხვევები, როდესაც მხარე შუამდგომლობას აყენებს პირის მესამე პირად ჩაბმის შესახებ იმ მოტივით, რომ საქმე გააჭიანუროს. ადმინისტრაციულ პროცესში კი მოსამართლე ნაკლებადაა დაინტერესებული საქმის გაჭიანურებით და ამდენად, თუ მართლაც სავალდებულო არ არის პროცესში მესამე პირის ჩაბმა, მოსამართლე არ მიიღებს გადაწყვეტილებას. ადმინისტრაციულ საქმისწარმოებაში მონაწილე მესამე პირებს, რომლებიც სარგებლობენ დამოუკიდებელი სასარჩელო მოთხოვნით, არ შეუძლიათ გაასაჩივრონ ზემდგომ სასამართლოში სასამართლოს უფლებამოსილება მათ საქმეში ჩაბმის შესახებ, ხოლო მესამე პირები დამოუკიდებელი სასარჩელო უფლების გარეშე ამ უფლებით სარგებლობენ.

პრაქტიკაში კი დიდი მნიშვნელობა აქვს სასამართლოს მიერ დავის შინაარსის განსაზღვრას, ვინაიდან სამოქალაქო და ადმინისტრაციული

საქმისწარმოების დროს მესამე პირებს განსხვავებული სამართლებრივი მდგომარეობა უკავიათ და მოსამართლეებს არ უნდა ერეოდეთ ერთმანეთში ადმინისტრაციული და სამოქალაქო საქმისწარმოების თავისებურებანი.

კიდევ უფრო დაიხვეწა კოდექსის მე-16 მუხლი, რაც გულისხმობს შემდეგს: ყოველ დაინტერესებულ პირს უფლება მიეცა სასამართლოს განცხადების საფუძველზე მოსთხოვოს საქმეში მესამე პირად ჩაბმის თაობაზე. ასევე მესამე პირი შეიძლება ჩაბმულ იქნეს საქმეში ერთ-ერთი მხარის ინიციატივით, რისთვისაც იგი მიმართავს სასამართლოს მოტივირებული განცხადებით. რაც ყველაზე მნიშვნელოვანია, მესამე პირის საქმეში ჩაბმაზე უარის თქმის შესახებ სასამართლოს განჩინებაზე შეიძლება კერძო საჩივრის შეტანა. ამით უფრო ნათელი გახდა მხარის უფლებები, ვინაიდან მესამე პირის საქმეში ჩაბმაზე უარის თქმის შესახებ გამოტანილი განჩინების გასაჩივრება შეიძლება კერძო საჩივრის შეტანის გზით, რაც პირდაპირაა მითითებული კოდექსში.

კანონმდებელმა იმსჯელა და კიდევ უფრო დაიხვეწა ამავე მუხლის მე-3 ნაწილი, კერძოდ, სასამართლოს განჩინება საქმეში მესამე პირად ჩაბმის შესახებ უნდა გაეგზავნოს მხარეებს და მესამე პირებს, ხოლო თუ ადმინისტრაციულ სამართალწარმოებაში მესამე პირად ათზე მეტია ჩაბმული, განჩინების გადაცემა შეიძლება შეიცვალოს გამოქვეყნებით.

თუმცა კოდექსში მითითებული არაა, სასამართლომ უნდა მიუთითოს თუ არა განჩინებაში გამოქვეყნების თაობაზე. მოსამართლეთა გარკვეულმა ნაწილმა პრაქტიკაში შესაძლებელია არ მიუთითოს და ამან გარკვეული სიძნელეები შექმნას. ამდენად, მიზანშეწონილად მიგვაჩნია, რომ კოდექსში ამის თაობაზე შევიდეს ცვლილება.

* საქართველოს ადმინისტრაციულ საპროცესო კოდექსში 2005 წლის 24 ივნისს შეტანილი ცვლილება.

შესაბამისი დოკუმენტაცია.⁴ განჩინებაში სავალდებულოა ჩამოთვლილ იქნეს წარმოსადგენი დოკუმენტაციის სრული ნუსხა. განჩინებაში ასევე მითითებულია, რომ განჩინებაზე, მტკიცებულებების გამოთხოვის შესახებ კერძო საჩივრის შეტანა დაუშვებელია. აღსანიშნავია ისიც, რომ სასამართლოს ასევე უფლება აქვს საკუთარი ინიციატივითაც გამოითხოვოს მტკიცებულებები და შესაბამისად გამოტანილ განჩინებაზე მტკიცებულებათა გამოთხოვის შესახებ კერძო საჩივრის შეტანა არ დაიშვება.

ზოგადი ადმინისტრაციული კოდექსის 96-ე მუხლის თანახმად, ადმინისტრაციული ორგანო ვალდებულია ადმინისტრაციული წარმოებისას გამოიკლიოს საქმისათვის მნიშვნელოვანი გარემოებანი და გადაწყვეტილება მიიღოს ამ გარემოებათა შეფასებისა და ურთიერთშეჯერების საფუძველზე.

ადმინისტრაციულ პროცესში, ვინაიდან ერთი მხარე ადმინისტრაციული ორგანოა, ამდენად გადამწყვეტი როლი ადმინისტრაციულ ორგანოს ან სასამართლოს ენიჭება.

ადმინისტრაციულ პროცესში გადაწყვეტილების გამოტანისას დიდი მნიშვნელობა ენიჭება მოწმის და ექსპერტის ჩვენებას. მოწმე შეიძლება იყოს ყოველი პირი, რომლისთვისაც ცნობილია რაიმე გარემოება საქმის შესახებ. მოწმის ჩვენება ერთ-ერთი მტკიცებულებაა ადმინისტრაციულ პროცესში. ზოგადი ადმინისტრაციული კოდექსის 97-ე მუხლის II ნაწილის თანახმად, მოწმე ან ექსპერტი ვალდებულია მისცეს ახსნა-განმარტება ადმინისტრაციულ ორგანოს მხოლოდ კანონით ზუსტად განსაზღვრულ შემთხვევებში. ეს ის შემთხვევებია, როცა მოქმედებები მოწმეთა თვალწინ ხდება, თუმცა ისინი მოქმედების მონაწილენი არ არიან. მოწმედ დაბარებული პირი ვალდებულია გამოცხადდეს და მისცეს სწორი ჩვენება. თუ იგი არ გამოცხადდა, მოსამართლეს შეუძლია დაადგინოს მისი იძულებით მოყვანა. მოწმეს შეიძლება დაეკისროს სისხლის სამართლის პასუხისმგებლობა.

საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსი აყალიბებებს იმ პირთა წრეს, რომლებიც არიან მოწმენი საქმესთან დაკავშირებით, თუმცა აქვთ ჩვენების მიცემაზე უარის თქმის უფლება: ესენი არიან: მხარეთა მეუღლეები, ახლო ნათესავები – შვილები, შვილიშვილები, ძმები, დები, მშობლები, მშვილებლები, შვილობილები, მზრუნველები, მეურვეები, ბებიები, პაპები; პირები, რომლებიც თავიანთი სამსახურებრივი მდგომარეობის გამო ვალ-

⁴ თბილისის საოლქო სასამართლოს ადმინისტრაციული სამართლისა და საგადასახადო საქმეთა კოლეგიის განჩინება. 2005 წლის 12 აპრილი. საქმე №3ა/129-125.

დებულნი არიან დაიცვან საიდუმლოება, თუ ისინი განთავისუფლებულნი არ არიან ამ მოვალეობისაგან. ჩვენების მიცემაზე უარის თქმა დასაშვებია, თუ ჩვენების მიცემა გამოიწვევს მოწმის ან მისი ახლო ნათესავის მიმართ სისხლის სამართლის საქმის აღძვრას ან მიაყენებს მათ ქონებრივ ზიანს, თუმცა, მიუხედავად ამისა, მოწმემ უნდა მისცეს ჩვენება.

14 წლამდე ასაკის მოწმის, აგრეთვე საქმის განმხილველი ორგანოს შეხედულებისამებრ 14-დან 18 წლამდე მოწმის დაკითხვისას შეიძლება მოწვეულ იქნას პედაგოგი, აუცილებლობის შემთხვევაში აგრეთვე მშობლები, მშვილდები, მეურვეები ან მზრუნველები. მოწმე ხელს აწერს სწორი ჩვენების მიცემაზე.

საქართველოს ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსის მე-18 მუხლის 1-ლი ნაწილი ავალდებულებს სასამართლოს ჩვენების მიცემამდე სამი დღით ადრე მაინც აცნობოს მხარეს მოწმის ვინაობა, მის მიერ ჩვენების მიცემის დრო და ადგილი, აგრეთვე ფაქტები, რომლებთან დაკავშირებითაც მოწმემ ჩვენება უნდა მისცეს.

აღსანიშნავია, რომ ადმინისტრაციულ პროცესში მოწმე შეიძლება გამოძახებულ იქნას არა მარტო მხარის ინიციატივით, არამედ სასამართლოს ინიციატივითაც, განსხვავებით სამოქალაქო პროცესისაგან, სადაც მოწმე შეიძლება დაასახელოს მხარემ, ხოლო სასამართლოს (მოსამართლეს) არ შეუძლია თვითონ დაასახელოს მოწმე, გამოუძახოს და დაკითხოს იგი.⁵ მოწმის გამოძახება წარმოებს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 70-ე და 78-ე მუხლებით გათვალისწინებული წესით.

სასამართლო წინასწარ აცნობებს მხარეს მოწმის გამოძახების შესახებ, რაც იმას ნიშნავს, რომ მოწმისაღმდეგე მხარემ არა მხოლოდ მოისმინოს მოწმის ჩვენება, არამედ მოამზადოს ის არგუმენტები და მტკიცებულებები, რომლებიც მისი აზრით, აბათილებს მოწმის ჩვენებას. სასამართლო არა მარტო მხარის ინიციატივით გამოძახებული მოწმის თაობაზე აცნობებს მხარეს 3 დღით ადრე, არამედ საკუთარი ინიციატივითაც გამოძახებულ მოწმის შესახებაც. სასამართლო ასევე ვალდებულია მოწმის დაკითხვის შესახებ წინასწარ აცნობოს ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსის მე-16 მუხლით დადგენილი წესით ადმინისტრაციულ სამართალწარმოებაში ჩაბმულ მესამე პირებსაც.

⁵ თენგიზ ლილუაშვილი, ვალერი ხრუსტალი, საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის კომენტარი, თბ. 2004 წ. გვ. 252-253.

არის ისეთი შემთხვევები, როდესაც საჭიროა სპეციალისტის აზრის გათვალისწინება ამა თუ იმ საკითხის გადაწყვეტად. ამ შემთხვევაში შეიძლება დაინიშნოს საზოგადოებრივი ექსპერტი დასკვნის მისაღებად. კანონით გათვალისწინებულ შემთხვევებში კი ადმინისტრაციული ორგანო ვალდებულია მიმართოს საექსპერტო დაწესებულებას ან საზოგადოებრივ ექსპერტს დასკვნისათვის. თავის მხრივ კი, ადმინისტრაციული ორგანო ვალდებულია წარუდგინოს ექსპერტს საექსპერტო დასკვნისათვის აუცილებელი ინფორმაცია, ხოლო ექსპერტი ვალდებულია თავისი დასკვნა წარადგინოს კანონის ან ადმინისტრაციული ორგანოს მიერ განსაზღვრულ ვადაში, რომლის გაშვებამ არ შეიძლება დააბრკოლოს ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი აქტის გამოცემა. აქტში აღინიშნება ექსპერტის ვინაობა მისი დასაბუთების ნაწილში. ექსპერტი ვალდებულია ობიექტურად შეასრულოს მასზე დაკისრებული მოვალეობა, ვინაიდან იცის, რომ მასზე დაკისრებული მოვალეობის შეუსრულებლობის ან არაჯეროვნად შესრულებისათვის სისხლის სამართლის წესით აგებს პასუხს. ექსპერტი ვალდებულია არ გაამჟღავნოს საიდუმლო ინფორმაცია, რომელიც მისთვის ცნობილი გახდა მოვალეობის შესრულების შეწყვეტის შემდეგაც. საზოგადოებრივი ექსპერტის დასკვნა სავალდებულო არ არის ადმინისტრაციული ორგანოსათვის, თუ ამას კანონი არ მოითხოვს. ექსპერტს გაწეული შრომისათვის უნდა მიეცეს სათანადო ანაზღაურება.

სასამართლოს, მხარეთა თხოვნით ან თავისი ინიციატივით, შეუძლია დაინიშნოს ექსპერტიზა. სასამართლო ვალდებულია აცნობოს მხარეებს და მესამე პირებს თუ ვინ დაინიშნა ექსპერტად. ამასთან, სასამართლო უფლებამოსილია მხარეებს და მესამე პირებს დაუნიშნოს ვადა ექსპერტიზის საგნისა და მოცულობის შესახებ მოსაზრებათა წარსადგენად. თუ სასამართლო ასეთ ვადას არ დანიშნავს, იგი ვალდებულია შეტყობინებასთან ერთად მხარეებს და მესამე პირებს აცნობოს, რომ ისინი უფლებამოსილნი არიან შეტყობინების მიღებიდან 3 დღის ვადაში წარადგინონ თავიანთი მოსაზრებანი. სასამართლოს არ აქვს უფლება საკუთარი ინიციატივით შეუმციროს ეს ვადა მოსაზრებების წარდგენისათვის. ჩგამონაკლისია, თუ სასამართლო მიიღებს გადაწყვეტილებას საქმის დაჩქარებული ადმინისტრაციული სამართალწარმოებით წესით საქმის განხილვისათვის.

ამავე მუხლის მე-3 ნაწილი არ ანებს ექსპერტის დასკვნაზე მხარეებისა და მესამე პირების მიერ მოსაზრებათა წარდგენის ვადას, რის გამოც

სასამართლომ უნდა გამოიყენოს კანონის ანალოგია ე.ი. ამ შემთხვევაში ამავე მუხლის მე-2 ნაწილით გათვალისწინებული წესები.

გადაწყვეტილების გამოტანისას დიდი მნიშვნელობა აქვს ასევე მტკიცებულებების შეგროვებას. უპირველესად, უნდა გაირკვეს მტკიცებების საგანი და მტკიცების ტვირთი. მტკიცების საგნის განსაზღვრისათვის დიდი მნიშვნელობა აქვს სარჩელს და მოპასუხის შესაგებელს. მტკიცების საგანს შეადგენენ ფაქტები, რომლებზეც მოსარჩელე და მოპასუხე ამყარებენ თავიანთ სასარჩელო მოთხოვნებსა და სარჩელის წინააღმდეგ მიმართულ შესაგებელს. სამოქალაქო პროცესში სასამართლომ უნდა იხელმძღვანელოს მხარეთა მიერ სარჩელისა და შესაგებლის დასაბუთებისათვის მითითებული ფაქტებით. ამასთან, სამოქალაქო პროცესში მტკიცების ტვირთი ერთნაირად აკისრებს მხარეებს და ეს ტვირთი თანაბრად ნაწილდება მათ შორის.

საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 103-ე მუხლით დადგენილია მტკიცებულებათა შეგროვების ნაწილში სასამართლოსათვის მინიჭებული ორი უფლებამოსილება: 1. მხარეებს შესთავაზოს წარმოადგინონ დამატებითი მტკიცებულებები; 2. თუ მხარეებმა ვერ შეძლეს მტკიცებულებების მიღება და წარდგენა, მხარეთა შუამდგომლობით სასამართლოს შეუძლია თვითონ გამოითხოვოს ისინი. ამავე კოდექსის 103-ე მუხლი გამორიცხავს სამოქალაქო პროცესში შეჯიბრებითობის პრინციპის დარღვევას, განსხვავებით ადმინისტრაციული პროცესისაგან, როდესაც მტკიცებულებების გამოთხოვის უფლებამოსილება საკუთარი ინიციატივით ადმინისტრაციულ ორგანოსაც აქვს.

საქართველოს ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსის მე-19 მუხლის პირველი ნაწილი სასამართლოს ანიჭებს დამატებით უფლებამოსილებას, საკუთარი ინიციატივითაც შეაგროვოს ფაქტობრივი მტკიცებულებები და გარემოებები, თუ უამისოდ შეუძლებელია საქმეზე კანონშესაბამისი გადაწყვეტილების გამოტანა.

საინტერესოა ისიც, რომ აღნიშნულ საკითხთან დაკავშირებითაც შესაძლებელია კანონის ანალოგიის გამოყენება, კერძოდ, საქართველოს ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსი არ აწესებს სასამართლოს მიერ თავისი ინიციატივით შეგროვილი გარემოებების გამოყენებამდე და მტკიცებულებების შემოწმებამდე მხარის მიერ მათ შესახებ საკუთარი მოსაზრების წარდგენის ვადას, რის გამოც სასამართლომ უნდა გამოიყენოს ამავე კოდექსის მე-18 მუხლის II ნაწილით დადგენილი წესი, ე.ი. 3 დღის ვადაში წარმოადგინოს შესაბამისი მტკიცებულებები.

ადმინისტრაციულ პროცესში ადმინისტრაციული ორგანო ვალდებულია ინფორმაცია წარადგინოს სასამართლოში გადანაცემებისათვის გამოტანის ობიექტურობის დასადაგენად.

საქმის განხილვისა და გადანაცემისათვის აუცილებელი დოკუმენტებისა და სხვა ინფორმაციის წარდგენა სასამართლოსათვის საერთო მოთხოვნაა. სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 136-ე მუხლის თანახმად გამოთხოვილ წერილობით მტკიცებულებებს მოქალაქეები და იურიდიული პირები გადაუგზავნიან სასამართლოს დანიშნულ ვადაში, ხოლო თუ ამ ვადაში საბუთების წარდგენა შეუძლებელია, ისინი ვალდებული არიან აცნობონ სასამართლოს ამის შესახებ მიზეზების მითითებით. შეუტყობინებლობის, აგრეთვე იმ შემთხვევაში, როცა სასამართლოს მოთხოვნა წერილობითი მტკიცებულებების წარდგენის შესახებ არ არის შესრულებული სასამართლოს მიერ არასაპატიოდ მიჩნეული მიზეზით, სასამართლო მოქალაქეს ან საწარმოს, დანესებულების, ორგანიზაციის თანამდებობის პირს შესაბამისად აჯარიმებს 10 ლარით, განმეორებისას – 50 ლარით, რაც არ ათავისუფლებს შესაბამის პირებს სასამართლოს მიერ გამოთხოვილი წერილობითი მტკიცებულებების წარდგენის მოვალეობისაგან.

ასეთივე წესი უნდა გავრცელდეს ადმინისტრაციული სარჩელის განხილვისას სასამართლოში.

თუ მიღებული ზომების მიუხედავად შეუძლებელი გახდება აუცილებელი დოკუმენტის ან სხვა მსგავსი ინფორმაციის მოპოვება, მაშინ, სასამართლომ უნდა იხელმძღვანელოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 136-ე მუხლის მე-5 ნაწილით და მან უნდა გაათავისუფლოს მტკიცებულების გამოთხოვის შესახებ შუამდგომლობის აღმძვრელი პირი იმ ფაქტის მტკიცების ტვირთისაგან, რომელიც ამ მტკიცებულებით უნდა დაედასტურებინა, ხოლო თუ ეს მხარეს შეეხება, მაშინ ასეთი ტვირთი გადააკისროს იმ მხარეს, რომელიც უარს ამბობს წერილობითი მტკიცებულების წარდგენაზე.

ამასთან, სასამართლომ უნდა ისარგებლოს ზოგადი ადმინისტრაციული კოდექსის 28-ე, 37-ე, 38-ე და განსაკუთრებით 49-ე მუხლებით. ამ უკანასკნელის თანახმად, ყოველი წლის 10 დეკემბერს საჯარო დანესებულება ვალდებულია წარუდგინოს ანგარიში საქართველოს პრეზიდენტს და პარლამენტს საჯარო დანესებულებაში შესული საჯარო ინფორმაციის გაცემისა და საჯარო ინფორმაციაში შესწორების შეტანის მოთხოვნათა რაოდენობის შესახებ და მოთხოვნაზე უარის თქმის თაობაზე მიღებული გადაწყვეტილების შესახებ.

ყვეტილებების რაოდენობის შესახებ. ჯპრეზიდენტისა თუ პარლამენტისადმი თავის მიმართვაში სასამართლომ უნდა აღნიშნოს ინფორმაციის მიღებაზე უარის თქმის უმართებულობის შესახებ და მოითხოვოს მათგან ასეთი ინფორმაციის გადმოცემა. მართალია, კოდექსში ეს ასე არ არის დაწერილი, მაგრამ ვინაიდან ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსის მე-20 მუხლში მითითებულია ადმინისტრაციული ორგანოს ვალდებულებაზე აუცილებელი ინფორმაციის წარდგენის შესახებ, იგი შეეხება ნებისმიერ ადმინისტრაციულ ორგანოს, მათ შორის პრეზიდენტსა და პარლამენტსაც, რომლებიც საჯარო სამართლებრივ უფლებამოსილებებს ასრულებენ და ზოგადი ადმინისტრაციული კოდექსის მე-3 თავის დებულებები ინფორმაციის თავისუფლების შესახებ მათაც შეეხება.

ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსის წინამდებარე მე-20 მუხლი პირვანდელი ვარიანტის მიხედვით შედგებოდა 3 ნაწილისაგან. მუხლის მე-3 ნაწილში აღნიშნული იყო, რომ ინფორმაციის წარდგენაზე უარი სასამართლოს მიერ უკანონოდ ცნობის შემთხვევაში სახელმწიფო ან ადგილობრივი თვითმმართველობის (მმართველობის) ორგანო ვალდებული იყო წარედგინა შესაბამისი დოკუმენტი ან სხვა ინფორმაცია. აქ მხედველობაში იყო მიღებული სასამართლოს მიერ საიდუმლოდ მიჩნეული ინფორმაციის ლიად ცნობა და თავისი მოვალეობის, – რომ თვითონ სასამართლოც უფლებამოსილია საკუთარი ინიციატივითაც შეაგროვოს ფაქტობრივი გარემოებები და მტკიცებულებები, – ადმინისტრაციული ორგანოსათვის გადაკისრება, რაც პროცესუალური თვალსაზრისით არ იყო გამართლებული. ზოგადი ადმინისტრაციული კოდექსის 37-ე, 38-ე და 39-ე მუხლები ადგენენ საჯარო ინფორმაციის ასლების გაცემას, ხოლო მე-40 მუხლი 10-დღიან ვადას ასეთი ინფორმაციის გაცემისათვის. 41-ე მუხლი კი ადგენს საჯარო ინფორმაციის გაცემაზე უარის თქმის უფლებას და მისი გასაჩივრების შესაძლებლობას. ამის შესაბამისად, კოდექსის 48-ე მუხლი ადგენს მხარის შუამდგომლობით სასამართლოს უფლებას, გამოითხოვოს და განიხილოს გასაიდუმლოებული საჯარო ინფორმაცია მისი მთლიანი ან ნაწილობრივი გასაიდუმლოების კანონიერების შესწავლის მიზნით. თუ სასამართლომ ინფორმაციის გასაიდუმლოება კანონიერად ცნო, იგი მას ოფიციალურად ვერ მოითხოვს, ხოლო ინფორმაციის საიდუმლოების გაუქმების შემთხვევაში სასამართლო თვითონვე მოიპოვებს მას. სწორედ ამიტომ, არასანორად იქნა მიჩნეული ადმინისტრაციული ორგანოს ვალდებულება, წარედგინა შესაბამისი დოკუმენტი ან სხვა ინფორმაცია

სასამართლოს მიერ მის წარდგენაზე უარის გაუქმების შემთხვევაში. ასეთ დროს ინფორმაციის ოფიციალურად მოპოვება თვითონ სასამართლომ უნდა უზრუნველყოს. ასეთი ნესი უზრუნველყოფს ადმინისტრაციული ორგანოების უფლებამოსილებას შეიტანოს მასში არსებული ყველა საჯარო ინფორმაცია საჯარო რეესტრში და იყოს მისი ბატონ-პატრონი. (ზოგადი ადმინისტრაციული კოდექსის 35-ე და 36-ე მუხლები). საჯარო ინფორმაციის საიდუმლოების გაუქმება შეეხება სასამართლოს მიერ განხილულ კონკრეტულ საქმეს, მაგრამ სხვა საქმეთა მიმართ იგივე ინფორმაცია კვლავ საიდუმლოდ რჩება ადმინისტრაციულ ორგანოში.

ადმინისტრაციულ პროცესში არსებობს ისეთი გასაიდუმლოებული ინფორმაცია, რომლის განხილვა განსაკუთრებულ წესს მოითხოვს.

მოცემული მუხლი წარმოადგენს მე-20 მუხლის დებულების გაგრძელებას, ე.ი. შეეხება ისეთ შემთხვევას, როცა აუცილებელი ინფორმაცია საიდუმლოების შემცველია და ადმინისტრაციული ორგანო უარს აცხადებს მის გაცემაზე. როგორც აღვნიშნეთ, ზოგადი ადმინისტრაციული კოდექსის 48-ე მუხლის თანახმად, სასამართლოს მხარის შუამდგომლობით უფლება აქვს გამოითხოვოს და განიხილოს გასაიდუმლოებული საჯარო ინფორმაცია არა მისი გამოყენების, არამედ მისი მთლიანი ან ნაწილობრივი გასაიდუმლოების კანონიერების შესწავლის მიზნით და მხოლოდ ამის შემდეგ დადგება საკითხი მისი გამოყენების შესახებ. როგორც სამართლიანად მიუთითებენ ზოგადი ადმინისტრაციული კოდექსის კომენტარების ავტორები, სასამართლოს ხელი მიუწვდება ნებისმიერ გასაიდუმლოებულ ინფორმაციაზე, წინააღმდეგ შემთხვევაში მას საჯარო დანესებულების გადანყეტილების კანონიერების შეფასების შესაძლებლობა არ ექნება.⁶ თუ ინფორმაცია მართლაც საიდუმლო აღმოჩნდა, სასამართლოს შეუძლია დაეყრდნოს მას და ისე გადანყეცოს საქმე, მაგრამ ამ ინფორმაციის შინაარსს იგი ვერ გაამჟღავნებს, არამედ მასზე მხოლოდ მიუთითებს. სასამართლოს მიერ საიდუმლო ინფორმაციის სწორად და კეთილსინდისიერად გამოყენების შესახებ მხარეებმა უნდა ირწმუნონ მხოლოდ, მათ არ შეუძლიათ გაასაჩივრონ სასამართლოს გადანყეტილება საიდუმლო ინფორმაციის არასწორად ან დამახინჯებულად გაგების გამო, ვინაიდან მათ ამ ინფორმაციის შინაარსი არ იციან მისი საიდუმლოების გამო. საჩივარი შეუძლია შეიტანოს საიდუმლოების მფლობელმა ორგანომ იმ საბაბით, რომ მის ხელთ არსებული საიდუმლო ინფორმაცია რომელიმე მოსამართლემ გააყალბა. ასეთივე

⁶ იხ. ზ. ადეიშვილი, გ. ვინტერი, დ. ქიტოშვილი, საქართველოს ზოგადი ადმინისტრაციული კოდექსის კომენტარი, თბ. 2002 წ. გვ. 134.

პრეტენზიის უფლება ექნება პიროვნებას, თუ ეს ინფორმაცია მის პერსონალურ საიდუმლოებას შეეხება. თუ ეს არ მოხდა, საიდუმლო ინფორმაცია მოსამართლისაგან გაყალბებული დარჩება, რითაც უკანონოდ ისარგებლებენ მხარეები. გამოდის, რომ უკანონობა სამართლიანია, ვიდრე არ დადგინდება მისი არაკანონიერება. ეჭვი ასეთ დროს დაუშვებელია, ვინაიდან საეჭვო გადანყვეტილების მიღება დაუშვებელია.

1. საიდუმლოების შემცველი ინფორმაციის განხილვა სასამართლოს დახურულ სხდომაზე ხდება, ასეთი ინფორმაცია მხარეებს არ წარედგინებათ. მართალია, ზოგადი ადმინისტრაციული კოდექსის 48-ე მუხლში აღნიშნულია, რომ სასამართლოს უფლება აქვს საიდუმლო ინფორმაციის განხილვა აწარმოოს დახურულ სხდომაზე, მაგრამ ეს უფლება ნიშნავს საერთოდ საიდუმლო ინფორმაციის განხილვის უფლებას, ხოლო თუ სასამართლომ გადანყვეტიტა განხილოს საიდუმლო ინფორმაცია, იგი უსათუოდ დახურულ სხდომაზე უნდა განიხილოს. თუკი სასამართლო ჩათვლის, რომ გამოთხოვნილი ინფორმაცია უკანონოდაა მიჩნეული საიდუმლოდ, მაშინ ასეთი ინფორმაცია და მასთან დაკავშირებული საქმის მასალებიც ხელმისაწვდომი გახდება როგორც მხარისათვის, ისე ნებისმიერი სხვა მსურველისთვისაც.

2. როგორც აღვნიშნეთ, საიდუმლო ინფორმაციის გამოთხოვნის არსი ის არის, რომ სასამართლომ მათზე დაყრდნობით გადანყვეტიტოს კონკრეტული სადავო საქმე. საქმის განხილვა, რასაკვირველია, საჯაროდ მოხდება, მაგრამ ინფორმაციის გამჟღავნება საჯარო სხდომაზე დაუშვებელია. აქ შეიძლება გამოყენებულ იქნეს ზოგადი ადმინისტრაციული კოდექსის 33-ე მუხლის დებულებები, რომლითაც საიდუმლოებას მიკუთვნებული ინფორმაციის ამოღების შემდეგ საიდუმლო საჯარო ინფორმაციის, აგრეთვე კოლეგიური საჯარო დანესებულებების დახურული სხდომის ოქმის გონივრულ ფარგლებში გამოცალკევებადი ნებისმიერი ნაწილი უნდა გამოქვეყნდეს. ასეთ შემთხვევაში ინფორმაციის გამოქვეყნებისას მიეთითება პირი, რომელმაც გაასაიდუმლოვა ინფორმაცია, ინფორმაციის საიდუმლოდ მიჩნევის საფუძველი და გასაიდუმლოების ვადა.

გონივრულ ფარგლებში გამოცალკევებადი ნაწილის გამოქვეყნება გულისხმობს გასაიდუმლოებული დოკუმენტის იმ ნაწილის გამოქვეყნებას, რომელიც თავისთავად საიდუმლოს არ წარმოადგენს. ასეთი ნაწილის გამოქვეყნება სასამართლოს უფლებამოსილება უნდა იყოს და არა მისი ვალდებულება, ვინაიდან ასეთი ინფორმაცია საიდუმლო დოკუმენტის მიღებისას ისედაც გამოქვეყნდებოდა. ზოგჯერ დოკუმენტის საიდუმლო და არასაიდუმლო ნაწილების გონივრულ ფარგლებში გამოცალკევება შეუძლებელი

ხდება, ან კიდევ არასაიდუმლო ნაწილის გამოქვეყნება გამოინევენ საიდუმლოდ მიჩნეული ნაწილის გამჟღავნებას. მაშინ საიდუმლო ინფორმაციის არც ერთი ნაწილი არ შეიძლება გამოქვეყნდეს მისგან რაიმე გონივრული ნაწილის გამოცალკევების შეუძლებლობის გამო. ასეთ დროს მხოლოდ საიდუმლოებას მიკუთვნებული ინფორმაციის ამოღება შეუძლებელი ხდება და ეს ინფორმაცია მთლიანად საიდუმლოდ უნდა დარჩეს, მისგან რაიმე ნაწილის გამოქვეყნების გარეშე, სწორედ ესაა ნაგულისხმევი მე-20 მუხლში როცა მითითებულია, რომ გასაიდუმლოების კანონიერების საქმის განხილვისას გამოტანილ გადანყევტილებებში არ მიეთითება ის მონაცემი, რომელიც გამოინევენ გასაიდუმლოებული ინფორმაციის გამჟღავნებას.

საიდუმლო ინფორმაციიდან გონივრულ ფარგლებში გამოცალკევებადი ნაწილის გამოქვეყნების შემთხვევაში მიეთითება ის პირი, რომელმაც გასაიდუმლოვა ინფორმაცია, აგრეთვე ინფორმაციის საიდუმლოდ მიჩნევის საფუძველი და გასაიდუმლოების ვადა. ეს აუცილებელია იმისათვის, რათა საიდუმლო ინფორმაცია, რომელსაც ეყრდნობა სასამართლოს გადანყევტილება ნამდვილად იქნეს მიჩნეული. სხვაგვარად ასეთი ინფორმაცია მოსამართლის მიერ მოგონილის შთაბეჭდილებას ტოვებს. აქვე უნდა აღინიშნოს, რომ ზემოთ მითითებული მონაცემები გამსაიდუმლოებელი პირის ვინაობის, ინფორმაციის საიდუმლოდ მიჩნევის საფუძველისა და გასაიდუმლოების ვადის შესახებ საჭიროა გამოქვეყნდეს ყველა შემთხვევაში. კერძოდ, მაშინაც კი, როცა სასამართლო შეუძლებლად მიიჩნევს საიდუმლო დოკუმენტის გონივრულად გამოცალკევებადი ნაწილის გამოქვეყნებას, ვინაიდან ამ დროს მით უფრო აუცილებელია მინიშნება საიდუმლო დოკუმენტის ნამდვილობაზე, რამდენადაც არავითარი ნაწილი მისგან არ ქვეყნდება.

სასამართლოს მიერ საქმის თაობაზე გამოტანილი აქტები, აგრეთვე სასამართლოსათვის წარდგენილი მასალები განეკუთვნება საჯარო ინფორმაციას, რის გამოც ყველსათვის ღიაა გასაცნობად, თუ ისინი არ არის გასაიდუმლოებული საქართველოს ზოგადი ადმინისტრაციული კოდექსის 30-ე მუხლით დადგენილი წესით. გადანყევტილება საჯარო ინფორმაციის გასაიდუმლოების შესახებ შეიძლება მიღებულ იქნეს იმ შემთხვევაში, თუ კანონი ანებს მისი გამხელისაგან დაცვის პირდაპირ მოთხოვნას, ადგენს ინფორმაციის გამხელისაგან დაცვის კონკრეტულ კრიტერიუმებს და შეიცავს საიდუმლოდ დასაცავი ინფორმაციის ამომწურავ ჩამონათვალს. (ზოგადი ადმინისტრაციული კოდექსის 30-ე მუხლი).

საქართველოს ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსის 21-ე მუხლის 1-ლი ნაწილი უშვებს საქმეში მონაწილე პირების – მესამე პირების, მხარეების, წარმომადგენლების მიერ სასამართლოს კანცელარიაში საქმის თაობა-

ზე გამოტანილი გადაწყვეტილებების შეუზღუდავად გაცნობის უფლებას. აქ იგულისხმება როგორც გადაწყვეტილებები, განჩინებები, დადგენილებები, ასევე სასამართლოსათვის წარდგენილი ნებისმიერი სხვა მასალა. ეს უფლება ამ უკანასკნელს აქვთ როგორც საქმის განხილვის, ასევე საქმის დასრულების შემდეგაც. სასამართლოს არა აქვს უფლება ხელოვნურად შეუქმნას რაიმე დაბრკოლება მხარეებს, მესამე პირებს, წარმომადგენლებს სასამართლო აქტებისა და სხვა მასალების გაცნობის დროს, პირიქით, უნდა ცდილობდეს შეუქმნას ყველა პირობა მათ საქმის გაცნობისათვის. ეს აქტები ინახება სასამართლოს კანცელარიაში, რომელიც ასევე მოვალეა შეუქმნას მათ სათანადო პირობები ნორმალური მუშაობისათვის.

მხარეებს უფლება აქვთ აგრეთვე, სასამართლო აქტების და ადმინისტრაციული საქმის სხვა მასალების ასლები მიიღონ სასამართლოს კანცელარიის მეშვეობით. სასამართლოს კანცელარია ვალდებულია გასცეს ასეთი ასლები, თუ მხარე აანაზღაურებს ასლის გადაღებისათვის აუცილებელ ხარჯებს. აღსანიშნავია, რომ ამ აქტებში არ იგულისხმება ის აქტები, რომლებიც საქართველოს ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსის მე-12 და მე-13 მუხლებით დადგენილი წესით ეგზავნებათ მხარეებს ყოველგვარი ანაზღაურების გარეშე. სასამართლოს ყველა გადაწყვეტილების, განჩინების, დადგენილების ასლი უნდა გადაეცეს მხარეს (მუხლი 13, მე-2 ნაწილი).

მართალია, 21-ე მუხლის მე-2 ნაწილში არ არის მითითებული საქმეში ჩაბმულ მესამე პირთა ანალოგიურ უფლებაზე, მაგრამ ეს უფლება იგულისხმება და ამ შემთხვევაშიც გამოიყენება კანონის ანალოგია.

ამავე მუხლის III ნაწილში მითითებულია, რომ მხარეებს გასაცნობად არ წარედგინებათ სასამართლო აქტების პროექტები, აგრეთვე სხვა მოსამზადებელი მასალები. ეს იმიტომ, რომ სასამართლო აქტების პროექტები და სხვა მოსამზადებელი მასალები არ განეკუთვნება საქმის ოფიციალურ მასალას.

სასამართლო თავის გადაწყვეტილებებს, როგორც ზემოთ აღვნიშნეთ, აგებს კანონიერი გზით მოპოვებულ მტკიცებულებებზე. თუ პროცესზე დადგება საკითხი იმის შესახებ, რომ მტკიცებულებების შეგროვებას ხელოვნურად რომელიმე მხარე აჭიანურებდა ან ხელს უშლიდა, უნდა დადგეს საკითხი ასეთ პირთა თუ ორგანოთა პასუხისმგებლობის შესახებ.

სასამართლო თავის გადაწყვეტილებაში მიუთითებს, თუ რომელ მტკიცებულებებს დაეყრდნო. ადმინისტრაციულ პროცესში მტკიცებულებების მოპოვება არცთუ ისე იოლია, ამდენად გადაწყვეტილების სრულყოფილების საკითხიც მეტად მნიშვნელოვანია. პრაქტიკაში ხშირია ისეთი შემთხვევები, როდესაც მოსამართლე ეყრდნობა რა წარმოდგენილ მტკიცებულებებს, ისინი ასახვას ვერ პოულობენ სასამართლო გადაწყვეტილებაში. ამდენად,

მტკიცებულება შეიძლება წარმოდგენილი იყოს საქმეში, მაგრამ გადანყევ-
ტილებაში არ იყოს ამის შესახებ მითითება, რაც შემდგომ სააპელაციო და
საკასაციო გასაჩივრების საფუძველი შეიძლება გახდეს. ამდენად, ერთ-
ერთ მეთოდოლოგიურ საკითხად სწორედ ეს მიგვაჩნია: სასამართლოს
მიერ გამოტანილ გადანყევტილებაში სრულყოფილად იყოს მითითებული
ყველა ის მტკიცებულება, რომელსაც იგი ეყრდნობა კონკრეტული გა-
დანყევტილების გამოტანისას.

2005 წლის 24 ივნისის ცვლილებები აისახა ასევე საქართველოს ადმი-
ნისტრაციული საპროცესო კოდექსის მე-17 და მე-18 მუხლებში. კერძოდ,
ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი აქტის არარა აქტად აღიარების,
ბათილად ცნობის ან ძალადაკარგულად გამოცხადების შესახებ სარჩე-
ლის წარდგენის შემთხვევაში მტკიცების ტვირთი ეკისრება ადმინისტ-
რაციულ ორგანოს, რომელმაც გამოსცა ეს აქტი. გაურკვეველია ცნება
„არარა აქტად აღიარება“ რას გულისხმობს.

ზოგად ადმინისტრაციულ კოდექსში 2005 წლის 24 ივნისის შეტანილი
ცვლილებები ადმინისტრაციული აქტის, ადმინისტრაციულ-სამართ-
ლებრივი აქტის თუ ნორმატიული და ინდივიდუალური აქტის ცნებების
თაობაზე საკმაოდ დაიხვენა და დაკონკრეტდა, რაც ვფიქრობთ საკვებით
გამართლებულია.

ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსის მე-18 მუხლის პირველი ნა-
წილის თანახმად, სასამართლო ვალდებულია მოწმის მიერ სასამართ-
ლოში ჩვენების მიცემამდე 3 დღით ადრე მაინც აცნობოს მხარეს მოწმის
ვინაობა, მის მიერ ჩვენების მიცემის დრო და ადგილი, აგრეთვე ფაქტები,
რასთან დაკავშირებითაც მოწმემ ჩვენება უნდა მისცეს სასამართლოს.
ეს ვადა არ გამოიყენება იმ შემთხვევაში, თუ ამაზე მხარეები თანხმობას
განაცხადებენ და თუ ამას სასამართლო მიზანშეწონილად მიიჩნევს. 3-
დღიანი ვადა, რომელიც შეზღუდული იყო მხარეებისათვის, ახლა უკვე
მხარეთა თანხმობასა და სასამართლოს მიზანშეწონილობაზეა დამოკი-
დებული. ვფიქრობთ, კანონმდებელმა ამ შემთხვევაშიც, სასამართლო
პრაქტიკაში გავრცელებული მანკიერების გამო შეიტანა ცვლილებები.

* საქართველოს ადმინისტრაციულ საპროცესო კოდექსში
2005 წლის 24 ივნისის შეტანილი ცვლილება.

ნაწილი 2

ადმინისტრაციული სამართალწარმოება მეწარმის საქმიანობის შემონეგასთან დაკავშირებით

საქართველოს ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსის VII¹ თავის მიხედვით, განსაზღვრულია ადმინისტრაციული სამართალწარმოება მეწარმის საქმიანობის შემონეგებასთან დაკავშირებით, თუმცა აღნიშნული უშუალო ურთიერთკავშირშია „სამეწარმეო საქმიანობის კონტროლის შესახებ“ საქართველოს კანონთან, რადგან ამ კანონის მიღების პარალელურად, 2001 წლის 8 ივნისის ფაქტობრივად მოხდა შესაბამისი ცვლილებებისა და დამატებების შეტანა საქართველოს ადმინისტრაციულ საპროცესო კოდექსში.

უპირველეს ყოვლისა, უნდა აღინიშნოს, რომ სწორედ „სამეწარმეო საქმიანობის კონტროლის შესახებ“ საქართველოს კანონის ძირითად დებულებათა სრულყოფილი ცოდნა არის აუცილებელი, რათა სასამართლოს მხრიდან განხორცი-

ელდეს მენარმის საქმიანობის შემონმებასთან დაკავშირებით სრულყოფილი ადმინისტრაციული სამართალწარმოება, შესაბამისი ბრძანების (დადგენილების) მიღებისას სწორი მეთოდის გამოყენების თვალსაზრისით.

მენარმის საქმიანობის შემონმებასთან მიმართებაში საინტერესოა სამენარმო საქმიანობის კონტროლის კანონისმიერი განმარტება. კერძოდ, „სამენარმო საქმიანობის კონტროლის შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-2 მუხლის პირველი პუნქტის „ბ“ ქვეპუნქტის თანახმად, სამენარმო საქმიანობის კონტროლი არის კანონმდებლობით მონესრიგებული სახელმწიფო, ადგილობრივი თვითმმართველობისა და მმართველობის, აგრეთვე სხვა ადმინისტრაციულ ორგანოთა საქმიანობა, რომლის მიზანია მენარმის საფინანსო-ეკონომიკური საქმიანობისა და მასზე დაკისრებული მოვალეობების შესრულების შემონმება, აგრეთვე მენარმის საქმიანობის კანონმდებლობასთან შესაბამისობის დადგენა, მის საქმიანობაში სამართალდარღვევების გამოვლენა ან შესაბამისი სანქციის დადება.

ამასთან, აღსანიშნავია ის, რომ „სამენარმო საქმიანობის კონტროლის შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-2 მუხლის პირველი პუნქტის „ბ“ ქვეპუნქტის მიხედვით, ამ კანონის მიზნებისათვის კონტროლს არ წარმოადგენს კანონმდებლობით გათვალისწინებული ლიცენზიის, ნებართვის, სერტიფიკატის გაცემა, სავაჭრო ქსელში სერტიფიკატის მოთხოვნა და შესაბამისი აქტის შედგენა, გარემოს დაცვის სფეროში საქართველოს საერთაშორისო ხელშეკრულებებისა და შეთანხმებების შესრულებისა და ბუნებრივი რესურსებით სარგებლობის შემონმების მიზნით საქართველოს გარემოსა და ბუნებრივი რესურსების დაცვის სამინისტროს მიერ განხორციელებული საქმიანობა, აგრეთვე ნავთობისა და გაზის რესურსებთან დაკავშირებული ხელშეკრულებებითა და ლიცენზიებით გათვალისწინებული საქმიანობა.

რაც შეეხება თავად მენარმეს, „სამენარმო საქმიანობის კონტროლის შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-2 მუხლის პირველი პუნქტის „ა“ ქვეპუნქტის შესაბამისად, იგი არის „მენარმეთა შესახებ“ საქართველოს კანონით გათვალისწინებული ნებისმიერი ორგანიზაციულ-სამართლებრივი ფორმის საწარმო, აგრეთვე არასამენარმო (არაკომერციული) იურიდიული პირი, რომელიც ეწევა სამენარმო საქმიანობას ამ საქმიანობის ნაწილში.

განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია ის, რომ კანონმდებელმა დააფიქსირა მაკონტროლებელი ორგანოს ზოგადი ხასიათის განმარტება. „სამენარმო

საქმიანობის კონტროლის შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-2 მუხლის პირველი პუნქტის „გ“ ქვეპუნქტის შესაბამისად, მაკონტროლებელი ორგანო არის სახელმწიფო, ადგილობრივი თვითმმართველობისა და მმართველობის ორგანო, აგრეთვე სხვა ადმინისტრაციული ორგანო, რომელიც კანონის შესაბამისად უფლებამოსილია განახორციელოს კონტროლი სამენარმეო საქმიანობაზე.

მენარმის საფინანსო-ეკონომიკურ საქმიანობაზე კონტროლის ფარგლებში ახორციელებენ საგადასახადო ორგანოები, აგრეთვე საქართველოს კონტროლის პალატა (საქართველოს საგადასახადო კოდექსით გათვალისწინებული საგადასახადო ურთიერთობების გარდა), ხოლო მენარმის მიერ სავალდებულო სოციალური დაზღვევის შესატანის შეტანასთან დაკავშირებულ საქმიანობაზე კონტროლს ახორციელებს საქართველოს სოციალური დაზღვევის ერთიანი სახელმწიფო ფონდი (თუმცა ეს ნორმა უნდა ამოქმედდეს 2006 წლის 1 იანვრიდან).

სამენარმეო საქმიანობის გაკონტროლების უფლება აქვს მხოლოდ მაკონტროლებელ ორგანოს. მაკონტროლებელი ორგანო კი უფლებამოსილია კონტროლი გაუწიოს სამენარმეო საქმიანობას (მათ შორის, შევიდეს სანარმოში, მოითხოვოს დოკუმენტები, შეაჩეროს სანარმოს საქმიანობა, დალუქოს მენარმის კუთვნილი ქონება, დაათვალიეროს სანარმო, შეამოწმოს მენარმის მიერ გამოშვებული ნაწარმის ხარისხი ან სანარმოში გარემოს დაცვის კანონმდებლობასთან შესაბამისობა) მხოლოდ მოსამართლის ბრძანების საფუძველზე.

ამასთან, „სამენარმეო საქმიანობის კონტროლის შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-3 მუხლის მე-4 პუნქტის შესაბამისად, თუ მოსამართლე არ გასცემს ბრძანებას მენარმის საქმიანობის შემოწმების შესახებ, მენარმის შემოწმება არ განხორციელდება, ხოლო თუ მენარმის შემოწმება უკვე დაწყებულია, მოსამართლის მიერ შემოწმების შესახებ ბრძანების გაცემაზე უარის თქმისას იგი დაუყოვნებლივ უნდა შეწყდეს და მენარმეს უპირობოდ უბრუნდება გადახდილი თანხა ან სხვა გადაცემული ქონება თუ დოკუმენტი. ხოლო თუ ეს შეუძლებელია, მენარმეს უნდა მიეცეს სათანადო სრული ანაზღაურება. მენარმეს ასევე უფლება აქვს მოითხოვოს და მიიღოს უკანონო შემოწმებით მიყენებული ზიანის ანაზღაურება.

აღსანიშნავია ის, რომ კანონმდებელი ადგენს იმ ორგანოთა ჩამონათვალს, რომელთა მაკონტროლებელი საქმიანობისათვის მოსამართლის ბრძა-

ნების არსებობა სავალდებულო არ არის, კერძოდ, „სამენარმეო საქმიანობის კონტროლის შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-5 მუხლის პირველი პუნქტის თანახმად, ესენია:

ა) საგადასახადო ორგანოები – მათ მიერ საქართველოს კანონმდებლობით დადგენილი წესით განხორციელებულ გეგმურ შემონმებებსა და საკონტროლო შემონმებებზე, რომელთა მიზანია გადასახადის ზედმეტად გადახდილი თანხის წარმოშობის სისწორის განსაზღვრა;

ბ) საქართველოს ეროვნული ბანკი – კანონით გათვალისწინებულ საქმიანობაზე;

გ) საქართველოს კონტროლის პალატა – კანონმდებლობით გათვალისწინებულ საქმიანობაზე;

დ) დაზღვევის სახელმწიფო ზედამხედველობის სამსახური – კანონით გათვალისწინებულ საქმიანობაზე;

ე) ფასიანი ქაღალდების ეროვნული კომისია – კანონით გათვალისწინებულ საქმიანობაზე;

ვ) დამოუკიდებელი მარეგულირებელი ეროვნული კომისიები – მათ მიერ კანონმდებლობით გათვალისწინებულ საქმიანობაზე;

ზ) საქართველოს ნავთობისა და გაზის რესურსების მარეგულირებელი სახელმწიფო სააგენტო – მის მიერ კანონმდებლობით გათვალისწინებულ საქმიანობაზე;

თ) საქართველოს სოციალური დაზღვევის ერთიანი სახელმწიფო ფონდი – მის მიერ განხორციელებულ, კანონმდებლობით გათვალისწინებულ შემონმებებზე (თუმცა ეს ნორმა უნდა ამოქმედდეს 2006 წლის 1 იანვრიდან);

ი) საქართველოს ენერგეტიკის სამინისტრო – კანონმდებლობით გათვალისწინებულ საქმიანობაზე;

კ) საქართველოს ტექნიკური ზედამხედველობის სახელმწიფო ინსპექცია – კანონმდებლობით გათვალისწინებულ საქმიანობაზე.

ამასთან, საქართველოს კონტროლის პალატის, დაზღვევის სახელმწიფო ზედამხედველობის სამსახურის, ფასიანი ქაღალდების ეროვნული კომისიის, დამოუკიდებელი მარეგულირებელი ეროვნული კომისიების, საქართველოს ნავთობისა და გაზის რესურსების მარეგულირებელი სახელმწიფო სააგენტოს მიერ ცალკეული იურიდიული პირის სამენარმეო საქმიანობის კონტროლი შეიძლება განხორციელდეს მხოლოდ შესაბამისი ორგანოს ადმინისტრაციული აქტის საფუძველზე.

ყოველივე ზემოაღნიშნული მნიშვნელოვანია მენარმის საქმიანობის შემომწეებასთან დაკავშირებით ადმინისტრაციული სამართალწარმოებისას.

აღნიშნული ადმინისტრაციული სამართალწარმოებისას გადაწყვეტილებას იღებს რაიონული (საქალაქო) სასამართლოს მოსამართლე ან მაგისტრატი მოსამართლე, კერძოდ:

საქართველოს ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსის 21¹ მუხლის 2005 წლის 15 ივლისიდან ამოქმედებული რედაქციის თანახმად, ბრძანებას მენარმის საქმიანობის შემონმების თაობაზე მაკონტროლებელი ორგანოს შუამდგომლობის საფუძველზე გამოსცემს რაიონული (საქალაქო) სასამართლოს მოსამართლე ან მაგისტრატი მოსამართლე მენარმის ადგილსამყოფლის მიხედვით, ხოლო საქართველოს ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსის 21¹-ე მუხლის 2005 წლის 15 ივლისამდე არსებული რედაქციის თანახმად, ბრძანებას მენარმის საქმიანობის შემონმების თაობაზე მაკონტროლებელი ორგანოს შუამდგომლობის საფუძველზე გამოსცემდა რაიონული (საქალაქო) სასამართლოს მოსამართლე მენარმის ადგილსამყოფლის მიხედვით, ანუ საქართველოს ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსის 21¹-ე მუხლის ახალი რედაქციით, შესაბამისი ბრძანების გამოცემის უფლებამოსილება რაიონული (საქალაქო) სასამართლოს მოსამართლესთან ერთად მიეცა მაგისტრატ მოსამართლეს (ახალ რგოლს სასამართლო სისტემაში).

ამასთან, საქართველოს ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსის 21¹-ე მუხლის როგორც ძველი, ისე ახალი რედაქციის თანახმად, მაკონტროლებელმა ორგანომ შუამდგომლობით უნდა მიმართოს სასამართლოს (მოსამართლეს) მენარმის ადგილსამყოფლის მიხედვით.

ამ საკითხთან დაკავშირებით აღსანიშნავია ის, რომ „მენარმეთა შესახებ“ საქართველოს კანონის 5.3.1 მუხლის მიხედვით, საწარმოს ადგილსამყოფელი არის საწარმოს იურიდიული მისამართი, ანუ მენარმის საქმიანობის შემონმების თაობაზე მაკონტროლებელი ორგანოს შუამდგომლობა უნდა წარედგინოს შესაბამისი რაიონული (საქალაქო) სასამართლოს მოსამართლეს ან მაგისტრატ მოსამართლეს, რომლის სამოქმედო ტერიტორიაზე არის საწარმოს ადგილსამყოფელი ანუ იურიდიული მისამართი, მიუხედავად იმისა, რომ შესაძლებელია საწარმოს შესამონმებელი ობიექტი სხვა სასამართლოს სამოქმედო ტერიტორიაზე მდებარეობდეს.

საქართველოს ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსის 21²-ე მუხლის პირველი ნაწილის მიხედვით, მაკონტროლებელი ორგანოს შუამდგომლობა

მენარმის საქმიანობის შემონმების შესახებ მოსამართლეს წარედგინება მენარმის შემონმების დაწყებამდე.

მენარმის საქმიანობის შემონმების შესახებ მაკონტროლებელი ორგანოს შუამდგომლობაში მითითებული უნდა იყოს შესამონმებელი მენარმის ზუსტი მონაცემები. კანონმდებლის მოთხოვნის თანახმად, აღნიშნული მონაცემები ექვემდებარება სავალდებულო წესით შემონმებას, რის გამოც, მენარმის საქმიანობის შემონმების შესახებ მაკონტროლებელი ორგანოს შუამდგომლობაში ზუსტად უნდა მიეთითოს საწარმოს სახელწოდება, მისი იურიდიული მისამართი და მას, როგორც წესი, უნდა დაერთოს ამონაწერი საჯარო რეესტრიდან.

ამასთან, საქართველოს ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსის 21²-ე მუხლის მე-3 ნაწილის თანახმად, მენარმის საქმიანობის შემონმების შესახებ მაკონტროლებელი ორგანოს შუამდგომლობას დაერთვის აგრეთვე მაკონტროლებელი ორგანოს სახელმწიფო რეესტრში რეგისტრაციის ცნობის ასლი.

მენარმის საქმიანობის შემონმების შესახებ მაკონტროლებელი ორგანოს შუამდგომლობაში მითითებული უნდა იყოს შემონმების ვადა. მართალია, საქართველოს ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსის 21²-ე მუხლის მე-3 ნაწილი არ მიუთითებს მენარმის საქმიანობის შემონმების ვადის ზუსტ ხანგრძლივობაზე, მაგრამ იმის გათვალისწინებით, რომ საქართველოს ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსის 21³-ე მუხლის მე-7 ნაწილის „ე“ ქვეპუნქტის შესაბამისად, მენარმის საქმიანობის შემონმების შესახებ მოსამართლის ბრძანებაში აღინიშნება ბრძანების მოქმედებისა და მენარმის საქმიანობის შემონმების ვადა, რომელიც არ უნდა აღემატებოდეს 15 დღეს, შესაბამისად, მენარმის საქმიანობის შემონმების შესახებ მაკონტროლებელი ორგანოს შუამდგომლობაში მაკონტროლებელი ორგანოს მიერ მოთხოვნილი შემონმების ვადა არ უნდა აღემატებოდეს 15 დღეს.

მენარმის საქმიანობის შემონმების შესახებ მაკონტროლებელი ორგანოს შუამდგომლობაში ასევე მითითებული უნდა იყოს შემონმების ხასიათი და ფარგლები, რაშიც იგულისხმება შემონმების უშუალოდ კონკრეტული ღონისძიების სახე (სახეები) და შესაბამისი კომპეტენციის ფარგლები.

საქართველოს ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსის 21²-ე მუხლის მე-3 ნაწილის შესაბამისად, მაკონტროლებელი ორგანოს შუამდგომლობა მენარმის საქმიანობის შემონმების შესახებ ბრძანების გაცემის საკმარის საფუძველს უნდა შეიცავდეს.

საქართველოს ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსი არ განსაზღვრავს, თუ რა მოიაზრება ბრძანების გაცემისათვის საჭირო საკმარის საფუძვლად. აღნიშნულის თაობაზე უთითებს „სამენარმეო საქმიანობის კონტროლის შესახებ“ საქართველოს კანონი, სადაც საუბარია დასაბუთებულ და საფუძვლიან ეჭვზე. კერძოდ, „სამენარმეო საქმიანობის კონტროლის შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-3 მუხლის მე-3 პუნქტის შესაბამისად, მოსამართლე ბრძანებას მენარმის საქმიანობის შემონმების შესახებ გასცემს მხოლოდ იმ შემთხვევაში, თუ მაკონტროლებელი ორგანო მას წარუდგენს შესაბამის ინფორმაციას დასაბუთებული და საფუძვლიანი ეჭვით მენარმის მიერ კანონმდებლობის მოთხოვნების დარღვევის შესახებ. ანუ, მენარმის საქმიანობის შემონმების შესახებ მაკონტროლებელი ორგანოს შუამდგომლობაში ძირითადი აქცენტი გაკეთებული უნდა იყოს იმაზე, რომ არსებობს და წარდგენილი უნდა იყოს ინფორმაცია მენარმის მიერ კანონმდებლობის მოთხოვნების დარღვევის შესახებ ეჭვის თაობაზე. ამასთან, აღნიშნული ეჭვი უნდა იყოს არა ზოგადი ხასიათის, არამედ ეჭვი უნდა იყოს დასაბუთებული და საფუძვლიანი.

ამასთან, თუ „სამენარმეო საქმიანობის კონტროლის შესახებ“ საქართველოს კანონი ზოგადად ბუნდოვნად უთითებს მოსამართლის ბრძანების გარეშე მენარმის საქმიანობის შემონმების დანყების შესაძლებლობაზე (ამის თაობაზე საუბარია მხოლოდ „სამენარმეო საქმიანობის კონტროლის შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-3 მუხლის მე-4 პუნქტში, რომლის შესაბამისად, თუ მოსამართლე არ გასცემს ბრძანებას მენარმის საქმიანობის შემონმების შესახებ, მენარმის შემონმება არ განხორციელდება, ხოლო თუ მენარმის შემონმება უკვე დანყებულია, მოსამართლის მიერ შემონმების შესახებ ბრძანების გაცემაზე უარის თქმისას იგი დაუყოვნებლივ უნდა შეწყდეს და მენარმეს უპირობოდ უბრუნდება გადახდილი თანხა ან სხვა გადაცემული ქონება თუ დოკუმენტი), საქართველოს ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსი ითვალისწინებს გარკვეული სახის საგამონაკლისო განსაკუთრებულ ნორმას.

კერძოდ: საქართველოს ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსის 21²-ე მუხლის მე-2 ნაწილის თანახმად, იმ შემთხვევაში, როდესაც შეიძლება მეყსეული და უშუალო საფრთხე შეექმნას სახელმწიფო უშიშროებას, ადამიანის სიცოცხლეს ან ჯანმრთელობას ანდა მტკიცებულებებს, მაკონტროლებელი ორგანო უფლებამოსილია შეაჩეროს საწარმოს საქმიანობა შემონმების საგნის

ნაწილში და დაუყოვნებლივ მიმართოს მოსამართლეს შუამდგომლობით. თუ საწარმოს საქმიანობის შეჩერება შეუძლებელია ან იგი მნიშვნელოვან ზიანს მიაყენებს საწარმოს, ანდა ამას მოითხოვს მენარმე, მაკონტროლებელი ორგანო უფლებამოსილია დაინყოს მენარმის შემონმება და 24 საათის განმავლობაში შესაბამისი შუამდგომლობით მიმართოს მოსამართლეს. შუამდგომლობის წარდგენისას მაკონტროლებელმა ორგანომ უნდა დაასაბუთოს, თუ რაში მდგომარეობდა შემონმების გადაუდებელი აუცილებლობა.

ზემოაღნიშნულიდან გამომდინარე, ცალსახაა, რომ კანონმდებლის მიერ დადგენილია საინტერესო დათქმა აღნიშნულ საკითხზე, ანუ:

ა) მაკონტროლებელ ორგანოს აქვს საწარმოს საქმიანობის შეჩერების უფლებამოსილება;

ბ) საწარმოს საქმიანობის შეჩერების შესახებ მაკონტროლებელი ორგანოს უფლებამოსილება ვრცელდება მხოლოდ შემონმების საგნის ნაწილზე;

გ) მაკონტროლებელი ორგანოს უფლებამოსილება შემონმების საგნის ნაწილში საწარმოს საქმიანობის შეჩერების თაობაზე ვრცელდება მხოლოდ გამონაკლის შემთხვევაზე;

დ) გამონაკლისი შემთხვევაა, როდესაც შეიძლება მეყსეული და უშუალო საფრთხე შეექმნას:

- 1) სახელმწიფო უშიშროებას;
- 2) ადამიანის სიცოცხლეს;
- 3) ადამიანის ჯანმრთელობას;
- 4) მტკიცებულებებს.

ე) მაკონტროლებელმა ორგანომ დაუყოვნებლივ უნდა მიმართოს მოსამართლეს შუამდგომლობით.

ამასთან, კანონმდებელი ითვალისწინებს სამ საგამონაკლისო შემთხვევას:

- 1) საწარმოს საქმიანობის შეჩერება შეუძლებელია;
- 2) საწარმოს საქმიანობის შეჩერება მნიშვნელოვან ზიანს მიაყენებს საწარმოს;

3) ამას მოითხოვს მენარმე.

აღნიშნულ შემთხვევებში მაკონტროლებელი ორგანო უფლებამოსილია დაინყოს მენარმის შემონმება და 24 საათის განმავლობაში შესაბამისი შუამდგომლობით მიმართოს სასამართლოს.

ასეთი სახის შუამდგომლობაში მაკონტროლებელი ორგანოს მიერ დასაბუთებული უნდა იყოს, თუ რაში გამოიხატებოდა შემონმების გადა-

უდებელი აუცილებლობა, რასაც განსაკუთრებული მნიშვნელობა ენიჭება აღნიშნული შუამდგომლობის განხილვის დროს.

საქართველოს ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსის 21³-ე მუხლით დადგენილია მენარმის საქმიანობის შემონმების საკითხის გადაწყვეტის წესი.

საქართველოს ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსის 21³-ე მუხლის პირველი ნაწილის თანახმად, მოსამართლე მაკონტროლებელი ორგანოს შუამდგომლობის საფუძველზე გადაწყვეტილებას იღებს შუამდგომლობის წარდგენიდან 72 საათის განმავლობაში.

აღნიშნულიდან გამომდინარე, ფაქტობრივად დადგენილია, რომ შუამდგომლობის წარდგენა გულისხმობს შუამდგომლობის სასამართლოში შეტანა-წარდგენას. ამდენად, შესაბამისი გადაწყვეტილება მოსამართლის მიერ მიღებულ უნდა იქნას სასამართლოში შუამდგომლობის შეტანიდან არაუგვიანეს 72 საათისა, თუმცა არსებობს საწინააღმდეგო მოსაზრებაც.

საქართველოს ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსის 21³-ე მუხლის პირველი ნაწილის 2005 წლის 15 ივლისიდან ამოქმედებული რედაქციის თანახმად, არსებული 72 საათიანი ვადა შედარებით საკმარისი ვადაა, განსხვავებით საქართველოს ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსის 21³-ე მუხლის პირველი ნაწილის 2005 წლის 15 ივლისამდე არსებული რედაქციით დადგენილი ვადისა, რომლის მიხედვით, მოსამართლეს გადაწყვეტილება მაკონტროლებელი ორგანოს შუამდგომლობის საფუძველზე უნდა მიეღო შუამდგომლობის წარდგენიდან 24 საათის განმავლობაში, რაც პრაქტიკაში ურთულეს პრობლემებს ქმნიდა.

მენარმის საქმიანობის შემონმების შესახებ მაკონტროლებელი ორგანოს შუამდგომლობა განიხილება ერთპიროვნულად რაიონული (საქალაქო) სასამართლოს მოსამართლის ან მაგისტრატი მოსამართლის მიერ.

როგორც წესი, მენარმის საქმიანობის შემონმების შესახებ მაკონტროლებელი ორგანოს შუამდგომლობა განიხილება ღია სასამართლო სხდომაზე, თუმცა არსებობს გამოწვევის შემთხვევა, როდესაც შუამდგომლობა იხილება დახურულ სასამართლო სხდომაზე. კერძოდ, „სამენარმეო საქმიანობის კონტროლის შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-5 მუხლის მე-4 პუნქტის თანახმად, ის მაკონტროლებელი ორგანო, რომელიც სამენარმეო საქმიანობის კონტროლს ახორციელებს ოპერატიულ-სამძებრო საქმიანობის განმახორციელებელი ორგანოს თხოვნით, შემონმების უფლებას მოიპოვებს მოსამართლის ბრძანებით. სასამართლოში შემონმების შესახებ შუამდგომ-

ლობით შედის მოკვლევისა და ოპერატიულ-სამძებრო საქმიანობის განმახორციელებელი ორგანო, რომელიც მოსამართლეს წარუდგენს შესაბამის ინფორმაციას მენარმის მიერ კანონმდებლობის დარღვევის შესახებ, ხოლო მოსამართლე საკითხს იხილავს ერთპიროვნულად, მხარეთა მონაწილეობის გარეშე, დახურულ სასამართლო სხდომაზე. ამასთან, საქართველოს ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსის 21³-ე მუხლის მე-2 ნაწილის მიხედვით, აღნიშნული საკითხი განიხილება საქართველოს ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსის 21¹-ე მუხლით („სასამართლოს მიერ გასაიდუმლოებული ინფორმაციის განხილვის წესი“) განსაზღვრული წესით, რაც ასევე აწესებს საქმის განხილვის პროცედურას დახურულ სხდომაზე მხარეთა დასწრების გარეშე.

სასამართლო სხდომაში მონაწილეობის მისაღებად, კანონმდებლობით დადგენილი წესით, მოწვეული უნდა იქნან მხარეები – მაკონტროლებელი ორგანოს წარმომადგენელი და მენარმე ან მისი წარმომადგენელი, რისი პრაქტიკული უზრუნველყოფაც, დროის სიმცირიდან გამომდინარე, საკმაოდ დიდ პრობლემას წარმოადგენს. ამასთან, აღსანიშნავია, რომ საქართველოს ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსის 21³-ე მუხლის მე-4 ნაწილის შესაბამისად, მხარეთა გამოუცხადებლობა არ იწვევს მენარმის საქმიანობის შემოწმების შესახებ მაკონტროლებელი ორგანოს შუამდგომლობის განხილვის გადადებას.

სასამართლო სხდომის გახსნის შემდგომ მოსამართლემ უნდა განაცხადოს, თუ რა შუამდგომლობა განიხილება, დასახელდეს პროცესის მონაწილეები და გაირკვეს, არის თუ არა აცილებები, რის შემდგომ, მაკონტროლებელი ორგანოს წარმომადგენელი ასაბუთებს მენარმის საქმიანობის შემოწმების შესახებ მაკონტროლებელი ორგანოს შუადგომლობას.

მაკონტროლებელი ორგანოს წარმომადგენელს შესაძლებელია მოსამართლემ, მენარმემ ან მისმა წარმომადგენელმა კითხვები დაუსვას.

საქართველოს ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსის 21³-ე მუხლის მე-5 ნაწილის თანახმად, სასამართლო სხდომაში მენარმის ან მისი კანონიერი წარმომადგენლის მონაწილეობის შემთხვევაში, მხარეს ეძლევა შესაძლებლობა ჩამოაყალიბოს თავისი მოსაზრება და მისცეს განმარტებები.

მოსამართლეს უფლება აქვს, ერთი მხრივ, გამოიძახოს და დაკითხოს პირი, რომლის ჩვენებაც (ცნობები) ასაბუთებს შუამდგომლობას და მისცეს წინადადება შუამდგომლობის შემტან მაკონტროლებელ ორგანოს წარმო-

ადგინოს შუამდგომლობის დასაბუთებულობის შემონმებისათვის საჭირო დოკუმენტები და ნივთიერი მტკიცებულებები, ხოლო, მეორე მხრივ, ანალოგიური შინაარსის წინადადება მისცეს მენარმეს.

საქართველოს ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსის 21³-ე მუხლის მე-6 ნაწილის მიხედვით, სასამართლო სხდომაზე დგება ოქმი.

მენარმის საქმიანობის შემონმების შესახებ მაკონტროლებელი ორგანოს შუამდგომლობის განხილვის შემდგომ, მოსამართლის მიერ შესაძლებელია მიღებულ იქნეს ორი ალტერნატიული გადაწყვეტილებიდან ერთ-ერთი:

ა) თუ მოსამართლე მიიჩნევს, რომ მენარმის საქმიანობის შემონმების შესახებ მაკონტროლებელი ორგანოს შუამდგომლობა დასაბუთებულია, მოსამართლე გამოსცემს დასაბუთებულ ბრძანებას მენარმის საქმიანობის შემონმების შესახებ, სადაც აღინიშნება ბრძანების შედგენის თარიღი და ადგილი, მოსამართლის გვარი, მაკონტროლებელი ორგანო, რომელმაც შუამდგომლობით მიმართა მოსამართლეს, განკარგულება მენარმის საქმიანობის შემონმების შესახებ, მისი არსი და მენარმე, რომლის შემონმებაც ხდება, ბრძანების მოქმედებისა და მენარმის საქმიანობის შემონმების ვადა (არაუმეტეს 15 დღისა), თანამდებობის პირი ან ორგანო, რომელიც უფლებამოსილია შეასრულოს ბრძანება, მოსამართლის ხელმოწერა და სასამართლოს ბეჭედი;

ბ) თუ მოსამართლე მიიჩნევს, რომ არ არსებობს მენარმის საქმიანობის შემონმების ფორმალური და ფაქტობრივი საფუძვლები, მას გამოაქვს დადგენილება მენარმის საქმიანობის შემონმებაზე უარის თქმის შესახებ, სადაც აღინიშნება დადგენილების შედგენის თარიღი და ადგილი, მოსამართლის გვარი, მაკონტროლებელი ორგანო, რომელმაც შუამდგომლობით მიმართა მოსამართლეს, განკარგულება მენარმის საქმიანობის შემონმებაზე უარის თქმის თაობაზე შესაბამისი დასაბუთებით და მენარმე, რომლის შემონმებაზედაც ითქვა უარი, თანამდებობის პირი ან ორგანო, რომელმაც უნდა შეასრულოს დადგენილება, მოსამართლის ხელმოწერა და ბეჭედი.

ამასთან, თუ მენარმის საქმიანობის შემონმებაზე უარის თქმის შესახებ მოსამართლის დადგენილების გამოტანამდე მენარმის შემონმება დაწყებულია, მაშინ მენარმის საქმიანობის შემონმებაზე უარის თქმის შესახებ მოსამართლის დადგენილებაში მოსამართლემ უნდა მიუთითოს შემონმების შეწყვეტის შესახებ, ხოლო თუ მენარმეს იმავდროულად ზიანი მიადგა მაკონტროლებელი ორგანოს ბრალეული ქმედების შედეგად, მაშინ მენარმის

საქმიანობის შემონმებაზე უარის თქმის შესახებ მოსამართლის დადგენილებაში მოსამართლემ ასევე უნდა მიუთითოს მენარმისათვის მიყენებული ზიანის ანაზღაურების შესახებ.

საქართველოს ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსის 21³-ე მუხლის მე-9 ნაწილის თანახმად, მენარმის საქმიანობის შემონმების შესახებ მოსამართლის ბრძანება და მენარმის საქმიანობის შემონმებაზე უარის თქმის შესახებ მოსამართლის დადგენილება დგება სამ ცალად, რომელთაგან ერთი ეგზავნება შუამდგომლობის წარმდგენ მაკონტროლებელ ორგანოს, მეორე – შესაბამის მენარმეს ან მის წარმომადგენელს, მესამე რჩება სასამართლოში.

საინტერესო ნორმაა საქართველოს ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსის 21³-ე მუხლის მე-10 ნაწილი, რომლის მიხედვით, ახლად აღმოჩენილი ან ახლად გამოვლენილი გარემოების საფუძველზე მენარმე ან მისი წარმომადგენელი 3 დღის განმავლობაში იმ დროიდან, როდესაც მისთვის ცნობილი გახდა აღნიშნული გარემოება, უფლებამოსილია მენარმის საქმიანობის შემონმების თაობაზე მოსამართლის ბრძანების გაუქმების შუამდგომლობით მიმართოს იმ სასამართლოს, რომლის მოსამართლის ბრძანებითაც ხორციელდება მენარმის საქმიანობის შემონმება, ანუ:

1) მენარმის საქმიანობის შემონმების თაობაზე მოსამართლის ბრძანების გაუქმების შესახებ შუამდგომლობის აღძვრის საფუძველია ახლად აღმოჩენილი ან ახლად გამოვლენილი გარემოება, თუმცა საქართველოს ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსის VII¹ თავი არ იცნობს ახლად აღმოჩენილ და ახლად გამოვლენილ გარემოებებს. რაც შეეხება საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსს, იგი იცნობს მხოლოდ ახლად აღმოჩენილ გარემოებებს (ესენია: აღმოჩნდება, რომ დოკუმენტი, რომელსაც გადანყეტილება ემყარება, ყალბია; დადგენილია მონმის შეგნებულად ცრუ ჩვენება, ექსპერტის შეგნებულად ყალბი დასკვნა, შეგნებულად არასწორი თარგმანი, რასაც მოჰყვა უკანონო ან დაუსაბუთებელი გადანყეტილების მიღება და ა.შ.), ხოლო საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსი იცნობს როგორც ახლად აღმოჩენილ გარემოებებს (ესენია: როცა სასამართლოს კანონიერ ძალაში შესული განაჩენით დადგენილია, რომ ყალბია მონმის ჩვენება ან ექსპერტის დასკვნა, აგრეთვე ყალბია სხვა მტკიცებულება, რომელიც საფუძველად დაედო განაჩენს ან განჩინებას; როცა კანონიერ ძალაში შესული სასამართლოს განაჩენით დადგენილია მოსამართლის,

გამომძიებლის ან პროკურორის დანაშაულებრივი ქმედება, რომელიც მან ჩაიდინა ამ საქმის განხილვის დროს და ა.შ.), ისე ახლად გამოვლენილ გარემოებებს (ესენია: საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს გადან-ყვეტილება, რომელმაც არაკონსტიტუციურად ცნო კანონიერ ძალაში შე-სული განაჩენის ან სხვა სასამართლო გადაწყვეტილების დადგენისას გა-მოყენებული კანონი და ა.შ.).

2) მენარმის საქმიანობის შემონმების თაობაზე მოსამართლის ბრძანების გაუქმების შესახებ შუამდგომლობის აღძვრის უფლება აქვს მხოლოდ მე-ნარმეს ან მის წარმომადგენელს.

3) მენარმის საქმიანობის შემონმების თაობაზე მოსამართლის ბრძანების გაუქმების შესახებ შუამდგომლობა აღძრული უნდა იქნეს 3 დღის განმე-ლობაში იმ დროიდან, რაც მენარმისათვის ან მისი წარმომადგენლისათვის ცნობილი გახდა ახლად აღმოჩენილი ან ახლად გამოვლენილი გარემოება.

4) მენარმის საქმიანობის შემონმების თაობაზე მოსამართლის ბრძანების გაუქმების შესახებ შუამდგომლობით უნდა მიემართოს იმ სასამართლოს, რომლის მოსამართლის ბრძანებითაც ხორციელდება მენარმის საქმიანობის შემონმება.

ამასთან, მენარმის საქმიანობის შემონმების თაობაზე მოსამართლის ბრძანების გაუქმების შესახებ შუამდგომლობა განიხილება საქართველოს ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსის 21³-ე მუხლით დადგენილი წესით, ანუ იმ პროცედურის მსგავსად, რაც დადგენილია მენარმის საქმიანობის შემონმების შესახებ მაკონტროლებელი ორგანოს შუამდგომლობის განხილ-ვისათვის.

მენარმის საქმიანობის შემონმების თაობაზე მოსამართლის ბრძანების გაუქმების შესახებ შუამდგომლობის დაკმაყოფილება იწვევს მენარმის საქმიანობის შემონმების თაობაზე მოსამართლის ბრძანების გაუქმებას.

აღსანიშნავია, რომ 2005 წლის 15 ივლისიდან ამოღებულია საქართველოს ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსის 21³-ე მუხლის მე-11 ნაწილი, რომლის მიხედვით, მოსამართლის მიერ მენარმის საქმიანობის შემონმებაზე უარის თქმის შესახებ დადგენილების გამოტანისას მაკონტროლებელი ორ-განო უფლებამოსილი იყო მიემართა სასამართლოსათვის მენარმის საქმი-ანობის შემონმების შუამდგომლობით მხოლოდ იმ შემთხვევაში, თუ აღმოჩნ-დებოდა დამატებითი გარემოება, რომელიც დადგენილების გამოტანისას მოსამართლისათვის ცნობილი არ იყო და რომელიც მოითხოვდა მენარმის

საქმიანობის შემონმებას. შუამდგომლობის დაკმაყოფილების შემთხვევაში მოსამართლე გამოსცემდა ბრძანებას მენარმის საქმიანობის შემონმების თაობაზე.

აღნიშნული ძალიან მნიშვნელოვანია მენარმის საქმიანობის შემონმებასთან დაკავშირებით ადმინისტრაციული სამართალწარმოებისას მენარმის უფლებების დაცვის თვალსაზრისით.

2005 წლის 15 ივლისიდან ახალი რედაქციით ჩამოყალიბდა საქართველოს ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსის 21³-ე მუხლის მე-12 ნაწილი, რომლის თანახმად, ბრძანების მოქმედების და მენარმის საქმიანობის შემონმების ვადა არ უნდა აღემატებოდეს 15 დღეს, გამონაკლის შემთხვევებში დასაბუთებული შუამდგომლობის საფუძველზე დასაშვებია ამ ვადის გაგრძელება არა უმეტეს 15 დღისა. მაკონტროლებელი ორგანოს შუამდგომლობა მენარმის საქმიანობის შემონმების ვადის გაგრძელების შესახებ განიხილება ამ მუხლით დადგენილი წესით, ანუ მენარმის საქმიანობის შემონმების თაობაზე მოსამართლის ბრძანების მოქმედებისა და მენარმის საქმიანობის შემონმების არაუმეტეს 15 დღიანი ვადის გაგრძელება დაიშვა დასაბუთებული შუამდგომლობის საფუძველზე არაუმეტეს 15 დღით (წინა რედაქციით ვადა არ იყო დაზუსტებული) გამონაკლის შემთხვევებში (წინა რედაქციით საგამონაკლისო შემთხვევებზე მითითება არ იყო), თუმცა საქართველოს ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსის 21³-ე მუხლის მე-12 ნაწილის დღევანდელი რედაქცია არ უთითებს, თუ რა წარმოადგენს საგამონაკლისო შემთხვევებს.

მაკონტროლებელი ორგანოს შუამდგომლობა მენარმის საქმიანობის შემონმების ვადის გაგრძელების შესახებ განიხილება საქართველოს ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსის 21³-ე მუხლით დადგენილი წესით, ანუ იმ პროცედურის მსგავსად, რაც დადგენილია მენარმის საქმიანობის შემონმების შესახებ მაკონტროლებელი ორგანოს შუამდგომლობის განხილვისათვის.

საქართველოს ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსის 21³-ე მუხლის მე-13 ნაწილის შესაბამისად, შუამდგომლობის შემტანი უფლებამოსილია სასამართლოში შუამდგომლობის განხილვისას მოსამართლის სათათბირო ოთახში გასვლამდე გამოითხოვოს იგი. საქართველოს ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსის VII¹ თავი არ უთითებს, თუ რა სახის საპროცესო გადანყვეტილება უნდა იქნეს მიღებული აღნიშნულ შემთხვევაში, თუმცა მეტნაკლებად ყველაზე მისაღები გადანყვეტილება ამ შემთხვევაში ალბათ იქნება,

საქართველოს ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსის პირველი მუხლის მე-2 ნაწილისა და საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 272-ე მუხლის „გ“ ქვეპუნქტის შესაბამისად, მოსამართლის დადგენილება შუამდგომლობასთან დაკავშირებული საქმის წარმოების შეწყვეტის შესახებ.

აღსანიშნავია ისიც, რომ ზემოაღნიშნულ შემთხვევაში იმავე საფუძველზე შუამდგომლობის განმეორებითი შეტანა არ დაიშვება.

საქართველოს ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსის VII¹ თავის შესაბამისად, შესაძლებელია მენარმის საქმიანობის შემონგების შესახებ მოსამართლის ბრძანებისა და მენარმის საქმიანობის შემონგებაზე უარის თქმის შესახებ მოსამართლის დადგენილების გასაჩივრება.

2005 წლის 15 ივლისიდან ამოქმედებული საქართველოს ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსის 21³-ე მუხლის მე-14 ნაწილის ახალი რედაქციის თანახმად, მენარმის საქმიანობის შემონგების შესახებ მოსამართლის ბრძანება ამ მუხლით დადგენილი წესით 48 საათის განმავლობაში შეიძლება გასაჩივრდეს სააპელაციო ინსტანციის სასამართლოში, რაც გარკვეულწილად უფრო მისაღებია, ვიდრე 2005 წლის 15 ივლისამდე არსებული გასაჩივრების 24 საათიანი ვადა. ამასთან, ნიშანდობლივია ის, რომ მენარმის საქმიანობის შემონგების შესახებ მოსამართლის ბრძანება ძალაში შედის მხოლოდ ბრძანების გასაჩივრების ვადის ამონურვის შემდეგ. საჩივარი კი მოსამართლის ბრძანების (დადგენილების) გაუქმების თაობაზე შეტანილი უნდა იქნეს ბრძანების (დადგენილების) გამოცემ სასამართლოში მხარისთვის ბრძანების (დადგენილების) ასლის გადაცემიდან 48 საათის (2005 წლის 15 ივლისამდე – 24 საათის) განმავლობაში.

განსაკუთრებით აღსანიშნავია, რომ მენარმის საქმიანობის შემონგების შესახებ მოსამართლის ბრძანების გასაჩივრება აჩერებს ბრძანების მოქმედებას.

ამასთან, მოსამართლე საჩივარს საქმის მასალებთან ერთად დაუყოვნებლივ უგზავნის სააპელაციო ინსტანციის სასამართლოს, ხოლო საჩივრის და თანდართული მასალების ასლები ეგზავნება მეორე მხარეს.

საჩივარი განიხილება:

- ა) სააპელაციო ინსტანციის სასამართლოში;
- ბ) არსებითად;
- გ) კოლეგიური წესით (სამი მოსამართლის შემადგენლობით);
- დ) საჩივრის შესვლიდან 3 დღის განმავლობაში;

ე) საქართველოს ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსის 21³-ე მუხლით გათვალისწინებული წესით.

საქართველოს ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსის 21³-ე მუხლის მე-17 ნაწილის შესაბამისად, სააპელაციო ინსტანციის სასამართლო გასაჩივრებულ ბრძანებას აუქმებს ბრძანებით, ხოლო გასაჩივრებულ დადგენილებას – დადგენილებით.

სააპელაციო ინსტანციის სასამართლოს ბრძანება (დადგენილება) საბოლოოა და გასაჩივრებას არ ექვემდებარება.

ყოველივე ზემოაღნიშნულიდან გამომდინარე, ასეთია მეწარმის საქმიანობის შემონეშებასთან დაკავშირებით ადმინისტრაციული სამართალწარმოებისას შესაბამის გადაწყვეტილებათა მიღების მეთოდიკა.

ადმინისტრაციული სამართალწარმოება თანამდებობის პირთა უკანონო და დაუსაზღვრებელი ქონების ჩამორთმევასა და სახელმწიფოსათვის გადაცემასთან დაკავშირებით

„საქართველოს ადმინისტრაციულ საპროცესო კოდექსში დამატებების შეტანის შესახებ“ 2004 წლის 13 თებერვლის საქართველოს კანონის შესაბამისად, სასამართლოში ადმინისტრაციული დავის საგანს შეიძლება წარმოადგენდეს თანამდებობის პირის, მისი ოჯახის წევრის, ახლო ნათესავის ან დაკავშირებული პირის ქონების კანონიერება.

საქართველოს ადმინისტრაციულ საპროცესო კოდექსში შეტანილი აღნიშნული დამატებები წარმოადგენდა ანტიკორუფციული საკანონმდებლო პაკეტის ერთ-ერთ მნიშვნელოვან ნაწილს, თუმცა შეიძლება ითქვას, რომ ზოგიერთი თეორეტიკოსი მუშაკის მოსაზრების თანახმად, ეს უკანასკნელი წმინდა ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი ხასიათის დავა არ არის, ვინაიდან ამ დავაში ცალმხრივი სუბიექტი – სახელმწიფო და მისი თანამდებობის პირია, რომელიც სახელმწიფოს სახელით გამოდის (იცავს თავის სამსახურებრივ უფლებამოსილებას). მეორე მხარე ამ დავაში არ არსებობს, ვინაიდან თანამდებობის პირს ედავება არა მოქალაქე ან სხვა დამოუკიდებელი სუბიექტი, არამედ სახელმწიფო. ამასთან, თუ თანამდებობის პირის მიერ მიღებული ქონება რაიმე დარღვევის, უსწორობის შედეგად იქნა მოპო-

ვებული, ეს უსწორობა თვით ადმინისტრაციულმა ორგანომ უნდა გამოასწოროს ყოველგვარი დავის გარეშე (უკიდურეს შემთხვევაში, აღნიშნული დავა შეიძლება ჩაითვალოს სამოქალაქო-სამართლებრივი ხასიათის დავად), ხოლო თუ თანამდებობის პირმა უკანონოდ მიითვისა ქონება, იგი ამისათვის სისხლის სამართლის პასუხისგებაში უნდა მიეცეს.

თანამდებობის პირთა უკანონო და დაუსაბუთებელი ქონების ჩამორთმევასა და სახელმწიფოსათვის გადაცემასთან დაკავშირებით ადმინისტრაციული სამართალწარმოების სიახლისა და სპეციფიკურობის გათვალისწინებით განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია ამ სახის ადმინისტრაციულ საქმეებზე გადანაცვტილებათა მიღების მეთოდიკა.

აღსანიშნავია ის, რომ ამ ადმინისტრაციული დავის საგანი სხვადასხვაგვარადაა მოხსენიებული. მაგ: საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის 37¹-ე მუხლში მითითებულია სარჩელი თანამდებობის პირის მფლობელობაში არსებული უკანონო ან დაუსაბუთებელი ქონების, აგრეთვე ამ ქონებიდან მიღებული შემოსავლების, აქციების (წილის) ჩამორთმევისა და სახელმწიფოსათვის გადაცემასთან დაკავშირებით, ხოლო საქართველოს ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსის VII² თავში დაფიქსირებულია ადმინისტრაციული სამართალწარმოება თანამდებობის პირთა უკანონო და დაუსაბუთებელი ქონების ჩამორთმევასა და სახელმწიფოსათვის გადაცემასთან დაკავშირებით, სარჩელი თანამდებობის პირთა უკანონო და დაუსაბუთებელი ქონების სახელმწიფოსათვის გადაცემის შესახებ და ა.შ. ამასთან, მიუხედავად იმისა, რომ ადმინისტრაციული საპროცესო კანონმდებლობა ითვალისწინებს ადმინისტრაციულ სამართალწარმოებას თანამდებობის პირთა უკანონო და დაუსაბუთებელი ქონების ჩამორთმევასა და სახელმწიფოსათვის გადაცემასთან დაკავშირებით, სასამართლო პრაქტიკით ცალსახადაა განსაზღვრული, რომ შესაძლებელია ადმინისტრაციული სამართალწარმოება წარმართოს თანამდებობის პირის უკანონო ქონების ჩამორთმევასა და სახელმწიფოსათვის გადაცემასთან დაკავშირებით ან/და თანამდებობის პირის დაუსაბუთებელი ქონების ჩამორთმევასა და სახელმწიფოსათვის გადაცემასთან დაკავშირებით.

თანამდებობის პირთა უკანონო და დაუსაბუთებელი ქონების სახელმწიფოსათვის გადაცემის შესახებ სარჩელის აღძვრის უფლება აქვს პროკურორს. ამასთან, სასამართლო პრაქტიკით განმარტებულია, რომ სარჩელის აღძვრის უფლებამოსილება ფაქტობრივად აქვს ყველა პროკურორს და იგი არ არის

მხოლოდ საქართველოს გენერალური პროკურორის ან რაიონის (ქალაქის) პროკურორის ექსკლუზიური უფლება.

ნიმანდობლივია ის, რომ აღნიშნული ადმინისტრაციული სამართალწარმოება, საქართველოს ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსის 21⁴-ე მუხლის მე-2 ნაწილის თანახმად, შესაძლებელია დაიწყოს მხოლოდ საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის ნორმებით რეგულირებული ურთიერთობებიდან გამომდინარე. კერძოდ, პროკურორს სარჩელის აღძვრის უფლება აქვს საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის 37¹-ე მუხლით გათვალისწინებულ შემთხვევებში. ამასთან, სარჩელის აღძვრის საფუძველს წარმოადგენს ფაქტობრივად საფუძვლიანი ეჭვი (და არა დაუსაბუთებელი ვარაუდი) იმისა, რომ ბრალდებული თანამდებობის პირის მფლობელობაში არსებული ქონება შესაძლებელია იყოს მოპოვებული საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის 44-ე მუხლის 47-ე ნაწილში მითითებული დანაშაულის ჩადენის შედეგად, ანუ, მიუხედავად იმისა, რომ ამ მუხლში თანამდებობის პირის საპროცესო სტატუსი განსაზღვრულია „ბრალდებულის“ სახით, რაც დაკავშირებულია „ალბათობის მაღალ ხარისხთან“, აღნიშნულ ადმინისტრაციულ სამართალწარმოებასთან მიმართებაში დაფიქსირებულია ტერმინი „საფუძვლიანი ეჭვი“, რაც სისხლის სამართლის პროცესში „ეჭვმიტანილთანაა“ დაკავშირებული.

საინტერესოა ისიც, რომ ამ მუხლში საუბარია თანამდებობის პირის მფლობელობაში არსებულ ქონებაზე.

საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის 37¹-ე მუხლის მე-2 ნაწილის შესაბამისად, განსაზღვრულია, რომ აღნიშნული საქმის წარმოება მიმდინარეობს საქართველოს ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსით დადგენილი წესით.

რაც შეეხება ამ სამართალწარმოების მთავარ მოპასუხეს – თანამდებობის პირს, თუ ვინ მოიაზრება აღნიშნულში, განმარტებულია როგორც საქართველოს ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსის, ისე საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის ნორმებით. კერძოდ, საქართველოს ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსის 21⁵-ე მუხლის „ა“ ქვეპუნქტის თანახმად, თანამდებობის პირი არის „საჯარო სამსახურში ინტერესთა შეუთავსებლობისა და კორუფციის შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-2 მუხლით გათვალისწინებული თანამდებობის პირი, აგრეთვე სახელმწიფო სანარმოს (რომელშიც სახელმწიფო ფლობს წილის (აქციათა) 50%-ს ან მეტს) ხელმძღვანელობაზე/

წარმომადგენლობაზე უფლებამოსილი პირი, მიუხედავად იმისა, გათავისუფლებულია თუ არა იგი დაკავებული თანამდებობიდან, ხოლო საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის 44-ე მუხლის 47-ე ნაწილის მიხედვით, თანამდებობის პირი (რომლის მიმართაც ხორციელდება სისხლის სამართლის პროცესი) არის ამ კანონის მიზნებისათვის, „საჯარო სამსახურში ინტერესთა შეუთავსებლობისა და კორუფციის შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-2 მუხლით გათვალისწინებული თანამდებობის პირი, საჯარო მოხელე, საჯარო სამართლის იურიდიული პირის ხელმძღვანელი ან მისი მოადგილე, ან საწარმოში, რომელშიც სახელმწიფო ფლობს წილის (აქციათა) 50%-ს ან 50%-ზე მეტს, ხელმძღვანელობითი ან/და წარმომადგენლობითი უფლებამოსილების მქონე პირი, რომელსაც ბრალად ედება თანამდებობაზე ყოფნის პერიოდში შესაბამისად სამოხელეო ან სამეწარმეო ან სხვა ორგანიზაციაში სამსახურის ინტერესის წინააღმდეგ მიმართული დანაშაულის ჩადენა, უკანონო შემოსავლის ლეგალიზაცია, გამოძალვა, მითვისება ან გაფლანგვა, გადასახადებისაგან თავის არიდება ან საბაჟო წესების დარღვევა, მიუხედავად იმისა, გათავისუფლებულია თუ არა იგი დაკავებული თანამდებობიდან.

ყოველივე ზემოაღნიშნულიდან გამომდინარე, სასამართლო პრაქტიკით დადგენილია, რომ მოპასუხე ამ ადმინისტრაციული სამართალწარმოებისას შეიძლება იყოს „საჯარო სამსახურში ინტერესთა შეუთავსებლობისა და კორუფციის შესახებ“ საქართველოს კანონით განსაზღვრული ნებისმიერი თანამდებობის პირი – მინისტრი, მისი მოადგილე, ავტონომიური რესპუბლიკის უმაღლესი წარმომადგენლობითი და ავტონომიური რესპუბლიკის აღმასრულებელი ხელისუფლების უმაღლესი ორგანოების ხელმძღვანელი, მისი მოადგილე, საქართველოს პრეზიდენტის სახელმწიფო რწმუნებული და სხვა, ანუ ის პირი, რომელიც ავსებს თანამდებობის პირის ქონებრივი მდგომარეობის დეკლარაციასა და თანამდებობის პირის საფინანსო დეკლარაციას.

მოპასუხედ ასევე, შეიძლება მოგვევლინოს საწარმოში, რომელშიც სახელმწიფო ფლობს წილის (აქციათა) 50%-ს ან 50%-ზე მეტს, ხელმძღვანელობითი ან/და წარმომადგენლობითი უფლებამოსილების მქონე პირი.

საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის 44-ე მუხლის 47-ე ნაწილის შესაბამისად, მოპასუხედ ასევე, განსაზღვრულია საჯარო სამართლის იურიდიული პირის ხელმძღვანელი ან მისი მოადგილე, მიუხედავად იმისა, რომ ამის თაობაზე საქართველოს ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსის 21⁵-ე მუხლის „ა“ ქვეპუნქტში არააფერია ნათქვამი.

განსაკუთრებით საინტერესოა საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის 44-ე მუხლის 47-ე ნაწილში აღნიშნული საჯარო მოხელე, რადგან, ჯერ ერთი, ამის თაობაზე მითითებული არ არის საქართველოს ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსის 21⁵-ე მუხლის „ა“ ქვეპუნქტი, მეორეც, სადავოა ის, რომ „საჯარო მოხელე“ ამ შემთხვევაში აზუსტებს „საჯარო სამსახურში ინტერესთა შეუთავსებლობისა და კორუფციის შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-2 მუხლით გათვალისწინებულ „თანამდებობის პირს“, თუ მასში მოიაზრება გაცილებით უფრო მეტი პირი – საჯარო მოხელეები, რომელთა უფლებამოსილებებიც განსაზღვრულია „საჯარო სამსახურის შესახებ“ საქართველოს კანონით. აღნიშნული საკითხი ჯერჯერობით არც სასამართლო პრაქტიკითაა ცალსახად დაზუსტებული.

ამასთან, მოპასუხის განსაზღვრისას მნიშვნელობა არ აქვს სარჩელის აღძვრის მომენტისათვის იგი კვლავ განაგრძობს სამსახურებრივი უფლებამოსილების განხორციელებას, თუ გათავისუფლებულია დაკავებული თანამდებობიდან, რადგან როგორც საქართველოს ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსის 21⁵-ე მუხლის „ა“ ქვეპუნქტი, ისე საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის 44-ე მუხლის 47-ე ნაწილი მოპასუხეში მოიაზრებს თანამდებობის პირს, მიუხედავად იმისა, გათავისუფლებულია თუ არა იგი დაკავებული თანამდებობიდან.

მოპასუხის განსაზღვრისათვის მის მიერ მხოლოდ შესაბამისი თანამდებობრივი უფლებამოსილების ქონა, საკმარისი არ არის.

შესაბამის თანამდებობის პირს ბრალად უნდა ედებოდეს თანამდებობაზე ყოფნის პერიოდში დანაშაულის ჩადენა, ანუ მის მიმართ უნდა მიმდინარეობდეს სისხლისსამართლებრივი დევნა, გამოტანილი უნდა იყოს მისი ბრალდებულად სისხლის სამართლის პასუხისგებაში მიცემის შესახებ დადგენილება და წაყენებული უნდა ჰქონდეს ბრალდება იმ დანაშაულის გამო, რაც მის მიერ ჩადენილი იქნა თანამდებობაზე ყოფნის პერიოდში.

ამასთან, აღსანიშნავია ისიც, რომ საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის 44-ე მუხლის 47-ე ნაწილის მიხედვით, თანამდებობის პირი ბრალდებული უნდა იყოს არა ნებისმიერი დანაშაულის ჩადენაში, არამედ მხოლოდ ზოგიერთი კატეგორიის დანაშაულის ჩადენაში. კერძოდ, სა-
მოხელეო ან სამეწარმეო ან სხვა ორგანიზაციაში სამსახურის ინტერესის წინააღმდეგ მიმართული დანაშაული, უკანონო შემოსავლის ლეგალიზაცია, გამოძალვა, მითვისება, გაფლანგვა, გადასახადებისაგან თავის არიდება, საბაჟო წესების დარღვევა.

ამდენად, თანამდებობის პირთა უკანონო და დაუსაბუთებელი ქონების ჩამორთმევასა და სახელმწიფოსათვის გადაცემასთან დაკავშირებით ადმინისტრაციული სამართალწარმოებისას მოპასუხე შეიძლება იყოს პირი, რომელთან მიმართებაშიც არსებობს შემდეგი წინაპირობები:

ა) იგი უნდა იყოს ერთ-ერთი იმ თანამდებობის პირთაგან, რომელთა ჩამონათვალი განსაზღვრულია საქართველოს ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსის 21⁶-ე მუხლის „ა“ ქვეპუნქტითა და საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის 44-ე მუხლის 47-ე ნაწილით;

ბ) შესაძლებელია, იგი სარჩელის აღძვრისას გათავისუფლებული იყოს დაკავებული თანამდებობიდან;

გ) მას ბრალდება წაყენებული უნდა ჰქონდეს საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის XXXV თავის შესაბამისად;

დ) მას ბრალდება წაყენებული უნდა ჰქონდეს იმ დანაშაულის გამო, რაც მის მიერ ჩადენილი იქნა თანამდებობაზე ყოფნის პერიოდში;

ე) მას ბრალად უნდა ედებოდეს შემდეგი სახის დანაშაულებიდან ერთ-ერთი დანაშაულის ჩადენა: სამოხელეო ან სამეწარმეო ან სხვა ორგანიზაციიში სამსახურის ინტერესის წინააღმდეგ მიმართული დანაშაული, უკანონო შემოსავლის ლეგალიზაცია, გამოძალვა, მითვისება, გაფლანგვა, გადასახადებისაგან თავის არიდება, საბაჟო წესების დარღვევა.

მხოლოდ ამ პირობების არსებობის დაცვით შეიძლება პირი განისაზღვროს მოპასუხედ თანამდებობის პირთა უკანონო და დაუსაბუთებელი ქონების ჩამორთმევასა და სახელმწიფოსათვის გადაცემასთან დაკავშირებით ადმინისტრაციული სამართალწარმოებისას.

აღნიშნული ადმინისტრაციული სამართალწარმოების სპეციფიკური ბიდან გამომდინარე, არის მოსაზრებები, რომ გარკვეულწილად, ეს ადმინისტრაციული სამართალწარმოება ხელყოფს საყოველთაოდ აღიარებულ უდანაშაულობის პრეზუმფციის პრინციპს, რომლის თანახმად, ბრალდებული უდანაშაულოდ ითვლება, ვიდრე მის მიერ დანაშაულის ჩადენა არ დამტკიცდება კანონით გათვალისწინებული წესით და არ დადგინდება კანონიერ ძალაში შესული სასამართლოს გამამტყუნებელი განაჩენით. შესაბამისად, ვიდრე სახელმწიფოს მიერ არ მოხდება პირის მიერ დანაშაულის ჩადენის ფაქტის კანონისმიერი დადასტურება, არ შეიძლება პირს ჩამოერთვას ქონება. თუ მომავალში პირი გამართლდება, წაყენებული ბრალდება არ დადასტურდება და თუ არ დაუბრუნეს უკანონოდ ჩამორთმეული ქონება, მის დასაბრუ-

ნებლად მოუწევს ვინდიკაციური სარჩელის სასამართლოში შეტანა ყველა იმ მორალური და მატერიალური ზიანის ასანაზღაურებლად, რაც მან განიცადა.

თუმცა გასათვალისწინებელია ის გარემოება, რომ თანამდებობის პირთა უკანონო და დაუსაბუთებელი ქონების ჩამორთმევასა და სახელმწიფოსათვის გადაცემასთან მიმართებაში ადმინისტრაციული სამართალწარმოება დაკავშირებულია თანამდებობის პირის, როგორც ბრალდებულის და არა როგორც მსჯავრდებულის სტატუსთან. ამ ადმინისტრაციული სამართალწარმოების დაწყებისათვის აუცილებელია, რომ თანამდებობის პირი იყოს ბრალდებული, მაგრამ ეს არ გულისხმობს, რომ ადმინისტრაციული სამართალწარმოება მიმდინარეობს თანამდებობის პირისათვის წაყენებული ბრალდების ფარგლებში. პირიქით, სასამართლო პრაქტიკიდან გამომდინარე შესაძლებელია ითქვას, რომ ადმინისტრაციული სამართალწარმოება სცილდება ბრალდების ფარგლებს (სასამართლო პრაქტიკით დადასტურებულია, რომ სახელმწიფო შესაძლებელია ადმინისტრაციული სამართალწარმოების საფუძველზე თანამდებობის პირს ედავებოდეს გაცილებით მეტი ოდენობის მატერიალურ სიკეთეს, ვინემ მატერიალური სიკეთის ის ოდენობა, რის გამოც, სახელმწიფოს მხრიდან დაწყებულია სისხლის სამართალწარმოება თანამდებობის პირის მიმართ), ანუ თანამდებობის პირისათვის ბრალდების წაყენების ფაქტი აუცილებელია იმისათვის, რომ არსებობდეს შესაბამისი ადმინისტრაციული სამართალწარმოების დაწყების შესაძლებლობა და იგი თანამდებობის პირის შესაძლო მოპასუხედ გადაქცევისათვის საჭირო ერთ-ერთი წინაპირობაა. ამასთან, რაც შეეხება თანამდებობის პირისათვის წაყენებულ ბრალდებას, შესაძლებელია ზიანის ანაზღაურების საკითხი გადაწყდეს შესაბამისი სისხლის სამართალწარმოების გზით. მით უმეტეს, რომ საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის 37-ე მუხლის პირველი ნაწილის შესაბამისად, პროკურორი ვალდებულია წარადგინოს სარჩელი, თუ იმ პირის დანაშაულის ან მართლსაწინააღმდეგო ქმედების შედეგად, რომლის მიმართაც წარმოებს სისხლის სამართლის საქმე, ზიანი მიადგა სახელმწიფოს. სისხლის საპროცესო კანონმდებლობა ასევე იცნობს საპროცესო კონფისკაციისა და დანაშაულებრივი გზით მოპოვებული ქონების ჩამორთმევის ინსტიტუტებს.

ასევე გარკვეულ მოსაზრებებს ბადებს თანამდებობის პირის მიმართ აღნიშნული ადმინისტრაციული სამართალწარმოების დაუსწრებლად განხორციელება, რის შესაძლებლობასაც საქართველოს ადმინისტრაცი-

ული საპროცესო კანონმდებლობა ფაქტობრივად ითვალისწინებს და ასეთ ფაქტებს სასამართლო პრაქტიკაში ადგილი ჰქონია. ამასთან, აღსანიშნავია ისიც, რომ საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კანონმდებლობა ითვალისწინებს თანამდებობის პირისათვის ბრალდების დაუსწრებლად წაყენების, სასამართლოში მის დაუსწრებლად საქმის განხილვისა და გამამტყუნებელი განაჩენის გამოტანის შესაძლებლობას.

ამ ადმინისტრაციულ სამართალწარმოებასთან დაკავშირებით არის მოსაზრებები, რომ გარკვეულწილად, ეს ადმინისტრაციული სამართალწარმოება წინააღმდეგობაში მოდის საქართველოს კონსტიტუციასთან (ძირითადად, საუბარია საქართველოს კონსტიტუციის 21-ე მუხლთან მიმართებაში), თუმცა, დღეის მდგომარეობით, საქართველოს ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსის VII² თავი ან მისი რომელიმე ნაწილი საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს მიერ არაკონსტიტუციურად არ არის ცნობილი.

თანამდებობის პირთა უკანონო და დაუსაბუთებელი ქონების ჩამორთმევასა და სახელმწიფოსათვის გადაცემასთან დაკავშირებით ადმინისტრაციული სამართალწარმოება ე.წ. მთავარი მოპასუხის (თანამდებობის პირის) გარდა, ასევე ითვალისწინებს სხვა შესაძლო მოპასუხეებსაც. კერძოდ, ესენია: ოჯახის წევრი, ახლო ნათესავი, დაკავშირებული პირი.

საქართველოს ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსის 21⁵-ე მუხლის „ბ“ ქვეპუნქტის თანახმად, ოჯახის წევრი არის თანამდებობის პირის მეუღლე, არასრულწლოვანი შვილი და გერი, აგრეთვე მასთან მუდმივად მცხოვრები პირი, ხოლო საქართველოს ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსის 21⁵-ე მუხლის „გ“ ქვეპუნქტის შესაბამისად, ახლო ნათესავი არის თანამდებობის პირის ოჯახის წევრი, პირდაპირი აღმავალი და დაღმავალი შტოს ნათესავი, გერი, და-ძმა, აგრეთვე, მშობლის და შვილის გერები, მეუღლის და, ძმა და მშობლები.

აღსანიშნავია ის, რომ აღნიშნული ადმინისტრაციული სამართალწარმოებისას ახლო ნათესაეების წრე საკმაოდ ფართოა. იგი გაცილებით ფართოა, ვინემ საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსით ზოგადად განსაზღვრული ახლო ნათესაეების წრე, თუმცა თითქმის იდენტურია ახლო ნათესაეების წრის იმ განმარტებისა, რაც გამოიყენება საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის XXIV თავის მიზნებისათვის.

რაც შეეხება დაკავშირებულ პირს, საქართველოს ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსის 21⁵-ე მუხლის „დ“ ქვეპუნქტის მიხედვით, დაკავშირებული პირი არის პირი, რომელსაც იურიდიული დოკუმენტაციის საფუძველზე საკუთრებაში აქვს ქონება და არსებობს საფუძვლიანი ეჭვი, რომ იგი მოპოვებულია თანამდებობის პირის არაკანონიერ ქმედებათა შედეგად და ამ ქონებით სარგებლობს, განკარგავს (ან განკარგა) თანამდებობის პირი.

თანამდებობის პირთა უკანონო და დაუსაბუთებელი ქონების ჩამორთმევასა და სახელმწიფოსათვის გადაცემასთან დაკავშირებით, ადმინისტრაციული სამართალწარმოებისას პრობლემურია იმ საკითხის გარკვევა, თუ ვინ შეიძლება ჩაითვალოს დაკავშირებულ პირად.

შეიძლება ითქვას, რომ თანამდებობის პირთან დაკავშირებულ პირად მიჩნევისათვის აუცილებელია გარკვეული წინაპირობების არსებობა. კერძოდ:

ა) აღნიშნული პირი აუცილებლად უნდა წარმოადგენდეს სადავო ქონების მესაკუთრეს, ანუ მას იურიდიული დოკუმენტაციის საფუძველზე საკუთრებაში უნდა ჰქონდეს სადავო ქონება;

ბ) აღნიშნული პირი არ უნდა იყოს თანამდებობის პირის ოჯახის წევრი ან ახლო ნათესავი;

გ) უნდა არსებობდეს საფუძვლიანი ეჭვი, რომ სადავო ქონება მოპოვებულია თანამდებობის პირის არაკანონიერ ქმედებათა შედეგად;

დ) უნდა არსებობდეს საფუძვლიანი ეჭვი, რომ სადავო ქონებით უნდა სარგებლობდეს, მას უნდა განკარგავდეს (ან უკვე განკარგული უნდა ჰქონდეს) თანამდებობის პირი.

ზემოაღნიშნული წინაპირობებიდან განსაკუთრებით რთულია საფუძვლიანი ეჭვის არსებობის დადგენა იმის თაობაზე, რომ სადავო ქონება მოპოვებულია თანამდებობის პირის არაკანონიერ ქმედებათა შედეგად და ამ ქონებით სარგებლობს, განკარგავს (ან განკარგა) თანამდებობის პირი. ამ საკითხთან მიმართებაში მნიშვნელოვანია იმ ურთიერთობის დადგენა, რაც არსებობდა თანამდებობის პირსა და დაკავშირებულ პირს შორის. ამასთან, საკითხი უნდა გადაწყდეს ინდივიდუალურად, თითოეულ კონკრეტულ შემთხვევაში. დაკავშირებულ პირად შეიძლება მიჩნეულ იქნას ნათესავი (მაგრამ არა ახლო ნათესავი), მეგობარი, მეზობელი და სხვა. ასე მაგალითად: თბილისის საოლქო სასამართლოს ადმინისტრაციული სამართლისა და საგადა-

სახადო საქმეთა კოლეგიის მიერ დადასტურებულად იქნა მიჩნეული, რომ თანამდებობის პირთან დაკავშირებული პირის – ბიძის საკუთრებაში იურიდიული დოკუმენტაციის საფუძველზე არსებული სადავო ქონება ფაქტობრივად მოპოვებული იყო თანამდებობის პირის არაკანონიერ ქმედებათა შედეგად და ამ ქონებით სარგებლობდნენ თანამდებობის პირი და მისი ოჯახის წევრები, რაც, აგრეთვე, დადასტურებული იყო თავად თანამდებობის პირის მიერ ქონებრივი მდგომარეობის დეკლარაციებში აღნიშნული ქონების, როგორც მის საკუთრებაში არსებულის დაფიქსირებით. ასევე დაკავშირებული პირის განცხადებით, რომლის თანახმად, მას არასდროს არ უცხოვრია სადავო ბინაში, რადგან ცხოვრობდა და ცხოვრობს თავის ოჯახთან ერთად სხვაგან, ხოლო სადავო ბინაში ცხოვრობდა და ცხოვრობს თანამდებობის პირის ოჯახი.

ამდენად, აღნიშნული ადმინისტრაციული სამართალწარმოებისას თანამდებობის პირთან დაკავშირებული პირის განსაზღვრისას საკითხი გადანყვეტილი უნდა იქნეს განსაკუთრებული ყურადღებით, რადგან არსებული საკანონმდებლო ნორმების ფორმულირებიდან გამომდინარე, შესაძლებელია ადამიანთა ძალზედ ფართო წრე იქნას მოაზრებული თანამდებობის პირის დაკავშირებული პირის სტატუსის ქვეშ.

საინტერესოა, ასევე მესამე პირების მონაწილეობის საკითხი თანამდებობის პირთა უკანონო და დაუსაბუთებელი ქონების ჩამორთმევასა და სახელმწიფოსათვის გადაცემასთან დაკავშირებით ადმინისტრაციულ სამართალწარმოებაში. საქართველოს ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსის VII² თავში მესამე პირები მოხსენიებულია მხოლოდ საქართველოს ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსის 21⁸-ე მუხლის პირველ ნაწილში, რომლის თანახმად, უკანონოდ ან დაუსაბუთებლად ცნობილი ქონება მხოლოდ მესამე პირთა კანონიერი ინტერესების დაკმაყოფილების შემდეგ გადაეცემა კანონიერ მესაკუთრეს, ხოლო კანონიერი მესაკუთრის დადგენის შეუძლებლობის შემთხვევაში – სახელმწიფოს. სხვა რაიმე სახის დაზუსტებას ან მითითებას აღნიშნულ საკითხზე საქართველოს ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსის VII² თავი არ შეიცავს.

სასამართლო პრაქტიკიდან გამომდინარე, თანამდებობის პირთა უკანონო და დაუსაბუთებელი ქონების ჩამორთმევასა და სახელმწიფოსათვის გადაცემასთან დაკავშირებით ადმინისტრაციული სამართალწარმოებისას ხდება ადმინისტრაციულ საქმეში მესამე პირების ჩაბმა საქართველოს

ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსის მე-16 მუხლის პირველი ნაწილის ან საქართველოს ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსის მე-16 მუხლის მე-2 ნაწილის შესაბამისად. უფრო მეტიც, საქართველოს უზენაესი სასამართლოს ადმინისტრაციულ და სხვა კატეგორიის საქმეთა პალატის მიერ გაუქმდა თბილისის საოლქო სასამართლოს ადმინისტრაციული სამართლისა და საგადასახადო საქმეთა კოლეგიის გადაწყვეტილების ნაწილი და საქმე ამ ნაწილში დაუბრუნდა ხელახლა განსახილველად თბილისის საოლქო სასამართლოს ადმინისტრაციული სამართლისა და საგადასახადო საქმეთა კოლეგიას იმ საფუძვლით, რომ აღნიშნულ ადმინისტრაციულ საქმეში გარკვეული პირები მესამე პირებად არ ყოფილან ჩაბმულნი.

აღსანიშნავია, რომ თანამდებობის პირთა უკანონო და დაუსაბუთებელი ქონების ჩამორთმევასა და სახელმწიფოსათვის გადაცემასთან დაკავშირებით ადმინისტრაციული სამართალწარმოება ითვალისწინებს ქონების დაყადაღების შესაძლებლობას. კერძოდ, საქართველოს ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსის 21⁷-ე მუხლის პირველი ნაწილის მიხედვით, თუ არის მონაცემები, რომ თანამდებობის პირის, მისი ოჯახის წევრის, ახლო ნათესავის ან დაკავშირებული პირის მფლობელობაში არსებულ ქონებას გადამალავენ ან დახარჯავენ ანდა, სხვაგვარად გაასხვისებენ, პროკურორი ვალდებულია სასამართლოს მიმართოს განცხადებით ქონების, მათ შორის, საბანკო ანგარიშების დაყადაღების თაობაზე.

ამ სახის ადმინისტრაციული სამართალწარმოების სპეციფიკური ხასიათიდან გამომდინარე, ბუნებრივია, ამ კატეგორიის ადმინისტრაციული საქმეების წარმოებისას აბსოლუტურად უმრავლეს შემთხვევებში დღის წესრიგში დგება სადავო ქონების დაყადაღების საკითხი, რადგან არსებობს დიდი ალბათობა იმისა, რომ თანამდებობის პირის, მისი ოჯახის წევრის, ახლო ნათესავის, დაკავშირებული პირის მფლობელობაში არსებულ ქონებას გადამალავენ ან დახარჯავენ ანდა, სხვაგვარად გაასხვისებენ. თუმცა აღსანიშნავია ისიც, რომ საქართველოს ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსის 21⁷-ე მუხლის პირველ ნაწილში დაფიქსირებულია ტერმინი „მონაცემები“, რაც ამ თავში არსად არ არის ზუსტად განმარტებული, თუ რა მოიაზრება მათში. ამასთან, აღსანიშნავია საქართველოს ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსის 21⁷-ე მუხლის მეორე ნაწილი, რომლის თანახმად, ამ მუხლის პირველი ნაწილით გათვალისწინებულ შემთხვევებში გამოიყენება საქართველოს ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსის VII² თავის დებულებები. ეს განსაკუთრებით

მნიშვნელოვანი დათქმაა, რადგან, როგორც ცნობილია, ზოგადად ქონების დაყადაღების შესაძლებლობასა და შესაბამის სამართლებრივ პროცედურას ითვალისწინებს როგორც საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსი, ისე საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსი. ამ დათქმიდან გამომდინარე კი, შესაძლებელია ითქვას, რომ საუბარია საქართველოს ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსის VII² თავისათვის ცნობილ ტერმინზე „საფუძვლიანი ეჭვი“, რისი შემცველი მონაცემების საფუძველზე დღის წესრიგში დგება სადავო ქონების დაყადაღების საკითხი.

ამასთან, არსებობს მოსაზრება იმის თაობაზე, რომ ქონების დაყადაღების – ამ საპროცესო უფლების გამოყენების შემთხვევაში, საჭირო არ არის თანამდებობის პირის ბრალდებულის სტატუსში ყოფნა, თუმცა ამის სანინა-ალმდეგოდ მიუთითებს საქართველოს ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსის 21⁷-ე მუხლის მე-2 ნაწილი, რომლის თანახმად, საქართველოს ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსის 21⁷-ე მუხლის პირველი ნაწილით გათვალისწინებულ შემთხვევებში აუცილებლად გამოიყენება საქართველოს ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსის VII² თავის დებულებები, მათ შორის, არის ის დებულებაც, რომ აღნიშნული ადმინისტრაციული სამართალწარმოებისას მოპასუხე თანამდებობის პირი აუცილებლად უნდა იყოს ბრალდებული.

როგორც უკვე აღინიშნა, თანამდებობის პირთა უკანონო და დაუსაბუთებელი ქონების ჩამორთმევასა და სახელმწიფოსათვის გადაცემასთან დაკავშირებით ადმინისტრაციული სამართალწარმოება მიმართულია უკანონო ქონებისა ან/და დაუსაბუთებელი ქონებისაკენ.

საქართველოს ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსის 21⁵-ე მუხლის „ე“ ქვეპუნქტის თანახმად, უკანონო ქონება არის ქონება, აგრეთვე ამ ქონებიდან მიღებული შემოსავალი, აქციები (წილი), რომელიც თანამდებობის პირს, მისი ოჯახის წევრს, ახლო ნათესავს ან დაკავშირებულ პირს მოპოვებული აქვთ კანონის მოთხოვნათა დარღვევით, ანუ ამ სახის სადავო ქონებასთან მიმართებაში საუბარია იმაზე, რომ მისი მოპოვებისას ცალსახად არის დარღვეული ამა თუ იმ საკანონმდებლო აქტის მოთხოვნა.

გაცილებით სპეციფიკურია დაუსაბუთებელი ქონების კანონისმიერი განმარტება. კერძოდ:

საქართველოს ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსის 21⁵-ე მუხლის „ვ“ ქვეპუნქტის შესაბამისად, დაუსაბუთებელი ქონება არის ქონება, აგრეთვე

ამ ქონებიდან მიღებული შემოსავალი, აქციები (წილი), რომლის კანონიერი საშუალებებით მოპოვების დამადასტურებელი დოკუმენტები თანამდებობის პირს, მისი ოჯახის წევრს, ან ახლო ნათესავს არ გააჩნიათ ან იგი შეძენილია უკანონო ქონების გასხვისების შედეგად მიღებული ფულადი სახსრებით, ანუ ამ სახის სადავო ქონებასთან მიმართებაში კანონმდებელი ითხოვს, ერთი მხრივ, რომ უნდა არსებობდეს მისი კანონიერი საშუალებებით მოპოვების დამადასტურებელი დოკუმენტები, რათა სადავო ქონება არ ჩაითვალოს დაუსაბუთებელ ქონებად. მეორე მხრივ, შესაძლებელია სადავო ქონება ჩაითვალოს დაუსაბუთებელ ქონებად, თუ იგი შეძენილია უკანონო ქონების გასხვისების შედეგად მიღებული ფულადი სახსრებით, ანუ ამ შემთხვევაში საუბარია იმაზე, რომ დაუსაბუთებელ ქონებად შეიძლება მოგვევლინოს ის ქონება, რომლის შეძენისათვის გახარჯული ფულადი სახსრები მიღებულია უკანონო ქონების (ანუ საქართველოს ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსის 21⁵-ე მუხლის „ე“ ქვეპუნქტით განსაზღვრული ქონების) გასხვისების შედეგად.

ამასთან, აღსანიშნავია ისიც, რომ საქართველოს ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსის 21⁵-ე მუხლის „ვ“ ქვეპუნქტით განსაზღვრული დაუსაბუთებელი ქონების კანონისმიერ განმარტებაში მითითებულია თანამდებობის პირის, მისი ოჯახის წევრის, ახლო ნათესავის დაუსაბუთებელ ქონებაზე და არ არის საუბარი დაკავშირებული პირის დაუსაბუთებელ ქონებაზე, თუმცა ეს ალბათ კანონმდებლის შეცდომაა და სასამართლო პრაქტიკით ცალსახადაა დადგენილი, რომ შესაძლებელია თანამდებობის პირის დაკავშირებული პირის სადავო ქონება ცნობილ იქნეს დაუსაბუთებლად.

განსაკუთრებული აღნიშვნის ღირსია ქონების უკანონოდ ან დაუსაბუთებლად ცნობის საკანონმდებლო პროცედურა.

საქართველოს ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსის 21⁶-ე მუხლის პირველი ნაწილის შესაბამისად, თანამდებობის პირის, მისი ოჯახის წევრის ან ახლო ნათესავის ქონებას მოსამართლე ცნობს უკანონოდ, თუ საქმის წარმოების პროცესში, სათანადო მტკიცებულებების შეფასების საფუძველზე, სასამართლომ გამოარკვია, რომ ქონება ან ამ ქონების შეძენისათვის საჭირო საშუალებები მოპოვებულია კანონის მოთხოვნათა დარღვევით, ხოლო საქართველოს ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსის 21⁶-ე მუხლის მე-2 ნაწილის თანახმად, თანამდებობის პირის, მისი ოჯახის წევრის,

ახლო ნათესავის ან დაკავშირებული პირის ქონებას მოსამართლე მოსარჩელე მხარის მიერ წარდგენილი მტკიცებულებების შეფასების საფუძველზე ცნობს დაუსაბუთებლად, თუ საქმის წარმოების პროცესში მოპასუხემ ვერ წარუდგინა სასამართლოს ქონების ან ამ ქონების შეძენისათვის საჭირო ფინანსური საშუალებების კანონიერი გზით მოპოვების ან ამ ქონებაზე კანონმდებლობით დადგენილი გადასახადების გადახდის დამადასტურებელი დოკუმენტები.

ამასთან, მოსარჩელე ვალდებულია სასამართლოს წარუდგინოს მტკიცებულებები მოპასუხის ქონების უკანონობისა და დაუსაბუთებლობის თაობაზე, ანუ:

ა) სადავო ქონების უკანონო ქონებად ცნობასთან დაკავშირებით, უპირველეს ყოვლისა, მოსარჩელე ვალდებულია წარადგინოს მტკიცებულებები, რომლებიც ადასტურებენ, რომ ქონება ან ამ ქონების შეძენისათვის საჭირო საშუალებები მოპოვებულია კანონის მოთხოვნათა დარღვევით.

აღნიშნული ადმინისტრაციული სამართალწარმოება ფაქტობრივად ე.წ. საერთო წესის ადმინისტრაციული სამართალწარმოების მსგავსია. კანონმდებელი ამ შემთხვევაში ცალსახად უთითებს, რომ მოსარჩელე ვალდებულია სასამართლოს წარუდგინოს მტკიცებულებები, ხოლო მოპასუხის მხრიდან რაიმე სახის მტკიცებულებების წარდგენის ვალდებულებას არ იცნობს. ამასთან, ნიშანდობლივია ისიც, რომ სადავო ქონება შეიძლება ცნობილი იქნეს უკანონოდ არა მარტო იმ შემთხვევაში, როდესაც ქონება მოპოვებულია კანონის მოთხოვნათა დარღვევით, არამედ მაშინაც, როდესაც კანონის მოთხოვნათა დარღვევით მოპოვებულია ამ ქონების შეძენისათვის საჭირო საშუალებები.

აღსანიშნავია ისიც, რომ საქართველოს ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსის 21⁶-ე მუხლის პირველ ნაწილში არ არის მითითებული დაკავშირებული პირის ქონების უკანონოდ ცნობის შესაძლებლობის თაობაზე, თუმცა, რასაკვირველია, სასამართლო პრაქტიკით დადგენილია და ხდება კიდევ სასამართლო გადაწყვეტილების საფუძველზე თანამდებობის პირის დაკავშირებული პირის სადავო ქონების უკანონო ქონებად ცნობა;

ბ) სადავო ქონების დაუსაბუთებელ ქონებად ცნობასთან დაკავშირებით, მოსარჩელე ვალდებულია წარადგინოს მტკიცებულებები, რომლებიც ადასტურებენ მოპასუხის (მოპასუხეების) ქონების დაუსაბუთებლობას.

მტკიცებულებებად, როგორც წესი, გამოიყენება:

1) ის მტკიცებულებები, რომლებიც ადასტურებენ მოპასუხის სამსახურებრივ მდგომარეობასა (თანამდებობაზე გამწესების თაობაზე შესაბამისი ბრძანება, ბრძანებულება, განკარგულება და ა.შ.) და დანარჩენი მოპასუხეებისადმი მის ურთიერთდამოკიდებულებას (ქორწინების მოწმობა, დაბადების მოწმობა და ა.შ.);

2) წარდგენილი უნდა იყოს მტკიცებულებები, რომლებიც ადასტურებენ სადავო ქონების მოპასუხისადმი (მოპასუხეებისადმი) კუთვნილებას (ამონაწერი საჯარო რეესტრიდან, თანამდებობის პირის ქონებრივი მდგომარეობისა და საფინანსო დეკლარაციები, ყიდვა-გაყიდვის ხელშეკრულება და ა.შ.);

3) წარდგენილი უნდა იყოს მტკიცებულებები, რომლებიც ადასტურებენ სადავო ქონების ღირებულებას (აუდიტის დასკვნა, ექსპერტის დასკვნა, ცნობა და ა.შ.);

4) წარდგენილი უნდა იყოს მტკიცებულებები, რომლებიც ადასტურებენ მოპასუხის ოფიციალური ლეგალური შემოსავლების ოდენობას (სახელფასო უწყისები, ცნობა ბუღალტერიიდან და ა.შ.).

რაც შეეხება მოპასუხეს, კანონმდებელმა მასაც დააკისრა მტკიცებულებების წარდგენის გარკვეული სახის ვალდებულება, კერძოდ, მოსამართლე სადავო ქონებას ცნობს დაუსაბუთებლად მოსარჩელის მიერ წარდგენილი მტკიცებულებების შეფასების საფუძველზე, თუ საქმის წარმოების პროცესში მოპასუხემ ვერ წარუდგინა სასამართლოს შესაბამისი დოკუმენტები.

აღნიშნული დოკუმენტები უნდა ადასტურებდეს, ერთი მხრივ, სადავო ქონების ან ამ ქონების შეძენისათვის საჭირო ფინანსური საშუალებების კანონიერი გზით მოპოვების ფაქტებს (კანონისმიერი ლეგალური შემოსავლის წყაროს დამადასტურებელი დოკუმენტები, ანდერძი, ჩუქების ხელშეკრულება და ა.შ.);

მეორე მხრივ, წარდგენილი უნდა იქნეს მტკიცებულებები, რითაც დასტურდება სადავო ქონებაზე კანონმდებლობით დადგენილი გადასახადების გადახდის ფაქტები. აღნიშნული მტკიცებულებები განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია, რადგან ამ მიმართებით ცალსახად არსებობს შესაძლებლობა, რომ სადავო ქონება ცნობილი იქნეს დაუსაბუთებლად იმის გამო, რომ ვერ იქნება წარდგენილი სადავო ქონებაზე კანონმდებლობით დადგენილი გადასახადების გადახდის დამადასტურებელი დოკუმენტები.

ზემოაღნიშნულიდან გამომდინარე, შესაძლებელია ითქვას, რომ თანამდებობის პირთა უკანონო და დაუსაბუთებელი ქონების ჩამორთმევასა და სახელმწიფოსათვის გადაცემასთან დაკავშირებით ადმინისტრაციული სამართალწარმოებისას მტკიცების ტვირთი ფაქტობრივად განაწილებულია მოსარჩელესა და მოპასუხეს შორის და იგი განსხვავდება აღნიშნულ საკითხთან დაკავშირებით ადრე არსებული საკანონმდებლო აქტების პროექტებისაგან, რომელთა მიხედვითაც, ძირითადად არსებობდა მტკიცების უარყოფის ტვირთი. თუმცა აღსანიშნავია ისიც, რომ ზოგიერთი მეცნიერისა და პრაქტიკოსი იურისტის მოსაზრებით, აღნიშნული ფორმულირებაც სადავოა, განსაკუთრებით იმის გათვალისწინებით, რომ საქართველოს ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსის მე-4 და მე-19 მუხლების თანახმად, სასამართლო ფაქტობრივად უფლებამოსილია საკუთარი ინიციატივითაც შეაგროვოს ფაქტობრივი გარემოებები და მტკიცებულებები. მაგრამ გასათვალისწინებელია ის გარემოებაც, რომ ამ ნორმებში საუბარია სასამართლოს უფლებამოსილებაზე და არა სასამართლოს ვალდებულებაზე.

განსაკუთრებით საინტერესოა სასამართლოს მიერ თანამდებობის პირის, მისი ოჯახის წევრის, ახლო ნათესავის, დაკავშირებული პირის უკანონოდ ან/და დაუსაბუთებლად ცნობილი ქონების იურიდიული ბედის საკითხი.

საქართველოს ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსის 21⁸-ე მუხლის პირველი ნაწილის თანახმად, თუ სასამართლომ საქართველოს ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსის 21⁶-ე მუხლის შესაბამისად თანამდებობის პირის, მისი ოჯახის წევრის, ახლო ნათესავის ან დაკავშირებული პირის ქონება ცნო უკანონოდ ან დაუსაბუთებლად, მოპასუხის ქონება მესამე პირთა კანონიერი ინტერესების დაკმაყოფილების შემდეგ გადაეცემა მის კანონიერ მესაკუთრეს, ხოლო კანონიერი მესაკუთრის დადგენის შეუძლებლობის შემთხვევაში – სახელმწიფოს, ანუ უკანონოდ ან/და დაუსაბუთებლად ცნობილი ქონებით, უპირველეს ყოვლისა, უნდა მოხდეს მესამე პირთა კანონიერი ინტერესების დაკმაყოფილება, რაც ზოგადად შეიძლება სადავოდ იქნას მიჩნეული, რადგან, ჯერ ერთი, ამ ადმინისტრაციული სამართალწარმოებისას ძალიან ბუნდოვანია მესამე პირების სამართლებრივი და ფაქტობრივი სტატუსი, მეორეც, ამ შემთხვევაში მესამე პირების კანონიერი ინტერესები წინ დგას კანონიერ მესაკუთრესთან მიმართებაში, მესამეც, ზუსტად არ არის განსაზღვრული, რომ აქ საუბარია ამ ადმინისტრაციულ საქმეში საქართველოს ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსის მე-16

მუხლის პირველი ნაწილის ან საქართველოს ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსის მე-16 მუხლის მე-2 ნაწილის თანახმად, ჩაბმულ მესამე პირებზე, თუ საუბარია ზოგადად პირზე, რომელსაც ამ ადმინისტრაციულ სამართალ-წარმოებასთან დაკავშირებითაც შესაძლებელია აღმოაჩნდეს რაიმე სახის კანონიერი ინტერესი.

მხოლოდ მესამე პირთა კანონიერი ინტერესების დაკმაყოფილების შემდეგ გადაეცემა თანამდებობის პირის, მისი ოჯახის წევრის, ახლო ნათესავის ან დაკავშირებული პირის უკანონოდ ან/და დაუსაბუთებლად ცნობილი ქონება მის კანონიერ მესაკუთრეს, თუმცა უმრავლეს შემთხვევებში შეუძლებელია კანონიერი მესაკუთრის დადგენა, რის გამოც, როგორც წესი, სასამართლოს გადაწყვეტილების შესაბამისად, თანამდებობის პირის, მისი ოჯახის წევრის, ახლო ნათესავის ან დაკავშირებული პირის უკანონოდ ან/და დაუსაბუთებლად ცნობილი ქონება გადაეცემა სახელმწიფოს.

ამასთან, საქართველოს ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსის 21⁸-ე მუხლის მე-2 ნაწილი ითვალისწინებს ისეთ შემთხვევას, როდესაც მოპასუხე შეძლებს ქონების წყაროს ან მისი კანონიერების ან დასაბუთებულობის ნაწილობრივ დადასტურებას. ამ შემთხვევაში მოპასუხის მიერ დადასტურებული კანონიერი და დასაბუთებული ქონების ნაწილი რჩება მოპასუხის საკუთრებად, ხოლო სახელმწიფოს უბრუნდება მოპასუხის ქონების ის ნაწილი, რომლის კანონიერებას ან დასაბუთებულობას მოპასუხე სასამართლო წესით ვერ დაადასტურებს.

მიუხედავად იმისა, რომ მოპასუხის ქონების ნაწილის უკანონოდ ან დაუსაბუთებლად ცნობის შემთხვევაში, საქართველოს ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსის 21⁸-ე მუხლის მე-2 ნაწილის შესაბამისად, სახელმწიფოს პირდაპირ უბრუნდება მოპასუხის უკანონოდ ან/და დაუსაბუთებელი ქონების ნაწილი, ბუნებრივია, ამ შემთხვევაშიც დღის წესრიგში რჩება საქართველოს ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსის 21⁸-ე მუხლის პირველი ნაწილით გათვალისწინებული წესი, რომლის თანახმად, უკანონოდ ან დაუსაბუთებლად ცნობილი ქონება გადაეცემა სახელმწიფოს მხოლოდ მას შემდეგ, რაც დაკმაყოფილებული იქნება მესამე პირის (პირების) კანონიერი ინტერესები (მათი არსებობის შემთხვევაში) და ვერ დადგინდება ამ ქონების კანონიერი მესაკუთრე.

ამასთან, კანონმდებელი ითვალისწინებს იმ შემთხვევას, როდესაც შეუძლებელია მოპასუხის უკანონოდ ან/და დაუსაბუთებლად ცნობილი ქონე-

ბის პირვანდელი მდგომარეობით სახელმწიფოსათვის დაბრუნება. ასეთ შემთხვევაში სასამართლოს გადაწყვეტილებით მოპასუხეს დაეკისრება ამ ქონების ეკვივალენტური ფულადი თანხის გადახდა.

იმ შემთხვევაში, როდესაც თანამდებობის პირთა უკანონო და დაუსაბუთებელი ქონების სახელმწიფოსათვის გადაცემის შესახებ სარჩელი არ დაკმაყოფილდება, იმავე ქონებასთან დაკავშირებით აღნიშნული სარჩელის განმეორებით წარდგენა ფაქტობრივად დაუშვებელია.

ზემოაღნიშნული ნესიდან არსებობს გამოწვევის შემთხვევა. კერძოდ, საქართველოს ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსის 21¹⁰-ე მუხლის მიხედვით, თუ უკანონო და დაუსაბუთებელი ქონების თაობაზე სარჩელი არ დაკმაყოფილდა, იმავე ქონებასთან დაკავშირებით განმეორებითი სარჩელის წარდგენა დაუშვებელია, გარდა იმ შემთხვევებისა, როდესაც კანონმდებლობით დადგენილი ნესით გამოვლინდა ახლად აღმოჩენილი გარემოებები.

აღნიშნულ საკითხთან მიმართებაში ჯერჯერობით სასამართლო პრაქტიკა ფაქტობრივად არ ჩამოყალიბებულა, თუმცა საინტერესოა როგორ განვითარდება იგი, რადგან საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის თანახმად, ახლად აღმოჩენილ გარემოებათა გამო შეიძლება გასაჩივრდეს კანონიერ ძალაში შესული სასამართლო გადაწყვეტილება საქმის წარმოების განახლების მოთხოვნით და, შესაბამისად, ახლად აღმოჩენილი გარემოება, როგორც ნესი, სარჩელის ხელახლა აღძვრის საფუძველს არ წარმოადგენს.

ფრიად საინტერესო ნორმას შეიცავს საქართველოს ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსის 21⁹-ე მუხლი. კერძოდ, საქართველოს ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსის 21⁹-ე მუხლის პირველი ნაწილის თანახმად, თუ სასამართლო დაადასტურებს, რომ თანამდებობის პირის, მისი ოჯახის წევრის, ახლო ნათესავის ან დაკავშირებული პირის მფლობელობაში იმყოფება უკანონო და დაუსაბუთებელი ქონება და სასამართლო პროცესის მსვლელობისას თანამდებობის პირის მიერ ჩადენილ ქმედებაში გამოიკვეთა სისხლის სამართლის დანაშაულის ნიშნები, პროკურორი იწყებს სისხლის სამართლებრივ დევნას მის წინააღმდეგ. ანუ თანამდებობის პირთა უკანონო და დაუსაბუთებელი ქონების ჩამორთმევასა და სახელმწიფოსათვის გადაცემასთან დაკავშირებით ადმინისტრაციული სამართალწარმოებიდან გამომდინარე შესაძლებელია დაიწყოს სისხლის სამართლებრივი დევნა. ე.ი.

ფაქტობრივად სისხლისსამართლებრივი დევნის დაწყების (თანამდებობის პირის ბრალდებულის სახით სისხლის სამართლის პასუხისგებაში მიცემის) გარეშე ვერ დაიწყება თანამდებობის პირთა უკანონო და დაუსაბუთებელი ქონების ჩამორთმევასა და სახელმწიფოსათვის გადაცემასთან დაკავშირებით ადმინისტრაციული სამართალწარმოება. აღნიშნული ადმინისტრაციული სამართალწარმოებიდან გამომდინარე, შესაძლებელია დაიწყოს ახალი სისხლისსამართლებრივი დევნა თანამდებობის პირის მიმართ, რომელიც საქართველოს ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსის 21⁹-ე მუხლის მე-2 ნაწილის შესაბამისად უნდა წარიმართოს საერთო წესით, ანუ სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსით დადგენილი წესით.

ძალზედ წინააღმდეგობრივია საქართველოს ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსის 21¹¹-ე მუხლი, კერძოდ:

ა) საქართველოს ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსის 21¹¹-ე მუხლის პირველი ნაწილის თანახმად, თანამდებობის პირთა უკანონო და დაუსაბუთებელი ქონების სახელმწიფოსთვის გადაცემის თაობაზე წარმოებული საქმეების განხილვისას, როდესაც თანამდებობის პირის, მისი ოჯახის წევრის, ახლო ნათესავის ან დაკავშირებული პირის მიმართ გამოცხადებულია ძებნა, არ გამოიყენება საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 23³-ე მუხლის მე-2 ნაწილის „გ“ ქვეპუნქტი.

უპირველეს ყოვლისა, უნდა აღინიშნოს, რომ საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 23³-ე მუხლის მე-2 ნაწილს „გ“ ქვეპუნქტი არ აქვს. ამასთან, აღსანიშნავია საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 23³-ე მუხლის სათაური „სასამართლოს დაუსწრებელი გადაწყვეტილების გამოტანის დაუშვებლობა“;

ბ) საქართველოს ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსის 21¹¹-ე მუხლის მე-2 ნაწილის შესაბამისად, მხარეს, რომელიც არ გამოცხადებულა სასამართლოში, ეგზავნება დაუსწრებელი გადაწყვეტილების ასლი მისი გამოტანიდან 5 დღის განმავლობაში, ანუ აღნიშნული ნორმა უთითებს გამოუცხადებელი მხარის სავალდებულო წესით ინფორმირების მცდელობაზე სასამართლო გადაწყვეტილების გაგზავნის თვალსაზრისით;

გ) საქართველოს ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსის 21¹¹-ე მუხლის მე-3 ნაწილის მიხედვით, ამ მუხლის პირველი ნაწილით გათვალისწინებულ შემთხვევებში გამოიყენება სასამართლო უწყების მხარისათვის ჩაბარების (მეტყობინების) საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის

VIII თავით დადგენილი წესი, ანუ აღნიშნული უთითებს სასამართლო უწყების მხარისათვის ჩაბარების საერთო წესზე (რაც დადგენილია საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსით), თუმცა მასში მოიაზრება სასამართლო უწყებებთან ერთად სასამართლო განჩინებები და გადაწყვეტილებებიც;

დ) საქართველოს ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსის 21¹¹-ე მუხლის სათაურია „დაუსრულებელი გადაწყვეტილება“, თუმცა ამ მუხლის ნორმებიდან და ადმინისტრაციული სამართალწარმოების საერთო წესებიდან გამომდინარე, სასამართლო პრაქტიკით ცალსახადაა დადგენილი, რომ თანამდებობის პირთა უკანონო და დაუსაბუთებელი ქონების ჩამორთმევასა და სახელმწიფოსათვის გადაცემასთან დაკავშირებით ადმინისტრაციული სამართალწარმოებისას ამ შემთხვევაში საუბარია არა სასამართლოს დაუსრულებელი გადაწყვეტილების გამოტანის შესაძლებლობაზე, არამედ მხარის (მხარეების) დასრულების გარეშე სასამართლოს გადაწყვეტილების გამოტანის შესაძლებლობაზე.

საქართველოს ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსის 21¹²-ე მუხლის მე-4 ნაწილის თანახმად, სასამართლოს გადაწყვეტილება მოპასუხის დაუსაბუთებელი ან უკანონო ქონების კანონიერი მესაკუთრის ან სახელმწიფოსათვის გადაცემის თაობაზე აღსრულებდა „სააღსრულებო ნარმოებათა შესახებ“ საქართველოს კანონით დადგენილი წესით.

ყოველივე ზემოაღნიშნულიდან გამომდინარე, ფაქტობრივად თანამდებობის პირთა უკანონო და დაუსაბუთებელი ქონების ჩამორთმევასა და სახელმწიფოსათვის გადაცემასთან დაკავშირებით ადმინისტრაციული სამართალწარმოებისას ამ სახის ადმინისტრაციულ საქმეებზე გადაწყვეტილებათა მიღების მეთოდუკასთან მიმართებაში შესაძლებელია ითქვას, რომ სასამართლომ, უპირველეს ყოვლისა, უნდა დაადგინოს, რომ თანამდებობის პირის დაუსაბუთებელი ქონების ჩამორთმევასა და სახელმწიფოსათვის გადაცემასთან დაკავშირებით სარჩელი აღძრულია უფლებამოსილი პირის მიერ სათანადო მოპასუხის (მოპასუხეების) მიმართ. სასამართლომ დადასტურებულად უნდა მიიჩნიოს, რომ სადავო ქონება წარმოადგენს მოპასუხის (მოპასუხეების) ქონებას და უნდა დაადგინოს სადავო ქონების ღირებულება. სასამართლომ უნდა დაადგინოს მოპასუხის (მოპასუხეების) ლეგალური შემოსავლის წყარო, მისი ოდენობა და ის გარემოება, საკმარისი იყო თუ არა იგი სადავო ქონების შესაძენად, რის საფუძველზეც, სადავო ქონება ცნობილი უნდა იქნეს დაუსაბუთებლად. ამის შემდგომ უნდა გაირ-

კვეს არსებობს თუ არა დაუსაბუთებლად ცნობილ ქონებაზე მესამე პირის (პირების) კანონიერი ინტერესები და აგრეთვე, კანონიერი მესაკუთრე, რის შედეგად, დაუსაბუთებლად ცნობილი ქონება უნდა გადაეცეს სახელმწიფოს.

რაც შეეხება თანამდებობის პირის უკანონო ქონების ჩამორთმევასა და სახელმწიფოსათვის გადაცემასთან დაკავშირებით სარჩელს, ამ შემთხვევაშიც თითქმის ანალოგიური მეთოდიკით უნდა მოხდეს გადაწყვეტილების მიღება იმ გამოწვევებით, რომ ძირითადი აქცენტი უნდა გაკეთდეს სადავო ქონების ან ამ ქონების შეძენისათვის საჭირო საშუალებების მოპოვებისას დაშვებულ კანონის მოთხოვნათა დარღვევებზე.

ამდენად, თანამდებობის პირთა უკანონო და დაუსაბუთებელი ქონების ჩამორთმევასა და სახელმწიფოსათვის გადაცემასთან დაკავშირებით ადმინისტრაციული სამართალწარმოება არის საკმაოდ რთული სამართლებრივი პროცედურა თუნდაც იმის გათვალისწინებით, რომ მასში (საქართველოს ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსის VIII² თავში) ფაქტობრივად თავმოყრილია როგორც ადმინისტრაციული საპროცესო ურთიერთობების, ისე „მატერიალური“ ადმინისტრაციული ურთიერთობების მომწესრიგებელი ნორმები.

ამასთან, თანამდებობის პირთა უკანონო და დაუსაბუთებელი ქონების ჩამორთმევასა და სახელმწიფოსათვის გადაცემასთან დაკავშირებით ადმინისტრაციულ სამართალწარმოებასთან მიმართებაში აღსანიშნავია „ამნისტიისა და არადეკლარირებული საგადასახადო ვალდებულებებისა და ქონების ლეგალიზაციის შესახებ“ საქართველოს კანონის ზოგიერთი ნორმა, რომელიც საინტერესო დათქმებს შეიცავს, კერძოდ, „ამნისტიისა და არადეკლარირებული საგადასახადო ვალდებულებებისა და ქონების ლეგალიზაციის შესახებ“ საქართველოს კანონის პირველი მუხლის მე-2 პუნქტის „ბ“ ქვეპუნქტის თანახმად, ამ კანონის მოქმედება არ ვრცელდება „საჯარო სამსახურში ინტერესთა შეუთავსებლობისა და კორუფციის შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-2 მუხლით განსაზღვრულ თანამდებობის პირებზე, მათ შორის, ეროვნული უშიშროების საბჭოს და იუსტიციის უმაღლესი საბჭოს წევრებზე (საქართველოს პრეზიდენტის სხვა სათათბირო ორგანოს წევრებისა და „საჯარო სამსახურში ინტერესთა შეუთავსებლობისა და კორუფციის შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-2 მუხლით განსაზღვრულ თანამდებობის პირებთან გათანაბრებული პირების გარდა), აგრეთვე საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის 44-ე მუხლის

47-ე ნაწილით განსაზღვრულ საჯარო სამართლის იურიდიული პირის ხელმძღვანელებზე და მათ მოადგილეებზე, იმ პირებზე, რომლებსაც 1997 წლის 17 ოქტომბრიდან ჰქონდათ ხელმძღვანელობითი ან/და წარმომადგენლობითი უფლებამოსილება იმ საწარმოში, რომლის სანესდებო კაპიტალი აღემატება (აღემატებოდა) ერთ მილიონ ლარს და რომელშიც სახელმწიფო პირდაპირ ან არაპირდაპირ ფლობს (ფლობდა) წილის (აქციათა) 50%-ს ან 50%-ზე მეტს, და იმავე მუხლის 21-ე, 21¹-ე და 21²-ე ნაწილებით განსაზღვრულ ახლო ნათესავებზე, ოჯახის წევრებზე და დაკავშირებულ პირებზე.

განსაკუთრებით აღსანიშნავია „ამნისტიისა და არადეკლარირებული საგადასახადო ვალდებულებებისა და ქონების ლეგალიზაციის შესახებ“ საქართველოს კანონის პირველი მუხლის მე-3 პუნქტი, რომლის შესაბამისად, ამ მუხლის მე-2 პუნქტის „ბ“ ქვეპუნქტით გათვალისწინებულ პირებზე (სახელმწიფო-პოლიტიკური თანამდებობის პირების გარდა) არ ვრცელდება „უკანონო შემოსავლის ლეგალიზაციის აღკვეთის ხელშეწყობის შესახებ“ საქართველოს კანონის, აგრეთვე უკანონო და დაუსაბუთებელი ქონების ჩამორთმევისა და სახელმწიფოსათვის გადაცემის შესახებ საქართველოს კანონმდებლობის მოქმედება მათ მიერ დაუსაბუთებელი ქონების ან ფულადი სახსრების 2004 წლის 1 იანვრიდან 2006 წლის 1 იანვრამდე საქართველოს საწარმოებსა და ორგანიზაციებში ინვესტირების შემთხვევაში – ამ ინვესტიციის ოდენობის ფარგლებში, ასევე საქართველოს რეზიდენტ კომერციულ ბანკებში ანაბრის განთავსება ამ კანონის მე-5 მუხლის მე-2 პუნქტის „ბ“ ქვეპუნქტით დადგენილი წესით. „ამნისტიისა და არადეკლარირებული საგადასახადო ვალდებულებებისა და ქონების ლეგალიზაციის შესახებ“ საქართველოს კანონის პირველი მუხლის მე-4 პუნქტის მიხედვით კი, ამ მუხლის მე-2 პუნქტის „ბ“ ქვეპუნქტით გათვალისწინებულ თანამდებობის პირებზე (ასევე მათი ოჯახის წევრებზე, ახლო ნათესავებზე და დაკავშირებულ პირებზე) ამ კანონით განსაზღვრული ამნისტია ვრცელდება მხოლოდ მათ მიერ თანამდებობის პირის სტატუსის მიღებამდე ჩადენილ ქმედებებზე.

**ადმინისტრაციული
სამართალწამოების
თავისებურებანი | ინსტანციის
სასამართლოებში**

ა) სარჩელის სახეები

ადმინისტრაციულ პროცესში და
სასამართლო გადაწყვეტილებათა
გამოტანის თავისებურებანი

სარჩელი ადმინისტრაციულ-
სამართლებრივი აქტის ბათილად
ცნობის ან ძალადაკარგულად
გამოცხადების თაობაზე

ადმინისტრაციულ პროცესში სარჩელი და-
საშვებია ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი აქ-
ტის ბათილად ცნობისა ან ძალადაკარგულად
გამოცხადების თაობაზე და ადმინისტრაცი-
ულ-სამართლებრივი აქტის არარად ცნობის
თაობაზე. ასეთ შემთხვევაში სარჩელი შეიძლება
იყოს 2 სახის: სარჩელი ადმინისტრაციულ-სა-

მართლებრივი აქტის ბათილად ცნობის ან სარჩელი ასეთი აქტის ძალადაკარგულად გამოცხადების შესახებ. ერთდროულად ეს მოთხოვნები არ შეიძლება არსებობდეს, ვინაიდან ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი აქტი ან ბათილად უნდა იყოს ცნობილი ან ძალადაკარგულად. მათ შორის არსებობს განსხვავებაც, რაც აისახება სასამართლოს მიერ გამოტანილ გადაწყვეტილებაში.

ზოგადი ადმინისტრაციული კოდექსი განსაზღვრავს ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი აქტების ბათილად და ძალადაკარგულად გამოცხადების პირობებს. ზოგადი ადმინისტრაციული კოდექსის მე-60 მუხლის 1-ლი ნაწილის თანახმად, ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი აქტი გამოცემისთანავე ითვლება არარად, თუ:

- ა) შეუძლებელია მისი გამომცემი ორგანოს დასახელება;
- ბ) გამომცემულია არაუფლებამოსილი ორგანოს ან პირის მიერ;
- გ) მისი შესრულება შეუძლებელია ფაქტობრივი მიზეზების გამო;
- დ) მისი შესრულება გამოიწვევს სისხლისსამართლებრივ ან ადმინისტრაციულ სამართალდარღვევას.

ამ კოდექსის მე-60¹ მუხლის 1-ლი პუნქტის თანახმად, ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი აქტი ბათილია, თუ იგი ეწინააღმდეგება კანონს ან არსებითად დარღვეულია მისი მომზადების ან გამოცემის კანონმდებლობით დადგენილი სხვა მოთხოვნები.

ამავე მუხლის მე-7 პუნქტის თანახმად, ადმინისტრაციული ორგანო ან სასამართლო ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი აქტის ბათილად ცნობასთან ერთად განსაზღვრავს ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი აქტის მოქმედების შეწყვეტის სამართლებრივ შედეგებს. შესაძლებელია განისაზღვროს ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი აქტის მოქმედების შეწყვეტა:

- ა) მისი ძალაში შესვლიდან;
- ბ) მისი ბათილად ცნობის დღიდან;
- გ) მომავალში, კონკრეტული თარიღის მითითებით.

ზოგადი ადმინისტრაციული კოდექსის მე-60¹ მუხლის მე-4 პუნქტი მიიჩნევს, რომ აღმჭურველი ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი აქტი შეიძლება ბათილად არ გამოცხადდეს, მიუხედავად ზემოთ აღნიშნული პირობების არსებობისა, თუ დაინტერესებულ მხარეს კანონიერი ნდობა აქვს ამ აქტის მიმართ და თუ ეს აქტი არსებითად არ არღვევს სახელმწიფო, საზოგადოებრივ ან სხვა პირის კანონიერ უფლებებს ან ინტერესებს. ასეთი

დებულება არსებითად უარყოფს ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი აქტის ბათილობას. ზოგადი ადმინისტრაციული კოდექსის კომენტარების ავტორები მიუთითებენ, რომ აღმჭურველი ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი აქტით დაინტერესებულ მხარეს გარკვეული უფლებები ენიჭება და ამ დროს საჭიროა მათი უფლებების დაცვის განსაკუთრებული გარანტიების შექმნა.⁷ ადმინისტრაციული ორგანოს დაპირება ანუ სამართლებრივი დახმარების უფლება არ გულისხმობს უნივერსალურ უფლებას.

განვიხილოთ 2001 წლის 26 ოქტომბრის საქართველოს უზენაესი სასამართლოს ადმინისტრაციული და სხვა კატეგორიის საქმეთა პალატის გადაწყვეტილება საკრებულოს გადაწყვეტილების ბათილად ცნობის თაობაზე.

2000 წლის 18 მაისს, ლ-ქმ მოპასუხე ვანის რაიონის სოფ. ...-ის საკრებულოს მიმართ სარჩელი აღძრა ვანის რაიონულ სასამართლოში და მოითხოვა ამ საკრებულოს 2000 წლის 20 მარტის №7 გადაწყვეტილების ბათილად ცნობა...იმ საფუძველით, რომ აღნიშნული ადმინისტრაციული აქტი

ენინააღმდეგება ვანის რაიონული სასამართლოს გადაწყვეტილებას, რომლის აღსასრულებლადაც ეს ადმინისტრაციული აქტი იქნა მიღებული. სარჩელი არ ცნო მოპასუხემ, იმ მოტივით, რომ საკრებულოს გადაწყვეტილება მიღებულია კანონის შესაბამისად და არ ეწინააღმდეგება დასახელებულ სასამართლო გადაწყვეტილებას. ვანის რაიონული სასამართლოს 2001 წლის 20 მარტის გადაწყვეტილებით მოსარჩელის სარჩელი დაკმაყოფილდა და ბათილად იქნა ცნობილი საკრებულოს 2000 წლის №7 გადაწყვეტილება. მოპასუხემ რაიონული სასამართლოს გადაწყვეტილება სააპელაციო წესით გაასაჩივრა. ქუთაისის საოლქო სასამართლოს ადმინისტრაციული სამართლისა და საგადასახადო საქმეთა პალატის 2001 წლის 19 ივნისის განჩინებით სააპელაციო საჩივარი არ დაკმაყოფილდა. სააპელაციო სასამართლოს გადაწყვეტილება საკასაციო წესით გაასაჩივრა მესამე პირმა.

საქართველოს უზენაესი სასამართლოს ადმინისტრაციული და სხვა კატეგორიის საქმეთა პალატა გაეცნო საქმის მასალებს, მიიღო გადაწყვეტილება მესამე პირის საჩივრის დაკმაყოფილების თაობაზე და გააუქმა ქუთაისის საოლქო სასამართლოს ადმინისტრაციული სამართლისა და საგადასახადო სამართლის საქმეთა პალატის 2001 წლის 19 ივნისის განჩინება.

⁷ იხ. ზ. ადუშვილი, გ. ვინტერი, დ. ქიტოშვილი, საქართველოს ზოგადი ადმინისტრაციული კოდექსის კომენტარი, თბ. 2002 წ. გვ. 164.

საკასაციო სასამართლომ მიიჩნია, რომ მოსარჩელის მოთხოვნა გასაჩივრებული ადმინისტრაციული აქტის ბათილად ცნობის თაობაზე იმ მოტივით, რომ იგი ეწინააღმდეგება ვანის რაიონული სასამართლოს 1999 წლის 30 აპრილის გადაწყვეტილებას, საფუძველს მოკლებულია. საკასაციო სასამართლომ გადაწყვეტილების სამოტივაციო ნაწილში ასევე აღნიშნა, რომ არ არსებობს ამ ადმინისტრაციული აქტის ბათილად ცნობის სხვა კანონიერი საფუძველები და აღნიშნული აქტი მიღებულია უფლებამოსილი ორგანოს მიერ. ამასთან, დადგენილია, რომ მესამე პირზე გადაცემული მიწის ნაკვეთების მიღება-ჩაბარების აქტი კანონიერ ძალაშია შესული და არცერთ სასამართლოს იგი ბათილად არ უცვნია.⁸

ამდენად, მოსარჩელის მოთხოვნის – ადმინისტრაციული აქტის ბათილად გამოცხადების – საფუძველია ადმინისტრაციული აქტის გამოცემა არაუფლებამოსილი ორგანოს ან არაუფლებამოსილი პირის მიერ, რაც არ გაიზიარა საკასაციო ინსტანციამ.

ყოველივე ზემოთ აღნიშნულიდან გამომდინარე, სასამართლო ვალდებულია ბათილად ცნოს ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი აქტი ყველა ისეთ შემთხვევაში, როდესაც კოდექსით გათვალისწინებული ბათილობის რომელიმე პირობა მაინც არსებობს.

ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი აქტის ძალადაკარგულად გამოცხადებას ეხება ზოგადი ადმინისტრაციული კოდექსის 61-ე მუხლი. მასში მითითებულია აღმჭურველი ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი აქტის ძალადაკარგულად გამოცხადების შემთხვევები, როცა ეს აქტი კანონის შესაბამისადაა გამოცემული, მაგრამ არსებობს გარემოებები მის ძალადაკარგულად გამოსაცხადებლად. ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი აქტი ძალადაკარგულად უნდა გამოცხადდეს შემდეგ შემთხვევებში: 1) ეს პირდაპირ არის მითითებული კანონში ან მის საფუძველზე გამოცემულ ზემდგომი ორგანოს კანონქვემდებარე აქტში. 2) კანონმდებლობის შესაბამისად ეს ძალადაკარგულობა პირდაპირაა მითითებული ადმინისტრაციულ-სამართლებრივ აქტში. 3) დაინტერესებულმა მხარემ არ შეასრულა ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი აქტით დადგენილი ვალდებულება, რაც შეიძლება გახდეს აქტის ძალადაკარგულად გამოცხადების საფუძველი. 4) თუ გაუქმდა ან შეიცვალა შესაბამისი ნორმატიული აქტი, რის გამოც ადმინისტრაციულ ორგანოს უფლება არ აქვს გამოსცეს მოცემული ადმინის-

⁸ საქართველოს უზენაესი სასამართლოს გადაწყვეტილებანი, 2001 წ. №11, გვ. 1064-1068.

ტრაციულ-სამართლებრივი აქტი, რომლის მოქმედებამ, ამავე დროს შეიძლება მნიშვნელოვანი ზიანი მიაყენოს სახელმწიფო ან საზოგადოებრივ ინტერესებს. 5) არსებობს ახლად აღმოჩენილი ან ახლად გამოვლენილი გარემოება ან სამეცნიერო-ტექნიკური აღმოჩენა, ან გამოგონება, რაც უფლებას არ აძლევს ადმინისტრაციულ ორგანოს გამოსცეს მოცემული ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი აქტი, რომლის მოქმედებამ ამავე დროს შეიძლება მნიშვნელოვანი ზიანი მიაყენოს სახელმწიფო ან საზოგადოებრივ ინტერესებს.

აღსანიშნავია ისიც, რომ 61-ე მუხლის მე-2 ნაწილში კატეგორიული ფორმითაა მითითებული, რომ ადმინისტრაციული ორგანო უფლებამოსილი არ არის ძალადაკარგულად გამოაცხადოს კანონიერი აღმჭურველი ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი აქტი, რომელიც არ შეიცავს ძალადაკარგულად გამოცხადების რომელიმე პირობას.

საინტერესოა აგრეთვე საკითხი იმის შესახებ, რომ შეიძლება თუ არა ძალადაკარგულად გამოცხადდეს მავალელები ან ამკრძალავი ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი აქტი. კანონიერ მავალეებელ ან ამკრძალავ ადმინისტრაციულ-სამართლებრივ აქტებს, რომელიც ზიანს აყენებს ან ზღუდავს დაინერესებული მხარის კანონიერ ინტერესებს, ისინი ძალადაკარგულად უნდა გამოცხადდეს, რათა შესაბამისი ზიანი ან უფლების შეზღუდვა თავიდან იქნეს აცილებული. კანონიერი მავალელები ან ამკრძალავი ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი აქტი მრავალ შემთხვევაში იწვევს ზიანს ან უფლების შეზღუდვას.

განვიხილოთ საქართველოს უზენაესი სასამართლოს 2001 წლის 30 ოქტომბრის განჩინება მიწის ნაკვეთის მიღება-ჩაბარების აქტის ძალადაკარგულად გამოცხადების თაობაზე. ზუგდიდის რაიონული სასამართლოს 2000 წლის 8 სექტემბრის გადაწყვეტილებით სასამართლომ დადგენილად მიიჩნია, რომ მოსარჩელე 1991 წლიდან აყვანილია ცალკე კომლად, განესაზღვრა მეორე კატეგორია და მას ეკუთვნის საკარმიდამო მიწის ნაკვეთი, დაავალა სოფლის გამგეობას შეედგინა მიწის ნაკვეთის მიღება-ჩაბარების აქტი. ქუთაისის საოლქო სასამართლოს ადმინისტრაციული სამართლისა და საგადასახდო საქმეთა სააპელაციო პალატამ 2001 წლის 10 მაისის გადაწყვეტილებით დააკმაყოფილა სააპელაციო საჩივარი და გააუქმა ზუგდიდის რაიონული სასამართლოს გადაწყვეტილება. ძალადაკარგულად იქნა ცნობილი მიწის ნაკვეთის მიღება-ჩაბარების აქტი. ქუთაისის საოლქო სა-

სამართლოს გადაწყვეტილება გაასაჩივრა კასატორმა ა-მ და მოითხოვა ხელახლა საქმის განხილვა ქუთაისის საოლქო სასამართლოში სააპელაციო წესით. უზენაესმა სასამართლომ შეისწავლა საქმის მასალები, დააკმაყოფილა საკასაციო საჩივარი და საქმე განსახილველად სააპელაციო პალატას დაუბრუნდა.⁹ განხილულ განჩინებაში არ არის დასაბუთებული მინის ნაკვეთის მიღება-ჩაბარების აქტის ძალადაკარგულად ცნობის კანონიერების საკითხი, რაც ვფიქრობთ, აღნიშნული გადაწყვეტილების ნაკლად შეიძლება ჩაითვალოს. საერთოდ, კი ადმინისტრაციული სარჩელების განხილვისას მეტი ყურადღებაა საჭირო, რადგან უზენაესი სასამართლოს მიერ გამოტანილი გადაწყვეტილებანი საბოლოოა და გასაჩივრებას არ ექვემდებარება.

საერთოდ უნდა აღინიშნოს, რომ ადმინისტრაციულსამართლებრივი აქტის გამო სარჩელის არსი ის არის, რომ გასაჩივრებული აქტი ზიანს აყენებს მოსარჩელის კანონიერ უფლებას ან უკანონოდ ზღუდავს მის უფლებას. წინააღმდეგ შემთხვევაში ადმინისტრაციული სარჩელი არ დაინერგება თუნდაც იმიტომ, რომ ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი აქტი ბათილად ან ძალადაკარგულად გამოცხდეს.

მნიშვნელოვანი საკითხია ასევე სასამართლოში გასაჩივრების ხანდაზმულობის განსაზღვრა. ინდივიდუალური ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი აქტი ან ადმინისტრაციულ საჩივართან დაკავშირებული გადაწყვეტილება სასამართლოში შეიძლება გასაჩივრებულიყო მხარისათვის მისი გაცნობიდან 6 თვის ვადაში, ხოლო ნორმატიული ადმინისტრაციული აქტი – უშუალო ზიანის მიყენებიდან 3 თვის ვადაში. 2005 წლის 24 ივნისის ცვლილებების საფუძველზე 6-თვიანი ვადა შეიცვალა ერთი თვით.

სასამართლო პრაქტიკაში ხშირია შემთხვევები, როდესაც სარჩელი შეიტანება სასამართლოში იმ საფუძველით, რომ ადმინისტრაციული ორგანოს მიერ გამოცემულ ადმინისტრაციულ-სამართლებრივ აქტში მითითებული არ არის ამ აქტის გასაჩივრების წესი და ვადები. თუმცა ბოლო პერიოდში დაიხვეწა ეს საკითხი და ადმინისტრაციული ორგანოები უთითებენ ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი აქტის ბოლო ნაწილში ამ აქტის გასაჩივრების წესს და ვადებს. ეს განსაკუთრებით იქმნის საქართველოს განათლებისა და მეცნიერების სამინისტროს მიერ გამოცემულ ადმინისტრაციულ-სამართლებრივ აქტებზე.

⁹ საქართველოს უზენაესი სასამართლოს გადაწყვეტილებანი, 2001 წ. №12, გვ, 1101-1107.

ცნობილია, რომ 2004 წლის 13 თებერვლის კანონით სასამართლოებს დაექვემდებარა თანამდებობის პირის, მისი ოჯახის წევრების, ახლო ნათესავის ან მასთან დაკავშირებული პირის უკანონო და დაუსაბუთებელი ქონების სახელმწიფოსათვის გადაცემის საქმეების განხილვა. ასეთ საქმეებთან დაკავშირებული ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი აქტების გასაჩივრების მიმართ სასარჩელო ხანდაზმულობის ვადები არ ვრცელდება.

სარჩელი ადმინისტრაციული აქტის გამოცემის თაობაზე

დაინტერესებულ პირს უფლება აქვს სარჩელი აღძრას ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი აქტის გამოცემის მოთხოვნით. ამ სახის სარჩელზე დავის საგანია მოთხოვნილი ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი აქტის გამოცემაზე ადმინისტრაციული ორგანოს მიერ კანონსაწინააღმდეგოდ უარის თქმა. სასარჩელო მოთხოვნის მიზანია სასამართლოს მიერ გამოტანილი გადაწყვეტილებით მოხდეს ადმინისტრაციული ორგანოს დავალდებულება, გამოსცეს დაინტერესებული პირის მიერ მოთხოვნილი ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი აქტი. აღნიშნულ სასარჩელო მოთხოვნას წინ უნდა უსწრებდეს ადმინისტრაციული ორგანოს მიერ დაინტერესებული პირის მოთხოვნით ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი აქტის გამოცემაზე უარის თქმა. ეს უარი შეიძლება იყოს მოქმედებით ან უმოქმედობით გამოწვეული. მაგ: უარი მოქმედებით – როდესაც მშენებლობის ნებართვის გაცემისათვის ადმინისტრაციული ორგანო წერილობით უარს ამბობს, ხოლო უარი უმოქმედობით – ესაა დაინტერესებული პირის მიერ მოთხოვნაზე ერთთვიანი ვადის განმავლობაში პასუხის გაუცემლობა.

ამ საკითხს არეგულირებს ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსის 23-ე მუხლი, ხოლო ამავე კოდექსის 33-ე მუხლი განმარტავს აღნიშნულ საკითხს. კერძოდ, ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი აქტის გამოცემაზე უარი კანონსაწინააღმდეგოა ან დარღვეულია ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი აქტის გამოცემის ვადა, სასამართლო ამ კოდექსის 23-ე მუხლში აღნიშნულ სარჩელთან დაკავშირებით გამოიტანს გადაწყვეტილებას, რომლითაც ადმინისტრაციულ ორგანოს ავალებს გამოსცეს ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი აქტი.

საყურადღებოა, ასევე 33-ე მუხლის 1-ლი ნაწილის იმპერატიული მოთხოვნა ანუ, როცა სასამართლო ვალდებულია, რომ ადმინისტრაციული აქტის გამოცემაზე ადმინისტრაციულ ორგანოს დავალდებულების შესახებ მის მიერ გამოტანილ გადაწყვეტილებაში მხარის მოთხოვნით დაადგინოს აქტის გამოცემის ვადა. ე.ი. სასამართლო მხოლოდ იმ შემთხვევაში დაუდგენს ადმინისტრაციულ ორგანოს ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი აქტის გამოცემის ვადას, თუ ამას მხარე მოითხოვს. ვფიქრობთ, ეს არასანორმა, ვინაიდან ადმინისტრაციული პროცესისათვის დამახასიათებელია სასამართლოს ინიციატივა მტკიცებულებების გამოთხოვისა თუ სხვა შემთხვევებში და მაშასადამე, კარგი იქნებოდა კანონმდებელი სასამართლოს თუ მისცემდა იმის უფლებას, რომ მხარის მოთხოვნის გარეშეც დაედგინა აქტის გამოცემის ვადა და საჭიროების შემთხვევაში ამ ვადას გაუგრძელებდა კიდევ. იმ შემთხვევაში თუ დადგენილ ვადაში კვლავ არ მოხდება ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი აქტის გამოცემა ადმინისტრაციული ორგანოს მიერ, მაშინ რა მოხდება? კანონმდებელი ამ საკითხს არ აწესრიგებს, თუმცა სასამართლო უფლებამოსილია გამოიყენოს ამავე კოდექსის 33-ე მუხლის მე-2 ნაწილი, ანუ დაინტერესებული პირის ხელშეწყობით მოთხოვნის საფუძველზე სასამართლო უფლებამოსილია თვითონ გამოსცეს ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი აქტი, თუ მისი გამოცემა არ საჭიროებს დამატებით გამოკვლევას და საკითხი არ მიეკუთვნება ადმინისტრაციული ორგანოს დისკრეციულ უფლებამოსილებას.

ამ საკითხთან დაკავშირებით შევიდა ცვლილებები ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსის 33-ე მუხლის მე-3 ნაწილში, კერძოდ, სასამართლოს მიერ გამოტანილ გადაწყვეტილებაზე არ ვრცელდება ინდივიდუალური ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი აქტის გასაჩივრებისათვის დადგენილი ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსით დადგენილი წესები.

23-ე მუხლის მე-2 ნაწილის შესაბამისად, ამ სახის სარჩელის დასაშვებობისათვის აუცილებელია ასევე, რომ მოსარჩელე იყოს ის პირი, რომლის კანონიერ უფლებას ან ინტერესს პირდაპირ და უშუალო (ინდივიდუალურ)

* საქართველოს ადმინისტრაციულ საპროცესო კოდექსში 2005 წლის 24 ივნისს შეტანილი ცვლილება.

ზიანს აყენებს ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი აქტის გამოცემაზე ადმინისტრაციული ორგანოს უარი. დავის საგანი მოსარჩელის კანონით გათვალისწინებულ უფლებას ან ინტერესს უნდა არღვევდეს, ზიანს აყენებდეს. ამავე დროს მიყენებული ზიანი უნდა იყოს პირდაპირი და უშუალო. თუ მოთხოვნილი ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი აქტი პირის ქონებრივ მდგომარეობაზე პირდაპირ და უშუალო ზიანს არ იწვევს, მაშინ სარჩელი დაუშვებელია. მაგალითად; 2004 წლის ივნისში გორის რაიონულ სასამართლოს სარჩელით მიმართა ცხინვალის სახელმწიფო უნივერსიტეტის პრორექტორმა იმ მოთხოვნით, რომ სასამართლოს ბათილად ეცნო ცხინვალის სახელმწიფო უნივერსიტეტში 2004 წლის მაისში ჩატარებული სამეცნიერო საბჭოს გაფართოებული სხდომის №10 და №11 ოქმები, რომელთა საფუძველზეც აირჩიეს ცხინვალის სახელმწიფო უნივერსიტეტის რექტორი. ამასთან, მოსარჩელე სთხოვდა სასამართლოს გამოეცა ადმინისტრაციული აქტი რექტორის არჩევნების ხელახლა დანიშვნის თაობაზე. გორის რაიონული სასამართლოს 2004 წლის 5 ივლისის გადაწყვეტილებით არ დაკმაყოფილდა სარჩელი უსაფუძვლობის გამო. 2004 წლის 19 ივლისს სააპელაციო საჩივარი შეიტანა მოსარჩელემ იმ საფუძველით, რომ გორის რაიონული სასამართლოს გადაწყვეტილება იყო უკანონო და დაუსაბუთებელი, საქმის მასალები კი არასრულყოფილად გამოკვლეული. თბილისის საოლქო სასამართლოს ადმინისტრაციული სამართლისა და საგადასახადო საქმეთა სააპელაციო პალატამ სააპელაციო საჩივარი დააკმაყოფილა ნაწილობრივ: გააუქმა გორის რაიონული სასამართლოს 2004 წლის 5 ივლისის გადაწყვეტილება და მოსარჩელის სარჩელი დაუშვებლობის გამო არ დააკმაყოფილა. სააპელაციო პალატამ მის მიერ გამოტანილ გადაწყვეტილებაში მიუთითა, რომ მოსარჩელეს არ მიაღდა პირდაპირი და უშუალო ზიანი, რის გამოც აღნიშნული სარჩელი დაუშვებლად მიიჩნია. კერძოდ, უნივერსიტეტის პრორექტორი არის მეცნიერებათა კანდიდატი, ხოლო რექტორის არჩევნებში მონაწილეობის მიღების უფლება მოქმედი კანონდებლობის შესაბამისად ჰქონდა მხოლოდ მეცნიერებათა დოქტორს, პროფესორს. ამდენად, პრორექტორი ვერ მიიღებდა მონაწილეობას არჩევნებში და შესაბამისად, მას არც პირდაპირი და უშუალო ზიანი არ მიაღდა. სასარჩელო მოთხოვნა იყო ასევე იმის თაობაზე, რომ სასამართლოს თვითონ გამოეცა ადმინისტრაციული აქტი ცხინვალის სახელმწიფო უნივერსიტეტის რექტორის არჩევნების დანიშვნის შესახებ, აღნიშნული მოთხოვნაც უსაფუძვლოა, ვინა-

იდან ჯერ უნდა გაუქმდეს ის ადმინისტრაციული აქტები, რომელთა მეშვეობითაც არჩეულ და დამტკიცებულ იქნა რექტორი, ასევე სასარჩელო მოთხოვნა დაუშვებელიცაა, ვინაიდან არ არსებობს აღნიშნული საკითხის განხილვის წინაპირობა. ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსის 33-ე მუხლის თანახმად, სასამართლო მხოლოდ მაშინ განიხილავს ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი აქტის გამოცემის საკითხს, როდესაც იგი აკმაყოფილებს აღნიშნული კოდექსის 23-ე მუხლის მოთხოვნებს. მოსარჩელეს სარჩელის აღძვრამდე უნდა მიემართა ადმინისტრაციული ორგანოსათვის, კერძოდ, ცხინვალის სახელმწიფო უნივერსიტეტისათვის, ადმინისტრაციული აქტის გამოცემის მოთხოვნით და უარის მიღების შემთხვევაში მიემართა სასამართლოსათვის. ამ შემთხვევაშიც, სარჩელი დასაშვები იქნებოდა, თუკი მოსარჩელე დაასაბუთებდა, რომ ადმინისტრაციული აქტის გამოცემაზე უარმა (რექტორის არჩევნების დანიშვნაზე), მას მიაყენა პირდაპირი და უშუალო ზიანი, რასაც ადგილი არ ჰქონია.¹⁰ აღნიშნული გადაწყვეტილება მოსარჩელეს აღარ გაუსაჩივრებია საკასაციო წესით.

ვფიქრობთ, თბილისის საოლქო სასამართლოს ადმინისტრაციული სამართლისა და საგადასახადო საქმეთა სააპელაციო პალატის ზემოთ აღნიშნული გადაწყვეტილება ობიექტურად და სრულად არის შესწავლილი. კარგი იქნება თუკი, სასამართლო გადაწყვეტილებებში ასეთი შინაარსის მითითებები იქნება წარმოდგენილი, ეს გაუადვილებს პრაქტიკოს მუშაკებს შემდგომ საქმიანობას. განსაკუთრებით კი დამწყები პრაქტიკოსებისათვის იქნება ეს მნიშვნელოვანი.

საქართველოს კანონმდებლობა არ ადგენს ზემდგომ ადმინისტრაციულ ორგანოში გასაჩივრების თაობაზე სავალდებულო მოთხოვნას. იმ შემთხვევაში, თუ ადმინისტრაციულმა ორგანომ არ გამოსცა მოთხოვნილი ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი აქტი, მას შეუძლია პირდაპირ გაასაჩივროს სასამართლოში და მოითხოვოს ადმინისტრაციული ორგანოს დავალდებულება გამოსცეს მისთვის მისაღები ადმინისტრაციული აქტი. დასაშვებია ასევე, რომ დაინტერესებულმა პირმა ადმინისტრაციული ორგანოს გადაწყვეტილება უარის თქმის შესახებ ან აქტის გამოცემისათვის კანონით დადგენილი ვადების გაშვება, ჯერ გაასაჩივროს ზემდგომ ადმინისტრაციულ ორგანოში და ამ ორგანოს მიერ ადმინისტ-

¹⁰ საქმე №3ბ-2257-04, თბილისის საოლქო სასამართლო, 2004 წ. 4 ნოემბერი.

რაციულ საჩივარზე გადაწყვეტილების გამოტანის შემდგომ მიმართოს სასამართლოს საჩივრის განმხილველი ორგანოს დავალდებულების შესახებ, გამოსცეს დაინტერესებული პირისათვის მისაღები ახალი გადაწყვეტილება.

განვიხილოთ მაგალითი ადმინისტრაციული აქტის გამოცემით აჭარის ა/რ მინისტრთა საბჭოს დადგენილებაში ცვლილების შეტანის თაობაზე.

2001 წლის 28 მარტს მოსარჩელე მ-მ მოპასუხეთა მიმართ სარჩელი აღძრა სასამართლოში საქართველოს ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსის 23-ე მუხლის საფუძველზე და მოითხოვა ახალი ადმინისტრაციული აქტის გამოცემით აჭარის ა/რ მინისტრთა საბჭოს 1997 წლის 3 დეკემბრის №212 დადგენილებაში ცვლილებების შეტანა. მოსარჩელის განმარტებით ამ აქტის გამოცემით დაირღვა მისი, როგორც დაინტერესებული პირის და სადაო მინების ადრინდელი მესაკუთრის მემკვიდრის ქონებრივი უფლებები. იგი ითხოვდა ახალი ადმინისტრაციული აქტის გამოცემას, რომლის თანახმადაც, სადაო მიწის ნაკვეთები მთლიანად სახელმწიფო ფონდში ჩაირიცხებოდა. აჭარის ა/რ უმაღლესი სასამართლოს ადმინისტრაციული სამართლისა და საგადასახადო საქმეთა კოლეგიის 2001 წლის 28 მაისის გადაწყვეტილებით მოსარჩელის სარჩელი არ დაკმაყოფილდა უსაფუძვლობისა და ხანდაზმულობის მოტივით. ამის შემდეგ მოსარჩელემ სასამართლოს გადაწყვეტილება გაასაჩივრა საკასაციო წესით და საკასაციო ინსტანციამაც არ დააკმაყოფილა კასატორის მოთხოვნა შემდეგი საფუძველით: კასატორს ა/რ მინისტრთა საბჭოს 1997 წლის 3 დეკემბრის №212 დადგენილება მოსარჩელეს არ აყენებს პირდაპირ და უშუალო ზიანს და ამასთან სარჩელი ხანდაზმულია, ვინაიდან სარჩელი სასამართლოს წარედგინება ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი აქტის გაცნობიდან 6 თვის ვადაში, ხოლო ნორმატიული აქტის შემთხვევაში 3 თვის ვადაში.¹¹ ვფიქრობთ, ამ შემთხვევაშიც სასამართლომ მიიღო ობიექტური გადაწყვეტილება, თუმცა გადაწყვეტილება უკეთესი იქნებოდა დასაბუთებული ყოფილიყო და არ შემოფარგლულიყო ზოგადი დასაბუთებით. ასეთ შემთხვევებში, სასამართლო უნდა იძლეოდეს საქმის დეტალურ აღწერას და ისე ილებდეს გადაწყვეტილებას, რათა შემდგომში პრაქტიკოსი მუშაკებისათვის სახელმძღვანელო მითითებების სახით იყოს წარმოდგენილი.

¹¹ საქართველოს უზენაესი სასამართლოს გადაწყვეტილებანი, 2001 წელი, №12. გვ. 1163-1168.

საქართველოს ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსის 24-ე მუხლის თანახმად, შეიძლება აღიძრას ადმინისტრაციული სარჩელი ისეთი ქმედების განხორციელების ან ისეთი ქმედებისაგან თავის შეკავების მოთხოვნით, რომელიც არ გულისხმობს ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი აქტის გამოცემას. სარჩელი ამ შემთხვევაში შეიძლება აღძრას როგორც კერძო პირმა, ასევე ერთმა ადმინისტრაციულმა ორგანომ მეორე ადმინისტრაციული ორგანოს წინააღმდეგ. როგორც ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსის კომენტარის ავტორები მიუთითებენ,¹² გერმანული კანონმდებლობა დასაშვებად მიიჩნევს და სამართლებრივ ლიტერატურაშიც კანონმდებლობიდან გამომდინარე გატარებულია აზრი, რომ ამ სახის სარჩელის აღძვრის უფლება ადმინისტრაციული საპროცესო ნორმების საფუძველზე აქვს ასევე ადმინისტრაციულ ორგანოსაც კერძო პირის წინააღმდეგ, თუ ამ პირის ქმედების განხორციელება ემსახურება საჯარო ინტერესის აღსრულებას და ეს არ გულისხმობს მის მიმართ ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი აქტის გამოცემას. მაგალითად, თვითმმართველობის ორგანოს მიერ საკუთარ ტერიტორიაზე მცხოვრები მოქალაქის მიმართ ადგილობრივი მოსაკრებლის გადახდის მოთხოვნა.

მოქმედი კანონმდებლობა შესაძლებლობას იძლევა მითითებული სახის ქმედება გასაჩივრდეს როგორც სასამართლოში, ასევე ადმინისტრაციული ნესითაც.

მოქმედი ადმინისტრაციული პროცესუალური კანონმდებლობა ამ სახის ადმინისტრაციული სარჩელის დასაშვებობის მნიშვნელოვან პირობად მიიჩნევს პირდაპირი და უშუალო (ინდივიდუალური) ზიანის არსებობის საკითხს. ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსის 23-ე მუხლის II ნაწილის თანახმად, სარჩელი დასაშვებია თუ ადმინისტრაციული ორგანოს უარი ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი აქტის გამოცემაზე პირდაპირ და უშუალო (ინდივიდუალურ) ზიანს აყენებს მოსარჩელის კანონიერ უფლებას ან ინტერესს. ამ შემთხვევაში მოსარჩელემ უნდა დაასაბუთოს რა ზიანი მიაღდა ან მიადგება ადმინისტრაციული ორგანოს იმ ქმედების შედეგად, რომელიც არ გულისხმობს ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი აქტის გამოცემას. სარჩელის დასაშვებობისას გასაჩივრების ვადა დადგენილი არ არის.

¹² ავტორთა ჯგუფი, საქართველოს ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსის კომენტარები, თბ. 2004. გვ. 180-192.

საქართველოს ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსის 23-ე მუხლის მე-2 ნაწილი ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი აქტის გამოცემის მოთხოვნით სარჩელის აღძვრას და მის დასაშვებობას განაპირობებს შემდეგი გარემოებებით:

1. თუ სასამართლოსათვის მიმართვამდე მოსარჩელის მიერ უფლებამოსილ ადმინისტრაციულ ორგანოში შეტანილი იყო განცხადება ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი აქტის გამოცემის მოთხოვნით ზოგადი ადმინისტრაციული კოდექსის 77-ე და 78-ე მუხლებით დადგენილი წესის შესაბამისად, ხოლო ადმინისტრაციულმა ორგანომ იმავე კოდექსის მე-100 მუხლის საფუძველზე, *გამოიტანა გადაწყვეტილება* ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი აქტის გამოცემაზე უარის თქმის შესახებ. სარჩელი დასაშვებია იმ შემთხვევაშიც, თუ ადმინისტრაციული ორგანო არ მიიღებს გადაწყვეტილებას ზოგადი ადმინისტრაციული კოდექსის მე-100 მუხლით განსაზღვრულ ვადებში, ვინაიდან ადმინისტრაციული ორგანოს მიერ ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი აქტის გამოცემისათვის დადგენილი ვადის დარღვევა, ზოგადი ადმინისტრაციული კოდექსის 177-ე მუხლის მე-2 ნაწილის შესაბამისად, ითვლება აქტის გამოცემაზე უარის თქმად.

2. თუ მოსარჩელე თავის სასარჩელო განცხადებაში მიუთითებს გარემოებებსა და მტკიცებულებებზე იმის დასადასტურებლად, რომ უფლებამოსილი ადმინისტრაციული ორგანოს გადაწყვეტილებამ ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი აქტის გამოცემაზე უარის თქმის შესახებ ზიანი მიაყენა პირადად მის კანონიერ უფლებას ან ინტერესს.

მაგალითად, საქართველოს უზენაესი სასამართლოს ადმინისტრაციული და სხვა კატეგორიის საქმეთა პალატამ 2001 წლის 12 ოქტომბერს გამოიტანა განჩინება სანოტარო კანტორის ნოტარიუსის მოქმედების გაუქმების თაობაზე.¹³ მოსარჩელემ სასარჩელო განცხადებით მიმართა ბათუმის საქალაქო სასამართლოს, რომლითაც მოითხოვა სანოტარო წესით დამოწმებული ნასყიდობის ხელშეკრულების გაუქმება და სადავო ოთახიდან ბ-ეს გამოსახლება. მოსარჩელე ასაბუთებდა, რომ სადავო ფართი მისი მშობლების მიერაა შესყიდული და ახლა მისი საკუთრება იყო. ბათუმის სასამართლომ დააკმაყოფილა მოსარჩელის მოთხოვნა და გააუქმა ნოტარიუსის მიერ დამოწმებული ნასყიდობის ხელშეკრულება და სადავო ბინიდან გამოსახლდა მოპასუხე ბ-ე. ამის შემდეგ ბათუმის უმაღლესი სასამართლოს ადმინისტრაციული სამართლისა და საგადასახდო საქმეთა პალატამ თავისი გადან-

¹³ საქართველოს უზენაესი სასამართლოს გადაწყვეტილებანი ადმინისტრაციულ და სხვა კატეგორიის საქმეებზე, №11, გვ. 981-984.

ყვეტილებით გააუქმა ბათუმის საქალაქო სასამართლოს გადაწყვეტილება და დააკამაყოფილა აპელანტის საჩივარი. საქართველოს უზენაესი სასამართლოს გადაწყვეტილებით კი ნაწილობრივ დაკმაყოფილდა საკასაციო საჩივარი და საქმე დაბრუნდა ხელახალი განხილვისათვის. და ბოლოს, საქართველოს უზენაესი სასამართლოს 2001 წლის 12 ოქტომბრის განჩინებით უარი ეთქვა კასატორს საკასაციო სარჩელის დაკმაყოფილებაზე. ამ შემთხვევაში ნოტარიუსის ქმედება არ იქნა უკანონოდ მიჩნეული და ამ საფუძვლით არ დაკმაყოფილდა საჩივარი.

სასამართლო პრაქტიკაში ხშირად საქართველოს ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსის 24-ე მუხლის საფუძველზე საჩივრდება ნოტარიუსის ქმედებები.

საქართველოს უზენაესი სასამართლოს ადმინისტრაციული და სხვა კატეგორიის საქმეთა პალატამ 2003 წლის 30 დეკემბრის განჩინებით არ დააკამაყოფილა მოსარჩელე კ-ის საკასაციო საჩივარი, რომელიც ეხებოდა ადმინისტრაციული ორგანოს მხრიდან ქმედების განხორციელებას.¹⁴ ქ. თბილისის კრწანისი-მთაწმინდის რაიონულ სასამართლოს სასარჩელო განცხადებით მიმართა კ-მა. მან მოითხოვა მოპასუხე იუსტიციის სამინისტროსთვის აეკრძალათ სახელმწიფო დროშის გვერდით ე.წ. ხუთჯვრიანი დროშის განთავსება. რაიონულმა სასამართლომ 2000 წლის 17 აპრილს უარი უთხრა მოსარჩელეს სარჩელის მიღებაზე იმ მოტივით, რომ სარჩელი არ იყო სასამართლო უწყების ქვემდებარე. კ-ს კერძო საჩივარი დააკამაყოფილა თბილისის საოლქო სასამართლომ და საქმე განსახილველად დაუბრუნა იმავე რაიონულ სასამართლოს. თბილისის კრწანისი-მთაწმინდის რაიონულ სასამართლოს 2002 წლის 23 დეკემბრის *გადაწყვეტილებით* არ დაკმაყოფილდა მოსარჩელის მოთხოვნა იმ მოტივით, რომ მოსარჩელემ ვერ დაასაბუთა მას რა ზიანი მიაღდა დროშის გამოფენით. რაიონული სასამართლოს *გადაწყვეტილება* გასაჩივრებულ იქნა თბილისის საოლქო სასამართლოში. სააპელაციო სასამართლომ მიიჩნია, რომ სააპელაციო საჩივარი გადაწყვეტილების უკანონობისა და დაუსაბუთებლობის თაობაზე საფუძვლიანია და ამ ნაწილში ექვემდებარება დაკმაყოფილებას. რაც შეეხება სარჩელს სასამართლომ მიიჩნია უსაფუძვლოდ და მიუთითა, რომ სარჩელის მოთხოვნა-აეკრძალოს მოპასუხეს ე.წ. „ხუთჯვრიანი“ დროშის გამოფენა-განთავსება, სააპელაციო სასამართლოს აზრით, წარმოადგენს სამომავლოდ შესაძლო ქმედების განხორციელებისაგან თავის შეკავებას.

¹⁴ საქართველოს უზენაესი სასამართლოს გადაწყვეტილებანი ადმინისტრაციულ და სხვა კატეგორიის საქმეებზე, №1, 2004 წ. გვ. 262-265.

ეს მოთხოვნა კი უსაფუძვლოა, ვინაიდან **სასამართლო გადაწყვეტილებით** არ შეიძლება დადგინდეს მოქმედი კანონმდებლობით გაუთვალისწინებელი ქმედების აკრძალვა, მით უფრო როდესაც ადმინისტრაციული ორგანო მონოდებულია, თავისი საქმიანობა განახორციელოს კანონის შესაბამისად და ეს წარმოადგენს მის პირდაპირ დანიშნულებას. თბილისის საოლქო სასამართლოს ადმინისტრაციული სამართლისა და საგადასახადო საქმეთა სააპელაციო პალატის 2003 წლის 3 ივლისის გადაწყვეტილებით კ-ის სარჩელი დაკმაყოფილდა ნაწილობრივ. სააპელაციო სასამართლოს ზემოაღნიშნული გადაწყვეტილება კასატორმა გაასაჩივრა საკასაციო ინსტანციაში – საქართველოს უზენაეს სასამართლოში. კასატორი ითხოვდა გასაჩივრებული გადაწყვეტილების გაუქმებას და ახალი გადაწყვეტილების მიღებას. საკასაციო სასამართლომ სრულად გაიზიარა სააპელაციო სასამართლოს მითითება და დაადასტურა, რომ დაუშვებელია სასამართლო გადაწყვეტილებით სამომავლო ქმედების აკრძალვა. **საკასაციო სასამართლომ გამოიტანა განჩინება**, არ დააკმაყოფილა კასატორის მოთხოვნა და ძალაში დატოვა თბილისის საოლქო სასამართლოს ადმინისტრაციული სამართლისა და საგადასახადო საქმეთა სააპელაციო პალატის გადაწყვეტილება.

ზემოთ აღნიშნული მაგალითიდან გამომდინარე, **სასამართლოს გადაწყვეტილებათა** გამოტანისას ვთავაზობთ შემდეგ მეთოდს: ყურადღება გამახვილდეს სასამართლო უწყების ქვემდებარეობაზე და მხარეს სარჩელის მიღებაზე დასაბუთებული უარი ისე ეთქვას.

ალღარებიტი სარჩელი

ალღარებიტი სარჩელი რაიმე უფლებაზე დავის გადაწყვეტის მარტივი საშუალებაა. ასეთი სარჩელი იწერება, ვიდრე შესაბამისი უფლება დაირღვეოდეს, მაგრამ წამოჭრილი დავის გამო მოსალოდნელია ამ უფლების დარღვევა. მაშასადამე, ალღარებიტი სარჩელი პირის გარკვეული უფლების განმტკიცების მიზნით იწერება. მაგალითად, სტუდენტი მოითხოვს გაუქმდეს ბრძანება მისი უნივერსიტეტიდან გარიცხვის შესახებ, რამდენადაც არ დასტურდება მისი აკადემიური ჩამორჩენილობა, დისციპლინის დარღვევა და ა.შ.

ადმინისტრაციული ალღარებიტი სარჩელი ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსის 25-ე მუხლის პირველი პუნქტის თანახმად, შეიძლება დაკავშირებული იყოს აქტის არარად ალღარების, უფლების ან სამართლებრივი

ურთიერთობის არსებობა-არარსებობის დადგენის მოთხოვნასთან, ხოლო სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 180-ე მუხლის თანახმად, სამოქალაქო აღიარებითი სარჩელი შეიძლება დაკავშირებულ იქნეს აგრეთვე დოკუმენტების ნამდვილობის აღიარებასთან ან დოკუმენტების სიყალბის დადგენასთან. მაგრამ უფლების ან სამართლებრივი ურთიერთობის არსებობა-არარსებობის დადგენა გულისხმობს შესაბამისი დოკუმენტების ნამდვილობის აღიარებასაც ან ყალბი დოკუმენტის უარყოფასაც. პრაქტიკაში ხშირად ერთმანეთში ერევათ სამოქალაქო და ადმინისტრაციული აღიარებითი სარჩელები, ისინი ერთმანეთისაგან განსხვავდებიან დავის საგნით, ე.ი. თუ დავის საგანი ქონება ან პირადი არაქონებრივი სიკეთეა, იგი სამოქალაქო აღიარებითი სარჩელია, ხოლო თუ დავა ადმინისტრაციულ აქტს შეეხება ან ადმინისტრაციული ორგანოს მოქმედებასა თუ მოქმედებისაგან თავის შეკავებას, მაშინ აღიარებითი სარჩელი ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი იქნება.

აღიარებითი სარჩელი იწერება უფლების მოსალოდნელი დარღვევის აღკვეთის შესახებ, მაგრამ თუ ასეთი უფლება დაირღვა, მაშინ მოსარჩელემ უნდა მიმართოს სასამართლოს ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი აქტის ბათილად ან ძალადაკარგულად ცნობის შესახებ ან ასეთი აქტის გამოცემის თაობაზე ან კიდევ ისეთი ქმედების განხორციელების ან მისგან თავის შეკავების შესახებ, რომელიც პირდაპირ და უშუალო (ინდივიდუალურ) ზიანს აყენებს მოსარჩელის კანონიერ უფლებას ან ინტერესს.

საქართველოს უზენაესმა სასამართლოს ადმინისტრაციულ და სხვა კატეგორიის საქმეთა პალატამ 2001 წლის 1 მარტს განიხილა საქმე თბილისის დიდუბე-ჩუღურეთის რაიონული სასამართლოს 1999 წლის 1 დეკემბრის გადაწყვეტილების გაუქმებისა და საქმის წარმოების განახლების შესახებ. შ.პ.ს „მიოთას“ წარმომადგენელმა სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 180-ე მუხლის შესაბამისად, აღიარებითი სარჩელი აღძრა სასამართლოში და მოითხოვა თბილისის მერიის ტექნიკური ინვენტარიზაციის ბიუროს მიერ 1997 წლის 1 დეკემბერს გაცემული ტექნიკური პასპორტისა და ნახაზის ნამდვილობის ცნობა. თბილისის მერიის ტექნიკური ინვენტარიზაციის ბიუროს საჯარო სამართლის იურიდიული პირია და არ გამოსცემს არანაირ ადმინისტრაციულ-სამართლებრივ აქტს. ეს უკანასკნელი მხოლოდ აფიქსირებს უძრავი ქონების ფაქტობრივ-სამართლებრივ მდგომარეობას და ადგენს დოკუმენტებს (ნახაზებს და სხვა). ვინაიდან დავის საგანს წარმოადგენს მხოლოდ ტექნიკური პასპორტი და ნახაზი, რაც არ არის ადმინისტრაციული აქტი, ამდენად ეს დავა ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექ-

სის მე-2 მუხლის საფუძველზე არ წარმოადგენს ადმინისტრაციულ დავას. საკასაციო პალატა თვლის, რომ აღიარებითი სარჩელი არ არის სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის ინსტიტუტი და მას ითვალისწინებს ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსის 25-ე მუხლი, რომლის მიხედვით: „აღიარებითი სარჩელი შეიძლება აღიძრას უფლების ან სამართლებრივი ურთიერთობის არსებობა-არარსებობის დადგენის შესახებ, თუ მოსარჩელეს აქვს ამის კანონიერი ინტერესი.“ ე.ი. აღიარებითი სარჩელი ადმინისტრაციული პროცესის თანახმად მხოლოდ შეიძლება: ა) უფლების, ბ) სამართალურთიერთობის არსებობა-არარსებობის დადგენა. სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 180-ე მუხლით კი დადგენილია: „სარჩელი შეიძლება აღიძრას უფლების თუ სამართლებრივი ურთიერთობის არსებობა-არარსებობის დადგენის, დოკუმენტების ნამდვილობის აღიარების ან დოკუმენტების სიყალბის დადგენის შესახებ. ამდენად, სამოქალაქო საპროცესო კანონმდებლობის მიხედვით, ადმინისტრაციული პროცესისაგან განსხვავებით, აღიარებითი სარჩელით დამატებით კიდევ შეიძლება დოკუმენტის ნამდვილად აღიარება ან მისი სიყალბის დადგენა. შ.პ.ს. „მითას“ წარმომადგენელმა ცნო, რომ სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 180-ე მუხლის შესაბამისად, აღიარებითი სარჩელით მოითხოვა დოკუმენტის ნამდვილად ცნობა, რასაც მხოლოდ სამოქალაქო პროცესი ითვალისწინებს. ამიტომ ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსის სპეციფიკურობიდან და დავის საგნიდან გამომდინარე, ვინაიდან მოსარჩელე აღიარებითი სარჩელით ითხოვდა ტექნიკურს ტექნიკური პასპორტისა და ნახაზის, ანუ ზოგადად დოკუმენტისა და არა ადმინისტრაციული აქტის, ნამდვილად ცნობას, დავა არ იყო ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი და დიდუბე-ჩუღურეთის რაიონულმა სასამართლომ საპროცესო ნორმების დაცვით, სწორად განიხილა იგი სამოქალაქო პროცედურით. ვინაიდან თავდაპირველი დავა — ტექნიკური პასპორტისა და ნახაზის, ანუ ზოგადად დოკუმენტისა და არა ადმინისტრაციული აქტის, ნამდვილად ცნობაზე, სამოქალაქო-სამართლებრივი ხასიათისა იყო, ახლად აღმოჩენილ გარემოებათა გამო საქმის წარმოების განახლებაზე განცხადების განხილვაც შესაბამისად იმავე სამოქალაქო საპროცესო ნორმებით უნდა მომხდარიყო, მაგრამ იგი ადმინისტრაციული პროცედურით განიხილა ადმინისტრაციული სამართლისა და საგადასახადო საქმეთა პალატამ, რომელიც საკასაციო პალატის აზრით, არაგანსჯადი სასამართლოა.

ვეთანხმებით სასამართლოს გადანყვეტილებას განსჯადობის ნაწილში, ხოლო რაც შეეხება აღიარებითი სარჩელთან დაკავშირებით საკასაციო სასამართლოს მსჯელობას, თითქოს *აღიარებითი სარჩელი საკუთრივ*

სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის ინსტიტუტი არ არის და მას მხოლოდ ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსის 25-ე მუხლი ითვალისწინებს, ვერ დავეთანხმებით, ვინაიდან სასამართლო ამ კონკრეტულ შემთხვევაში მსჯელობისას უნდა ეყრდნობოდეს მხოლოდ იმას, რომ ტექნიურის ტექნიკური პასპორტი და ნახაზი ანუ ზოგადად დოკუმენტი არის თუ არა ადმინისტრაციული აქტი.¹⁵

ბ) გამარტივებული ადმინისტრაციული სამართალწარმოება

იურიდიულ ლიტერატურაში ცნობილია, რომ ადმინისტრაციული სარჩელი სასამართლოში შეიძლება განხილულ იქნეს გამარტივებული ან დაჩქარებული საქმისწარმოების წესით. ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსის 27-ე მუხლის თანახმად, გამარტივებული საქმისწარმოება გულისხმობს მხარეთა წერილობითი მოთხოვნის საფუძველზე ადმინისტრაციული საქმის განხილვასა და გადაწყვეტას მხარეთა დაუსწრებლად.¹⁶ ადმინისტრაციული სარჩელის გამარტივებული წარმოება არ ჰგავს სამოქალაქო პროცესში დაუსწრებელი გადაწყვეტილების გამოტანას. პროფესორი ვალერი ლორია სწორად მიუთითებს, რომ შეუძლებელია იმ აზრის გაზიარება, თითქოს გამარტივებული წარმოება ყოველთვის მხარეთა თანხმობით შეიძლება, რომ თუ ერთი მხარე თანახმაა, ხოლო ხოლო მეორე მხარე დუმს და არ ცხადდება პროცესზე, მაშინ სასამართლოს უფლება არა აქვს გამარტივებული წესით განიხილოს საქმე.¹⁷ სწორედ ასეთ დროს, როგორც სამართლიანად მიუთითებენ საქართველოს ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსის კომენტარის ავტორები¹⁸, გამოიყენება ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსის 26¹-ე მუხლის მეორე ნაწილი და სასამართლო (მოსამართლე) უფლებამოსილია მხარის ხელმეორედ არასაპატიო მიზეზით (ე. ი. 233-ე მუხლში აღნიშნული მიზეზების გარეშე) გამოუცხადებლობის შემთხვევაში მის დაუსწრებლად გამოიტანოს გადაწყვეტილება, რაც მარტივი საქმისწარმოების გამოხატულებაა, როცა მეორე მხარე მაინც მოითხოვს საქმის განხილვას მხარეთა დაუსწრებლად. სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის თანახმად, თუ არცერთი მხარე არ ცხადდება სამოქალაქო პროცესზე,

¹⁵ იხ. საქართველოს უზენაესი სასამართლოს გადაწყვეტილებანი ადმინისტრაციულ და სხვა კატეგორიის საქმეებზე, 2001 წლის მარტი. გვ. 187-193.

¹⁶ საქართველოს ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსი, თბ. 1999, მუხლი 27.

¹⁷ ვალერი ლორია, საქართველოს ადმინისტრაციული საპროცესო სამართალი, თბ. 2002, გვ. 179.

¹⁸ ჯ. რუსიაშვილი, ი. ტაბუცაძე, საქართველოს ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსის კომენტარი, თბ. 2000. გვ. 79-80.

სასამართლო გამოიტანს განჩინებას სარჩელის განუხილველად დატოვების შესახებ, ხოლო ადმინისტრაციულ პროცესში აღნიშნული წესის გამოყენება დაუშვებელია. მხარეთა დაუსწრებლად გადაწყვეტილების გამოტანა ადმინისტრაციულ პროცესში გულისხმობს გადაწყვეტილების გამოტანას სასამართლოს (მოსამართლის) შეხედულებით მხარეთა არასაპატიო მიზეზით ხელმოკრედ გამოუცხადებლობისას და ეს სამოქალაქო პროცესისაგან განსხვავებით, მხარეთა თხოვნის საფუძველზე არ გამოიტანება. 2005 წლის 25 მარტს საქართველოს ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსის 26¹-ე მუხლში შევიდა ცვლილება, კერძოდ, დაემატა მე-3 ნაწილი, რომლის თანახმადაც, სასამართლო (მოსამართლე) უფლებამოსილია მხარის მიზეზით გამოუცხადებლობის შემთხვევაში მის დაუსწრებლად გამოიტანოს გადაწყვეტილება საქმეში არსებული მასალების საფუძველზე.

საქართველოს ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსის 27-ე მუხლის თანახმად, სასამართლო უფლებამოსილია მხარეთა წერილობითი მოთხოვნის საფუძველზე ადმინისტრაციული საქმე განიხილოს და გადაწყვიტოს მხარეთა დაუსწრებლად. ფიქრობთ, აღნიშნულ შემთხვევაში უნდა იქნეს დაცული ამავე კოდექსის 26¹-ე მუხლი, ვინაიდან ადმინისტრაციულ სამართალწარმოებაში დაუშვებელია დაუსწრებელი გადაწყვეტილების გამოტანა. ამიტომ მხარეთა დაუსწრებლად ადმინისტრაციული საქმე სასამართლომ უნდა განიხილოს არსებითად და ავტომატურად რომელიმე მხარეს არ უნდა დაუჭიროს მხარი, არც უარი უნდა თქვას საქმის განხილვაზე. პრაქტიკაში კი ხშირად იყენებენ 27-ე მუხლს, მაგალითად, როდესაც საგადასახადო ინსპექცია მიმართავს სასამართლოს განცხადებით დავალიანების გადახდის ვალდებულების შესახებ, ხოლო სასამართლო იყენებს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის ნორმებს და გამოაქვს დაუსწრებელი გადაწყვეტილება. ამ საკითხთან დაკავშირებით, შევისწავლეთ ქარელის რაიონული სასამართლოს მიერ გამოტანილი გადაწყვეტილებანი, კერძოდ, საქმე, რომლის თანახმადაც მოსამართლემ ერთპიროვნულად განიხილა გორის საოლქო საგადასახადო ინსპექციის განცხადება დავალიანების გადახდის ვალდებულების შესახებ, რომელიც ეხებოდა 257 ლარის გადახდას ქარელის რაიონული საგადასახადო ინსპექციის სასარგებლოდ. მოსამართლემ იხელმძღვანელა სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 303-306-ე მუხლების საფუძველზე, რომელიც ითვალისწინებს დავალიანების გადახდევინების გამარტივებულ წარმოებას.

აღნიშნული საკითხი ფიქრობთ, ადმინისტრაციული სამართალწარმოების წესით არ უნდა იქნეს განხილული თუნდაც, რომ მოპასუხემ შესაგებელი წარადგინოს გადახდის ბრძანებაზე. ამ დროსაც საქმის წარმოება უნდა

განხორციელდეს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის საფუძველზე. აქვე აღვნიშნავთ, რომ პრაქტიკაში დანერგილი ზემოთ აღნიშნული წესი საჭიროებს შენაწილას და დახვეწას, ვინაიდან ხშირად პრაქტიკოსებს ერთმანეთში ერევათ საკითხთა განხილვის სამოქალაქო და ადმინისტრაციული საპროცესო წესები, რაც ვფიქრობთ, დავის საგნის არასწორი გაგებითაა განპირობებული.

პრაქტიკაში დანერგილია, რომ გადახდის ბრძანების მიღებიდან 10-დღიანი ვადის გასვლის შემდეგ გადახდის ბრძანების იძულებითი აღსრულებისათვის გაიცემა სააღსრულებო ფურცელი, თუ მოპასუხე ვადის გასვლამდე არ წარმოადგენს თავის შესაგებელს. სააღსრულებო ფურცლის გაცემაც მხარის დაუსწრებლად წარმოებს, რაც ვფიქრობთ, ასევე ადმინისტრაციული სამართალწარმოების წესით უნდა ხდებოდეს და არ უნდა გამოიყენებოდეს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის ნორმები.

გ) დაჩქარებული ადმინისტრაციული სამართალწარმოება

საქართველოს ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსის 28-ე მუხლის თანახმად, სასამართლოს (მოსამართლეს) შეუძლია მხარის მოთხოვნით მიიღოს გადაწყვეტილება საქმის დაჩქარებული წესით განხილვის თაობაზე. დაჩქარებული და ადმინისტრაციული სამართალწარმოებით საქმეთა განხილვისას დადგენილია სავალდებულო წინაპირობა. დაჩქარებული ადმინისტრაციული სამართალწარმოების წესით საქმის განხილვის თაობაზე საკითხის განსახილველად აუცილებელია ერთ-ერთი მხარის მოთხოვნა. ამ ნიშნით ეს წესი განსხვავდება გამარტივებული ფორმით საქმის წარმოებისაგან, რომლის დროსაც საჭიროა ორივე მხარის მოთხოვნა.

ადმინისტრაციული საპროცესო კანონმდებლობა არ აკონკრეტებს თუ რა პროცესუალური ფორმით უნდა იყოს წარდგენილი მოთხოვნა: ზეპირი თუ წერილობითი. ვინაიდან აკრძალვას არ აქვს ადგილი, უნდა ვიგულისხმოთ, რომ ორივე ფორმა მისაღებია. მართალია ერთ-ერთი მხარის მოთხოვნა საკმარისია საქმის დაჩქარებული წესით განხილვის თაობაზე, თუმცა **გადაწყვეტილებას** თვითონ სასამართლო იღებს წარმოდგენილი მტკიცებულებების საფუძველზე. იმ შემთხვევაში, თუ საქმე რთულია, უნდა გამოირიცხოს დაჩქარებული წესით მისი განხილვა. **გადაწყვეტილების** მიღება საქმის დაჩქარებული წესით საქმის განხილვის თაობაზე სასამართლოს უფლებაა და არა მოვალეობა. სასამართლოს, მოთხოვნის მიუხედავად,

უფლება აქვს არ დააკმაყოფილოს მხარის მოთხოვნა. ეს დამოკიდებულია კონკრეტულ საქმეზე.

აღნიშნული მუხლი არ ითვალისწინებს დაჩქარებული საქმისწარმოების წესით საქმის განხილვისას, თუ სასამართლო დააკმაყოფილებს მხარის მოთხოვნას, გადაწყვეტილება რა ფორმით უნდა ჩამოაყალიბოს. სასამართლო ამ შემთხვევაში ალბათ *განჩინებას* გამოიტანს. იმ შემთხვევაში, როდესაც საქმის განხილვის პროცესში დაყენებული მოთხოვნა არ დაკმაყოფილდება, ამის თაობაზე საკამარისია მიღებული გადაწყვეტილების ოქმში დაფიქსირება.

ეფიქრობთ, აღნიშნული მუხლი დახვეწას მოითხოვს, ვინაიდან მუხლი უნდა აყალიბებდეს საქმის განხილვის და მასზე გამოტანილი გადაწყვეტილების კონკრეტულ წესებს, რათა თავიდან იქნეს აცილებული დაუსაბუთებელი და უკანონო გადაწყვეტილებები. უფრო მეტიც, ყველა სასამართლო (მოსამართლე) ამ საკითხს სხვადასხვაგვარად წყვეტს და სამწუხაროდ, ზოგჯერ მხარის მოთხოვნის მიუხედავად, არც კი იხილავს დაჩქარებული საქმისწარმოების წესით საქმის განხილვის შესახებ შუამდგომლობას. ამ საკითხთან დაკავშირებით კარგი იქნება თუ სასამართლო (მოსამართლე) გადაწყვეტილების გამოტანისას შემდეგ *მეთოდოლოგიურ მითითებას* გამოიყენებს:

1. საქმის განხილვის რომელ სტადიაზეც დააყენებს მხარე მოთხოვნას საქმის დაჩქარებული საქმისწარმოების წესით განხილვის თაობაზე, იმ სტადიაზევე უნდა განიხილოს მხარის მოთხოვნა და *გამოიტანოს შესაბამისი განჩინება*.

2. სასამართლომ არ უნდა დატოვოს მხარის მოთხოვნა უპასუხოდ ანუ შეიძლება მხარის მოთხოვნა არ დააკმაყოფილოს, (ეს მისი უფლებაა და არა მოვალეობა), მაგრამ სასამართლოს (მოსამართლის) მოვალეობაა მხარის მოთხოვნაზე პასუხის გაცემა (რასაც ხშირად პრაქტიკაში არ ახორციელებენ მოსამართლეები).

დასახელებული მუხლის მე-2 ნაწილში ამომწურავად არის ჩამოთვლილი თუ რისი დაჩქარების უფლება აქვს სასამართლოს:

ა) მოპასუხეს უმოკლესს შესაგებლის ან შეგებებული სარჩელის წარდგენის ვადას. ეს ვადები, სამოქალაქო პროცესისაგან განსხვავებით, ორივე შემთხვევაში ერთნაირია, კერძოდ, სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 188-ე მუხლის თანახმად, დადგენილია ეს ვადები. კარგი იქნებოდა თუ ადმინისტრაციულ პროცესშიც იქნებოდა ანალოგიური ვადები დანესებული.

ბ) მესამე პირები ადმინისტრაციულ პროცესში თავისი უფლება-მოვალეობებით გათანაბრებულნი არიან მხარეებთან. მიუხედავად ამისა, აღნიშ-

ნული მუხლი მესამე პირებს საერთოდ არ უდგენს ვადას სარჩელზე საკუთარი მოსაზრების წარსადგენად, მაშინ, როდესაც, მოპასუხეს მხოლოდ უმცირესს შეგებებული სარჩელისა თუ შესაგებლის წარდგენის ვადას.

გ) ზოგადად, მხარეები უფლებამოსილი არიან წარადგინონ საკუთარი მოსაზრებები ექსპერტის დანიშვნასთან დაკავშირებით შეტყობინების მიღებიდან 3 დღის ვადაში. აღსანიშნავია ისიც, რომ სასამართლო უფლებამოსილია თვითონვე დაადგინოს სხვა ვადა.

დ) ამ ნაწილით ცალკეა გამოყოფილი ექსპერტის დასკვნასთან დაკავშირებით საკუთარი მოსაზრების წარდგენის ვადა. ამ შემთხვევაშიც სასამართლო თვითონ დაუდგენს ვადას ექსპერტს საკუთარი მოსაზრების წარდგენისათვის.

ვფიქრობთ, სასამართლო ყოველთვის უნდა იზიარებდეს მხარეთა მოთხოვნას საქმის დაჩქარებული წესით განხილვასთან დაკავშირებით, რათა საქმის დროულად განხილვას შეუწყოს ხელი. ამასთან, კარგად უნდა ერკვეოდეს დაჩქარებული და გამარტივებული საქმისწარმოების განსხვავების წესებში, უნდა ითავისებდეს იმას, რომ ორივე შემთხვევაში სასამართლოს მიზანი ერთია: განსახილველი ადმინისტრაციული საქმის დროული გადაწყვეტა მხარეთა ინტერესების სასარგებლოდ.

დაჩქარებული საქმისწარმოების წესით საქმის განხილვასთან დაკავშირებით ხშირად შეეხედებით პრაქტიკაში დარღვევებს. მაგალითად:

ქ. თბილისის საქალაქო სასამართლოს ადმინისტრაციულ საქმეთა კოლეგიამ 2005 წლის 16 ივნისს განიხილა მოსარჩელე შიდა ქართლის საერო უნივერსიტეტის ადმინისტრაციული საქმე №3-30¹⁹ მოპასუხე საქართველოს განათლებისა და მეცნიერების სამინისტროს მიმართ. საკითხი ეხებოდა აკრედიტაციის საბჭოს მიერ მიღებული გადაწყვეტილების ბათილად ცნობას. სასამართლომ განიხილა საქმე და გამოიტანა არაობიექტური გადაწყვეტილება. სასარჩელო განცხადებაში დასმული იყო საკითხი საქმის დაჩქარებული წესით განხილვის თაობაზე და თბილისის დიდუბე-ჩუღურეთის სასამართლოში შეტანილ იქნა სასარჩელო განცხადება 2005 წლის 6 მარტს. ამ პერიოდში მოხდა სასამართლოში რეორგანიზაცია და საქმე განხილულ იქნა 2005 წლის 16 ივნისს, თუმცა, როგორც აღვნიშნეთ, სასარჩელო განცხადებაში დასმული იყო საკითხი საქმის დაჩქარებული წესით განხილვის თაობაზე. სასამართლოს მიერ მიღებულ გადაწყვეტილებაში არ არის განხილული და დასაბუთებული საქმის დაჩქარებული წესით განხილვის საკითხი.

¹⁹ თბილისის საქალაქო სასამართლოს 2005 წლის 16 ივნისის ადმინისტრაციულ საქმეთა კოლეგიის გადაწყვეტილება, საქმე 3-30.

ვფიქრობთ, კარგი იქნება სასამართლო პრაქტიკაში გათავლისწინებულ იქნეს შემდეგი:

თუ მხარე სასარჩელო განცხადებაში დააყენებს საკითხს საქართველოს ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსის 28-ე მუხლის თანახმად, სასამართლომ მიიღოს გადაწყვეტილება საქმის დაჩქარებული წესით განხილვის შესახებ, აუცილებელია ამის შესახებ მითითებული იყოს გადაწყვეტილებაში, სასამართლომ გაიზიარა თუ არა მხარის მოთხოვნა საქმის დაჩქარებული წესით განხილვის თაობაზე.

განჩინება ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი აქტის მოქმედების შეჩერების შესახებ

ადმინისტრაციულ პროცესში საინტერესოა ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი აქტის მოქმედების შეჩერების საკითხი, რასთან დაკავშირებითაც მნიშვნელოვანია შესაბამისი განჩინებების მიღების მეთოდика.

აღსანიშნავია საქართველოს ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსის ის ცვლილებები და დამატებები, რაც ამოქმედდა 2005 წლის 15 ივლისიდან. აღნიშნულიდან გამომდინარე, ნიშანდობლივია ის, რომ ამ ახალი ცვლილება-დამატებების გათვალისწინებით ჯერჯერობით ახალი სასამართლო პრაქტიკა არ ჩამოყალიბებულა, თუმცა რასაკვირველია, სასამართლო პრაქტიკა გარკვეულწილად, შეიცვლება.

2005 წლის 15 ივლისიდან ამოქმედებული საქართველოს ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსის 29-ე მუხლის პირველი ნაწილის ახალი რედაქციის თანახმად, სარჩელის მიღება სასამართლოში აჩერებს გასაჩივრებული ინდივიდუალური ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი აქტის მოქმედებას, ხოლო საქართველოს ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსის 29-ე მუხლის პირველი ნაწილის 2005 წლის 15 ივლისამდე არსებული რედაქციის მიხედვით, სარჩელის წარდგენა სასამართლოში აჩერებდა გასაჩივრებული ადმინისტრაციული აქტის მოქმედებას, ანუ ძირითადი ცვლილება აღნიშნულ მუხლში გამოიხატა იმ თვალსაზრისით, რომ სიტყვა წარდგენა შეიცვალა სიტყვით მიღება, რაც გარკვეულწილად, დაზუსტებად შეიძლება იქნას მიჩნეული, რადგან სასამართლო პრაქტიკის შესაბამისად, დადგენილი იყო, რომ ამ შემთხვევაში სარჩელის წარდგენაში იგულისხმებოდა არა სასარჩელო განცხადების სასამართლოში შეტანა, არამედ სარჩელის წარმოებაში მიღება და შესაბამისად ადმინისტრაციული აქტის მოქ-

მედება შეჩერებულად მხოლოდ სარჩელის მიღების შესახებ განჩინების გამოტანიდან ითვლებოდა. მაგრამ აღსანიშნავია ისიც, რომ არსებობდა საინააღმდეგო მოსაზრებაც, რომლის მიხედვით, გასაჩივრებული ადმინისტრაციული აქტის მოქმედება შეჩერებულად ითვლებოდა სარჩელის სასამართლოში დარეგისტრირების მომენტიდან.

ამასთან, ნიშანდობლივია ისიც, რომ არსებობს პოზიცია, რომლის შესაბამისად, სარჩელის მიღების შესახებ განჩინებაში უშუალოდ სავალდებულო წესით მითითებული უნდა იყოს ინდივიდუალური ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი აქტის მოქმედების შეჩერების თაობაზე, მაგრამ ასეთი დათქმის მიუთითებლობა არ ნიშნავს, რომ ამ შემთხვევაში ინდივიდუალური ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი აქტის მოქმედება არ ჩერდება.

რასაკვირველია, ზემოაღნიშნულ შემთხვევებში ცალსახად საუბარია მხოლოდ ინდივიდუალური ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი აქტის მოქმედების შეჩერების შესახებ, რომელიც არის ფაქტობრივად 2005 წლის 15 ივლისამდე საქართველოს ზოგადი ადმინისტრაციული კოდექსით არსებული ადმინისტრაციული აქტის დღევანდელი რედაქცია, კერძოდ:

„საქართველოს ზოგადი ადმინისტრაციული კოდექსის მე-2 მუხლის პირველი ნაწილის „დ“ ქვეპუნქტის თანახმად, ინდივიდუალური ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი აქტი არის ადმინისტრაციული ორგანოს მიერ ადმინისტრაციული კანონმდებლობის საფუძველზე გამოცემული ინდივიდუალური სამართლებრივი აქტი, რომელიც ანებს, ცვლის, წყვეტს ან ადასტურებს პირის ან პირთა შეზღუდული წრის უფლებებსა და მოვალეობებს. ინდივიდუალურ ადმინისტრაციულ-სამართლებრივ აქტად ჩაითვლება აგრეთვე ადმინისტრაციული ორგანოს მიერ მიღებული გადაწყვეტილება მის უფლებამოსილებას მიკუთვნებული საკითხის დაკმაყოფილებაზე განმცხადებლისათვის უარის თქმის შესახებ, ასევე ადმინისტრაციული ორგანოს მიერ გამოცემული ან დადასტურებული დოკუმენტი, რომელსაც შეიძლება მოჰყვეს სამართლებრივი შედეგები.

აღსანიშნავია ისიც, რომ ამ შემთხვევებში სარჩელი შესაძლებელია აღძრული იყოს როგორც ინდივიდუალური ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი აქტის ბათილად ცნობის, ისე ინდივიდუალური ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი აქტის ძალადაკარგულად გამოცხადების მოთხოვნით.

საქართველოს ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსი ითვალისწინებს გამოჩაღების შემთხვევებს, როდესაც სარჩელის მიღებით ინდივიდუალური ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი აქტის მოქმედება ავტომატურ რეჟიმში არ ჩერდება. ნიშანდობლივია, რომ ამ კუთხით გარკვეული სახის ცვლილებები შეტანილია 2005 წლის 15 ივლისიდან, კერძოდ:

- 1) დარჩა ოთხი გამონაკლისი შემთხვევა:
 - ა) ეს დაკავშირებულია სახელმწიფო ან ადგილობრივი გადასახადების, მოსაკრებლების ან სხვა გადასახდელების გადახდასთან;
 - ბ) იგი გამოცემულია შესაბამისი კანონის საფუძველზე გამოცხადებული საგანგებო ან საომარი მდგომარეობის დროს;
 - გ) ადმინისტრაციული ორგანოს მიერ მიღებულია წერილობითი დასაბუთებული გადაწყვეტილება დაუყოვნებლივ აღსრულების შესახებ, თუ არსებობს გადაუდებელი აღსრულების აუცილებლობა;
 - დ) ეს გათვალისწინებულია კანონით;
- 2) ერთი გამონაკლისი შემთხვევა გაუქმდა:
 - ა) იგი წარმოადგენს პოლიციის ორგანოს ადმინისტრაციულ აქტს, რომელიც გამოცემულია სპონტანური ნესრიგის დაცვასთან დაკავშირებით;
- 3) დაემატა ორი გამონაკლისი შემთხვევა:
 - ა) აღსრულების გადადება გამოიწვევს მნიშვნელოვან მატერიალურ ზიანს, ან მნიშვნელოვან საფრთხეს შეუქმნის საზოგადოებრივ ნესრიგს ან უსაფრთხოებას;
 - ბ) ინდივიდუალური ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი აქტი აღსრულებულია ან იგი წარმოადგენს აღმჭურველ აქტს და მისი შეჩერება მნიშვნელოვან ზიანს მიაყენებს სხვა პირის კანონიერ უფლებას ან ინტერესს.

ამასთან, შესაძლებელია დღის ნესრიგში იდგეს როგორც მთლიანად ინდივიდუალური ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი აქტის მოქმედების შეჩერების საკითხი, ისე ინდივიდუალური ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი აქტის ნაწილის მოქმედების შეჩერების საკითხი.

2005 წლის 15 ივლისიდან ამოქმედებული ცვლილებებისა და დამატებების შესაბამისად, 2005 წლის 15 ივლისამდე მოქმედი საქართველოს ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსის 29-ე და 30-ე მუხლების დებულებებმა ფაქტობრივად ძირითადად თავი მოიყარეს საქართველოს ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსის 29-ე მუხლის დღეის მდგომარეობით არსებულ რედაქციაში.

საქართველოს ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსის 29-ე მუხლის მე-3 ნაწილის თანახმად, მხარის მოთხოვნით, სასამართლოს შეუძლია შეაჩეროს ინდივიდუალური ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი აქტის ან მისი

ნაწილის მოქმედება ამ მუხლის მე-2 ნაწილით გათვალისწინებულ შემთხვევაში, თუ არსებობს დასაბუთებული ეჭვი ინდივიდუალური ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი აქტის კანონიერების თაობაზე ან თუ მისი გადაუდებელი აღსრულება არსებით ზიანს აყენებს მხარეს ან შეუძლებელს გახდის მისი კანონიერი უფლების ან ინტერესის დაცვას, ანუ კანონმდებლის მიერ დაწესებულია შესაძლებლობა საქართველოს ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსის 29-ე მუხლის მე-2 ნაწილით გათვალისწინებული საგამონაკლისო შემთხვევების დროსაც კი დღის წესრიგში დადგეს ინდივიდუალური ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი აქტის შეჩერების საკითხი, რისთვისაც:

1) აუცილებელია:

- ა) არსებობდეს დასაბუთებული ეჭვი ინდივიდუალური ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი აქტის კანონიერების თაობაზე;
- ბ) მისი გადაუდებელი აღსრულება არსებით ზიანს აყენებდეს მხარეს;
- გ) მისი გადაუდებელი აღსრულება შეუძლებელს ხდიდეს მისი კანონიერი უფლების ან ინტერესის დაცვას.

2) აუცილებელია მხარის მოთხოვნა, ანუ მხარის მოთხოვნის არსებობის გარეშე სასამართლოს ინდივიდუალური ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი აქტის ან ინდივიდუალური ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი აქტის ნაწილის მოქმედების შეჩერების უფლებამოსილება არ გააჩნია.

3) სასამართლო უფლებამოსილია და არ არის ვალდებული შეაჩეროს ინდივიდუალური ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი აქტის ან ინდივიდუალური ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი აქტის ნაწილის მოქმედება.

4) სასამართლო უფლებამოსილია შეაჩეროს როგორც ინდივიდუალური ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი აქტის, ისე ინდივიდუალური ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი აქტის ნაწილის მოქმედება.

საქართველოს ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსის 29-ე მუხლის მე-6 ნაწილის თანახმად, სასამართლომ აღნიშნულ საკითხთან დაკავშირებით გადაწყვეტილება უნდა მიიღოს სამი დღის ვადაში.

ამასთან, სასამართლო უფლებამოსილია ინდივიდუალური ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი აქტის მოქმედების შეჩერების საკითხის გადაწყვეტისას განსაზღვროს ინდივიდუალური ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი აქტის ან ინდივიდუალური ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი აქტის ნაწილის მოქმედების შეჩერების ვადა.

კანონმდებელი ითვალისწინებს ინდივიდუალური ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი აქტის ან ინდივიდუალური ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი აქტის ნაწილის მოქმედების შეჩერების სპეციფიკურობას და საქართველოს ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსის 29-ე მუხლის მე-6 ნაწილის შესაბამისად, ავალდებულებს სასამართლოს გადაწყვეტილების მიღებიდან ერთი დღის ვადაში გადაუგზავნოს იგი მხარეებს.

საქართველოს ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსის 29-ე მუხლის მე-5 ნაწილი უშვებს შესაძლებლობას ინდივიდუალური ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი აქტის მოქმედების შეჩერების შესახებ მხარის შუამდგომლობა წარდგენილ იქნეს სარჩელის აღძვრამდე, რაც ძალიან მნიშვნელოვანი გარანტიაა ადმინისტრაციული სამართალწარმოების მონაწილეების უფლებების დაცვის თვალსაზრისით.

ძალიან საინტერესო სიახლეა შეტანილი საქართველოს ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსის 29-ე მუხლში, კერძოდ, საქართველოს ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსის 29-ე მუხლის მე-4 ნაწილის მიხედვით, მხარის მოთხოვნით, სასამართლოს შეუძლია ამ მუხლის პირველი ნაწილით გათვალისწინებულ შემთხვევებში გააუქმოს ინდივიდუალური ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი აქტის ან ინდივიდუალური ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი აქტის ნაწილის მოქმედების შეჩერება, თუ არსებობს ინდივიდუალური ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი აქტის ან ინდივიდუალური ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი აქტის ნაწილის გადაუდებელი აღსრულების აუცილებლობა, რაც დაკავშირებულია მნიშვნელოვან (არსებით) ზიანთან ან ზღუდავს მხარის კანონიერ უფლებას ან ინტერესს, ანუ კანონმდებელმა დაანესა შესაძლებლობა იმისა, რომ საქართველოს ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსის 29-ე მუხლის პირველი ნაწილით გათვალისწინებულ შემთხვევებშიც კი, როდესაც ხდება ინდივიდუალური ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი აქტის ან ინდივიდუალური ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი აქტის ნაწილის მოქმედების კანონისმიერი, ფაქტობრივად ავტომატური ხასიათის შეჩერება, რაც არ არის დაკავშირებული ამ სფეროში სასამართლოს უფლებამოსილებასთან, დღის წესრიგში დადგეს ინდივიდუალური ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი აქტის ან ინდივიდუალური ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი აქტის ნაწილის მოქმედების კანონისმიერად შეჩერების გაუქმების საკითხი, ანუ:

- 1) უნდა არსებობდეს ინდივიდუალური ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი აქტის ან ინდივიდუალური ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი აქტის ნაწილის გადაუდებელი აღსრულების აუცილებლობა.

- 2) ინდივიდუალური ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი აქტის ან ინდივიდუალური ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი აქტის ნაწილის გადაუდებელი აღსრულების აუცილებლობა:
 - ა) დაკავშირებული უნდა იყოს მნიშვნელოვან (არსებით) ზიანთან;
 - ბ) უნდა ზღუდავდეს მხარის კანონიერ უფლებას ან ინტერესს..
- 3) ზემოაღნიშნული საფუძვლების არსებობისას შესაძლებელია დადგეს საქართველოს ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსის 29-ე მუხლის პირველი ნაწილით გათვალისწინებულ შემთხვევებში ინდივიდუალური ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი აქტის ან ინდივიდუალური ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი აქტის ნაწილის მოქმედების შეჩერების გაუქმების საკითხი.
- 4) აღნიშნული საკითხის ინიცირების უფლება აქვს მხოლოდ მხარეს.
- 5) სასამართლო უფლებამოსილია და არ არის ვალდებული საქართველოს ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსის 29-ე მუხლის პირველი ნაწილით გათვალისწინებულ შემთხვევებში გააუქმოს ინდივიდუალური ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი აქტის ან ინდივიდუალური ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი აქტის ნაწილის მოქმედების შეჩერება.

მნიშვნელოვანია საქართველოს ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსის 29-ე მუხლის მე-7 ნაწილი, რომლის თანახმად, თუ შეჩერებული ინდივიდუალური ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი აქტი აღსრულებულია, სასამართლოს შეუძლია გააუქმოს ინდივიდუალური ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი აქტის აღსრულებასთან დაკავშირებით მიღებული გადაწყვეტილება.

2005 წლის 15 ივლისიდან ასევე გარკვეული სახის კორექტირება მოხდა ინდივიდუალური ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი აქტის ან ინდივიდუალური ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი აქტის ნაწილის მოქმედების შეჩერების შესახებ სასამართლოს განჩინების მოქმედების ვადასთან დაკავშირებით, კერძოდ:

საქართველოს ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსის 30-ე მუხლის მიხედვით, სასამართლოს განჩინება ინდივიდუალური ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი აქტის ან ინდივიდუალური ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი აქტის ნაწილის მოქმედების შეჩერების თაობაზე ძალას კარგავს:

ა) მოცემულ საკითხზე სასამართლოს გადაწყვეტილების კანონიერ ძალაში შესვლისას;

ბ) სასარჩელო წარმოების სხვაგვარად დასრულების შემთხვევაში, ანუ აღნიშნულ საკითხთან დაკავშირებული ერთი საფუძველი იგივე დარჩა

(მოცემულ საკითხზე სასამართლოს გადაწყვეტილების კანონიერ ძალაში შესვლა), ხოლო ადრე არსებული ორი საფუძველი: 1) მოსარჩელის მიერ სარჩელზე ან ადმინისტრაციულ საჩივარზე უარის თქმა; 2) ადმინისტრაციულ საჩივართან დაკავშირებით მიღებული ადმინისტრაციული აქტის სასამართლოში გასაჩივრების ვადის გასვლა) შეიცვალა ახალი საფუძველით (სასარჩელო წარმოების სხვაგვარად დასრულების შემთხვევა).

ამასთან, 2005 წლის 15 ივლისიდან ამოქმედებული საქართველოს ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსის 29-ე მუხლის მე-9 ნაწილის თანახმად, სასამართლო განჩინებაზე დაიშვება კერძო საჩივარი, ანუ დაზუსტდა ამ შემთხვევებში სასამართლოს გადაწყვეტილებების გასაჩივრების პროცედურა, რის თაობაზეც 2005 წლის 15 ივლისამდე არსებულ საქართველოს ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსის 29-ე, 30-ე მუხლების რედაქციაში საუბარი ფაქტობრივად არ იყო, აღნიშნული კი იძლეოდა საფუძველს ამ საკითხზე არაერთგვაროვანი სასამართლო პრაქტიკის ჩამოყალიბებისათვის (გასაჩივრების ვადა, წესი, პროცედურა).

საქართველოს ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსის 29-ე მუხლის მე-8 ნაწილის 2005 წლის 15 ივლისიდან ამოქმედებული რედაქციის მიხედვით, ახლად აღმოჩენილი გარემოების არსებობისას სასამართლო უფლებამოსილია მხარის შუამდგომლობის საფუძველზე შეცვალოს ან გააუქმოს განჩინება ინდივიდუალური ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი აქტის მოქმედების შეჩერების თაობაზე, ანუ:

1) უნდა არსებობდეს ახლად აღმოჩენილი გარემოება. საუბარია საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსით გათვალისწინებულ ახლად აღმოჩენილ გარემოებებზე (ესენია: აღმოჩნდება, რომ დოკუმენტი, რომელსაც გადაწყვეტილება ემყარება, ყალბია; დადგენილია მოწმის შეგნებულად ცრუ ჩვენება, ექსპერტის შეგნებულად ყალბი დასკვნა, შეგნებულად არასწორი თარგმანი, რასაც მოჰყვა უკანონო ან დაუსაბუთებელი გადაწყვეტილების მიღება და ა.შ.). ამასთან, აღსანიშნავია, რომ საქართველოს ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსის 30-ე მუხლის მე-8 ნაწილის 2005 წლის 15 ივლისამდე არსებული რედაქციის მიხედვით, საუბარი იყო როგორც ახლად აღმოჩენილ გარემოებებზე, ისე ახლად გამოვლენილ გარემოებებზე, რასაც საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსი არ იცნობს. ახლად გამოვლენილ გარემოებებს იცნობს საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსი, რის გამოც, გარკვეული სახის პრობლემები არსებობდა სასამართლო პრაქტიკაში.

2) აღნიშნული საკითხის ინიცირების უფლება აქვს მხოლოდ მხარეს.

ჩანაწერის სამართლებრივი საფუძვლებით, უფლებანარმოქმნელი დოკუმენტებით, რის გამოც დავა უნდა გადაწყდეს სამოქალაქო სამართალწარმოების წესით;

ზ) აღსანიშნავია ასევე ის შემთხვევა, როდესაც სასამართლოს სარჩელით მიმართა საოლქო საგადასახადო ინსპექციამ და მოითხოვა საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 303-ე მუხლის საფუძველზე გადახდის ბრძანების მიღება და მოპასუხისათვის გარკვეული თანხის დაკისრება.

აღნიშნულ მოთხოვნას მოსარჩელე საფუძვლად უდებდა იმ გარემოებას, რომ მოპასუხემ, როგორც „მენარმეთა შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-9 მუხლის გათვალისწინებით დადგენილმა პასუხისმგებელმა პირმა, არ შეასრულა მასზე დაკისრებული ვალდებულებანი, კერძოდ, თავი აარიდა სახელმწიფო ბიუჯეტის სასარგებლოდ თანხების გადახდას, რის შედეგადაც მას მიაყენა ზიანი.

სასამართლომ სარჩელი არ მიიღო წარმოებაში, რადგან მოსარჩელე ითხოვდა გადახდის ბრძანების მიღებას და საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 303-ე მუხლის შესაბამისად, ასაბუთებდა წამოყენებულ პრეტენზიას. საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის მიხედვით, გადახდის ბრძანების მიღება წარმოებს დავალიანების გადახდევინების შესახებ საქმის განხილვის გამარტივებული წესით (თავი XXIV). საქართველოს ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსის 27-ე მუხლი ადმინისტრაციული სამართალწარმოებისას გამარტივებული წარმოების განსხვავებულ წესს ითვალისწინებს. ამავე კოდექსის პირველი მუხლის მეორე ნაწილის თანახმად, „თუ ამ კოდექსით სხვა რამ არ არის დადგენილი, ადმინისტრაციულ სამართალწარმოებაში გამოიყენება სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის დებულებანი“. აღნიშნული ნორმის გათვალისწინებით სასამართლომ მიიჩნია, რომ რამდენადაც მოსარჩელის მოთხოვნა გამომდინარეობს ადმინისტრაციული კანონმდებლობიდან (საგადასახადო კოდექსის 223-ე მუხლის მე-2 პუნქტი (ძველი რედაქცია), საქმე ადმინისტრაციული სამართალწარმოების წესით უნდა იქნეს განხილული, რა შემთხვევაშიც გადახდის ბრძანების მიღების (გამარტივებული წარმოება) სამოქალაქო საპროცესო ნორმები არ გამოიყენება.

აღნიშნულის გარდა, სასამართლომ მიიჩნია, რომ რამდენადაც მოსარჩელის მიერ ფორმალურად წარდგენილი იყო სასარჩელო განცხადება დავალიანების გადახდევინების მოთხოვნით, საქართველოს სამოქალაქო

3) სასამართლო უფლებამოსილია და არ არის ვალდებული მიიღოს შესაბამისი გადაწყვეტილება.

4) სასამართლო უფლებამოსილია გააუქმოს ან შეცვალოს განჩინება ინდივიდუალური ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი აქტის მოქმედების შეჩერების თაობაზე.)

საქართველოს ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსის 2005 წლის 15 ივლისამდე არსებული რედაქცია აწესრიგებდა მხოლოდ ადმინისტრაციული აქტის მოქმედების შეჩერების საკითხს. რაც შეეხება ნორმატიული ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი აქტის მოქმედების შეჩერებას, იგი არ წესრიგდებოდა საქართველოს ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსით. აღნიშნულიდან გამომდინარე, საქართველოს ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსის პირველი მუხლის მე-2 ნაწილის თანახმად, ნორმატიული ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი აქტის მოქმედების შეჩერების საკითხის გადაწყვეტა უნდა მომხდარიყო საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 198-ე მუხლის შესაბამისად, სარჩელის უზრუნველყოფის ღონისძიების გამოყენების თვალსაზრისით, რადგან საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 198-ე მუხლის მე-2 ნაწილის „ვ“ ქვეპუნქტის მიხედვით, სარჩელის უზრუნველყოფის ღონისძიება შეიძლება იყოს სახელმწიფო ხელისუფლების ორგანოს, ადგილობრივი თვითმმართველობისა და მმართველობის ორგანოს, ორგანიზაციის ან თანამდებობის პირის სადავო აქტის მოქმედების შეჩერება.

ზემოაღნიშნულით იყო ფაქტობრივად განპირობებული ნორმატიული ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი აქტის მოქმედების შეჩერებასთან დაკავშირებით არსებული არაერთგვაროვანი სასამართლო პრაქტიკა, რადგან ნორმატიული ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი აქტის მოქმედების შეჩერებასთან მიმართებით გადაწყვეტილების მიღება სხვადასხვა შემთხვევებში ხდებოდა როგორც საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 198-ე მუხლის მე-2 ნაწილის „ვ“ ქვეპუნქტის, ისე საქართველოს ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსის 29-ე, 30-ე მუხლების მოთხოვნათა შესაბამისად.

2005 წლის 15 ივლისიდან ამოქმედდა საქართველოს ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსის 30¹ მუხლი („განჩინება ნორმატიული ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი აქტის მოქმედების შეჩერების შესახებ“), რომლის თანახმად, თუ კანონით სხვა რამ არ არის დადგენილი, სასამართლოს შეუძლია სარჩელის აღძვრისას მხარის შუამდგომლობით შეაჩეროს ნორმატიული ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი აქტის მოქმედება, თუ არსებობს დასაბუთებული ეჭვი ამ აქტის კანონიერების თაობაზე ან თუ მისი გადაუდებელი აღსრულებით პირს მიადგება არსებითი ზიანი ან შეუძლებელი

გახდება პირის კანონიერი უფლებისა და ინტერესის დაცვა, ანუ 2005 წლის 15 ივლისიდან ნორმატიული ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი აქტის მოქმედების შეჩერებასთან დაკავშირებით გადანაცვტილების მიღება ხდება საქართველოს ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსის მოთხოვნათა შესაბამისად, ანუ:

- 1) ნორმატიული ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი აქტის მოქმედების შეჩერების საფუძვლებია:
 - ა) არსებობს დასაბუთებული ეჭვი ნორმატიული ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი აქტის კანონიერების თაობაზე;
 - ბ) ნორმატიული ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი აქტის გადაუდებელი აღსრულებით პირს მიადგება არსებითი ზიანი;
 - გ) ნორმატიული ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი აქტის გადაუდებელი აღსრულებით შეუძლებელი გახდება პირის კანონიერი უფლებისა და ინტერესის დაცვა.
- 2) ამასთან, კანონით სხვა რამ არ უნდა იყოს დადგენილი.
- 3) აღნიშნული საკითხის ინიცირების უფლება აქვს მხოლოდ მხარეს.
- 4) გადანაცვტილება ნორმატიული ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი აქტის მოქმედების შეჩერებასთან დაკავშირებით მიღებულ უნდა იქნეს სარჩელის აღძვრისას.
- 5) მხოლოდ ზემოაღნიშნული პირობების არსებობისას სასამართლო უფლებამოსილია მიიღოს გადანაცვტილება ნორმატიული ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი აქტის მოქმედების შეჩერების შესახებ.
- 6) სასამართლო უფლებამოსილია და არ არის ვალდებული შეაჩეროს ნორმატიული ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი აქტის მოქმედება. აღსანიშნავია ასევე საქართველოს ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსის 30¹-ე მუხლის მე-2 ნაწილი, რომლის მიხედვით, ახლად აღმოჩენილი გარემოების არსებობისას, სასამართლო უფლებამოსილია მხარის შუამდგომლობის საფუძველზე შეცვალოს ან გააუქმოს განჩინება ნორმატიული ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი აქტის მოქმედების შეჩერების შესახებ, ანუ:
 - 1) უნდა არსებობდეს საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსით გათვალისწინებული ახლად აღმოჩენილი გარემოება.
 - 2) აღნიშნული საკითხის ინიცირების უფლება აქვს მხოლოდ მხარეს.
 - 3) სასამართლო უფლებამოსილია და არ არის ვალდებული მიიღოს შესაბამისი გადანაცვტილება.
 - 4) სასამართლო უფლებამოსილია გააუქმოს ან შეცვალოს განჩინება

ნორმატიული ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი აქტის მოქმედების შეჩერების თაობაზე.

აღნიშნული ნორმა ფაქტობრივად საქართველოს ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსის 29-ე მუხლის მე-8 ნაწილით დადგენილი ნორმის იდენტურია.

საქართველოს ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსის 30¹-ე მუხლის მე-3 ნაწილის შესაბამისად, სასამართლო განჩინებაზე დაიშვება კერძო საჩივარი.

ასეთია 2005 წლის 15 ივლისიდან ამოქმედებული საქართველოს ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსის ცვლილებებისა და დამატებების გათვალისწინებით ინდივიდუალური ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი აქტის მოქმედების შეჩერების თაობაზე განჩინებისა და ნორმატიული ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი აქტის მოქმედების შეჩერების თაობაზე განჩინების მიღების მეთოდика.

სააპელაციო და საკასაციო გადაწყვეტილებათა გამოთანის თავისებურებანი ადმინისტრაციულ პროცესში

საქართველოს ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსის 34-ე მუხლი სარჩელის ფასის მიუხედავად ითვალისწინებს სააპელაციო და საკასაციო ადმინისტრაციულ სამართალწარმოებას.

სასამართლო პრაქტიკაში არის შემთხვევები, როდესაც ადმინისტრაციულ დავას, რომლის გადაწყვეტა უნდა მოხდეს ადმინისტრაციული საქმეების განხილვისა და გადაწყვეტის საპროცესო წესების თანახმად, განიხილავს სამოქალაქო, სამეწარმეო და გაკოტრების საქმეთა პალატა.

ამის დასადასტურებლად მოვიტანთ შემდეგ მაგალითს:

„საერთო სასამართლოების შესახებ“ საქართველოს ორგანული კანონის მე-20 მუხლით განისაზღვრა საოლქო სასამართლოს კოლეგიები და პალატები, მათი შემადგენლობის წესი, მოსამართლის, სხვა კოლეგიის ან პალატის მიერ საქმის განხილვაში მონაწილეობა, ამ წესის დარღვევით სამოქალაქო, სამეწარმეო და გაკოტრების საქმეთა პალატის მიერ არაგანსჯადი (ადმინისტრაციული) საქმის განხილვა შესაბამისად იწვევს საქმის განმხილველი სასამართლოს არაკანონიერ შემადგენლობას, რაც გასაჩივრებული განჩინების გაუქმების აბსოლუტურ საფუძველს წარმოადგენს.²⁰

²⁰ სუსგ სამოქალაქო საქმეებზე, 2003 №6, გვ. 1388-1392.

ადმინისტრაციული საპროცესო კანონმდებლობით მოუწესრიგებელია ადმინისტრაციულ საქმეებზე სააპელაციო და საკასაციო წარმოება. ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსის 34-ე მუხლის თანახმად, ადმინისტრაციული დავების სააპელაციო და საკასაციო წარმოება ხორციელდება სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის მიხედვით.

სააპელაციო და საკასაციო გადაწყვეტილებათა გასაჩივრების ვადა შეიცვალა ადმინისტრაციულ პროცესშიც. გასაჩივრების ვადა ორივე შემთხვევაში 14 დღეა. ამ ვადის გაგრძელება არ დაიშვება და აითვლება მხარისათვის გადაწყვეტილების გადაცემის ან მისი გამოცხადების მომენტიდან. სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 377-ე მუხლით სასამართლო ამონმებს გადაწყვეტილებას სააპელაციო საჩივრის ფარგლებში ფაქტობრივი და სამართლებრივი თვალსაზრისით, რაც ადმინისტრაციულ საქმეზე გაუმართლებელია, რამდენადაც გადაცემის ეფექტი ადმინისტრაციულ პროცესში განცხადების გარეშე საქმის განუხილველობას გულისხმობს. სააპელაციო სასამართლოს განხილვის საგანი შეიძლება იყოს ასევე სასამართლოს ის განჩინებები, რომლებიც გამოტანილია პირველი ინსტანციის სასამართლოებში. სააპელაციო სასამართლოს შეუძლია თვითონ გადაწყვიტოს სადავო საკითხი და არ გადააგზავნოს საქმე პირველი ინსტანციის სასამართლოში.

საქართველოს უზენაესი სასამართლოს ადმინისტრაციულ და სხვა კატეგორიის საქმეთა საკასაციო პალატაში განიხილება *სააპელაციო სასამართლოს მიერ მიღებული გადაწყვეტილებები* და აგრეთვე *საოლქო სასამართლოს კოლეგიის გადაწყვეტილებანი*.

საქართველოს ადმინისტრაციულ საპროცესო კოდექსში 2005 წლის 24 ივნისს შეტანილი ცვლილებების საფუძველზე, სააპელაციო სასამართლოს გადაწყვეტილებები მხარეებმა და ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსის მე-16 მუხლის მე-2 ნაწილით განსაზღვრული წესით, საქმეში ჩაბმულმა მესამე პირებმა შეიძლება კანონით დადგენილი 14 დღის ვადაში საკასაციო სასამართლოში გაასაჩივრონ.

ცვლილებების შეტანამდე გამოიყენებოდა სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის შესაბამისი მუხლები ანალოგიის სახით. ახლა კი, საქართველოს უზენაესი სასამართლოს მიერ საკასაციო საჩივარი დასაშვებია, თუ:

ა) საქმე მნიშვნელოვანია სამართლის განვითარებისა და ერთგვაროვანი სასამართლო პრაქტიკის ჩამოყალიბებისათვის;

ბ) სააპელაციო სასამართლოს გადაწყვეტილება განსხვავდება ამ კატეგორიის საქმეებზე საქართველოს უზენაესი სასამართლოს მანამდე არსებული პრაქტიკისაგან;

გ) სააპელაციო სასამართლოს მიერ საქმე განხილულია მნიშვნელოვანი საპროცესო დარღვევით, რომელსაც შეეძლო არსებითად ემოქმედა საქმის განხილვის შედეგზე.

ვფიქრობთ, რომ საქართველოს მოქმედი კანონმდებლობა იხვეწება და უცხოეთის პრაქტიკა ნელ-ნელა ფეხს იკიდებს, ანუ კონკრეტულ შემთხვევაში ერთიანი სასამართლო პრაქტიკა იხვეწება და ყალიბდება.

ასევე მნიშვნელოვნად იხვეწება სააპელაციო და საკასაციო გადაწყვეტილებების გამოტანის მეთოდთა და მათ შორის განსხვავება უფრო და უფრო ნათელი ხდება. სხვათა შორის, მას შემდეგ, რაც „საერთო სასამართლოების შესახებ“ 1997 წლის ორგანული კანონის საფუძველზე საქართველოში სააპელაციო ინსტანცია შეიქმნა, მნიშვნელოვნად დაიხვეწა როგორც სააპელაციო და საკასაციო საჩივრებში ჩამოყალიბებული მოთხოვნები, ასევე სასამართლოს მიერ მიღებული გადაწყვეტილებები.

კოდექსში პირდაპირ მინიშნება იმის თაობაზე, რომ, თუ სააპელაციო სასამართლომ საქმე განიხილა მნიშვნელოვანი საპროცესო დარღვევებით, რომელსაც შეეძლო არსებითად ემოქმედა საქმის განხილვის შედეგზე, ვფიქრობთ, სავსებით მისაღებია, ვინაიდან საკასაციო ინსტანციაში მიმართვისას კასატორი ვალდებულია დაეყრდნოს კანონში ჩამოთვლილი პუნქტებიდან ერთ-ერთს მაინც და ისე შეიტანოს საკასაციო საჩივარი. ზოგჯერ საკასაციო და სააპელაციო საჩივარი ერთი და იგივე შინაარსისაა, რაც დახვეწას მოითხოვს.

სავსებით მისაღები ვადა განისაზღვრა კოდექსში ადმინისტრაციული კატეგორიის საქმეებზე საკასაციო საჩივრის წარმოებაში მიღებისა და განხილვისათვის. კერძოდ, დანესდა 6-თვიანი ვადა. ვფიქრობთ, ეს ვადა საკმარისია ადმინისტრაციული კატეგორიის საქმეთა განხილვისათვის.

ვფიქრობთ, უკეთესი იქნებოდა ადმინისტრაციულ საპროცესო კოდექსში ადმინისტრაციული კატეგორიის საქმეებზე სააპელაციო საჩივრის წარმოებაში მიღებისა და განხილვის ვადაც განსაზღვრულიყო.

სადმი უწყებრივად დაქვემდებარებულ ადმინისტრაციულ საქმეებს განიხილავენ რაიონული (საქალაქო) სასამართლოები, ამ კოდექსის მე-6 მუხლით გათვალისწინებული საქმეების გარდა, ანუ ფაქტობრივად ყველა ადმინისტრაციული საქმე რაიონული (საქალაქო) სასამართლოების განსჯადია, იმ სარჩელების გარდა, რომლებსაც განიხილავენ საოლქო სასამართლოები პირველი ინსტანციის წესით.

საქართველოს ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსის მე-6 მუხლის პირველი ნაწილის მიხედვით, საოლქო სასამართლოები პირველი ინსტანციის წესით განიხილავენ სარჩელს:

ა) საქართველოს პრეზიდენტის ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი აქტების კანონიერების თაობაზე;

ბ) საქართველოს სამთავრობო დაწესებულების, პრეზიდენტის გამგებლობაში შემავალი სახელმწიფო საქვეუწყებო დაწესებულების, სხვა უმაღლესი სახელმწიფო ორგანოს ხელმძღვანელის, აგრეთვე მხარეში საქართველოს პრეზიდენტის სახელმწიფო რწმუნებულის ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი აქტების კანონიერების თაობაზე;

გ) ქალაქების – თბილისის, ქუთაისის, რუსთავის, სოხუმის, ბათუმის და ფოთის საკრებულოებისა და მერიების (მერების) მიერ მიღებული (გამოცემული) ნორმატიულ-ადმინისტრაციული აქტების კანონიერების თაობაზე;

დ) ადმინისტრაციული გარიგების დადების ან შესრულების, აგრეთვე ადმინისტრაციული ორგანოს მიერ ზიანის ანაზღაურების თაობაზე, თუ სარჩელის ფასი აღემატება 500 000 ლარს;

ე) დამოუკიდებელი მარეგულირებელი ორგანოს გადაწყვეტილების თაობაზე;

ვ) თანამდებობის პირის, მისი ოჯახის წევრის, ახლო ნათესავის ან დაკავშირებული პირის მფლობელობაში არსებული უკანონო და დაუსაბუთებელი ქონების ჩამორთმევასა და სახელმწიფოსათვის გადაცემასთან დაკავშირებით.

საქართველოს ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსის მე-6 მუხლის მე-2 ნაწილის თანახმად, აფხაზეთისა და აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკების უმაღლესი სასამართლოები პირველი ინსტანციის წესით განიხილავენ სარჩელებს აფხაზეთისა და აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკების უმაღლესი წარმომადგენლობითი და აღმასრულებელი ორგანოების ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი აქტების კანონიერების თაობაზე.

ჩაითვალა „აღმასრულებელი ხელისუფლების სტრუქტურისა და საქმიანობის წესის შესახებ“ საქართველოს კანონი. ამასთან, ახალი კანონის შესაბამისად, აღმასრულებელი ხელისუფლების განხორციელება დაეკისრა საქართველოს მთავრობას სამინისტროებისა და მათი მმართველობის სფეროში შემავალი სახელმწიფო საქვეუნებო დაწესებულებების მეშვეობით. მართალია, საქართველოს ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსის მე-6 მუხლის პირველი ნაწილის „ბ“ ქვეპუნქტში არ შესულა შესაბამისი ცვლილებები და დარჩა ტერმინი „სამთავრობო დაწესებულება“, თუმცა რასაკვირველია, სასამართლოები ამავე ქვეპუნქტში მოიაზრებენ და იხილავენ სარჩელებს საქართველოს მთავრობის, პრემიერ-მინისტრის ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი აქტების კანონიერების თაობაზე და ა. შ.

აღსანიშნავია ისიც, რომ ადმინისტრაციულ საქმეებს სასამართლოები ასევე იხილავენ სხვა კანონების შესაბამისადაც. მაგალითად, საქართველოს საარჩევნო კოდექსის თანახმად, საარჩევნო კანონმდებლობის დარღვევა შეიძლება გასაჩივრდეს საერთო სასამართლოში. ამასთან, ნაწილი სარჩელებისა პირველი ინსტანციის წესით, რაიონული (საქალაქო) სასამართლოს, ნაწილი – საოლქო სასამართლოსი, ნაწილი კი – საქართველოს უზენაესი სასამართლოს განსჯადია.

განსჯადობასთან დაკავშირებით აღსანიშნავია საქართველოს ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსის 26-ე მუხლის მე-2 ნაწილი, რომლის თანახმად, არაუფლებამოსილ სასამართლოში სარჩელის წარდგენის შემთხვევაში, სასამართლო სარჩელს გადაუგზავნის უფლებამოსილ სასამართლოს და ამის შესახებ აცნობებს მოსარჩელეს, ანუ თავად სასამართლოა ვალდებული სარჩელის წარდგენის შემთხვევაში გადააგზავნოს იგი უფლებამოსილ სასამართლოში და შესაბამისად, ამ მიზეზით უარი არ განაცხადოს მართლმსაჯულების განხორციელებაზე.

ამასთან, სასამართლოთა შორის განსჯადობის შესახებ დავის არსებობის შემთხვევაში, საქართველოს ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსის 26-ე მუხლის მე-3 ნაწილის შესაბამისად, დავას წყვეტს ზემდგომი სასამართლო დასაბუთებული განჩინებით.

ყოველივე ზემოაღნიშნულიდან გამომდინარე, განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია განსჯადობის, სარჩელის უფლებამოსილ სასამართლოში გადაგზავნისა და სასამართლოთა შორის განსჯადობის შესახებ დავის გადანყევის თაობაზე სასამართლოს განჩინებების მიღების მეთოდოკა.

შესაბამისად) გადაგზავნის დრო. თუ დასაბუთებული გადანყვეტილების გამოცხადებას ესწრება სააპელაციო საჩივრის შეტანის უფლების მქონე პირი, სააპელაციო საჩივრის შეტანის ვადა იწყება მისი გამოცხადების მომენტიდან. სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 371-ე მუხლის თანახმად, სააპელაციო საჩივრის შეტანის შემდეგ პირველი ინსტანციის სასამართლო დაუყოვნებლივ გადაუგზავნის სააპელაციო სასამართლოს მთლიანად საქმეს, აგრეთვე დამატებით შემოსულ ყველა მასალას. ეს წესი უსათუოდ უნდა იქნეს დაცული ადმინისტრაციულ საქმეებზე გამოტანილი სასამართლო გადანყვეტილების მიმართ.

საინტერესოა აღნიშნული წესი პრაქტიკაში რა დარღვევებით ხასიათდება: ხშირად გვიანდება მხარისათვის გადანყვეტილების ჩაბარება. კერძოდ, თუ მხარე თვითონ არ მიმართავს სასამართლოს გადანყვეტილების ჩაბარების მოთხოვნით, შესაძლებელია გადანყვეტილების მიღებიდან ზოგჯერ ერთ თვეზე მეტი გავიდეს და არ გაეგზავნოს მხარეს. ეს გამოწვეულია ორი მიზეზით: 1. მოსამართლის თანაშემწის დაუდევრობით (ბუნებრივია, მოსამართლე იმდენად დაკავებულია საქმეებით, რომ გაუჭირდება მას ყოველ საქმეზე გადანყვეტილების გაგზავნის საკითხის გაკონტროლება); 2. როცა მხარე დაინტერესებულია საქმის გაჭიანურებით. რაც შეეხება გასაჩივრების ვადის შემცირებას, ესეც ბოლომდე ვერ წყვეტს პრობლემას, ვინაიდან ყველაზე მნიშვნელოვანია, რომ ვადა აითვლება მხარისათვის გადანყვეტილების ჩაბარების მომენტიდან ანუ, მთავარია განისაზღვროს კანონში რა ვადაში უნდა ჩაბარდეს მხარეს გადანყვეტილება, რომ საქმის გაჭიანურება აღარ მოხდეს. რაც შეეხება, I ინსტანციის სასამართლოდან სააპელაციო ინსტანციაში საქმის გადაგზავნას დაუყოვნებლივ, ეს საკმაოდ პრობლემატურია სასამართლო პრაქტიკაში. კერძოდ, მართალია, კანონში წერია სიტყვა „დაუყოვნებლივ“, მაგრამ ხშირად ეს სიტყვა სხვადასხვა მნიშვნელობით იხმარება. თუ მხარე საქმით დაინტერესებულია, ასეთ შემთხვევაში მართლაც, დაუყოვნებლივ იგზავნება საქმე შესაბამის სასამართლოში, თუ მხარე არ გამოიჩინს დაინტერესებას, სიტყვა „დაუყოვნებლივ“ შეიძლება ერთ თვესაც და მეტსაც გულისხმობდეს. ამდენად, ერთ-ერთ მნიშვნელოვან მეთოდოლოგიურ საკითხად, სასამართლო პრაქტიკიდან გამომდინარე, შესაძლებელია მივიჩნიოთ ვადებთან დაკავშირებული პრობლემა და დავსახოთ მისი გადაჭრის უახლოესი მეთოდები:

1. განისაზღვროს ვადა გადანყვეტილების ჩაბარების შესახებ;

გამოიყენება საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 59-69-ე მუხლებით დადგენილი წესი. თუ დაინტერესებული მხარე ვალდებულია დაიცვას დადგენილი ვადა, მისი დინება დაინყება მხოლოდ ამ მხარისათვის შესაბამისი დოკუმენტის ან ინფორმაციის გადაცემის დღიდან, ხოლო ადმინისტრაციულ ორგანოში, აგრეთვე ინფორმაციის ოფიციალური გამოქვეყნების დღიდან. საპროცესო ვადის გაშვების საპატიო მიზეზად ითვლება დაუძლეველი ძალა, ავადმყოფობა, ვადის გაშვება ადმინისტრაციული ორგანოს მიზეზით, აგრეთვე სხვა გარემოებები, რასაც სასამართლო საპატიოდ მიიჩნევს. ვადის აღდგენა ხდება წერილობითი განცხადების საფუძველზე საპატიო გარემოებათა აღმოფხვრიდან არა უგვიანეს 15 დღისა. განცხადებას უნდა დაერთოს შესაბამისი დოკუმენტები და მასალები, რომლებიც ადასტურებენ ვადის გაშვების საპატიო საფუძვლის არსებობას. განცხადება ვადის გაშვების შესახებ განხილულ უნდა იქნას 5 დღის ვადაში. საპატიო მიზეზით გაშვებული ვადა უნდა აღდგეს იმ შემთხვევაშიც, როცა ეს ვადა მიცემული აქვს პირს საქმის განმხილველი ორგანოს მიერ, თუ ეს აკრძალული არ არის კანონით და ზიანს არ აყენებს მესამე პირის უფლებას ან კანონიერ ინტერესებს. ზოგადი ადმინისტრაციული კოდექსის 94-ე მუხლის ეს დებულებები ადმინისტრაციულ საქმეთა განხილვის დროს დაცულ უნდა იქნეს სასამართლოს მიერ.

სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 59-ე მუხლის მე-2 ნაწილის თანახმად, სასამართლოს მიერ საპროცესო ვადის დანიშვნისას მისი განსაზღვრისათვის სასამართლომ უნდა გაითვალისწინოს იმ საპროცესო მოქმედების შესრულების შესაძლებლობა, რისთვისაც ეს ვადა დაინიშნა.

რაც შეეხება ადმინისტრაციული სარჩელის განხილვას სასამართლოში, ეს უნდა ხდებოდეს ზოგადი ადმინისტრაციული კოდექსის 183-ე მუხლის მიხედვით და არა საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 59-ე მუხლის მე-3 ნაწილით, როგორც ამას ზოგიერთი პრაქტიკოსი თვლის. ზოგადი ადმინისტრაციული კოდექსის 183-ე მუხლის მიხედვით, სასამართლო ვალდებულია ადმინისტრაციული სარჩელი განიხილოს და შესაბამისი გადაწყვეტილება მიიღოს ერთი თვის ვადაში. იმ შემთხვევაში თუ საქმისათვის არსებითი მნიშვნელობის მქონე გარემოებათა დადგენისათვის საჭიროა ადმინისტრაციული სარჩელის განსახილველად კანონმდებლობით დადგენილ ვადაზე მეტი, სასამართლო უფლებამოსილია გამოიტანოს დასაბუთებული გადაწყვეტილება ადმინისტრაციული სარჩელის განხილვის ვადის გაგრძელებით.

მტკიცებულებანი და მათი თავისებურებანი სასამართლო გადაწყვეტილებათა მიღებისას ადმინისტრაციულ პროცესში

ადმინისტრაციულ პროცესში გადაწყვეტილების გამოტანისას დიდი მნიშვნელობა აქვს მტკიცებულებებს. ადმინისტრაციულ პროცესში მტკიცების ტვირთი ეკისრება ადმინისტრაციულ ორგანოს. მტკიცებულებების სისრულის მიზნით, კოდექსი მოითხოვს, რომ ამ მტკიცებულებათა მეშვეობით მოსარჩელემ უნდა დაასაბუთოს თავისი სარჩელი, ხოლო მოპასუხემ – თავისი შესაგებელი. სასამართლო უფლებამოსილია თავისი ინიციატივითაც მიიღოს მტკიცებულებები ან დამატებითი ინფორმაცია ამ მტკიცებულებათა მოსაპოვებლად. ე.ი. სასამართლო თვითონ გამოდის დამსაბუთებლის როლში.

მოსარჩელისა და მოპასუხის ვალდებულებები – წარმოადგინონ სრულყოფილი მტკიცებულებები – მნიშვნელოვანი მოთხოვნაა ადმინისტრაციულ პროცესში, რომელიც შეეხება მესამე პირსაც და რომელიც სარგებლობს მხარის უფლებებით. ამ მტკიცებულებებს უნდა ეყრდნობოდეს სასამართლო გადაწყვეტილება. თუ ისინი საკმარისი არ აღმოჩნდა, სასამართლო კისრულობს მათი მოპოვების ვალდებულებას. იმ შემთხვევაში, თუ სასამართლო შეატყობს ადმინისტრაციულ ორგანოს, რომ იგი უკანონოდ ამბობს უარს მტკიცებულების წარმოდგენაზე, მაშინ სასამართლო მექანიკურად ვერ დაუჭერს მხარს მოქალაქის სარჩელს, ამიტომ იგი თვითონ მოიძიებს კანონიერ მტკიცებულებებს და გამოიტანს გადაწყვეტილებას კანონიერების დაცვის მიზნით. მართალია, მოქალაქეთა უფლებები უპირველესია, მაგრამ სასამართლო მტკიცებულებების გარეშე მაინც ვერ დაიცავს მოქალაქის უფლებებს თუ არ ექნება შესაბამისი მტკიცებულებები.

თბილისის საოლქო სასამართლოს ადმინისტრაციული სამართლისა და საგადასახდო საქმეთა კოლეგიამ 2005 წლის 12 აპრილის განჩინებით დააკმაყოფილა მოსარჩელის შ.პ.ს. „სინათლის“ შუამდგომლობა მტკიცებულებების გამოთხოვის თაობაზე. კოლეგიამ განჩინებაში აღნიშნა, რომ მითითებულ მტკიცებულებებს ენიჭებათ მტკიცებულებების მნიშვნელობა და საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 103-ე მუხლის მე-2 ნაწილისა და საქართველოს ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსის მე-19 მუხლის პირველი ნაწილის თანახმად, გამოთხოვილ უნდა იქნას სემეკიდან